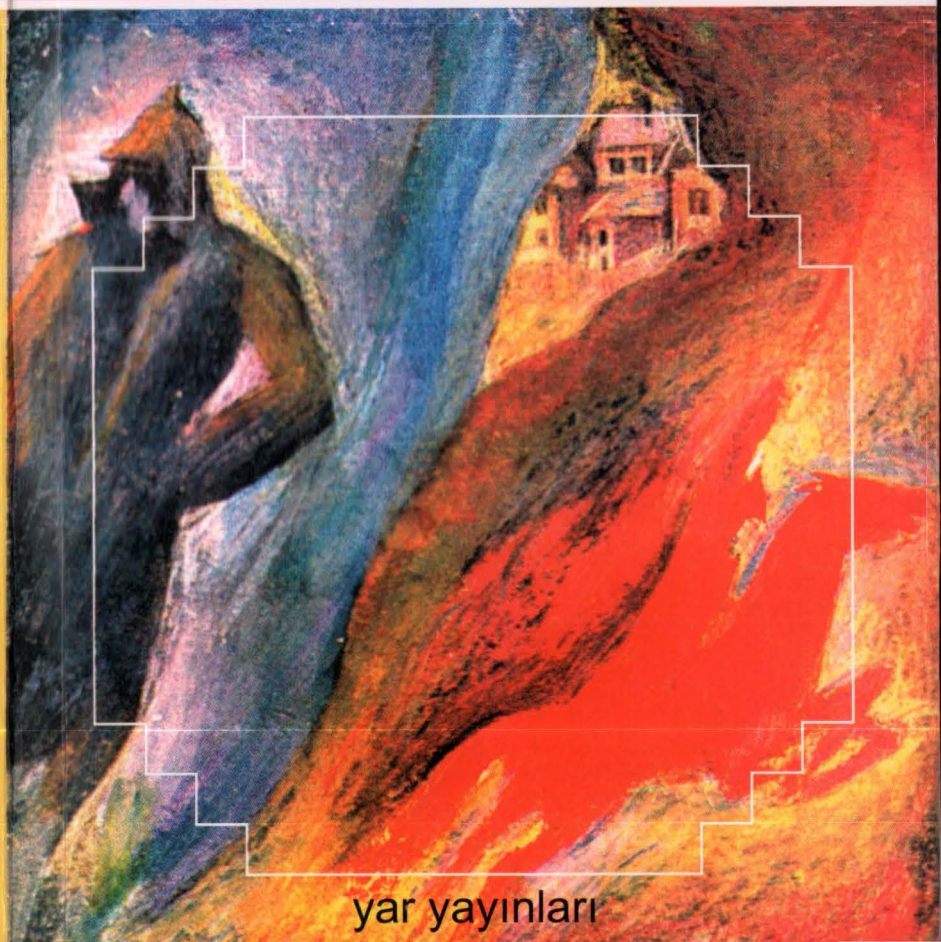
nikolay ostrovski

ÇELİK BÖYLE SERTLEŞTİ II

ÇELİK BÖYLE SERTLEŞTİ II

nikolay ostrovski

yar yayınları

Yar Yayınları: 56

Roman Dizisi: 14

Orijinal Adı:
Kak Zakalyas Stal

Türkiye Yayını:
YAR YAYINLARI
Şubat, 1991-İstanbul

Dördüncü Baskı:
Ağustos, 2015 İstanbul

Baskı:
Oğul Matbaacılık
Davutpaşa Cad. Güven San. Sitesi
B-Blok No:301-302 / Topkapı - İstanbul
(0212) 567 20 77 Sertifika No: 27591

YAR YAYINLARI

Kuruluş: 1972

Yönetim:

Cemal Nadir Sokak, 26-28 Büyük Milas Han,
Kat-1, No.91-92 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 511 69 11
Web: www.yaryayinlari.net

15.34.Y.0159-07

ISBN 978-975-7530-24-4 (Takım)
ISBN 978-975-7530-26-8 (2.Cilt)

Sertifika No: 11253

Genel Dağıtım:
Kültür Yayın Dağıtım
Nene Hatun Mah. 113. Sk. No: 6, Esenler-İstanbul
Tel: (0212) 568 92 52 - (212) 647 25 25 Fax: (0212) 647 23 23

Nikolay Ostrovski

ÇELİK BÖYLE SERTLEŞTİ II

Türkçesi:
Güneş Bozkaya
Nadiye R. Çobanoğlu

3. Baskı

yar yayınları

İKİNCİ KİTAP

BİRİNCİ BÖLÜM

Geceyarısıydı. Son tramvay çoktandır eskimiş gövdesini sürükleye sürükleye geçmişti. Ay, pencere kenarını solgun bir ışıkla aydınlatıyordu. Işınları mavimtrak bir örtüyle karyolayı örtmüş, odanın öteki yarısını karanlıkta bırakıyor, köşede, abajurlu bir lamba masanın üzerine bir ışık çemberi çiziyordu.

Rita, not defteri üzerine eğilmişti. Bir hayli kalındı bu not defteri.

"24 Mayıs" diye yazdı kaleminin sivri ucu.

"Yeni edindiğim izlenimleri notetmeye çalışıyorum. Yine boş sayfalar. Birbuçuk aydan beri tek bir kelime yazılmadı. Bu kısacık notla yetinmek zorundayım.

Hatıra defteri tutmaya zaman mı var? Şimdi gece, bense yazıyorum. Uykum kaçıyor. Yoldaş Segal Merkez Komitesi'nde çalışmak üzere ayrıldı. Hepimiz bu habere üzüldük. Lazar Aleksandroviç kusursuz bir insan. Ancak şimdi, onunla arkadaşlığımızın hepimiz için ne kadar değerli olduğunu anlamaya başlıyorum. Elbette, Segal'ın

gitmesiyle, *Diyalektik Materyalizm Derneğimiz* yıkılacak. Dün geç saatlere kadar onun yanındaydık. Şefliğimiz altında bulunanların başarılarını kontrol ettik. Vilayet Komsomol sekreteri Akim de geldi. Şu iğrenç istatistik ve kadro müdürü Tufta ne ukala bir herif, nefret ediyorum ondan. Segal yedinci semadaydı. Öğrencisi Korçagin, parti tarihi konusunda Tufta'yı rezil etmişti, hem de nasıl. Evet, bu son iki ay boşu boşuna geçmiş değil. Böylesine parlak bir sonuç verdikten sonra harcanan çabaya da acımıyor insan. Ortalıkta dolaşan söylentilere göre Juhray askeri bölgenin özel bir şubesine geçiyormuş. Neden böyle gerekti, bilmem.

Lazar Aleksandroviç bana öğrencisini devretti.

- Başlanan şeyi tamamlayınız, dedi. Yarı yolda kalmayın. Hem sizin, Rita, hem de onun, karşılıklı olarak birbirinize epey öğreteceğiniz şeyler var, eminim. Bizim delikanlımız daha doğal durumundan fazla uzaklaşamamışa benziyor. İçinde kaynaşan duygulara kapılarak yaşıyor, bu duyguların yarattığı fırtınalar onu zaman zaman yere yıkıyor. Bildiğim kadarıyla Rita, siz ona iyi bir rehber olabilirsiniz. Hadi, başarılar dilerim. Bana, Moskova'ya arada sırada yazmayı unutmayınız. Segal ayrılırken bunları diyordu.

Bugün, Merkez Komitesinden, Solomensk Bölge Komitesi yeni sekreterini gönderdiler, adı Jarkiy. Onu daha askerlik günlerimden tanırım.

Dimitri, Dubava yarın Korçagin'i getirecek. Dubava'yı tarif edeyim: Orta boylu, güçlü-kuvvetli, adaleli. 1918'den beri komsomolda, 1920'den beriyse parti üyesi. Bu adam, vaktiyle İl Komsomol Örgütünden *"işçi muhalefeti"* dolayısıyla kovulanlardan. Onunla eğitim tam bir felaketti. Hergün planımı altüst ediyordu, beni soru yağmuruna tutuyor, ikide bir asıl konudan uzaklaşmama neden oluyordu. Yureneva, benim ikinci öğrencimle Dubava arasında sık sık anlaşmazlıklar çıkıyordu. Daha ilk akşam, Olga'yı tepeden tırnağa kadar süzerek açıklamada bulundu:

- Hey, kocakarı, donanımın tam değil, be. Deriden pantolon olacak ayağında, mahmuz, Budyonniy tarzı şapka bir de kılıç. Bu kılık ne, yahu? Ne et, ne balık, be!

Olga susar mı hiç? Haydi, gel de bunları barıştır yeniden. Dubava galiba Korçagin'in arkadaşı. Ama bugünlük yeter. Uyuyacağım."

Sıcaktan toprak bile baygın baygın seriliyordu. Garın üstündeki geçit köprüsü parmaklıkları kızmış, insanın derisini yakıyordu. Köprüye sıcaktan bunalmış, yorulmuş insanlar çıkıyordu. Bunlar yolcu değildi. Köprüden geçenlerin çoğu demiryolu bölgesinde yaşayan, kente gitmek isteyenlerdi.

En üst basamaktan Pavel, Rita'yı farketti. Rita ondan önce davranarak treni karşılamaya gelmişti ve şimdi aşağı inenlere bakıyordu.

Korçagin, Ustinoviç'e iki-üç adım kala durdu. Kız onun farkında değildi. Pavel ona tuhaf bir merakla bakıyordu. Rita'nın üstünde çizgili bir bluz, lacivert, fazla uzun olmayan, ucuz kumaştan dikili bir etek vardı, yumuşak deriden ceketi omuzuna atılmıştı. Güneşten yanmış yüzünü dağınık gür saçları çevreliyordu. Başı hafif arkaya doğru eğikti, durup, fazla parlak ışıktan gözlerini kırpıştırıyordu. Korçagin ilk kez arkadaşı ve öğretmeni olan gençkıza bu gözle bakıyordu ve ilk kez aklına bir düşünce geldi... Rita yalnız İl Partisi Komitesi üyesi değil, aynı zamanda... Ama bu yanlış düşüncesinden hemen sıyrılmaya çalıştı ve kendi kendine kızarak seslendi:

- Bir saattir burada duruyorum, sana bakıyorum. Sen ise beni görmüyorsun. Hadi, gidelim, tren hazır bekliyor.

İkisi de peron kapısından perona çıktılar.

Bir önceki gün, İl Parti komitesi, Rita'yı bölgenin bir nahiyesinde düzenlenecek olan konferansa temsilci

seçmişti. Onun yanına da yardımcı olarak Korçagin'i kattılar. Bugün kesinlikle trene binmeleri gerekliydi, oysa ki trene binmek kolay bir iş değildi. Zaten pek seyrek işleyen trenlerin kalkış saatleri de bütün istasyonun herşeye kadir "beş kişilik indirme bindirme heyeti"nin elindeydi, bunların izni olmadan kimse perona çıkamıyordu. Bütün giriş-çıkış yerlerini bu heyetin özel bölüğü tutuyor, geçmek isteyenlere set çekiyordu. Zaten tıklım tıklım insan dolu olan tren, gitmek isteyenlerin ancak onda birini alabilirdi. Kimse kalmak istemiyordu, kimse günlerce rastlantı sonucu geçecek bir treni beklemeyi göze alamıyordu. Binlerce insan geçiş yerlerine saldırıyor, korunan yeşil vagonlara yol açmaya çabalıyordu. O günlerde gar gerçek bir kuşatma altına alınıyor, sık sık kavga çıkıyordu.

Pavel ve Rita boş yere perona çıkmaya çabaladılar.

Ama Pavel bütün giriş-çıkış yerlerini iyice bildiği için, yol arkadaşını bagaj yerinden geçirdi. Güç bela 4 No.lu vagona kadar ilerleyebildiler. Vagonun kapısında, yoğun kalabalığa engel olmaya çalışan, sıcaktan mahmurlaşmış bir çekacı duruyor, yüzüncü kez aynı şeyi yineliyordu:

- Diyorum size, vagonda yer yok, tamponlara, vagonun damına kimseyi bindiremeyiz, emir var.

Gözleri dönmüş insanlar kudurarak ona saldırıyor, burnuna burnuna indirme-bindirme heyetinin 4 No. lu vagon için verdiği biletleri tıkıyorlardı. Her vagonun önünde küfürler, itişmeler, kakışmalar, çığlıklar. Pavel anlıyordu, bu trene normal biçimde binilemez, ama ikisinin de mutlaka gitmeleri gerekiyordu, yoksa konferans suya düşecekti.

Rita'yı bir kenara çekerek kurduğu planı açıkladı. O vagona sokulacak, pencereyi açacak ve pencereden Rita'yı içeri çekecekti. Başka türlü binemezlerdi.

- Şu ceketini ver, belgelerden daha çok işe yarar.

Pavel, deri ceketini elinden aldı, üstüne giydi, tabancasını ceketin cebine soktu ve bile bile kabzasını ve şeridini dışarıda bıraktı. Torbasını Rita'nın ayakları dibine bırakarak vagona doğru yürüdü. Yolcuları ite kaka demire tutundu.

- Hey, hey, yoldaş, nereye?

Pavel iri yarı, kaba kıyım çekacıya döndü.

- Ben Bölgenin Özel İşler Şubesi'ndenim. Bakalım, indirme-bindirme heyetinin biletleriyle mi bindi herkes, kontrol edeceğim.

Bunu, yetkisiyle ilgili en ufak kuşku bırakmayacak bir tavırla söyledi.

Çekacı cebine bir gözattı, alnındaki terleri koluyla sildi, sonra vızgelirlikle cevap verdi:

- Eh, şu vagona girebilirsen, kontrol et bakalım, göreyim seni.

Pavel eliyle, koluyla, omuzlarıyla, yer yer yumruklarıyla yol açа açа, başkalarının omuzlarına bine, çıka elleriyle üst raflara tutunarak, asılarak, küfür yağmuru altında yine de vagonun ortasına kadar ilerleyebildi.

Yukarıdan aşağılara inerken şişman bir kadının dizine basınca kadın cıyak cıyak bağırmaya başladı:

- Hay itoğlu it, seni hangi şeytan dürtüyor, nereye be, nereye?

Kadın yirmi batman ağırlığındaki bütün yapısıyla alt rafın kenarına sıkışmıştı, ayakları arasında zeytinyağı dolu bir bidon tutuyordu. Buna benzer bidonlar, sandıklar, sepetler, çuvallar bütün rafları kaplıyordu. Soluk almak olanaksızdı.

Kadının küfürlerini Pavel bir soru ile karşıladı:

- Vatandaş, hani biletiniz?

Kadın öfkeyle, davetsiz kontrolörün üstüne saldırmaya hazırlandı:

- Neyyy?

En üst raftan "kaçak" bir hergelenin kafası sarktı ve kalın sesiyle haykırdı:

- Vaska, hey, şu yeni ürüne baksana? Ver bakalım şuna teee "Avrupa'ya" bir bilet.

Korçagin'in başı üstünde bir cisim belirdi, herhalde Vaska dedikleri herif buydu. Bu goril gibi iri kıyım, açık ve kıllı göğüslü hergele manda gözlerini Korçagin'e dikiverdi.

- Vayyy! Kadına ne sataşıyon, lan? Ne bileti be?

Yandaki raftan dört çift ayak sarkıyordu. Bu ayakların sahipleri sarmaş dolaş oturuyor, çıtır çıtır çekirdek yiyordu. Bu vagonda demek pişkin karaborsacılardan, gün görmüş demiryolu çapulcularından kaynaşmış bir kumpanya işbaşındaydı. Onlarla çatışmanın sırası değildi. Rita'yı vagona sokmak gerekliydi.

Vagondaki yaşlı demiryolu memuruna, pencere yanında tahta sandığı göstererek sordu:

- Kimin bu sandık?

O da kahverengi çorap içinde tombul iki bacak göstererek:

- Canım, şu tazenin.

Pencereyi açmak lazımdı. Sandık yol üzerindeydi. Koyacak yer de yoktu. Pavel sandığı eline aldı ve en üst rafta oturan sahibine uzattı.

- Az tutun, vatandaş, pencereyi açacağım.

Basık burunlu yosma, Pavel sandığı dizlerine koyunca domuz gibi cıyak cıyak cıyaklamaya başladı:

- Vayy, başkasının malına nasıl dokunurmuşsun seeeen!

Ve yanında oturan adamdan yardım diledi:

- Motka, be, baksana, kimmiş bu çıngar çıkaran vatandaş?

Herifse raftan inmeye gerek görmeden, sandalet içindeki ayağıyla Pavel'in sırtına bir tekme indirdi.

- Hey, su biti! Defol buradan, yağla bakalım tabanlarını. Yoksa suratının tam ortasına bir yumruk yapıştırırım, o da vizen olur. Pavel ses çıkarmadan tekmeyi yedi. Dudaklarını ısırarak pencereyi açtı.

Demiryolu memuruna ricada bulundu:

- Yoldaş, az çekilsene.

Başkasının bir bidonunu itti ve pencereye yapıştı. Rita vagonun yanında bekliyordu, ona hemen çantayı uzattı. Çantayı bidonlu kadının dizine attığı gibi, Pavel eğildi ve Rita'nın ellerini tutarak onu kendine doğru çekti. Halkın sızmasını engelleyen bölüğün Kızılordu eri bu kuraldışı hareketin farkına varmaya vakit bulamadan Rita vagondaydı. Uyuşuk Kızılordu erine küfür edip vagondan uzaklaşmaktan başka bir iş kalmıyordu. Rita'nın vagonda peydah olması bütün karaborsacı kampanyasının öylesine bir şamatasıyla karşılandı ki, Rita utandı ve endişelendi. Duracak yer yoktu, bunun için Rita alt rafın kenarında duruyor, üst rafın demirini tutuyordu. Heryerden küfürler duyuluyordu. Yukarıdan o kalın ses yine gürledi:

- Vay bok herif, hem kendisi bindi, hem de şu kancığı arkasından sürükledi be!

Aşağıdan görünmeyen birisi haykırdı:

- Motka, hayda, indir bakalım, kondur yumruğu gözleri arasına!

Yosma ille de o tahta sandığını Korçagin'in kafasının üzerine yerleştirmeye uğraştı durdu. Onları yabancı, adi suratlar çevreliyordu. Pavel önce Rita'nın burada olmasına üzüldü, ama yolcu yolunda gerek, şimdi yerleşmeliydiler.

Adı Motka olana döndü:

- Bana bak, vatandaş, geçiş yerinden şu çuvallarını toparla bakalım, yoldaş buraya yerleşsin.

Ama cevap olarak öylesine sunturlu bir küfür aldı ki, kanı başına hücum etti. Sağ kaşının üstü oynamaya başladı. Kafasına sık sık, iğne gibi bir şeyler batıyordu.

Kendini zor tutarak o serseriye bağırdı:

- Sen hele bekle, hergele, bunun hesabını vereceksin. Ama yukarıdan birisi var gücüyle kafasına bir tekme indirdi.

- Ulan Vaska, haydi bir daha okşayı okşayıver herifi! Şimdi her taraftan kışkırtıyorlardı serseriyi.

Pavel, ellerini yay yaparak üst rafa tırmandı ve yumruğunu var gücüyle Motka'nın küstah suratına indirdi. Öylesine şiddetli yapıştırmıştı ki yumruğunu, Motka aşağıda, geçitte duranların kafaları üzerine yıkıldı.

- İnin ulan eşşoğlueşşekler raflardan, köpek gibi vururum yoksa hepinizi! Korçagin kudurmuşçasına bağırıyor, o dörtlü kumpanyanın burunları dibinde tabancasını sallıyordu.

İş bambaşka bir biçim alıyordu şimdi. Rita olayı dikkatle izliyordu, Korçagin'e dokunacak olana her an ateş etmeye hazırdı. Yukarıdaki raf kaşla göz arasında boşaldı. Haydut çetesi alelacele bitişik kompartımana kaçtı.

Pavel, Rita'yı yerleştirdi ve kulağına fısıldadı:

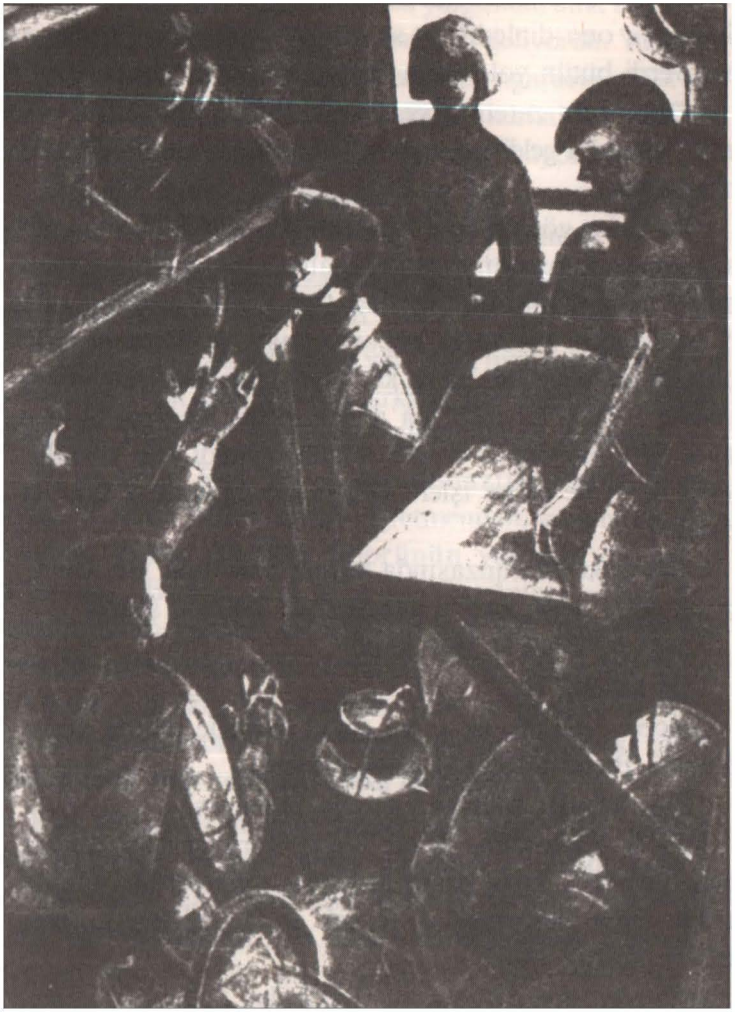
- Sen burada otur, kıpırdama, ben de şu heriflerin hesabını göreyim.

Rita onu alıkoymak istedi:

- Dövüşecek misin yoksa bunlarla?

Ama Pavel onu yatıştırdı.

- Hayır canım, şimdi döneceğim.

Pencere yine açıktı ve Pavel pencereden perona atladı. Birkaç dakika sonra UTÇK (yerel çeka) komitesinin başkanı Burmeister'in önündeydi. Burmeister onun eski şefiydi. Litvanyalı onu dinledikten sonra bütün vagonu boşaltma emri verdi bütün yolcuların hüviyetleri kontrol edilecekti.

- Diyordum zaten, diye söyleniyordu Burmeister, şu trenler istasyona geldikleri zaman, tıklım tıklım karaborsacılarla dolu oluyor.

On Çeka görevlisinin oluşturduğu müfreze, vagonun bağırsağını deşiyordu. Pavel eski alışkanlığıyla bütün treni kontrol etmeye yardıma koyuldu. Çeka'dan ayrılırken, eski arkadaşlarıyla bağlarını koparmamıştı ve hatta gençlik komitesi sekreteriyken en iyi komsomol gençlerinden birçok kimseyi UTÇK'ya işbaşına göndermişti. Kontrol bitince Pavel, Rita'nın yanına döndü. Vagonda şimdi yeni yolcular vardı, hepsi de resmi işlere gönderilen kişilerle Kızılordu erleriydi.

Üçüncü kuşet ranzasında yalnız Rita için yer vardı, ortalık deste deste gazete paketleriyle doluydu şimdi.

- Boşver, sıkışırız, dedi Rita.

Tren hareket etti,

Pencere önünde, bir yığın çuval üstünde oturan kadın göründü. Birdenbire bağırmaya başladı:

- Hey, Manka, bidonum nerede, bidonum?

Rita ile Pavel daracık bir yerde oturuyorlardı. Onları komşularından deste deste gazeteler ayırıyordu. İştahla ekmek, elma atıştırıyorlar ve pek de hoş olmayan olayı neşeyle hatırlıyorlardı.

Tren ağır ağır ilerliyordu. Haddinden fazla yük almış, eski, her yeri laçka olmuş vagonlar kuru karoserleriyle tıkırdıyor, gıcırdıyor, virajlarda silkiniyordu. Akşam oldu, koyu maviliğiyle açık pencereden içeri baktı. Vagonun içi karanlığa büründü.

Rita yorulmuştu, başını çantaya koyarak uyukluyordu. Pavel kuşetin kenarında oturuyor, ayaklarını aşağı sarkıtıyordu. Sigara içiyordu. O da yorgundu, ama uzanacak yer yoktu. Pencereden gecenin serinliği geliyordu. Vagonun bir sarsıntısıyla Rita uyandı. Pavel'in sigarasının korunu gördü. "Sabaha kadar böyle oturacak herhalde, anlaşıldı, beni rahatsız etmek istemiyor" diye düşünüyordu Rita.

- Yoldaş Korçagin! Boşverin şu burjuva kurallarına, gelin, uzanın, dinlenin biraz, dedi Rita takılarak.

Pavel onun yanına uzandı, uyuşan, şişmeye başlayan ayaklarını zevkle, hazla uzattı.

- Yarın dünya kadar işimiz var. Hadi uyu şimdi, dövüşçü horoz! Rita'nın kolu güvenle arkadaşına dolandı ve Pavel gençkızın saçlarının yanağına dokunduğunu hissetti.

Onun için, Rita'nın dokunulmazlığı vardı. Onun arkadaşı, onun politik eğitim öğretmeniydi, ama ne de olsa kadındı. Bunu ilk defa köprünün yanında dururken anlamıştı. Bunun için Rita'nın sarılması şimdi onu heyecanlandırıyordu. Pavel, Rita'nın çok derin ve çok düzgün soluk almasını işitiyordu, çok yakın bir yerde dudakları olacaktı. Bu yakınlık onda bu dudakları bulma arzusu uyandırıyordu. Bu arzunun önüne geçilmesi zordu. Ama güç de olsa sonunda yendi bu isteği.

Rita duygularını anlıyormuş gibi karanlıkta uykuda gülümsüyordu. O hem büyük tutkunun sevincini, hem de sevilen insanı kaybetme korkusunu yaşamıştı. Aşkını iki bolşevikle paylaşmıştı Rita. İkisini de beyaz ordu kurşunları elinden almıştı. İlki mert, babayiğit bir devdi, tugay komutanıydı. İkincisi çok açık mavi gözlü, çok genç birisiydi.

Az zaman sonra tekerleklerin takır tukuru Pavel'i uyuttu. Lokomotifin düdüğü onu uyandırdığı zaman artık sabah olmuştu.

Rita odasına geç dönmeye başladı. Defterini pek seyrek açıyordu, şimdi yine bir iki kısa not yazılmıştı defterine.

11 Ağustos

İl konferansını bitirdik. Akim, Mihaylo ve ötekiler Harkov'daki Ukrayna Merkez Konferansına katılmak üzere ayrıldılar. Bütün teknik işler şimdi üzerime yıkıldı. Dubava ile Pavel, Bölge Komitesinde görev aldılar. Dmitri, Peçersk Bölge Komsomolu'na atanalı artık akşamları derslere gelmez oldu. İşi başından aşkın. Pavel şimdilik şöyle böyle derslere devam etmeye çaba gösteriyor. Ama ya onun zamanı olmuyor yada beni bir yerlere gönderiyorlar. Demiryollarındaki durum gittikçe karıştığından, hemen hergün yeni yeni insanlar görevlendiriliyor. Dün Jarkiy bendeydi, çocukları elinden aldığımıza çok kızıyor, ona da adam gerekliymiş, hem de nasıl.

23 Ağustos

Bugün koridordan geçiyordum, bir baktım, İdare Amirliği kapısı yanında Pankratov, Korçagin ve hiç tanımadığım bir adam daha duruyorlar. Yaklaştım. Duyuyordum Pavel'in anlattıklarını: "Canım, öyle tipler sokulmuş ki oraya, kurşuna acıyor insan. Bir de ne dese, beğenirsin. `Bizim karar ve emirlerimize karışamazsınız siz. Buranın sahibi Devlet Demiryolları Orman Komitesidir yoksa senin gibi sümüklü komsomol değil.' Suratı... eh kardeşceğizler, surata bak, süngüye davran derler hani... Şimdi anladınız mı parazitlerin nerelere doluştuklarını?" Bunun arkasından Korçagin bir küfür bastı, hem de en sunturlusundan. Pankratov beni görmüş olacak ki, Pavel'i dürttü. O da başını çevirdi, beni görünce sarardı. Gözlerini yerden kaldırmadan uzaklaştı gitti. Şimdi biliyorum, uzunca bir zaman bana uğramayacak. Böylesine kaba küfür edenleri affetmediğimi bilir çünkü.

27 Ağustos

Büromuz kapalıydı. Durum yine karışık. Şimdilik hepsini not edemiyorum. Akim bölge merkezinden suratı asık döndü. Dün Teterev'de yine bir erzak-levazım katarını raydan çıkarıp yokuş aşağı yuvarlamışlar. Artık hatıra defteri tutmanın anlamı kalmadı. Zaten ancak ufak notlar şeklinde yazabiliyordum. Korçagin'i bekliyorum. Onu gördüm, Jarkiy ile beş kişilik bir komün kuruyorlar.

Gündüzün Pavel'i atölyeden telefona çağırdılar. Rita ona serbest bir akşamının olabileceğini, "Paris Komünü'nün yıkılışının nedenleri" konusunun henüz gerektiği gibi tamamlanmadığını açıkladı.

Akşam, Kruglo-Üniversitetskaya Sokağındaki eve yaklaşınca, Pavel yukarıya baktı. Rita'nın penceresinde ışık yanıyordu. Her zamanki gibi merdivenden koşarak çıktı, kapıya bir yumruk attı ve cevap beklemeden içeri daldı.

Çocuklardan hiç birinin şöyle kenarında oturmasına bile izin verilmeyen karyolada asker üniforması giymiş bir adam yatıyordu. Tabancası, sahra çantası ve yıldız biçimli kokartlı kasketi masada duruyordu. Yanında Rita oturuyor, onu sımsıkı kucaklıyordu. Birşeyler konuşuyordu ikisi, çok canlı ve heyecanlı birşeyler. Rita sevinçle parlayan yüzünü Pavel'e doğru çevirdi.

Üniformalı adam, Rita'nın kollarından kurtularak kalktı.

- Tanışın, dedi Rita, Pavel'le selamlaştıktan sonra.

Üniformalı adam onun yerine büyük bir sadelikle kendini tanıttı:

- David Ustinoviç.

Ve bunu derken Korçagin'in elini sımsıkı sıktı.

Rita gülüyordu:

- Hangi rüzgar attıysa!

Korçagin'in el sıkması soğuktu. Anlatılmaz bir gücenme çakmak taşı kıvılcımı gibi gözlerinde parlayıp söndü. David'in kolunda, bölük komutanı olduğunu gösteren dört kareyi seçebildi Pavel.

Rita birşey diyecekti ama Korçagin lafını kesti:

- Sana zaten bir dakika için uğrayacaktım, bugün çalışacağım da, iskelelerde odun boşaltılacak. Beklemeyesin, diyecektim. Zaten senin de misafirin var. Hadi, gideyim ben, bizim çocuklar aşağıda bekliyor.

Pavel, odaya girdiği gibi ansızın kayboldu kapının arkasında. Merdivende hızlı adımlar duyuldu. Aşağıda bir kapı boğuk bir ses çıkararak çarptı. Ve ortalık sessizleşti yine.

David, Rita'ya soru sorarcasına baktı, o da şaşırmış bir halde:

- Kimbilir, ne oldu, başına bir hal geldi herhalde, dedi.

... Aşağıda köprünün altında bir lokomotif derin derin soludu ve güçlü göğsünden bir sürü altın renkli ateşböceği püskürttü. Bu oynaşan, kaynaşan sürü yukarıya doğru uçacak gibi oldu, sonra dumanlar içinde boğularak söndü.

Pavel, parmaklığa dayanarak makaslarda renkli sinyal fenerlerinin parlayıp sönmesini seyretti bir süre. Gözlerini kapadı sonra.

"Herşey çok açık, yoldaş Korçagin. Rita'nın meğer kocası varmış... Varsa bundan size ne, anlayalım? Size evli olmadığını anlatmış mıydı? Tut ki anlattı, bundan ne çıkar? Sana ne oluyor? Hani saygıdeğer, aziz yoldaş, arkadaşlıktan başka birşey yoktur, diyen kimdi? Vay, iyice bakmamışsınız, gözünüzden mi kaçırmışsınız yoksa? Ha? -Bütün bunları Korçagin kendi kendine soruyordu.- Ya bu adam kocası bile değilse, o zaman ne olacak? Tut ki David Ustinoviç ağabeyi yada kardeş çocuğu, yahut da eniştesi? O zaman ahmak, bu adama böyle mi davranmak gerekirdi? A salak? Demek ki,

herhangi bir mujik gibi kaba olabiliyorsun. Kardeş, enişte miymiş... bunlar kolay öğrenilir şeyler.

Peki, tut ki bu adam kardeşi, akrabası, ona ne diyeceksin? Yooo, azizim, bitti. Onun evine bir daha ayağını basmayacaksın."

Düşüncelerini lokomotif düdüğü dağıttı.

"Vakit geç, eve dönmeli, yeter artık çaresizlik içinde kıvrandığın."

Solomenka'da (demiryolu işçilerinin oturduğu mahalle) beş kişi ufak bir komün kurmuşlardı. Bunlar Jarkiy, Pavel, neşeli, papatya sarısı saçlı çekoslovakyalı Klaviçek, Okunev Nikolay, demiryolları deposu komsomol gençlerinin sekreteri ve demiryolları Çeka ajanı, daha önceleriyse tamir atölyelerinde kazan tamircisi olan Stepa Artiyuhin idiler.

Bir oda bulmuşlardı. Üç gün, işten sonra, sırayla sıvadılar, badanaladılar, yıkadılar odayı. Kovalarla öylesine bir gümbürtü çıkardılar ki, komşular yangın mı var diye bakmaya koştular. Ranza yaptılar. Çuval buldular, parkta kuru yaprakla doldurdular, al sana alâ birer minder! Ve dördüncü gün, koca bir haritayla, Petrovski'nin portresiyle süslenen oda, daha el sürülmemiş ak-pak haliyle pırıl pırıldı.

İki pencere arasında üstü kitap dolu bir raf duruyordu. Karton kaplı iki sandık, sandalye yerini tutuyordu. Daha büyük bir sandık, dolap vazifesi görüyordu. Odanın ortasında koca bir bilardo masası vardı, üstündeki çuha yerinde yeller esiyordu. Bilardo masası buraya komün yöneticilerinin omuzları üstünde gelmişti. Bu, gündüzleri masaydı, akşamlarıysa Klaviçek'in karyolası oluveriyordu. Varını yoğunu buraya taşıdı hepsi de. Pratik düşünceli, düzenli bir oğlan olan Klaviçek demirbaş listesi yaptı ve hatta bu da yetmedi, duvara asayım dedi. Ama çoğunluk buna kesinlikle karşı çıktı. Odada herşey ortak maldı.

Aylıklar, yiyecek karneleri, tayınlar ve bazen postadan aldıkları paketler, hepsi eşit parçalara bölünüyordu. Özel eşya olarak yalnızca silahlar vardı. Komün üyeleri oybirliğiyle karar verdiler: Arkadaşların güvenini kötüye kullanarak özel yada ortak malları ortadan kaldıran, yasaya karşı gelen, derhal komünden atılacaktı. Okunev ile Klaviçek ayrıca bir satırın eklenmesinde ısrar ettiler: "... ve kapıdışarı edilecektir."

Komünün açılma töreninde bütün bölge komsomolu toplandı. Bitişik evden bir dev semaver ödünç alındı ve çay için bütün sakarin mevcudu gümbürtüye gitti, semaver işi bitince hep bir ağızdan gök gürlemesi gibi bir şarkı söylediler:

Gözyaşlarına boğuldu,
Uçsuz-bucaksız dünyamız.
Tüm hayatımız, ağır iş oldu,
Ama ereceğiz parlak yarınlara...

Tütün fabrikasından Talya orkestrayı idare ediyordu. Kırmızı başörtüsü hafif yana kayıyor, gözleri yaramaz bir erkek çocuğunkine benziyordu. Daha kimse çok yakından bakamamış, inceleyememişti bu gözleri. Gülüyordu Talya Lagutina, herkesi gülmeye davet eden bir gülüşle gülüyordu. Gonca gibi açan gençliğinin onsekizinci basamağından kutu işçisi kız dünyayı seyrediyordu. Eli bir kanat çırpması gibi havalanınca, marşın nakaratı gürledi:

Yayıl, şarkım, uzaklara dek
Dalgalan, bayrağım, dalgalan,
Yan, tutuş, alev gibi al
Kanımız bu alevde yanan!

Geç vakit, uykulu sokakları neşeli seslerinin yankılarıyla uyandırarak evlerine dağıldılar.

Jarkiy elini telefona uzattı.

Sektör Şube Müdürünün odasını dolduran gürültücü komsomol üyelerine bağırdı:

- Susun be çocuklar, hiçbir şey duyulmuyor!

İki perde kadar yavaşladı sesler.

- Evet, sizi dinliyorum. Alo, ha, sen misin? Dur, dur, şimdi. Gündem mi? Canım, hep aynı şey. Bütün vapur iskelelerinden odun teslimatı. Ne? Yok, canım. Bir yere gönderilmedi. Burada. Çağırayım mı? Pekiii.

Jarkiy parmağıyla Korçagin'i çağırdı.

Ahizeyi ona uzatarak:

- Yoldaş Ustinoviç seni çağırıyor, dedi.

- Ben de yoksun sandım. Bu akşam serbestim. Gel. Ağabeyim bana uğradı geçerken, iki yıldır görüşememiştik onunla.

Demek ağabeyisiydi!

Pavel daha sonrakilerini pek dinleyemedi. O akşamı, bir de köprüde dururken aldığı kararı hatırladı. Evet, bugün ona gitmeli ve arkasından bütün köprüleri yıkmalı. Aşkın sırası mı, huzursuzluk ve acı getirir aşk. Böyle zamanda kala kala iş aşka mı kaldı?

Ahizedeki ses:

- Ne oluyor, duymuyor musun sesimi? dedi.

- Hayır canım, hayır, dinliyorum seni. Peki. Büro toplantısından sonra gelirim.

Ve ahizeyi yerine bıraktı.

Dimdik, gözlerine bakıyordu, meşe kerestesinden yapılı masanın kenarını elleriyle sıkarak. Sonra:

- Ben herhalde artık sana gelemeyeceğim, dedi.

Dedi ve gür, uzun kirpiklerin kırpıştığını gördü. Elinde tuttuğu kalem, yapraktaki koşusunu durdurdu ve açılmış defterin sayfası üzerine düştü, kıpırdamadı bir daha.

- Niye?

- Boş zaman bulmak gittikçe zorlaşıyor. Sen de bilirsin ya, günlerimiz dolu mu dolu... Yazık, ama başka zamana bırakalım.

Son sözlerini kendisi de dinledi iyice, çok da ikna edici değildi, inandırıcı değildi söyledikleri, bunu iyice duyuyordu.

"Bu ne biçim fırıldak, neye yarar? Demek ki, yumruğunla kalbine bir darbe indirecek kadar mertlik yok sende!"

Pavel inatla devam etti:

- Sonra zaten çoktandır sana söylemek istiyordum. Senin dediklerini iyice anlayamıyorum. Segal'la çalışırken, herşey aklımda kalıyordu, ama senin derslerin bilmem ki, olmuyor bir türlü. Senden sonra hergün Tokarev'e taşınıp durdum, bir daha işin içinden çıkabilmek için. Şu kafa denen sandığım çalışmaz oldu. Daha akıllı, anlayışlı bir öğrenci bulman gerek kendine.

Onun çok dikkatli bakışıyla karşılaşmamak için başını çevirdi.

Bu kıza bütün köprüleri yıkarak, inatla içini dökmüştü.

- İşte, görüyorsun ya, demek ki seninle boşu boşuna zaman kaybediyoruz, buna ise hakkımız yok.

Kalktı, sandalyesini ayağıyla yavaşça itti ve önüne eğilmiş başa, lambanın ışığında sararan yüze baktı. Kasketini giydi.

- Eh, ne yapalım, hadi hoşçakal, Rita yoldaş. Yazık, bu kadar gün senin de başını ağrıttım durdum. Sana hemen ilk başta söylemem gerekirdi. Kabahat benim.

Rita, onunla vedalaşmak için elini makina gibi uzattı ve onun bu beklenmedik soğuk davranışına şaşarak yalnız şu kadarını diyebildi:

- Ben seni kabahatlı bulmuyorum, Pavel. Daha anlayışlı olmak için bir yol bulamadımsa, bugünkü davranışını hakettim, demektir.

Ayakları ağır ağır döşemeye bastı. Kapıyı takırtısız kapattı. Giriş kapısında biraz durakladı. Dönsem mi, gerçeği anlatsam mı? Ama neye yarar? Şimdi suratıma tokat atarcasına küçük düşürücü bir laf fırlatacak ve yine buraya döneceğim. Hayır, olmaz böyle şey!

Bütün yedek hatlarda hurdalaşmış vagonlardan, yanmış lokomotiflerden mezarlıklar büyüyüp çoğalmaya başlamıştı. Bomboş odun-kereste depolarında rüzgar hızla esiyor, talaşları uçuşturuyordu.

Şehrin çevresindeyse, orman patikalarında, derin vadilerde yırtıcı hayvanlar gibi Orlik çetesi dolaşıyordu. Gündüzleri çevredeki mandıralarda, ormanın kuytu köşelerinde gizleniyor, geceyse saklandığı delikten çıkıveriyordu. Bütün demiryolu hatlarına, yollara yayılıyor, sivri tırnaklı pençesiyle parçalıyordu ve yıkıcı, korkunç işini bitirip yılan gibi yerlerde sürünerek tekrar deliğine siniyordu.

Çelik atlar, sık sık yokuş aşağı yuvarlanıyordu. Kutu gibi vagonlardan geriye bir tahta yığını kalıyor, değerli tahıllar toprağa ve kana karışıyordu.

Çete, sakin kasabalara baskın yapıyordu. Sokaklarda tavuklar korkudan gıdaklayarak dörtbir yana kaçışıyordu. Uzakta bir silah patlıyordu. Kasaba Meclisinin beyaz binası önünde ayak altında ezilen çalı çırpı gibi birkaç el ateş edildiği işitiliyordu. İzbandutla, besili atlar üstünde şuraya,

buraya saldırıyor, yakaladıkları insanları kılıçlarıyla kesip öldürüyorlardı. Kılıç darbelerini odun kesercesine ıslıkla, ıhlamayla indiriyorlardı. Fişeklerine kıyamıyorlardı, cephanelerini saklıyorlardı, bu yüzden ateş açtıkları enderdi.

Geldikleri gibi ansızın kayboluveriyorlardı. Çetenin her yerde gözü, kulağı vardı. Bu gözler burgu gibi Kasaba Meclisi binasını deliyor, papazın avlusundan onu dikizliyor, sağlam yapılı kulak evinden gözetliyordu. Gözle görülmez bağlar, oradan o geçilmez çalılıklara, yolu izi olmayan ormanın derinliklerine uzanıyordu. Fişekler, taze kesilmiş domuz etleri, butlar, kürekler, boz renkli kaçak votkanın ilk imbikten damıtılmış "kaymağı", ve daha başka birşey, alt rütbeli atamanların kulaklarına fısıldanan, daha sonra karmakarışık bir şebeke üzerinden Orlik'in ta kendisine iletilen bilgi hep oraya iletiliyordu.

Çetenin topu topu iki-üçyüz kadar celladı vardı, ama gelgelelim, bir türlü ele geçmiyordu haydutlar. Birkaç birliğe bölünüp, iki-üç ilde birden çalışıyorlardı. Yoklamakla ipucu bulmak, hepsini birden sarmak olanaksızdı. Gece ızbandut, haydut olan, gündüzün en zararsız köylü oluveriyor, avlusunda uğraşıyor, atlarına yem veriyor, avlu kapısında lülesini tüttürüyor, bulanık bakışlarıyla süvari birliklerinin devriyelerini süzüyordu.

Aleksandır Puzirevski rahat, uyku nedir bilmeden üç ili alayıyla rüzgar gibi dolaşıyordu. Haydutları, yorulmak nedir bilmeden, inat ve ısrarla izliyordu; bazen çetenin kuyruğuna bastığı da oluyordu.

Bir ay sonra Orlik, çetelerini iki ilden geri çekmek zorunda kaldı. Daracık bir halka içersinde sinek gibi çırpınmaya başladılar.

Kentteki hayat alışılmış bir düzenle akmaya devam ediyordu. İnsanlar, mevcut beş pazar yerinde gürültüyle,

patırtıyla kıpırdıyor, kaynaşıyordu. İki hırs hakimdi bu kalabalığa. Birincisi alabildiğine, tuttuğunu koparmak, ötekisiyse canhıraş bir pazarlıkla elverdiğince az vermekti. Türlü çapta yankesiciler ve madrabazlar güçlerini ve yeteneklerini alabildiğine gösteriyorlardı burada. Para canlısı, işgüzar adam ve adamcıklar pireler gibi kaynaşıyor, sağa sola atılıyor, sıçrıyordu ve gözlerinde vicdandan başka her türlü şey okunabiliyordu. Burada, çöp yığını üzerinde toplanan sinekler gibi, kentin bütün süprüntüleri toplanıyordu, hepsinin bir tek düşüncesi, bir tek arzusu vardı: Toy, acemi alıcıya kazık atmak. Seyrek işleyen trenler şişkin karınlarından, sırtına çuvallar yüklemiş küme küme adamlar kusuyordu perona. Ve bütün bu insan ve insancıklar, doğru pazarların yolunu tutuyorlardı.

Akşam olunca pazarlar boşalıyor, pazarcıların tezgah kurdukları sokaklar ve çıkmazlarda in, cin top oynuyordu. Yalnızca sıra sıra boş tezgahlar, sehpalar birer karartı gibi uzanıyordu.

Bu ölü mahalleye her babayiğit geceleyin uğramaya cesaret edemezdi, burada her dükkanın, her tezgahın ardında bir sessiz bela gizleniyordu. Geceleri bazen, bir silah sesi, tokmakla saç levhaya vurulmuş gibi "pat!" diye patlar, kimbilir kimin boğazı kesilirdi. Sonra, buraya devriyeler, çevredeki nöbetçi kulübelerinden bir avuç milis eri yetişirdi (gece olunca milis bile yalnız başına dolaşamazdı). Artık soğumaya başlamış, kasılmış cesetlerden başka birşey bulamazdı onlar. Eşkıyalar çoktan buradan uzaklaşmış, gürültüyse pazaryerinin gece sakinlerini rüzgar üfürmüş gibi dağıtmış olurdu. Hemen karşıda kentin sineması, adı "Orion". Sokak ve kaldırımlar elektrik ışığıyla aydınlanmış, kalabalık bekleşiyordu.

Salonda sinema makinesi tıkırdıyordu. Beyaz perdede mutsuz aşıklar birbirini kırıp geçiriyor, seyirciler korkunç

bir bağrışmayla filmin kopmasına karşı çıkıyordu. Merkezde ve kentin kenar mahallelerinde hayat sanki hiçbir zaman kendi yolundan sapmış değildi ve hatta devrimci iktidarın bulunduğu yerlerde, yani İl Komitesinde bile herşey normal seyrini izliyordu. Ama bu sessizlik, sadece dış görünüşteydi.

Kentte bir fırtına patlak vermek üzereydi. Fırtınanın yaklaştığını, kentin dört bir ucundan içeri dalan ve mujik gocuğunun altında asker tüfeği gizleyen kimseler biliyordu. Karaborsacı kılığına bürünerek, vagonların damında gelen ve garda inince, yolunu pazara doğru tutturmayıp, kendi belleklerinde yazılı adreslerin sokak ve evlerini arayanlar da bilirdi fırtınanın kopmak üzere olduğunu.

Ama bunlar bildiği halde, işçi mahalleleri, hatta bolşevikler bile olup bitenden habersizdi.

Bütün bu hazırlıklardan haberi olan yalnız beş bolşevik vardı kentte...

Petliyuracılık kalıntıları, Kızılordu tarafından beyaz Polonya'ya kovalandıktan sonra, orada, Varşova'da bir takım yabancı misyonlarla işbirliği yaparak, düzenlenen ayaklanmaya katılmaya hazırlanıyorlardı.

Petliyura taburları kalıntılarından alelacele ve çok gizli olarak sefere çıkacak gruplar toplanıyordu.

Şepetovka'da da, merkez ayaklanma komitesinin kendine göre bir örgütü vardı. Bu örgütün üye sayısı kırk yediydi, bunların çoğu çok aktif karşı-devrimcilerdi, yerel Çeka organı bunların artık kötülük yapmayacaklarına inanarak onları kentte başıboş bırakmıştı.

Örgütün elebaşıları papaz Vasiliy, teğmen Vinnik, petliyuracı subay Kuzmenko'ydu. Papaz kızları, Vinnik'in kardeşi ve babasıyla, Yürütme Komitesinin muhasebe ve yazı işleri amirliğine kadar sızabilen Samotiya, gerekli keşifleri yapıyor, bilgi topluyorlardı.

Ayaklanma gecesi, sınırı bekleyen birliklerin özel şubesinin, elbombalarıyla yıkılması, tutuklu olanların serbest bırakılması ve başarırlarsa, garın ele geçirilmesi kararlaştırılmıştı.

Büyük şehirdeyse -gelecekteki ayaklanmanın merkezinde- büyük bir gizlilikle subay birlikleri toplanıyor, şehri çevreleyen ormanlara bütün haydut çeteleri birikiyordu. Buradan tekrar tekrar denenmiş ve emirleri almış "tazılar" Romanya'ya, ta Petliyura'nın yanına gönderiliyordu.

Bölge Özel Şubesindeki nöbetçi denizeri altıncı gecedir uyku uyumamıştı. Bu denizeri, herşeyi bilen bolşeviklerden biriydi. Fedor juhray, üstüne atılmaya hazırlanan yırtıcı hayvanı yakalayan biri gibi hissediyordu kendini.

Bağıramazsın, tehlike işareti veremezsin. Kana susamış yırtıcı hayvanı öldürmek gerekli. Yalnız o zaman insan, her çalının altında bir tehlike beklemeden rahat çalışabilir. Hayvanı ürkütmemeye dikkat etmeli. Bu ölüm-kalım savaşında yalnız savaşçının azmi, disiplini ve bileğinin gücü zaferin güvencesidir.

Zaman yaklaşıyordu.

Burada, bu kentte, gizli buluşma yerlerinde ve yeraltı labirentlerinde karar alındı: *Yarın gece.*

Ama durumu bilen o beş bolşevik daha çabuk davrandı: Hayır, hemen bu gece.

Akşam depodan sessiz sedasız, düdüğünü öttürmeden bir zırhlı tren çıktı ve arkasından deponun koca kapıları yine sessizce kapandı.

Direkt teller şifreli telgrafları hızla iletiyor. Cumhuriyetin bekçileri, her uğradıkları yerde, uykuyu unutarak eşekarısı kovanlarını yok ediyordu.

Jarkiy'i, Akim telefona çağırdı.

- Hücre toplantıları, tamam mı? Evet mi? Pekala. Derhal bölge Komünist Partisi sekreteri ile toplantıya gel. Odun sorunu sandığımızdan berbatmış. Gelince konuşuruz.

Jarkiy, Akim'in semsert, kaskatı sözlerini dinledi.

Ahizeyi yerine yerleştirirken mırıldandı:

- Anlaşıldı, yakınlarda hepimiz bu odunlar yüzünden aklımızı oynatacağız.

Her iki sekreter Litke'nin sürdüğü arabadan indi. İkinci kata gelince, işin sandıkları gibi, odunla ilgili olmadığını hemen anladılar.

İdare amirinin masası üzerinde bir "Maksim" mitralyözü duruyor, yanında özel birlikten gelmiş makineli tüfekçiler uğraşıyordu. Koridorlarda, Parti İl Komitesi ve komsomoldan sessiz nöbetçiler bekliyordu. İl komitesi sekreterinin çalışma odasının geniş kapısının arkasında parti il komitesinin olağanüstü toplantısı bitmek üzereydi.

Açık duran havalandırma penceresinden sokağa iki sahra telefonun telleri uzanıyordu.

Kısık seslerle konuşma. Jarkiy odada Akim'i, Rita'yı ve Mihaylo'yu buldu. Sıkı bir kuşakla bağlanmış uzun etekli kaput, silah kayışı ve tabanca kılıfıyla Şkolenko'yu güç bela tanıyabildi. Rita, vaktiyle bölüğün politik eğitim başkanıykenki kılığı içindeydi, Kızılordu kasketi, haki renginde etek, gocuk üstünde silah kemeri ve kemerinde ağır bir mavzer.

Jarkiy şaşkınlıkla Rita'ya sordu:

- Ne oluyor bütün bunlar, anlayalım bakalım?

- Deneme için alarm, Vanya. Şimdi bölgenize gideceğiz. Alarm işareti verilince beşinci piyade okulunda toplanılacak. Hücre toplantılarından sonra bütün çocuklar dosdoğru oraya gidecek. Hepsinden önemlisi, bütün bunları gizli yapmak, kimseye sezdirmeden.

"Askeri Lise" parkında çıt yoktu.

Yüce, sessiz meşeler, yüzer yaşında birer devdi. Göl filkulağı otlarıyla, su ısırganıyla örtünmüş uyuyordu. Parkın yollarında ağaçlar budanmamış, kendi haline bırakılmıştı. Parkın ortasında, yüksek beyaz duvarın arkasında, Askeri Lisenin katları yükseliyordu. Şimdi burası kızıl komutanların Beşinci Piyade Okuluydu. Gece bir hayli ilerlemişti. Üst katta ışık yoktu. Dıştan bakılınca, burada hiçbir hareket görülmüyordu. Buradan geçenler, bu yüksek duvarın arkasındakilerin uyuduğunu sanırdı. Ama öyleyse bu ağır demir kapılar niye açıktı ve kapının önündeki iki kocaman kurbağaya benzer nesne neydi? Ama demiryolu bölgesinin her köşesinden buraya gelen adamlar biliyordu, okulda uyuyan yoktu, gece alarm verilmişti. Hücre toplantısından doğru buraya geliyordu herkes, çok kısa bir bildirinin metnini öğrendikten sonra, teker teker, çifter çifter, en çok üçer üçer geliyorlardı ve herbirinin cebinde Komünist Bolşevik Partisi yada Ukrayna Komünist Gençlik Birliği hüviyeti vardı. Dökme demirden ağır kapıdan ancak bu hüviyeti gösteren geçebiliyordu.

Diploma törenlerinin düzenlendiği salonda birçok insan toplanmıştı. Burası aydınlıktı. Pencereler branda bezinden perdelerle örtülüydü. Buraya toplanan bolşevikler, bu alarmın gizlilik havasına takılıyor, sigara sarıyor, gönül rahatlığı içinde tüttürüyorlardı bu sigaralarını. Kimse bir huzursuzluk, bir "alarm" havası hissetmiyordu. Canım, iş olsun diye topladılar bizi, diyorlardı. Özel birliklerin disiplinini ve seferberlik durumunu kontrol etmek için. Ama deneyimli, cephe görmüş eski erler bütün bu hazırlıklardan pek de sıradan bir alarm denemesinin sözkonusu olmadığını anlıyorlardı. Çok sessiz ve çok gizli yapılıyordu bütün işler. Okul öğrencileri, fısıldanarak söylenen komutlarla sıralara diziliyordu. Makineli tüfekler elde taşınıyordu, binanın bütün kanatlarında bir tek ışık yoktu.

Korçagin, Dubava'ya yaklaşarak yavaşça sordu:

- Ne o, Mityay, ciddi birşey mi bekleniyor?

Mityay pencere kenarında yabancı bir kızla oturuyordu. Korçagin bu kızı önceki gün Jarkiy'in yanında görmüştü.

Dubava, Pavel'e takılarak omuzuna vurdu.

- Ne o, ödün mü koptu yoksa? Boşver, savaş nasıl yapılır size öğreteceğiz. Tanışmıyor musunuz yoksa? (Dubava başıyla kızı gösterdi) Adı Anna, soyadını bilmem, rütbesiyse propaganda üssü komutanı.

Gençkız, Dubava'nın bu şakadan tanıtmasını dinlerken dikkatle Korçagin'i inceliyordu. Leylak renkli başörtüsünden sarkan bir lülesini düzeltti.

Korçagin'le gözgöze geldiler, birkaç saniye sessiz bir yarışma sürdü. Gözleri kuzguni siyah renkteydi ve alaycı parıltılarla parlıyordu. Kirpikleri ince ve sıktı, Pavel bakışlarını Dubava'ya dikti. Yüzünün kızarmaya başladığını hissedince kaşlarını çattı.

Sonra, gülümsemeye çalışarak sordu:

- Peki, kim kimi kandırmaya çalışıyor propagandayla?

O anda salonda bir gürültü duyuldu. Mihaylo Şkolenko sandalyeye çıktı ve bağırdı:

- Birinci bölük komünküleri, bu salonda sıraya giiir! Çabuk, çabuk, yoldaşlar!

Salona Juhray, İl Komitesi başkanıyla Akim giriyorlardı. Onlar ancak yeni gelebilmişlerdi.

Salon, sıralara dizilmiş insanlarla tıklım tıklım doluydu.

İl Yürütme Komitesi başkanı, okulun makineli tüfeğinin basamağına çıktı ve elini kaldırarak konuşmaya başladı:

- Yoldaşlar! Sizi sorumluluğu büyük olan çok ciddi bir iş için buraya çağırdık. Daha önce size açıklayamadığımız birşeyi şimdi açıklayacağım, düne kadar bunlar bu gerçek,

askeri bir sırdı. Yarın gece hem bu kentte hem de bütün Ukrayna'da devrim aleyhine yönelmiş bir ayaklanma patlak verecektir. Kent beyaz subaylarla dolu. Kentin çevresindeyse haydut çeteleri toplanıyor. Ayaklanmayı düzenleyenlerden bir kısmı bizim zırhlı tümenimize kadar sızmış, şimdi orada şoför olarak çalışıyorlar. Ama Olağanüstü Komisyon bu ayaklanma hazırlıklarından bilgi edinmiştir ve şimdi bütün parti örgütünü ve bütün komsomolu seferber ediyoruz. Denenmiş ve artık az-çok deneyim sahibi olan Askeri Lise birlikleri ve Çeka bölüklerinin yanısıra, birinci ve ikinci komünist taburları da işbaşında olacaktır. Askeri Lise öğrencileri yola çıktılar artık, yoldaşlar, sıra sizin. Silah dağıtma ve sıraya dizilme için onbeş dakika zaman veriyorum. Operasyonu yoldaş Juhray yönetecektir. Komutanlar ondan kesin ve açık emirler alacaklar. Ben komünist birliklere, bu anın ciddiyetinden sözetmeyi gereksiz buluyorum. Yarınki ayaklanma bugün bastırılacaktır.

Çeyrek saat sonra silahlanmış tabur okulun avlusunda dizildi.

Juhray, taburun kıpırdamayan safları arasında göz gezdirdi.

Üç adım ötesinde silah kemerlerini kuşanmış iki adam duruyordu: Urallı bir dökümcü ve dev yapılı bir adam olan tabur komutanı Menyaylo, onun yanında da komiser Akim... Solunda, birinci bölüğün mangaları. İki adım önünde yine iki kişi: Bölük komutanı Şkolenko ve politik eğitim başkanı Ustinoviç. Onların arkasında sessiz sedasız duran komünist taburunun safları, üçyüz süngü.

Fedor beklenen işareti verdi.

- Başlama zamanı geldi!

Üçyüz adam ıssız sokaklardan geçti.

Kent uyuyordu.

Dikaya sokağının karşısındaki Lvovskaya sokağına gelince tabur durdu. Operasyon buradan başlıyordu.

Ses çıkarmadan mahalle mahalle kuşatılıyordu kent. Genelkurmay, bir mağazanın basamaklarına yerleşti.

Lvovskaya sokağından, yokuş aşağı bir araba geçti, merkezden geliyordu. Genelkurmayın önünde frenledi.

Bu kez Litke babasını getirmişti. Kumandan kaldırıma atladı, oğluna Litvanya dilinde birkaç cümle söyledi. Araba deli gibi atıldı ve Dmitriyevskaya sokağı dönemecinde kaşla göz arasında kayboldu. Hugo Litke şimdi yalnızca bir çift göz kesilmişti. Elleri direksiyon simidinde durmadan sağa sola sapıyordu.

Gördünüz mü ya, Litke'ni çılgınca araba sürmesinin kerameti de varmış, bak, nerede, nasıl da gerekti. Şimdi delice bir hızla aldığı virajlar için gel de iki gece onu karakolda tut.

Ve Hugo kuyruklu yıldız gibi uçuyordu sokaklarda.

Hugo'nun kaşla göz arasında şehrin bir ucundan öbür ucuna ulaştırdığı Juhray, takdirini belirtmeden duramadı:

- Eh, Hugo bugün böyle, bu hızla araba sürmenin sonunda, kimseyi eşek cennetine gönderip cavlatmazsan, yarın sana bir altın saat var benden.

Hugo mutluluktan yedinci semadaydı.

- Pen düşündü: viraj işün on gün ceza alajak ben.

İlk darbeler ayaklanacak olan komplocuların genelkurmaylarının bulunduğu apartmana indirildi. İlk tutuklananlar ve bulunan belgeler Özel Şubeye teslim edildi.

Dikoy (Vahşi) sokağındaki aynı acayip isimli çıkmazda 11 no.lu evde Zürbert adında birisi oturuyordu. Çeka'nın edindiği bilgilere göre bu adamın beyazların komplosunda az buz rolü yoktu. Bu adamın elinde, Podol bölgesinde harekete geçecek subay gruplarının listeleri vardı.

Litke, Zürbert'i kendi eliyle tutuklamak için gelmişti. Pencereleri bahçeye bakan ve eski kadın manastırından duvarla ayrılan apartmanda Zürbert yoktu. Komşuların dediklerine göre, o gün evine hiç uğramamıştı. Evinde arama yapıldı, bir sandık dolusu elbombasıyla birlikte listeler ve adresler ele geçirildi. Litke, pusu kurmak için emir verdi, kendisiyse bir dakika için masa başında durakladı, bulunan belgelere göz gezdirdi.

Bahçede nöbet tutma görevini, genç bir Askeri Lise öğrencisi üzerine almıştı. Bulunduğu yerden aydınlanmış pencereyi görebiliyordu. Yalnız başına bu köşede beklemek hoş birşey değildi. İnsana korku veriyordu... Duvarı gözetleyecekti, emir almıştı. Ama buradan pencerenin ferahlatıcı ışığı bir hayli uzaktı. Aksi gibi şu körolası ayışığı da bulutlarla örtülüyordu ikide bir. Karanlıkta çiçekler garip birer yaratık gibi görünüyordu. Nöbetçi süngüyle çevresinde ortalığı yokluyordu, hiçbir şey yoktu.

"Beni ne diye buraya nöbetçi diktiler? Nasılsa duvara tırmanamaz kimse. Duvar yüksek. Pencereye yaklaşıp bir baksam mı?" diyordu genç askeri lise öğrencisi, kendi kendine. Bir daha duvarın üstünü inceledikten sonra dikkatle mantar küfü kokan köşesinden çıktı... Bir an için pencerenin altında durdu. Litke o anda alelacele kağıtları topluyordu, tam odadan çıkmak üzereydi. Duvarın tepesinde bir karartı belirdi. Duvarın üstündeki adam hem pencere altında duran nöbetçiyi hem de oda içindeki adamı görüyordu. Bir kedi çevikliğiyle, karartı duvardan ağaca geçip, oradan da toprağa atladı. Yine kedi gibi arkadan kurban seçtiği nöbetçiye yaklaştı, elini kaldırdı ve nöbetçi yıkıldı, denizci kaması sapına kadar ensesine saplanmıştı.

Bahçede duyulan silah sesi, mahalleyi kuşatanlara elektrik akımı gibi çarptı.

Şimdi altı kişi botlarını gümbürdete gümbürdete eve doğru koşuyordu.

Koltukta Litke oturuyordu, başı kana bulanan masanın üstüne dayalıydı, ölmüştü. Pencere camı kırılmıştı. Ama düşman belgeleri ele geçirememişti.

Manastırın duvarı dibinde silah sesleri birbirini kovaladı. Demek katil, sokağa atlayarak, Lukyanovski Çayırı'na doğru koşmaya başlamıştı, koşarken tabanca çekiyordu ikide bir. Ama, kaçamadı. Bir kurşun ona yetişti.

Bütün gece arama devam etti. Muhtarlığa kaydedilmemiş yüzlerce adam kuşku uyandıran belgeler ve silahlarla yakalanarak Çeka'ya sevkedildi. Çeka'da sınıflandırma komisyonu çalışıyor, adamları önemine göre gruplara ayırıyordu.

Bazı yerlerde komplocular silahlı direnme gösterdiler. Antoşa Lebedev, Jilyanskaya sokağında bir evde göğsünden yediği kurşunla yere yıkıldı.

Solomeskiy taburu o gece beş kurban vermiş, Çeka ise eski bir bolşevik olan, cumhuriyetin sadık nöbetçisi Jan Litke'yi kaybetmişti.

Ayaklanma önlendi.

O gece Şepetovka'da papaz Vasiliy, kızları ve bütün öteki suç ortaklarıyla birlikte tutuklandı.

Huzursuzluk yatıştı.

Gelgelelim kenti yeni bir düşman tehdit ediyordu: çelik raylar üzerindeki bütün hareketin felce uğraması, bunun arkasından da açlık ve soğuk.

Şimdi ekmek ve odun geleceğe egemendi.

İKİNCİ BÖLÜM

Fedor kısacık piposunu, düşünceye dalarak ağzından çekti ve parmaklarıyla külün ufak tümsekçiğini yokladı. Piposu sönmüştü.

Solgun bir ışık veren tavan lambaları altında, yirmi otuz sigaranın dumanı boz renkli bir bulut gibi ağır ağır kıpırdıyor, İl Yürütme Komitesi başkanının koltuğu üzerinde yoğunlaşıyordu. Çalışma odasında, masa başında oturanların yüzleri hafif sisler arasındaymış gibi seçiliyordu.

Yürütme Komitesi başkanının yanında, Tokarev göğsüyle masaya yaslandı. İhtiyar kızgındı. Öfkeyle ufak sakalını çimdikliyor, arada bir, kısa boylu, tıknaz, keleş adama bakıyordu; o ise incir çekirdeğini doldurmayan boş, tumturaklı laflara boğuyordu ortalığı.

Akim, ihtiyar tornacının yan bakışını gördü ve çocukluğunu hatırladı: Çocukken onların kümesinde çok dövüşçü bir horoz vardı, adı da *"Göz Oyan"*dı. O da saldırıya hazırlanırken hasmına tıpkı böyle bakardı.

İl Yürütme Komitesi'nin toplantısı iki saattir sürüyordu. Keleş adam demiryolları orman komitesinin başkanıydı.

Çevik parmaklarıyla bir yığın kağıdı karıştırırken, makineli tüfek gibi durmadan çenesini işletiyordu keltoş:

- ... ve işte bu tümüyle nesnel nedenlerden dolayı ne devlet demiryolları idaresinin, ne de yürütme komitesinin kararı gerçekleştirilebilir. Tekrar ediyorum, bir ay sonra da olsa, dörtyüz metreküpten fazla odun veremeyeceğiz. Eveeet, ama bize verilen emir yüzseksenbin metre küptür. Bu... Bu... -keltoş uygun bir laf arıyordu- Bu bir ütopyadır! Keltoş bunu dedi, dedi ve ufacık ağzını kapattı, dudaklarının kenarında küskün olduğunu gösteren çizgiler belirdi.

Sessizlik uzun sürmüş gibiydi.

Fedor tırnağıyla piposuna vuruyor, külünü döküyordu. Tokarev suskunluğu kalın sesiyle, genzinden fırlattığı bir cümleyle bozdu.

- Öyleyse ne geveleyip duruyoruz. Demiryolları orman idaresinin odun mevcudu yoktu, şimdi de yok, ileride de olmayacaktır. Bunu mu demek istedin?

Keltoş omuz silkti:

- Af buyurun, yoldaş, biz odunu hazırladık, ama arabalarla ulaştırmanın olanaksızlığından...

Adamın boğazına birşey kaçmış gibi sustu, kareli mendille cilalı gibi parlayan kel kafasını sildi ve sonra uzun zaman eliyle cebini bulamadı, bulamayınca sinirli bir hareketle mendilini evrak çantası altına soktu.

- Pekala, odunun nakli için neler yaptınız, bakalım? Ayaklanmaya adı karışan uzmanların tutuklanmalarından bu yana bunca gün geçti... Bunu köşede oturan Denekko söylüyordu.

Keltoş ona döndü.

- Tam üç kez devlet demiryolları idaresine durumu rapor ettim, taşıma işi adamakıllı düzenlenmezse çaresiz kalacağımızı...

Tokarev onu susturdu. Düşmanca bakışları keltoşa ok gibi saplanıyordu. Sonra zehir zemberek başladı:

- Bunları duyduk, biliyoruz gayrı. Bizi aptal mı sandınız, ne?

Bu soru karşısında ürperen keltoşun sırt derisi buz kesildi. Yatışarak, yavaş sesle;

- Karşı-devrimcilerin yaptıklarından ben sorumlu değilim, dedi.

Akım da atıldı:

- Ama kesimi, demiryolundan çok uzak bir yerde yaptıklarını biliyordunuz, herhalde?

- Duyuyordum elbette, ama başkalarına ait bir bölgede olup bitenleri amirlerime iletmem gereksizdi.

Sendika başkanı da keltoşa bir soru sordu:

- Kaç memurunuz var?

- İkiyüze yakın.

Tokarev kudurarak tükürdü:

- Tüh, kör şeytan, yılda her beleşçi başına bir metre küp odun eder!

- Biz Demiryolları Orman İdaresine öncelikle ekmek vesikası veriyoruz, işçilerin gırtlağından koparak, sizse bak hele, nelerle uğraşıyorsunuz? Size, işçiler için verilen iki vagon unu ne yaptınız?

Sendika Başkanı ensesinden inmiyordu keltoşun.

Şimdi her taraftan soru yağmuru yağıyordu başına, bunlar birbirinden kritik sorulardı, o ise oradakilerden küstah ve bonoların ödenmesini isteyen alacaklılardan kaçan biri gibi kurtulmaya çalışıyordu.

Yılanbalığı gibi, doğrudan cevap vermekten kaçındı, ama gözleri huzursuzluk içinde odada geziyordu adamın. Önseziyle tehlikeyi hissediyordu. Korkakça bir sinir bozukluğu içindeydi, bir tek dileği vardı herifin: Buradan bir an önce kurtulmak, evine dönmek. Henüz yaşlı denilmeyecek karısı orada onu yağlı, nefis bir akşam yemeğiyle bekliyor ve akşam saatlerinde eğlenmek için Paul de Kock'un romanını okuyordu.

Fedor, keltoşun verdiği cevapları dinlerken bir yandan da not defterine şunları yazıyordu:

> *"Herifi şöyle derinden derine yoklamamız gerek. Bu sadece işi beceremememezlik değil gibime geliyor. Kaldı ki, bazı haberler aldım hakkında. Gel şimdilik herifle boş konuşmaları keselim, canı cehenneme, defolsun gitsin, kaçamaz nasılsa, kendi işimize bakalım."*

Yürütme Komitesi başkanı kendisine iletilen Fedor'un notunu okudu ve ona başını salladı.

Juhray kalktı, antreye çıktı, telefona. Yerine döndüğü zaman Yürütme Komitesi başkanı kararın sonunu okuyordu:

> *"... Devlet Demiryollarına ait Orman İdaresinin bütün yetkililerinin sabotaj yüzünden işlerinden el çektirilmesine ve evrakın soruşturma komisyonuna devredilmesine..."*

Keltoş daha beter birşey bekliyordu. Sabotaj yüzünden işten kovulma, ilerisi için de onu güvenilmez bir eleman olarak damgalayacaktı, ama boş ver, işi oluruna bırakalım. Boyarka'daki duruma gelince, eh, vicdanı rahattı, orası onun bölgesi değildi: *Tüh, allah cezasını versin, bense bir ipucu mu ele geçirmişler diye endişelenmeye başlıyordum..."*

Ve şimdi artan iç huzuruyla masadaki belgeleri elçantasına doldururken sakin bir sesle şunları söyledi:

- Eh, partili değilim ben, parti dışından bir uzman olduğum için bana güvenmeyebilirsiniz. Ama sizlere karşı vicdanım rahat. Birşey yapılmamışsa, demek ki yapılamamıştır, elimde değildi.

Kimse ona cevap vermedi. Kel herif dışarı çıktı, aceleyle merdivenden indi ve içi rahatlayarak sokak kapısını açtı.

Orada, sırtında kaput olan bir adam yolunu kesti:

- Adınız, yurttaş?

Keltoş, yüreği ağzında, kekeledi:

- ...Çer... Çer... vinski...

Yabancı adam dışarı çıkınca, İl Yürütme Komitesi Başkanı'nın odasında, masa başında onüç kişi birbirine sokuldu.

Juhray, önünde açık duran haritaya parmağını basarak konuştu:

- Görüyor musunuz? İşte, Boyarka istasyonu. Altı verst ötesinde orman kesiliyor, odun hazırlanıyor. Burada ikiyüzon bin metre küp odun istifi hazırlandı, dizildi. Sekiz gün aç açına çalıştı işçi ordularımız, dünyanın emeği harcandı, ama sonuç: Sıfır. İhanet. Demiryolları idaresinin ve kentin yine yakacağı yok. Odunu şimdi altı verst öteden istasyona taşımak gerekecek. Bunun için, bir ay sürece en azından beşbin araba gerekli olacak ve her bir araba günde iki kez gidiş dönüş seferi yapacak. En yakın köy, onbeş verst ötede. Üstelik de bu bölgelerde Orlik, çetesiyle dolaşıyor... Bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz? Bakın, plana göre orman kesimi işte buracıkta başlayacaktı ve gitgide istasyona doğru yaklaşacaktı, bu hergelelerse kesimi ormanın derinliklerine doğru uzaklaştırdılar. İtler hesaplarında hiç de yanılmadılar: Hazırlanan yakacağı

demiryollarına yakınlaştıramayacağız. Acı gerçek bu: Beşbin nerede, biz yüz araba bile güç bela buluruz yada onu da bulamayız. Görüyorsunuz, darbelerini nasıl da indirdiler! Hiç kuşku yok ayaklanma komitesinin işi bu.

Ve Juhray'ın sıkılmış yumruğu haritanın mumlu kağıdına indi bütün ağırlığıyla.

Her ne kadar Juhray bunu daha açığa vurmamışsa da, onüç kişiden her biri, başlarına gelmek üzere olan felaketin bütün ayrıntılarını dehşetten ürpererek gözönüne getirdi. Kış kapıdaydı. Hastahaneler, okullar, resmi kuruluşlar ve yüzbinlerce insan soğukla karşı karşıya kalacaktı, garlardaysa insanlar karınca yuvasındaki karıncalar gibi kaynaşıyor, trenler haftada bir geçiyordu.

Her biri derin bir düşünceye daldı.

Fedor yumruğunu gevşetti.

- Var, arkadaşlar, bir çıkar yol var: Üç ay içinde istasyondan odunların istiflendiği yere kadar altı verstlik bir dar hat meydana getirmek, hem de öyle bir hesapla ki, birbuçuk ay sonra ucu artık ormanın bu odun istiflerinin başladığı kesimine dayansın. Ben bir haftadır bu işi aklımdan geçiriyorum. Bunun için -Juhray'ın kurumuş genzindeki sesi kapı gıcırtısına benzedi- üçyüzelli işçi ve iki mühendise ihtiyacımız var. Puşta-Voditsa'da yedi lokomotif ve ray var. Komsomol gençleri onları ortaya çıkardılar. Oradan daha dünya savaşı başlamadan, kente bir dar hat döşenecekti. Ama Boyarka'da işçilerimiz için oturacak yer yok. Bir virane var yalnızca, eski Orman Fakültesi'nin yıkıntısı. İşçileri ikişer haftalık gruplar halinde göndermeliyiz, bu çalışmaya daha uzun süre kimse dayanamaz. Ne dersin, Akim? Komsomolu oraya aktaralım mı? Ve ondan cevap beklemeden devam etti Juhray: Canım, komsomol elinden geleni yapacaktır, oraya aktarılacaktır elbette. Hepsinden önce Solomenskaya örgütü, kentteki

birlik. Bu çok çetin bir görev olacak, ama çocuklara bununla kenti ve demiryolumuzu kurtaracaklarını anlatırsak, hayır demeyeceklerdir, bunu kesinlikle bilirim.

Demiryolları müdürü kuşku içinde başını salladı:

- Sanmam ki bu planın gerçekleştirilsin. Çıplak bir yerde altı verst! Bugünkü durumda hat döşemek... Sonbahar, yağmur, sonra ayazlar başlayacak... Müdürün sesi çok yorgundu.

Juhray ona başını çevirmeden kısa kesti:

- Sen, Andrey Vasilyeviç, çok konuşacağına zamanında hazırlık işlerini iyice kontrol etseydin ya. Gözlerini açsaydın ya! Biz, şu yan ulaştırma hattını döşeyeceğiz. Yoksa elimizi kolumuzu kavuşturup donalım mı?

Araç-gereç dolu son sandıklar da yüklendi. Tren ekibi yerini aldı. Pis pis yağmur çiseliyordu. Rita'nın yağmur suyundan parlayan deri ceketinden cam boncuklar gibi yağmur suları aşağı akıyordu.

Tokarev'le vedalaşırken, Rita onun elini kuvvetle sıktı ve yavaşça:

- Başarılar dileriz, dedi.

İhtiyar salkım saçak ak kaşları altından ona şefkatle baktı. Sonra, kendi düşüncelerine yüksek sesle cevap verdi:

- Körolasıcalar, kandırdılar bizi! Başımıza dert açtılar. Siz burada tetikte olun. Bir tıkanıklık olursa, gerekli yerlerde düğmelere basın. Şu bizim mürekkep yalamışlar işi geciktirmeden çalışamazlar. Eh, hoşça kal kızım, vagona gireyim.

İhtiyar ceketini sıkıca düğümledi. Rita en son dakika laf arasındaymış gibi sordu:

- Ne o, Korçagin sizlerle gitmiyor mu? Çocuklar arasında görmedim onu.

- Dün biz gelmeden hazırlık yapmak için teknik işler şefiyle birlikte drezinle gitti.

Peronda, Jarkiy, Dubava ve onların arasında, ceketini kayıtsızca omuzuna atmış, ince parmakları arasında sönmüş bir sigara tutan Anna Borhart, acele acele onlara doğru geliyorlardı.

Gelenlere dikkatle bakarak, Rita en son soruyu sordu:

- Nasıl, Korçagin'le okumanız ilerliyor mu?

Tokarev ona hayretle baktı.

- Ne okuması yahu? Oğlan senin şefliğin altında değil mi? Sık sık senden sözederdik onunla. Seni öve öve göklere çıkarıyor. Rita güvensizlikle dediklerini dinledi.

- Canım, bu doğru mu, yoldaş Tokarev? O benden kaçıyor sana gidiyordu, bir daha aynı dersleri senden dinlemek için.

İhtiyar güldü.

- Bana mı? Ben ona asla ders vermiş değilim!

Bu anda lokomotif düdüğünü öttürdü. Klaviçek vagondan sarkıp bağırdı:

- Hey, yoldaş Ustinoviç, babalığı bırak, bize yanaşsın, olmaz ki bu böyle? Biz onsuz ne halt ederiz?

Çekoslovakyalı oğlan bir şeyler daha yumurtlayacaktı, ama çıkagelen üç kişiyi görünce sustu. Kısacık bir an için, Anna'nın huzursuz gözlerinin parıltısıyla karşılaştı, Dubava'ya hüzünle gülümsediğini gördü ve pencerenin yanından ayrılarak vagonun içine doğru çekildi.

Sonbahar yağmuru insanın yüzüne yüzüne çiseliyordu. Nemle şişmiş, koyu boz renkli bulutlar ağır ağır neredeyse toprağa değecek kadar alçaktan geçiyordu. Sonbaharın son zamanlarıydı. Güz, ormanların koca ağaç ordularını soymuş,

çıplak bırakmıştı. Kocamış gürgen ağaçları çatık çehreli duruyor, kabuklarının kırışıklarını pas renginde yosunlar altında gizliyorlardı. Acıma nedir bilmeyen sonbahar görkemli örtülerini üstlerinden koparmıştı, şimdi gürgen ağaçları çıplak ve sıska vücutlarıyla dikiliyordu ormanda.

Ormanın ortasında, yalnız başına ufak bir istasyon kendi yuvasını kurmuştu. Taştan yük boşaltma rampasından başlayarak ormanın içine doğru kabartılmış topraktan bir şerit uzanıyordu. Bu şeridin üzerinde, karınca sürüsüne benzer insanlar kaynaşıyordu şimdi.

Yapışkan killi toprak iğrenç bir şapırtı çıkarıyordu ayak altında. İnsanlar toprak setin yanında hırsla uğraşıyorlardı. Küsküler boğuk bir sesle gıcırdıyor, kürekler taşlarda çatırdıyordu.

Yağmursa durmadan çiseliyordu, ince elekten dökülürcesine akıyordu sular. Buz gibi soğuk damlalar elbiseleri ıslatıp deriye kadar sızıyordu. Yağmur insanların emeğini hiçe sayarak yaptıklarını yok ediyordu. Killi toprak sulu, vıcık vıcık çamur oluyor, setten tekrar aşağı dökülüyordu.

Son ipliğine kadar ıslanmış üstbaş ağırdır, soğuktur, ama insanlar işlerini ancak akşam geç vakit bırakıyorlardı. Ve hep uzağa, daha uzağa, ormanın derinliklerine doğru ilerliyorlardı.

İstasyon çevresindeki binanın taş iskeleti kasvetle dikiyordu kamburunu. Ne vardıysa vaktiyle bu binada, sökülebilecek, dinamitle patlatılarak alınabilecek, etiyle, derisiyle birlikte koparılabilecek herşey çoktan çapulcuların eline geçmişti. Kapı ve pencere yerine, koca delikler. Tuğladan örülü soba ve ocaklar yerine, kara kara sırıtan gedikler. Demiri sökülmüş damın delikleri arasından çatı kirişleri görünüyordu.

Yalnız dört geniş odanın beton döşemesine dokunulmamıştı. Bu beton döşemeye her gece killi çamurla örtülü, sırılsıklam

elbiseli dörtyüz adam uzanıyordu. Girenler kapıda elbiselerini sıkıyordu, kumaştan kirli derecikler akıtıyorlardı. İşçiler, bir yandan da bu kahrolası yağmura ve lanet olası bataklığa ana-avrat küfrediyorlardı. Bir tabaka samanla örtülü beton döşemeye yanyana, sık sıralar halinde uzanıyorlar, birbirini ısıtmaya çalışıyorlardı. Islak üstbaşlarından buharlar çıkıyordu, ama kumaş kurumuyordu. Pencere deliklerini öten çuvallardan yere sular sızıyordu. Yağmur, gür yağan dolu gibi tıkırdıyor, damdaki demir kalıntıları üzerine dökülüyordu. Derme-çatma, iğreti yapılmış kapının deliklerinden rüzgâr odaların içini yalıyordu.

Köhne barakada sabahleyin çay içiliyordu, orası mutfaktı şimdi. Sonra toprak sete çalışmaya gidiyorlardı. Öğleyin ayçiçeği yağında pişmiş kara mercimek yeniliyordu, öldüresiye bıkkınlık veriyordu bu şaşmaz demirbaş mercimek, yanında 750 gramkok kömürü kadar kara çavdar ekmeği.

Kentin verebileceği başka hiçbir şey yoktu.

Uzun boylu, kuru yanaklarında iki derin kırışıklı bir ihtiyar olan teknik müdür Valeriyan Nikodimoviç Patoşkin ile tıknaz, etli burunlu, kaba biçilmiş yüzlü tekniker Vakulenko istasyon müdürünün evine yerleşmişlerdi.

Tokarev, istasyonun Çeka memuru Holyava'nın ufacık odasında geceliyordu. Holyava kısa bacaklı, cıva gibi hareketli bir adamdı.

Yapı işleri bölüğü eşi benzeri görülmemiş bir inatla bütün bu yokluğa, sefalete dayanmaya çalışıyordu.

Her yeni günle demiryolu setti ormanın daha daha derinliğine uzanıyordu.

Bölüğün artık dokuz "asker kaçağı" vardı. Birkaç gün sonra beş kişi daha sıvışıverdi.

İnşaat ilk ağır darbeyi ikinci hafta yedi: Akşam treni boş geldi, ekmek getirmedi.

Dubava, Tokarev'i uyandırdı, ona durumu bildirdi.

Parti Kollektifi sekreteri, kıllı bacaklarını yere indirerek hırsla koltuk altını kaşıdı.

Sonra hızlı hızlı giyinirken kendi kendine söylendi:

- Başlıyor demek, fos numaralar!

Odaya, top gibi bir adam olan Holyava yuvarlanarak girdi.

- Hadi, çabuk koş, telefona sarıl. Özel Şubeyi bul dedi, Tokarev ona emir vererek. Sonra Dubava'ya döndü, uyardı. Sakın ha, ekmek sorununu kimseye açıklamayasın.

Azimli, enerjik Holyava yarım saat kadar santral memurlarıyla çekiştikten sonra, Özel Şubenin müdür yardımcısı Juhray'la bağlantı kurdu. Tokarev, onların uzun uzadıya tartışmalarını dinlerken durmadan ayak değiştiriyordu durduğu yerde, sabırsızlanıyordu.

Juhray ahizeye, tehditkar bir sesle boru gibi ötmeye başladı:

- Ne! Ekmek mi teslim etmediler? Duuur hele, bu işi kimin yaptığını şimdi anlarım.

Tokarev ise öfkeli öfkeli kendi ahizesine bağırıyordu:

- Şu fasafisoları bırak, yarın adamlarımıza ne yedireceğiz, sen bana onu söyle?

Juhray'ın birşey düşündüğü belliydi. Uzunca bir ara verdikten sonra Parti Kollektifi sekreteri sonunda şunları duydu:

- Ekmeği gece teslim edeceğiz. Otomobille Litke'yi göndereceğim, o yolu bilir. Şafak sökmeden ekmek elinizde olacak.

Gerçekten, daha gün ışımadan istasyona çamura bulanmış bir otomobil yaklaştı, araba hınca hınç ekmek

çuvallarıyla yüklüydü. Şoför mahallinden direksiyon başında geçen uykusuz geceden sonra sararmış, solmuş, yorgun olarak Litke'nin oğlu çıktı.

Demiryolu hat döşeme mücadelesi gittikçe çetinleşiyordu. Demiryolları İdaresinden kesinlikle bildirmişlerdi: Travers yoktu. Kentte ne ray, ne de ufak lokomotiflerin inşaat yerine aktarılması için olanak ve araç kalmıştı, hatta bu ufak lokomotifler görünüşte bir hayli yıpranmıştı, iyice elden geçirilmeleri gerekliydi. İlk grup işini bitirmek üzereydi, yerine gelecek kimseler yoktu, çalışma güçleri tükenmiş insanları daha fazla orada tutmanın olanağı da yoktu.

Eski barakada geceyarısından sonrasına kadar, tenekeden uydurma lambanın ışığında, grup toplantısı sürüyordu.

Sabah, erken saatte, Tokarev, Dubava ve Klaviçek kente yollandılar. Altı kişiyi daha birlikte götürdüler. Küçük lokomotiflerin acele onarım işlerinin yapılması ve rayların naklinin yoluna konulup düzenlenmesi gerekiyordu. Klaviçek meslekten fırıncı olduğu için, iaşe şubesini kontrol etmeye gönderiliyordu. Ötekilerse Puşta-Voditsa'ya gidiyordu.

Yağmursa hiç dinmeden yağıyor da yağıyordu.

Korçagin büyük zorluklarla yapışkan kilden ayağını çekebildi ve topuğunda birden hissettiği keskin soğuktan, botun çürük pençesinin koptuğunu anladı. Buraya geldiğinden beri kundura konusunda çekmediği kalmamıştı. Botları sürekli ıslaktı, içi vıcık vıcık çamurla doluyordu. Şimdiyse pençelerden biri büsbütün kopmuş olacaktı, çıplak ayağı bıçak gibi batan, buz gibi soğuk killi çamura dalıp çıkıyordu. Bot yüzünden safdışı kalmaya mahkumdu. Çamurdan pençe kalıntısını da bulup çıkardıktan sonra, bir daha küfür etmeme yeminini ister istemez bozdu. Kundura

kalıntısıyla barakaya yollandı. Sahra mutfağının yanında oturdu, çamur içindeki dolağını çözerek, soğuktan kaskatı kesilen ayağını sobaya dayadı.

Mutfak masasındaysa aşçının, kendine yardımcı olarak tuttuğu hat bekçisinin karısı Odarka, pancar kesiyordu. İhtiyar olmaya daha çok vakti olan bekçi karısına doğa ana herşeyi bol keseden vermişti. Göğsü bir erkeğin göğsü kadar enli ve güçlüydü, omuzları ha keza, kalçaları sağlam ve genişti. Şimdi bu kadın ustalıkla bıçaklarını kullanıyor ve masada doğranmış, kıyılmış sebze yığınları gittikçe kabarıyordu.

Odarka, Pavel'e kayıtsız, küçümseyen bir bakış attı ve kötü kötü sordu:

- Ne o, yemeğe mi geldin? Az erken değil mi? İşini asıyorsun her halde, delikanlı. Hey, bacaklarını nereye uzattın? Ayol, mutfak burası, mutfak be, hamam mı sandın yoksa?

Kadıncağız fena öfkelenmişti Pavel'e, belliydi.

Derken yaşlı aşçı odaya girdi.

Pavel mutfakta neden eğlendiğini anlatmaya çalışarak:

- Baksana, kunduram delik deşik oldu, dedi.

Aşçı gerçekten parçalanmış kunduraya baktı ve sonra Odarka'yı gösterdi başıyla:

- Bunun kocası yarı kunduracıdır, size yardım edebilir, yoksa buralarda kundurasız kalmak ölüm demektir.

Odarka aşçının sözlerini dinlerken Pavel'i de incelemeye zaman bulmuştu. Utanmış olacaktı ki itiraf etti:

- Tüh, ben de seni çalışmadan kaytaranlardan sandım.

Pavel anlayışla gülümsedi. Odarka işten anlar bir tavırla kundurayı evirdi çevirdi.

- Yooo, dedi, benimki yama vuramaz buna, değmez de... Ama sen ayağını sakatlama yine, sana eski bir lastik

getireyim. Çatı arasında tek bir lastik kalmış, duruyor. Canım, bu kadar da azap çekmek. görülmüş şey mi yani. Yarın öbür gün ortalık bi donacak, n'olacak halin?

Odarka bunları artık ilgi duyarak, acıma dolu bir sesle söylüyordu. Elindeki bıçağı bırakıp gitti.

Az sonra rahat bir lastik ve bir parça bezle döndü. Ayağı bezle sarılıp, ısınınca, hele derin ve rahat, sıcak tutan kaloşun içine yerleşince, Pavel sessiz bir minnettarlıkla bekçinin karısına baktı.

Tokarev kentten adamakıllı sinirleri bozuk döndü, Holyava'nın odasında bütün grubu topladı ve arkadaşlarına hiç de iç açıcı olmayan haberleri iletti.

- Nereye baksanız, engeller. Nereye gitseniz, tekerlekler dönmesine dönüyor, ama hep aynı yerde sayıyor, işler yürümüyor. Şu beyaz hergelelerden henüz pek azını avlayabilmişiz, durum öyle gösteriyor, ömrümüzün sonuna kadar bizi uğraştırmaya yeter bunlar.

İhtiyar toplanan arkadaşlarına durumu bir bir anlatıyordu:

- Eh, evlatlarım, neme lazım, açık söyleyeyim: İşler berbat! Daha ikinci vardiya namına ortada birşey yok, ne kadar adam gönderebilecekler, bu da belli değil. Yarın öbürgün hava karyağışına, buza çevirecek. Ölsek bile ayaz başlamadan şu bataklığı geçmemiz gerek, yoksa yer bir dondu mu, dişlesen de toprağı boşuna, taş kesilir mübarek. İşte, evlatlar, kentte ordu bozanların hepsini de kafese tıkacaklar, bizse hızımızı iki misli arttırmalıyız. Beş defa geber istersen, ama bu yan hattımız bitecek. Yoksa bize bolşevik mi denir? Sümüklü sulantı oluruz, diyordu Tokarev her zamanki, hafif çatlak ve kalın sesiyle değil de, kendisi için de pek de alışılmamış çelik gibi gergin ve sert bir sesle.

Salkım saçak ve şimdi çatık duran kaşlarının altından gözleri inat ve azimle parlıyordu.

Sonra Pankratov'a dörde katlı bir kağıt yaprağı uzatarak ekledi:

- Bugün kapalı bir toplantı düzenleyip durumu bizimkilere anlatacağız, yarın da işbaşı yapılacak. Yarın sabah, partili olmayanları serbest bırakacağız, parti üyeleri bizimle kalacak. İşte, İl Komitesinin kararı.

Korçagin, yükleyicinin omuzunun üstünden kağıtta yazılı olanları okudu:

> *"Komsomol üyelerinin tümü inşaatta kalacaktır, vardiya ancak ilk yakacak kente iletilince değişecektir.*
>
> ***Vilayet Komsomol Komitesi Sekreter Y. R. Ustinoviç"***

Barakada adım atacak yer kalmamıştı. Yüzyirmi kişi doluşmuştu buraya. Duvar boyunca dizilenler, masalara yerleşenler, hatta mutfakta bekleyenler vardı.

Toplantıyı Pankratov açtı. Tokarev fazla konuşmadı, kısa kesti, ama sözlerinin sonunda herkes afalladı:

- Komsomol ve komünist olanlar yarın kente dönmeyecekler.

İhtiyarın eli havada bu kararın kesinliğinin altına bir çizgi çizdi. Bu hareket kente, yakınlarına dönmek, bu çamurdan kurtulmak umutlarını suya düşürdü. İlk dakika kopan gürültüden hiçbir laf anlaşılmıyordu. Odadakilerin hareketiyle zaten zayıf bir ışık veren idare lambası söndü-sönecek gibi alevciğini kırpıştırdı. Karanlıkta yüzler seçilmiyor, seslerin uğultusu gitgide büyüyor, büyüyordu. Kimi hayale dalmış evinin rahatlığından, ev havasının mutluluğundan dem vuruyor, kimi isyan ediyor, herkesin

canının çıktığını bar bar bağırarak anlatmaya çalışıyordu. Çok kimse susuyordu. Yalnız bir kişi kesinlikle bırakıp gideceğini açık açık bildirdi. Bu adamın isyan dolu öfkeli sesi bir yığın küfür, çirkin hakaret savurdu durdu:

- Şeytan götürsün bu işi! Bir gün bile kalınam. Adamı kürek cezasına çarptırırlar ama, hiç değilse bir suç için. Bizim suçumuz, günahımız ne? İki hafta çalıştık, tuttular bizi tamam, yetişir! Aptal mı buldular? Bu kararı verenler gelsinler çalışsınlar. İsteyen bu çamurun içinde uğraşsın dursun. Benim bir tek hayatım var. Yarın gidiyorum, tezi yok!

Şamatacının arkasında duran Okunev bir kibrit çaktı, kaçmaya hazırlananı görmek için. Kibrit bir saniye için karanlıktan, şirret, hiddetten çarpılmış bir yüzü ve açık bir ağzı koparark aydınlattı. Okunev onu hemen tanıdı. İl Levazım İşleri muhasebecisinin oğlu.

- Ne var lan? Ne bakıyorsun? Gizlenmiyorum ben, hırsız da değilim.

Kibrit söndü. Pankratov ayağa kalktı, boylu boyunca doğruldu.

- Ne oluyor, kimdir orada havlayan? Parti toplantısı kimin için kürek cezasıymış? -Ve bunları derken yakınında duranları ağır bir bakışla bir bir süzdü.- Yoldaşlar, kardeşler, kente gitmemizin mümkünü yok, yerimiz aha burada. Palamarı çözüp buradan voltayı alırsak, kenttekiler donacak. İnsanlar donacak. Yoldaşlar, kardeşler, iyisi mi işimizi tez bitirek, tez kente dönek. Yoksa buradan, demin korkuya kapılan tabansızın birinin istediği gibi, çekip gidersek halimiz ne olur, bu hangi disipline, hangi düşünceye uyar?

Yükleyici fazla konuşmayı sevmezdi, ama bu kısacık söylevini de hep aynı ses kesti:

- Eeee, n'oluyor anlayalım? Partide olmayanlar gidiyor ama?

Pankratov baltayla kesercesine kesti:

- Tamam orası.

Masaya kısa şehir pardesülü bir delikanlı yaklaştı, yolunu zor açtı kalabalıkta. Fırlattığı ufak bir cüzdan masa üstünde yarasa gibi uçup havada takla attı, Pankratov'un göğsüne çarparak masaya fırladı ve dikleme açıldı kaldı masada.

- İşte parti kartım. Alın başınıza çalın, bu karton parçası yüzünden sağlığımı feda edecek değilim ben!

Cümlenin sonunu barakada her kafadan çıkan sesler bastırdı:

- Hey, neyi fırlatıyormuşsun böyle?
- Vay satılık hain!
- Komsomola yerleşmiş it, rahat bir iş avlamak için.
- Dehleyin hargeleyi!
- Vay tifüs biti vay, seni ısıtalım istersen!

Parti kartını fırlatmış olan, kafası önüne eğik kapıya doğru yolunu açıyordu. Herkes ona cüzzam bulaştırmasından korkuyormuş gibi tiksinerek yol veriyordu. Arkasından kapanan kapı gıcırdadı.

Pankratov fırlatılan kartı parmakları arasına alarak idare lambasının fersiz alevciğine tuttu. Karton tutuştu, kenarları kıvrıldı, yanık bir düdük haline geldi.

Ormanda bir silah sesi duyuldu. Yıkıntı halinde olan barakadan bir at ve bir binicisi ormanın karanlığına daldı. Okul binasından ve barakadan insanlar dışarı fırlıyordu. Bunlardan biri, rastgele, baraka kapısının yarıkları arasına sokulmuş bir kontrplak parçası buldu. Kibrit çaktılar. Rüzgarda titreşen kibrit alevini palto etekleriyle siperleyerek okudular:

"İstasyondan hepiniz defolun geldiğiniz yere. Kalan alnına bir kurşun yer. Kimseye aman vermeyeceğiz, hepinizi geberteceğiz. Yarın geceye kadar mühlet veriyorum."

Bir de imza vardı: **"Ataman Çesnok"**

Çesnok Orlik çetesindendi.

Rita'nın odasında, not defteri masanın üzerinde açık duruyordu.

2 Aralık

Bu sabah ilk kar yağdı. Hava çivi gibi soğuk. Merdivende Viyaçeslav Olşinski'yle karşılaştım. Beraber yürümeye başladık.

Olşinski:

- İlk kara bakmaya hiç doyamıyorum. Ayaza ne dersiniz? Ne hoş, değil mi? dedi.

Ben de Boyarka'yı hatırladım, kara ve ayaza sevinemediğimi söyledim, tam tersine, bunlara çok üzüldüğümü ekledim. Nedenini de açıkladım.

- Ama öznelci olarak düşünüyorsunuz. Düşüncelerinizi geliştirerek sizin gibi düşünmeyi sürdürürsek o zaman diyelim savaş sırasında gülmek olmaz, neşelenmek olmaz, sevincini gösteremez insan. Ama gerçek hayatta durum böyle değil ki. Facialar cephe şeridinin geçtiği yerlerdedir. Orada yaşama duygusunu ölümün yakınlığı ezer. Ama böyleyken bile orada da gülüyorlar. Cepheden uzak yerlerde hayat hep aynı: Gülmeler, gözyaşları, üzüntü, sevinç, eğlence isteği, hayattan tat alma arzusu, heyecan, aşk...

Olşinski'nin sözlerindeki alaycılığı farketmek zordu. Olşinski Dışişleri Halk Komiserliği temsilcisi. 1917 yılından

beri partide. Bir avrupalı gibi giyinir, hergün tıraş olur, hafif kolonya kokar. Bizim evimizde Segal'in eski dairesinde oturuyor. Akşamları bazen uğruyor. Onunla konuşmak zevkli oluyor, Batıyı iyi tanıyor, uzun zaman Paris'te kalmış, ama iyi arkadaş olmamız olanaksız. Bunun nedeni basit: Beni önce kadın olarak görüyor, ancak ondan sonra parti arkadaşı oluyorum onun için. Arzularını ve düşüncelerini maskelemek istemiyor da. Gerçeği söyleyecek kadar cesaretli, üstelik de arzuları kaba saba değil. Hatta arzularını zarif biçimde dışa vurmayı da biliyor. Ama hoşuma gitmiyor.

Juhray'ın kaba saba yalınlığı bana, Olşinski'nin Avrupa cilasından çok daha yakın.

Boyarka'dan kısa kısa bildiriler alıyoruz. Her gün yüz kulaç (210 m) döşeniyor. Traversler doğrudan doğruya donmuş toprağın üzerine konuluyor, toprakta traversi bağlamak için yuvalar açılıyor. Şimdi orada ikiyüzkırk kişi çalışıyor. İkinci vardiyanın yarısı kaçmış. Koşullar gerçekten olağanüstü zor. Ayazda nasıl çalışacaklar?... Dubava bir haftadan beri orada. Puşta-Voditsa'da sekiz lokomotiften beşi monte edilmiş. Ötekiler için yedek parça yok.

Tramvay İdaresi, Dmitri'yi ağır ceza mahkemesine vermiş. Dmitri kendi ekibiyle Puşta-Voditsa'dan kente gönderilen bütün açık tramvay vagonlarını durdurmuş. Bunları boşaltarak, yolcuları da indirerek, üzerlerine dekovil hattı için ray yüklemiş. Ondokuz açık vagonu kentin içinden geçirerek gara getirmişler. Tramvaycılar da kan-revan içinde yardım ediyorlarmış.

Solomenskaya komsomol örgütünden kentte kalanlar, garda bir gece çalışarak rayları vagonlara yüklemiş, Dmitri arkadaşlarıyla bunları Boyarka'ya götürmüşler.

Ama, Akim büroda Dubava hakkında dosya açmak istemedi. Dmitri bize Tramvay İdaresindeki rezalet halini alan bürokratizmi ve işlerin sürüncemede bırakıldığını anlattı. İki açık vagondan fazla tramvay vagonu vermeyi kesinlikle reddetmişler. Tufta, Dubava'ya bir de öğüt vermeye kalkıştı:

- Bu partizan yöntemlerini bırakma zamanı geldi, şimdi bunlar için insanı kodese atarlar. Anlaşabilirdin, silahla saldırmanın anlamı ne, buna gerek var mıydı hiç?

Dubava'yı hiçbir zaman böylesine kızgın görmüş değilim.

- Vay mürekkep yalayıcısı vay, o halde sen kendin niye bir anlaşmaya varamadın? Seni mürekkep sülüğü seni, kurulmuş, çan, çan, çan çene çalıyor. Ray götürmeseydim, Boyarka'da görürdüm sonra günümü. Seni de burada ayak altında dolanmayasın diye inşaata göndermeli, Tokarev çiroz gibi kurutur seni, aklını başına getirir! Dimitri'nin sesi bütün İl Komitesi binasında gök gürültüsü gibi gürlüyordu.

Tufta, Dubava hakkında resmi bir şikayet mektubu donatmıştı, ama Akim beni dışarı gönderdi, sonra onunla beş-on dakika kadar başbaşa kalarak konuştu. Tufta, Akim'in yanından pancar gibi kırmızı, kuduz gibi öfkeli fırladı gitti.

3 Aralık

İl Komitesinde yeni bir dosya. Bu kez Çeka'nın Ulaştırma Şubesinden. Pankratov, Okunev ve birkaç arkadaş daha Motovilovka istasyonuna gelerek boş duran binaların kapı ve pencere çerçevelerini söktükleri gibi alıp götürmüşler. Bütün bunlar yük katarına yüklenirken,

istasyonun Çeka memuru onları tutuklamak istemiş. Çeka memurunun elinden silahını almışlar sonra tabancasından mermilerini çıkararak, tren hareket edince tabancayı geri vermişler. Ama kapı ve pencereleri götürmüşler. Tokarev'e de bir suç yüklüyorlar, o da Devlet Demir yolları deposundan kimseye sormadan yirmibeş batman kadar çivi alıp götürmüş. Bu çivileri, istiflenmiş odunlar arasından en uzun odunları seçip onlara kadar getirmeleri için köylülere ücret diye dağıtmış. Bu uzun odunları travers yerine döşüyorlar.

Bütün bunları yoldaş Juhray'la görüştüm. Ama o güldü yalnızca: *"Bütün bu dosyaları, davaları allak bullak edeceğim, hallaç pamuğu gibi attıracağım, hele dur."*

Demiryolu inşaatında durum son derece gergin. Oysa ki, her yeni günün büyük değeri var. En ufak şeyler için bile baskı yapmak zorunda kalıyoruz. İkide bir işi durduranları İl Komitesine çağırıyoruz. İnşaattaki çocuklar artık sık sık kural ve ilkelerin dışına çıkmaya başladılar.

Olşinski bana ufak bir elektrik ocağı getirdi, Olya Yureneva ile hiç değilse ellerimizi ısıtıyoruz. Ama oda bu elektrik ocağıyla ısınmıyor. Bugün ormanda yine ne var? Bu gece bakalım nasıl geçecek? Olga anlatıyor: Hastahane buz gibi soğukmuş. Hastalar battaniyelere sarılı yatıyor, yataklarından kalkmak istemiyorlarmış. İki günde bir soba yakabiliyorlarmış.

Hayır, yoldaş Olşinski, cephedeki facianın yanısıra cephe gerisinde de facia yaşanıyor.

4 Aralık

Bütün gece kar yağdı. Boyarka'da herşeyin kar altında olduğunu yazıyorlar. Bütün işler durmuş. Yolları açıyorlarmış. Bugün İl Komisyonu karar vermiş: Demiryolu inşaatının

birinci kısmı, odunların istifli olduğu yere kadar en geç 1 Ocak 1922 tarihine kadar bitecektir. Bunu Boyarka'ya ilettikleri zaman Tokarev, şöyle cevap vermiş diyorlar: *"Gebermezsek, bitiririz."*

Korçagin'in sesi sedası çıkmıyor. Şaşılacak şey, nasıl olur da onun aleyhine Pankratov'unki gibi dava açılmaz? Benimle neden karşılaşmak istemediğini de hâlâ anlayamıyorum...

5 Aralık

Çete dün inşaata ateş açmış.

Atlar çok yumuşak, ayakları altında hemen çöken kara dikkatle basıyorlardı. Atın ayağı karın altına gömülü bir dala basınca, dal çıtırdıyor, o zaman at horuldayarak soluk alıyor, yana atılıyor, ama binicinin kısa kamçısı arkaya yatmış kulaklarına vuruyor ve at yine dörtnala kalkıp önde gidenlere yetişiyordu.

On kadar atlı inişli yokuşlu tepelerin ötesine geçtiler, ötede, hemen bu tepelerin ardında daha karla örtülmemiş kara toprak şeridi başlıyordu.

Atlılar buraya gelince durdular. Atlar bir küme oldu, üzengiler birbirine değince şıngırdadı. Bölükbaşının hayli uzak yoldan dörtnala koşarak gelen, terli aygırı gürültüyle soluyarak bütün vücuduyla silkelendi.

Bölükbaşı konuştu:

- Şeytanın işi, amma da doluşmuşlar, üşüşmüşler buraya. Sen duuur hele, ayazda dondurup tüydürürüz bunları. Çekirge gibi konmuşlar odunlara. Ataman baba ferman buyurdu, yarın burada kimse kalmayacak. Çünkü, şu miskinler, belli ki, artık nerdeyse odunlara kavuşacaklar.

Tek sıra halinde, dekovil hattının rampasını izleyerek istasyona yollandılar. Atları ağır ağır yürüterek okulun yanındaki orman açıklığına yaklaştılar. Meydana çıkmadan, ağaçların arkasında saklandılar.

Bir silah sesi gecenin sessizliğini deşti. Zayıf ay ışığında gümüş gibi hafifçe parıldayan akkavağın dalından bir kar topağı kaydı, sincap gibi aşağı düştü.

Ağaçlar arasında kısa namlular çakmak taşından dökülürcesine kıvılcım döktüler, mermiler kum gibi dağılan sıvaları delik deşik etti. Pankratov'un getirdiği camlar delinip, parçalanırken acıklı acıklı şangırdadı.

Yaylım ateşi,insanları beton döşeme üzerinden hoplattı, ayağa kaldırdı, ama odada öldürücü ateşböcekleri uçuşmaya başlayınca, korku insanları tekrar beton döşemeye yıktı.

Dubava, Pavel'i kaputunun eteğinden yakaladı:

- Nereye, nereye?

- Avluya.

- Budala, yat! diye fısıldıyordu Dubava kesik kesik. Bir görün... Ossaat mıhlarlar seni olduğun yere.

İkisi kapının tam yanında uzanıp yattılar. Dubava döşemeye yapıştı, kapıya doğru, tabancayı tutan elini uzattı. Korçagin çömelerek, tabancasının şarjöründeki mermi yuvalarını yoklamak için parmaklarını silahının üzerinde sinirli sinirli gezdiriyordu. Beş mermisi vardı. Boş yuvaları parmağıyla yokladıktan sonra, şarjörü çevirdi.

Silah sesleri kesildi. Birden başlayan sessizlikte kuşku vardı.

Dubava yerde yatanlara alçak sesle kumanda veriyordu:

- Çocuklar, silahı olanlar, buraya toplansın.

Korçagin dikkatle kapıyı açtı. Ormandaki açıklıkta kimse yoktu. Yalnızca kar tanecikleri ağır ağır havada dönerek düşüyordu.

Ormandaysa on binici, atlarını ha kamçılıyor, ha kamçılıyordu.

Öğleye doğru, kentten hızla bir otodrezin geldi. İçinden Juhray ve Akim çıktılar. Onları Tokarev'le Holyava karşıladı. Drezin'den bir "Maksim" mitralyözü çıkararak perona yerleştirdiler. Ayrıca da birkaç kutu mitralyöz şeridiyle yirmi kadar tüfek indirdiler.

Sonra acele acele işyerine yollandılar. Fedor'un sırtındaki kaputun etekleri, karın üzerinde zigzaglar çiziyordu. Ayı gibi iki yana yalpalayarak, gevşek adımlarla yürüyordu. Hâlâ ayaklarının altında sallanan bir torpido güvertesi varmış gibi. Sağlam ve emin adımlar atmaya alışamamıştı. Tokarev'in arkalarından koşması gerekiyordu; uzun boylu Akim, Fedor'un adımlarına ayak uyduruyordu.

- Çetenin saldırısı daha belaların ufağı. Belanın büyüğü bu yolumuzu kesen dağ yamacı. Hay açmayım şimdi bayramlık ağzımı, bu da bela ki, ne bela! Çok toprak kazmamız gerekecek.

İhtiyar durdu, sırtını rüzgara verdi, avuçlarını birleştirerek içinde sigarasını yaktı, bir-iki sigara dumanı üfürdükten sonra yine koşarak bir hayli uzaklaşan arkadaşlarına yetişti. Akim onu beklemek için durdu. Juhray ise hızını azaltmadan ilerliyordu.

Akim, Tokarev'e sordu:

- Dostlar arasında kalsın ama, bu dekovil hattını zamanında bitirmeye gücümüz yetecek mi?

Tokarev neden sonra cevap verdi:

- Bilir misin, oğul, doğru doğru dosdoğru söylerseeeem.. bitirmemiz olanaksız, bitirmemek de olmaz, amma ve lakin... Anladın mı şimdi işin kof tarafını?

Fedor'a yetiştiler ve üçü yanyana yürümeye devam ettiler. Tornacı heyecanla konuşuyordu:

- Yaaa.. işte, bu "kof" olan taraf asıl şimdi başlıyor. Bunu bilen yalnız iki kişiyiz. Patoşkin, bir de ben, bir itin bile dayanamayacağı koşullarda, bu kadar az malzeme ve adamla yolu bitirmek olanaksız. Orası öyle. Ama öte yandan şunu da bilmeyen yok: Yapmamak, bitirmemek hele, büsbütün olanaksız. Olmaz öyle şey. Bunun için ben de: *"Gebermezsek, bitiririz"* diyebildim. Kendiniz bakın bakalım, iki aydır burada köstebekler gibi topraklara gömülüp çalışıyoruz, dördüncü vardiya işini bitirmek üzere, bizim ekibimizin demirbaş çekirdeğiyse soluk almaya bile zaman bulamıyor, çocukları ayakta tutan vallahi yalnız gençlikleri. Yarısı soğuk almış, hasta. İnsan bu çocuklara bakınca yüreği kan ağlıyor. Paha biçilmez insanlar her biri. Bu kahrolasıca bataklık kesinlikle aralarından birkaçını mezara gönderecek.

İstasyonun bir kilometre ötesinde tümüyle bitmiş dekovil hattı başlıyordu.

Daha ötesinde birbuçuk kilometrelik yol boyunca, düzeltilmiş, toprak işleri bitmiş yol üzerinde uzun odunlar toprağa yatırılmıştı, rüzgar bir tahta perdeyi yere yıkmış gibi, bir görüntüsü vardı bu odunların. Daha da ötede, ta o dağın yamacına kadar sadece düzeltilmiş yol uzanıyordu.

Burada Pankratov'un birinci inşaat grubu çalışıyordu. Kırk kişi travers döşemekteydi. Kızıl sakallı yepyeni çarık giymiş bir köylü kızaktan acele etmeden odunları tek tek alıp hattın setine fırlatıyordu. Buna benzer birkaç başka kızaktan daha odun boşaltılıyordu. İki uzun çubuk yerlerde duruyordu, bu ray masdarıydı, bu masdara göre raylar

düzeltiliyordu. Toprağın sıkıştırılması için ne varsa, herşey kullanılıyordu: baltanın küt tarafı, kazmalar küsküler, kürekler...

Çok zahmetli ve çok ağır ilerleyen bir iştir bu travers döşenmesi. Traversler toprağa sıkı yerleştirilir, rayın her traverse aynı baskıyla dayanması gereklidir.

Travers döşemenin tekniğini bilen bir tek yaşlı adam vardı. Ellidört yaşında olduğu halde kuzgun siyahı, ikiye bölünmüş, bir tek ak kılı olmayan sakallı bir adamdı, demiryolları ustabaşısı Lagutin. Gönüllü olarak dördüncü vardiyayı bitiriyor, gençlerle birlikte bütün yokluğa, sıkıntıya, bütün belalara dayanıyordu. Onu ekipte sevmeyen, saymayan yoktu.

Bu adam parti üyesi değildi. Talya'nın babasıydı. Ama hal böyleyken, bütün parti danışma toplantılarında her zaman onur yerini ona verirlerdi. Yaşlı adam bundan çok gururlanırdı ve bunun için gençlere verilmiş bir sözü vardı: Dekovil hat inşaatını bırakmayacaktı.

- Olur mu böyle şey, ben sizleri bırakıp nasıl giderim? Ben olmayınca, ray döşerken bir terslik yaparsınız. Bu işe alışkın, pratik bir göz lazım, tecrübe lazım. Eheee-ey, şu anamız Rusya topraklarına az mı travers döşedim ömrüm boyunca... Bunu her vardiya değişiminde söyler ve yeni gelenlerle kalırdı.

Patoşkin'in ona büyük güveni vardı, onun ekibinin çalıştığı yere hemen hemen hiç uğramazdı. Kentten gelen üç kişi çalışanlara yaklaştığı zaman kan ter içinde olan Pankratov baltayla traverste yuva açıyordu.

Akim yükleyici hamalı hemen hemen hiç tanıyamadı. Pankratov zayıflamış, avurtları çökmüştü, geniş elmacık kemikleri sipsivri dikiliyordu, hele iyi yıkanmamış yüzü iyice kararmıştı.

Akim'e sıcak ve nemli elini uzatarak:

- Aaaa, hele bak, İl Meclisi geldi! dedi.

Kazmaların sesi kesildi. Akim çevresinde sararmış yüzler görüyordu. Sıcaklayıp çıkarılan kaputlar, gocuklar ayak altına, karlara fırlatılmıştı.

Lagutin'le konuştuktan sonra, Tokarev, Pankratov'u da alarak, gelenleri doğru toprağın kazıldığı yere götürdü. Hamal Fedor'un yanında yürüyordu.

Fedor hiç de konuşkan olmayan hamala gayet ciddi sordu:

- Anlatsana, Pankratov, Motovilovka'da şu çekacıyla nasıl kapıştınız? Herifin elinden silahı almakla biraz aşırı gitmediniz mi?

Pankratov utangaç bir gülümsemeyle anlattı:

- Ama biz onunla anlaşmıştık, bize kendisi söylemişti. İyi çocuk o, bizimkilerden. Anlattık ona sorunumuzu, o da dedi ki: *"Hakkım yok buna, çocuklar, pencere-kapı söküp götürmenize göz yummak olmaz hani... Yoldaş Dzerjinski'nin emri var: Demiryolları mallarının yağmasına son verilecek. İstasyon müdürüyle zaten kanlı-bıçaklıyız, hergele ne bulursa çalıyor, ben de engel oluyorum. Şimdi de size izin verirsem, itoğlu ossaat Devrim Mahkemesine verir beni, görevi gereği hani. Şey, ne diyecem... zorla silahımı alın, alın da cızlamı çekin. İstasyon müdürü kerizlik edip bizi jurnal etmezse, iş bununla biter."* Eh, dediğini yaptık. Kapı-pencereyi kendi keyfimiz için almadık ya!

Pankratov, Juhray'ın gözlerinde bir kahkaha parıltısı sezdi ve ekledi:

- Eh, öyleyse paparayı biz yiyelim, delikanlıyı sıkıştırmayalım, yoldaş Juhray.

- Tamam bütün bunlar halledilmiştir. Ama ileride böyle işlere girişmeyelim, böyle şeyler disiplini bozar. Biz bürokrasiyi örgütlenmiş biçimde yenmeye bakalım. Peki, boşverelim bunlara, daha önemli şeyler var konuşulacak.

Fedor, bunları dedikten sonra, çetenin saldırısını bütün ayrıntılarla sormaya başladı.

İstasyonun dörtbuçuk kilometre ilerisinde, kürekler kudurmuş gibi toprağı dişliyor, paralıyordu. İnsanlar yollarını kapatan dağ yamacını kesmeye, yol açmaya çalışıyordu.

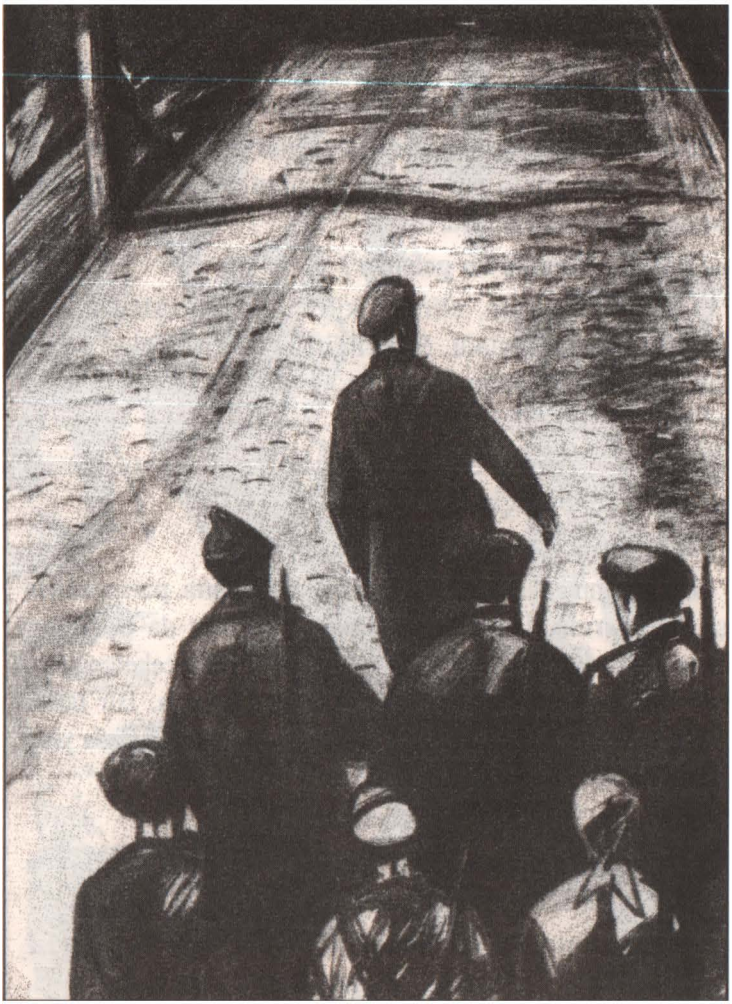
Dekovil hattının yanlarını yedi kişi bekliyordu, yedisi de Holyava'nın tüfeği ve Korçagin'in Pankratov'un, Dubava'nın, Homutov'nun, tabancalarıyla silahlanmıştı. Bölüğün bütün silahı bu kadardı.

Patoşkin bir yamaca oturmuş, not defterine bir takım sayılar yazıyordu. Mühendis, yalnız başına kalmıştı. Vakulenko, çetecilerden bir kurşun yemektense, asker kaçağı olarak mahkemeye verilmek iyidir, diyerek sabah tezelden kente kaçmıştı.

- Toprağı kazmak için onbeş gün zaman gerek, toprak dondu, dedi Patoşkin; yavaşça önünde duran her zaman asık suratlı, ağzından sözler kerpetenle alınır, ağır hareketli bir adam olan Homutov'a.

Homutov bıyığının ucunu dudağıyla kavrayarak, öfkeli öfkeli cevap verdi:

- Bütün hat için bize yirmibeş gün verdiler, sizse baksanıza, yalnızca toprak kazmak için onbeş gün hesapladınız.

- Tamam, biliyorum ben de bu sürenin gerçek hesaplara uymadığını, ben hayatımda ne böyle koşullarda, ne de böyle bir ekiple hat döşemiş değilim. Yanılmış olabilirim, iki kez başıma geldi zaten.

O anda Juhray, Akim ve Pankratov toprağın kazıldığı yere yaklaştılar. Yamaçtakiler onları gördü.

Eski, dirsekleri çürümüş kazaklı, demiryolları atölyesinden civatacı, şaşı gözlü bir delikanlı olan Petka Trofimov, Korçagin'i dirseğiyle dürttü:

- Bi bak, kimmiş bu gelenler?

O anda Korçagin, elinden küreği bırakmadan yokuş yukarı koşmaya başladı. Siperliğin altından gözleri sıcak sıcak, ışıl ışıl gülüyordu. Fedor da, herkesten çok, uzun uzun elini sıktı durdu onun.

- Merhaba, bre Pavel! Gel de tanı herifi, bu çapını, cinsini şaşırmış donanım içinde.

Pankratov ekşi ekşi gülümsedi Akim'e:

- Donanımmış, lafa bak, beşparmak donanımı, parmakların beşi de dışarıda. Üstelik, kaçanlar kaputunu da aşırdılar. Okunev'le şimdi komünleri var: Okunev, Pavel'e ceketceğizini verdi. Zararı yok, sıcakkanlı bir çocuk Pavluşa. Bir hafta daha betonda ısınır, samanda yararı yok zaten, sonra da yine Azraile elense çeker.

Pankratov'un sözleri kasvetliydi.

Kara kaşlı, burnu hafif kalkık, Okunev kurnazca gözlerini hafif kısarak itiraz etti:

- Yooo, Pavluşa'nın mahvolmasına izin vermeyiz. Oylama ile doğru mutfağa, varsın aşçılık yapsın biraz da, Odarka'nın yedeğinde. Aptal değilse, hem semizlenir biraz, hem de ısınır, ister soba yanında, ister Tdarka'nın koynunda.

Kopan kahkaha bundan sonraki sözlerini boğdu.

Millet o gün ilk kez gülüyordu.

Fedorov bütün dağ yamacını iyice inceledi. Tokarev ve Patoşkin'le kızakla ormandaki kesim yerine kadar gitti ve sonra toprağın kazıldığı yere döndü. Orada toprak hep aynı azim ve inatla kazılıyordu. Fedor küreklerin havada kısacık bir an için görünüp tekrar toprağa gömülmelerini izledi, zahmetli işten yay gibi gerilmiş sırtlara baktı ve Akim'e yavaşça:

- Boşver miting filan istemez, dedi. Ne mitingi, burada ajitasyon yapılmaya, inandırılmaya ihtiyacı olan kimse yok. Doğru söyledin, Tokarev, paha biçilmez bu insanlara. İşte görüyor musun, çeliğin nasıl ve nerede sertleştiğini.

Juhray'ın gözleri hayranlıkla ve sertçe bir takdirle sevgiyle, gururla bakıyordu toprağı kazanlara. Daha çok az zaman önce bu toprak kazan işçilerin bir kısmı, ayaklanma arifesinde, süngülerinin çeliğini geçilmez bir set gibi dikiyordu. Şimdi bunların hepsi bir tek hevese kapılmıştı: Rayların çelik damarlarını şu sevgili kutsal amaca, şu hayat ve sıcağın kaynağı olan odunların istif yerine kadar ulaştırmayı hedefliyorlardı.

Patoşkin gayet kibarca, ama kesinlikle Fedor'a iki haftadan önce dağ yamacının kazılamayacağını kanıtlamaya çalışıyordu. Fedor ise bir yandan onun hesaplarını dinlerken, bir yandan da kendi kendine bir karar almak üzereydi, görünüşe bakılırsa.

- Haydin bakalım, alın adamlarınızı dağın yamacından, tepenin ötesinde yola devam edin. Bu tepeyi bir başka yöntemle fethedeceğiz.

İstasyona gelince Juhray uzun uzun telefonun başında oturdu. Holyava kapıyı bekledi. Arkasında Fedor'un kalın boğuk sesinin uğuldadığını duyuyordu:

- Benim tarafımdan hemen Bölge Karargah Komutanlığına telefon et. Derhal Puzirevski'nin taburunu inşaat sektörüne

aktarsınlar. Bölgenin çetelerden temizlenmesi gerek. Üs'ten bir zırhlı tren yollayın, mayıncılar da gelsin. Artakalanı ben beceririm. Gece döneceğim. Gara saat oniki sıralarında Litke'yi arabayla bizi karşılamaya yollarsınız.

Barakada Akim'in kısa konuşmasından sonra Juhray söz aldı, konuşmaya başladı. Dostça bir konuşmayla kimse farkına varmadan tam bir saat geçti. Fedor inşaatçılara, hat döşenmesinin süresini değiştirmemelerini söylüyordu, süre ise 1 Ocak günü bitiyordu.

- Artık hat döşenmesini askeri yöntemlerle yürüteceğiz. Komünist olanlar Özel Görevler Birliği'nin bölüğü haline gelecek. Bölük komutanı olarak yoldaş Dubava'yı atadık. Ray döşeme gruplarının altısı da bundan böyle planlı bir görev yapacaklar. Ray döşemesi için artakalan işler altı eşit bölüme ayrılacak. Her grup bu işin bir bölümünü üzerine alacak. 1 Ocak tarihinde bütün işler bitmiş olacak. İşini daha önce bitiren grup dinlenme ve kente gitme hakkını kazanacak. Bunun dışında İl Yürütme Komitesi, Ukrayna Merkez Komitesi nezdinde, her grubun en iyi işçisine *Kızıl Bayrak* nişanının verilmesi için gerekeni yapacaktır. İnşaat gruplarının başları da şöyle belirlenmiştir:

Birinci grup - Yoldaş Pankratov, ikinci grup - Yoldaş Dubava, üçüncü grup - Yoldaş Homutov, dördüncü grup - Yoldaş Lagutin, beşinci grup - Yoldaş Korçagin, altıncı grup - Yoldaş Okunev.

Juhray söylevini bitirmek üzereydi:

- Ve tüm inşaatın değişmez başkanı, yöneticisi ve eğitmeni, Anton Nikiforoviç Tokarev olacaktır.

Bir kuş sürüsünün birden kalkması gibi çırpıldı eller, alkışlar duyuldu, sert hatlı yüzler yumuşadı, gülümsemeye başladı. Bu çok ciddi adamın dostça takılma biçiminde söylediği son cümle gergin bir dikkati, birden neşeli bir kahkahaya çevirdi.

Onbeş-yirmi kişi Akim'i ve Fedor'u otodrezine kadar geçirdi.

Korçagin'le vedalaşırken, Pavel'in kar içindeki kaloşuna takıldı Fedor'un gözü, ona yavaşça:

- Sana bot göndereceğim, dedi. Ulan, ayakların hâlâ donmadı mı?

Pavel:

- Eh, buna benzer birşey oldu, şişmeye başladı ayaklarım, dedi. Ve sonra çok eski bir ricasını hatırlayarak Fedor'u kolundan tuttu. Ne diyecektim, bana tabancam için biraz mermi ver, olur mu? Topu topu güvenilir üç mermim kaldı.

Juhray "ne yazık ki, olmaz" gibisinden başını sallayacak gibi oldu, ama Pavel'in gözlerindeki büyük üzüntüyü görünce, hiç düşünmeden kendi mavzerini palaskasından çözdü.

- Al, hediyem olsun sana.

Pavel bunca zaman rüyasına giren bir şeyi şimdi hediye olarak aldığına inanmak istemedi ama, Juhray palaskayı omuzuna geçirdi.

- Al yahu! Al! Bilirim ben, çoktandır gözün var bunda. Yalnız dikkat et, heveslenip bizimkileri vurmayasın sakın ha! Al sana bir ek daha: Üç dolu şarjör.

Pavel'e bütün arkadaşlarının kıskanç gözleri dikildi. Bir ses yükseldi:

- Hey. Pavka lan, değiş tokuş edelim, botlarımı bir de kürk astarlı gocuğumu al yerine.

Panktarov takılarak Pavel'in sırtına vurdu, dürttü.

- Hadi, 'lan kokoz, keçe botla değiştirelim. Zaten tek kaloşla İsa peygamberimizin doğumuna dek mortayı çekmiş olursun, be. Juhray ise, ayağını drezinin basamağına koyarak, hediye ettiği tabancasının ruhsatını yazıyordu.

Sabah erkenden, makaslarda boğuk bir takırtı çıkararak zırhlı tren istasyona vardı. Bembeyaz, kuğu tüyüne benzeyen buharlar, kabarık, şahane bir püskül gibi fırlayıp tertemiz, buz gibi soğuk havada hemen yok oluyordu. Zırhlı kutulardan baştan aşağı deriler içinde adamlar indi. Birkaç saat sonra zırhlı trenden inen üç mayıncı dağın yamacına kuyu kazıp toprağın derinliklerine iki koca, kuzgun gibi siyah kabak yerleştirdiler, kabak biçiminde bu dinamit lokumundan upuzun bir kordon yaydılar ve bir el ateş ederek kararlaştırılan sinyali verdiler. O zaman tehlikeli bir hal alan yamaçtan insanlar dört bir yana kaçıştı... Kibrit çakıldı, kordonun bir ucu fosforlu bir ışıkla tutuştu.

Yüzlerce insanın kısacık bir an için yürekleri daraldı. Bir dakika... iki dakika... heyecanlı bekleyiş ve toprak önce silkindi, sonra titredi, korkunç bir güç tepeyi darmadağın etti, koca koca toprak topakları göğe doğru yükseldi. Ormanın derinlikleri, müthiş bir gök gürlemesiyle gümbürdedi, parça parça olan tepeden gelen türlü seslerin karmaşası ortalığı doldurdu.

Az zaman önce yamaç olan yerde derin bir çukur açılmış, tepenin, kırk elli metre çevresinde karın pamuk gibi beyazlığını altüst olmuş, harmanlanmış topraklar örtmüştü.

Patlamadan sonra ortaya çıkan çukurun içine kazma kürekli adamlar atladı.

Juhray gittikten sonra, inşaatta çetin bir yarışma, birincilik için amansız bir mücadele başladı.

Daha gün ağarmadan Korçagin kimseyi uyandırmamaya özen göstererek kalktı ve yattığı yerde donmuş, odunlaşmış ayaklarını büyük güçlükle oynata oynata mutfağa yollandı. Mutfakta çay suyunu kaynattıktan sonra kendi grubunu uyandırdı.

Ekip uyanıp kalktığı zaman dışarısı artık aydınlıktı.

Barakada sabah çayı sırasında Dubava'nın kendi silahlı adamlarıyla oturduğu masaya Panktratov itişe kakışa yol açarak yanaştı.

- Gördün mü, Mityay, Pavka tayfalarını geceden kaldırmış. Sağlam on sajen (1 sajen - 2,20 m) döşemiş olacaklar. Çocuklar diyorlar, yanında çalışan baş atölye ustalarını öyle kurmuş, öyle doldurmuş ki, herifler kendi kısımlarını ayın yirmibeşinde bitirmeye kararlıymışlar. Canlarını dişlerine takıp bizi ekeceklermiş. Yooo, haltetmişsiniz bayım, kim kimi ekecekmiş onu zaman gösterecek.

Panktratov bunları köpürerek anlatıyordu Dubava'ya.

Mitay Dubava ise, ekşi ekşi gülümsedi. Demiryolları baş atölyelerinden gelenlerin grubunun bu yaptıklarının, kent limanı kollektifinin sekreterine neden böyle dokunuverdiğini pek iyi anlıyordu. Vay cancağızı - kardaşcağızı Pavluşka vay, Dubava'yı da kamçılamıştı yaptıkları. Kimseye birşey söyleme, tut da böylesine yarışmaya giriş, ha!

- He, he, he, dedi Panktratov, dostluk kantarla, alış-veriş ise miskalle! Bakalım kim kime pes dedirtecek!

Öğleye yakın Korçagin grubunun hummalı faaliyeti birden durdu. Tüfek çatkısı yanında duran nöbetçi, ağaçlar arasında bir atlı grubu görmüş ve havaya bir el ateş ederek alarm işareti vermişti.

- Tüfeğe davran! Hey, kardeşler! Eşkıya geliyor.

Pavka bunu bağırırken küreği elinden fırlattı ve mavzerinin asılı olduğu ağaca doğru koştu.

Grup mevcut silahları kapıştı ve yolun rampasında kara yattı. Ama en önde giden atlılar şapkalarını sallamaya başladılar. Onlardan birisi seslendi:

- Hey arkadaşlar! Ne oluyoruz yahu! Biziz gelen.

Al yıldızlı Budyonovka başlıklı elli kadar atlı yolun üzerine çıkmış geliyorlardı.

İnşaatı Puzirevski taburu ziyarete gelmişti. Pavel'in kumandanın kulağının ucu kesik atına gözü takıldı. Güzel, alnında akıtması olan kır donlu kısrak yerinde duramıyor, oynuyordu binicinin altında. Pavel birden ona doğru atılarak dizginini tuttuğu zaman, ürktü ve arka arka bir-iki adım attı.

- Liska, güzel kızım benim! Hele bak, nerede karşılaşmamız nasip olacakmış! Benim tek kulaklı dilberim, demek kurşun işlemiyor postuna, ha?

Hayvanın incecik boynuna sevgiyle sarıldı, titreyen burun deliklerini okşadı. Kumandan ise Pavel'e dikkatli dikkatli bir baktı, iki baktı ve sonra tanıyınca şaşkınlıkla haykırdı:

- Yahu, Korçagin bu, be?... Tuuuuu, aşkolsun sana, atı tanıdın da Sereda'yı farkedemedin mi, be? Merhabalar, gardaşcağız, merhabalar!

Kentte artık "bütün düğmelere basılmıştı". Bu etki hemen toprak kazılan yerde de kendini gösterdi. Jarkiy, Bölge komitesini boşaltmış, örgütten arta kalan kim varsa hepsini Boyarka'ya göndermişti. Solomenka'da salt kızlar kalıyordu. Yine Jarki'in marifetiyle Demiryolları Teknik Okulundan yeni bir öğrenci grubu kazı yerine gönderildi.

Jarkiy, bütün bunları Akim'e rapor ederken yarı ciddi yarı şaka:

- Eh, birader, kadın proletaryayla başbaşa kaldım. Yerime bari Lagutina'yı bırakayım. Kapıya bir tabela asalım: *"Kadınlar Şubesi"* diyerekten, ben de varayım Boyarka'ya yollanayım. Ayıp be, anlıyor musun, bunca kadın arasında tek mujik ben dolanıyorum. Kızlar bana pis pis bakıyorlar.

Bilirim bu saksağanların aralarında ne konuştuklarını: "Vay çakal vay, herkesi dağıttı çöplükte tek horoz kalayım diyerekten" yada bundan da daha dokunaklı birşey. Hadi, izin ver de oraya gideyim.

Akim gülerek reddetti.

Boyarka'ya millet gitgide doluşuyordu. Demiryolu Teknik Okulu'ndan mühendis adayı altmış öğrenci de geldi.

Juhray Demiryolları İşletmesi'nde bütün forsunu kullanarak Boyarka'ya yeni gelen işçilerin yatıp kalkması için dört yumuşak kanepeli yolcu vagonunun da gönderilmesini sağladı.

Dubava grubu, eski işinden alınarak Puşta-Voditsa'ya gönderildi. Bu grup ufak dekovil hattı lokomotifini ve altmış kadar dekovil hattı yük platformunu alıp işyerine getirecekti. Bu görev, işyerindeki çalışma gibi gözönüne alınacaktı.

Dubava hareket etmeden önce, Tokarev'e, Klaviçek'i de inşaatta ve hat döşenmesinde görevlendirip, onun başkanlığına yeni örgütlenen gruplardan birini vermeyi önerdi. Tokarev bu emri gerekli yere iletti, ama cephanecinin neden çek asıllı arkadaşı hatırladığını aklına, hayaline bile getirmedi. Bunun nedeniyse yeni gelen Solomenka'lıların getirdiği Anna'nın notuydu.

> *"Dimitriy, diyordu Anna'nın notu, biz Klaviçek'le size bir yığın kitap seçtik. Sana ve bütün Boyarka çalışma gruplarına candan selamlar gönderiyoruz. Yaşayın çocuklar, amma da babayiğitmişsiniz hepiniz! Size yeni güçler, yeni enerjiler dileriz. Dün odun depolarında son kalan odunları dağıttılar. Klaviçek'in de hepinize candan selamı var. Ne yaman bir delikanlı bu Klaviçek, bir bilsen!*

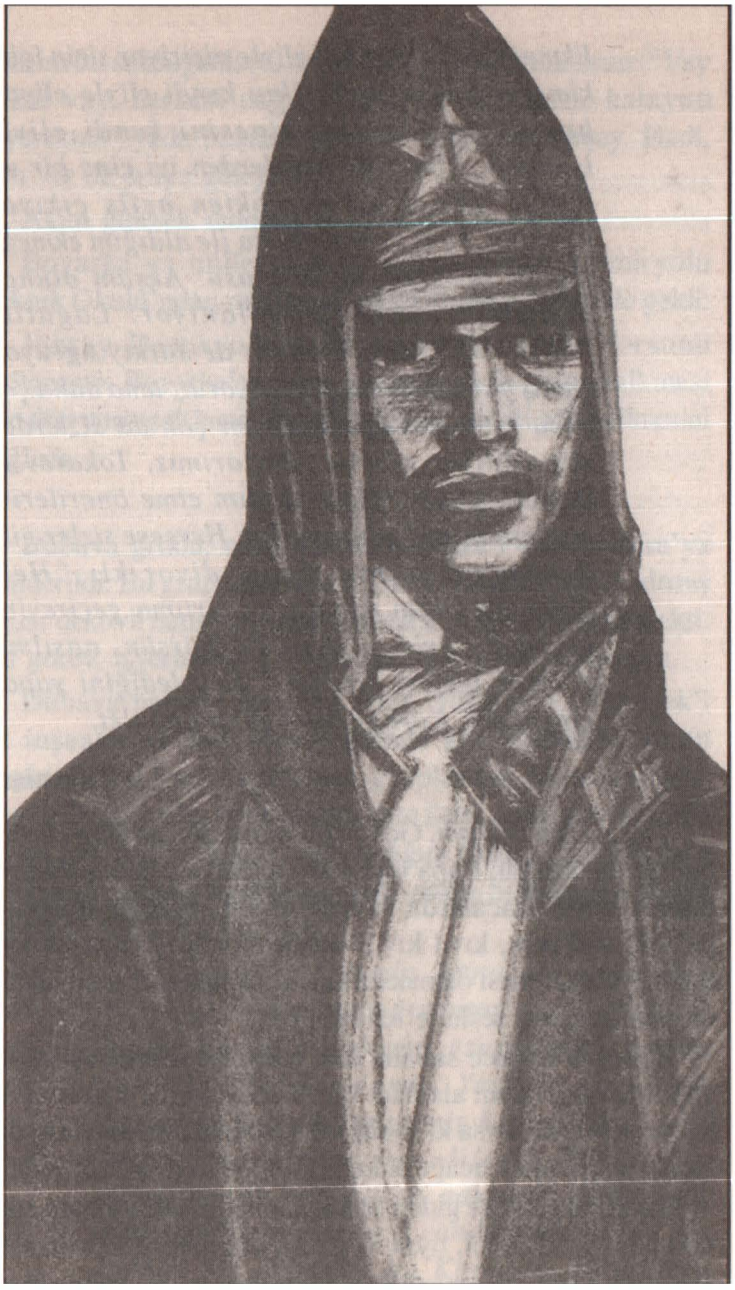
Ekmeği, fırında kendi eliyle pişiriyor sizin için, kimseye güvenmiyor. Unu kendi eliyle eliyor, hamur yoğurma makinesini kendi eliyle işletiyor. Kim bilir nerelerden iyi cins bir un buldu, ekmek de gerçekten nefis çıkıyor fırından, hani benim vesika ile aldığım ekmeğe hiç de benzemiyor doğrusu. Akşam olunca bizimkiler odamda toplanıyor: Lagutin, Artiyuhin, Klaviçek bazen de Jarkiy uğruyor. Yavaş yavaş eğitimi ilerletiyoruz, ama daha çok şunu bunu konuşuyoruz, en çok da sizlerden söz ediliyor elbette. Kızlarımız, Tokarev'in inşaata gidip sizlere yardım etme önerilerini reddetmesine kuduruyorlar. Herşeye sizler gibi dayanacaklarmış. Talya diyor ki: "Hele babamın bütün urbalarını sırtıma geçireyim, karşısına öyle çıkayım da görsün, nasılmış kovmak bizleri oradan." Kız dediğini yapan cinsinden. Karagözlüye salamımı ilet.

Anna"

Tipi birden bastırdı. Gökyüzü, bozrenkli, alçaktan geçen bulutlarla örtüldü. Lapa lapa kar yağmaya başladı. Akşam olunca bütün bacalarda rüzgar uludu, ağaçlar arasında öttürdü şarkısını, kıvıl kıvıl, dönüp dönüp şuraya buraya atılan, yakalanması olanaksız kardan sütuncukları kovaladı, ormanı korkunç seslerle tedirgin etti.

Bora bütün gece sabaha dek yollarda, izlerde eşkıyalık yaptı, hırsını, hızını alamadı bir türlü. İnsanlar kemiklerine kadar dondular, oysa ki sabaha dek sobalar yandı odalarda. İstasyon yıkıntısı sıcağı olduğu gibi dışarıya üfürüyordu.

Sabah olunca işe giden bölük diz boyu karlara bata çıka zorlukla yürüyebildi, oysa ki güneş ağaçların üstünde alev alev parlıyordu, lacivert-mavi gökyüzünde bir tek bulut yoktu.

Korçagin'in grubu kendi kısmını kar yığınlarından temizlemeye koyuldu. Pavel ancak şimdi, soğuğun verdiği acının ne kadar berbat olduğunu anladı. Okunev'in eski ceketceğizi hiç mi hiç ısıtmıyordu onu, kaloşun içi durmadan karla doluyordu. Bu eski lastiği defalarca kar yığınları içinde kaybetmişti. Öteki ayağındaki tek botu da patladı, patlayacaktı. Yerde yatıp uyumaktan boynunda iki koca çıban çıkmıştı. Boyun atkısı yoktu, atkı niyetine Tokarev ona kendi havlusunu vermişti.

Sıska, gözleri iltihaplanmış Pavel hırsla geniş tahta küreğini sallıyor, karı atıyordu.

O sırada bir yolcu treni uflaya puflaya, sürüne sürüne istasyona geldi. Soluğu kesilmiş lokomotifi onu güç bela buraya kadar çekebilmişti. Yakıt vagonunda bir tek odun yoktu, ocaktaki son odun kalıntıları da sönmek üzereydi.

Makinist istasyon müdürüne bar bar bağırıyordu:

- Odun verirseniz yolumuza devam ederiz. Yoksa, treni yedek hattınıza alın, hemen alın, daha lokomotifi kıpırdatabilecek kadar buharımız varken.

Treni yedek hatta çektiler. Üzülen yolculara bu zoraki durmanın nedenini açıkladılar. Tıklım tıklım yolcuyla dolu vagonlarda ahlar, vahlar duyuldu, ana avrat küfürler savruldu.

- Karışmam, bilmem: şu ihtiyarla konuşun, işte, peronda yürüyen şu adamla. Demiryolu inşaatı şefi odur. İsterse emir verir, lokomotife kadar kızaklarla odun getirtir. Bu odunları şimdi travers yerine döşüyorlar.

İstasyon müdürünün kondüktörlere başka önerisi yoktu. Onlar da Tokarev'i karşılamaya gittiler.

- Pekala, odun veririm, ama beleşten vermem. Bu odunlar şimdi bizim inşaat malzememizdir. Tipi bütün yolları örttü. Trende altıyüz-yediyüz kadar yolcu var. Çocuklar, kadınlar

vagonlarda kalabilir, ötekiler yallah, görelim bakalım işbaşı nasıl yapılır, kürekleri kaptıkları gibi, akşama kadar sallasınlar, karı temizlesinler. Buna karşılık olarak odun alırlar. Yok beğenmezler, çalışmazlarsa, yılbaşına kadar güle güle trenlerinde otursunlar.

Tokarev, kondüktörlere böyle salık veriyordu.

Korçagin'in arkadaşları şaşkınlıkla bağrışmaya başladılar:

- A aaaa.. bakın, bakın çocuklar, bu ne kalabalık böyle? Bak, bak aralarında kadınlar da var...

Pavel başını çevirdi.

Tam bu sırada Tokarev ona doğru yaklaşıyordu.

- Al sana, tam yüz kişi, hepsine iş var. Bir de göz kulak ol, dalga geçmesinler.

Korçagin yeni gelenlere iş dağıtıyordu. Uzun boylu, sırtında kürk yakalı demiryolları üniforma kaputu ve başında astragan kürkten şapka olan adam isyankar bir tavırla elindeki küreği eviriyor, çeviriyor ve yanında duran, tüylü pomponlu kastor şapkalı genç kadına hitaben durumu protesto ediyordu:

- Karı ne diye kürekleyecekmişim, kimsenin hakkı yok bana zorla iş yaptırmaya. Gelip rica etseler, o başka, o zaman ben bayındırlık işleri mühendisi olarak işi örgütlerim, ama karları açmak hiç de senin ve benim işim değil, böyle bir talimat yoktur. İhtiyar, yasaya karşı geliyor, besbelli. Hele dur, ben ondan hesap sormasını bilirim. Burada onbaşınız kim? diye ona en yakın duran işçiye sordu.

Korçagin onlara doğru geliyordu.

- Vatandaş, niye çalışmıyorsunuz?

- Siz kim oluyorsunuz?

Adam Pavel'i tepeden tırnağa kadar küçümser bir bakışla süzdü.

- İşçiyim.

- Öyleyse sizinle konuşacak birşeyim yok. Siz bana onbaşınızı yada şefiniz kimse onu gönderin, hele...

Korçagin adama kötü kötü baktı.

- Çalışmak istemiyorsanız, çalışmayın. Ama biletinizde gerekli paraf olmayınca trene binemezsiniz. İnşaat şefinin emri böyle.

Pavel kadına döndü:

- Ya siz, vatandaş? Siz de mi reddediyorsunuz?

Ama, bunu derken donakaldı. Önünde duran kadın, Tonya Tumanova'ydı.

O da önünde duran üstü başı pıllım pırtık adamın Korçagin olduğunu güçlükle farketti. Yırtık pırtık elbisesiyle, ayağında inanılmayacak kadar acayip kundurası, boynunda kirli havlu ve hanidir su-sabun yüzü görmemiş suratıyla karşısında duran adam Pavel'in ta kendisiydi. Yalnız gözleri eski gözleriydi, içinde sönmeyen bir ateş parlıyordu. Onun gözleriydi bunlar, sokak serserisine benzeyen yırtık pırtık kılıklı herif daha az bir zaman önce ne kadar çok seviliyordu! Nasıl da değişmişti herşey!

Tonya, bir süre önce düzenlenen düğününden sonra büyük şehre gidiyordu kocasıyla. Eşinin bu büyük şehirde demiryolları idaresinde önemli bir görevi vardı. Hele bak, gençlik çağı aşkıyla nerelerde karşılaşacakmış! Hatta ona elini uzatmak bile ayıp. Vasiliy ne der sonra? Yazık, yazık, Korçagin'in bu kadar düşmesi gerçekten yazık. Demek ki, eski ateşçi, toprak kazmaktan fazla ilerleyememiş hayatında.

Yüzü utançla kızararak duruyordu Tonya, ne yapacağını şaşırmıştı. Mühendis bey bu serserinin karısına bel bel bakmasını biraz aşırı bulmuş olacak ki, küreğini yere attı ve Tonya'nın yanına gitti.

- Haydi Tonya, bu Lazzaroni'ye tiksinmeden bakamıyorum.

Korçagin *"Giuzeppe Garibaldi"* romanından Lazzaroni'nin, dilenci, yol serserisi demek olduğunu biliyordu.

- Ben Lazzaroni'ysem, sen de buralarda nasılsa unutulmuş bir yağlı sucuksun, dedi Korçagin ve gözlerini ağır ağır Tonya'dan ona çevirdi: Hadi, yoldaş Tumanova, alın bakalım şu küreği, sıraya girin. Bu besili domuza bakmayın. Bilmem sizin neyiniz oluyor, yakınınızsa özür dilerim.

Pavel, Tonya'nın kürklü botlarına bakıp hiç de kibar olmayan bir gülümsemeyle laf arasında ekledi:

- Buralarda kalmanızı hiç salık vermem. Bugünlerde çete bir yoklama yaptı yine.

Bunu söyledikten sonra sırtını çevirdi ve kaloşunu şlap, şlap karlara vurarak yürüdü gitti kendi adamlarının yanına.

Son sözleri mühendisi de etkilemiş olacaktı, Tonya da kalıp çalışması için yalvardı, durdu.

Akşam iş bittikten sonra, istasyona dönüyorlardı. Tonya'nın kocası trende yer kapmak için önde yürüyordu. Tonya biraz durakladı, işçilerin geçmesini bekledi. Hepsinin arkasından Korçagin yürüyordu, yorgundu, küreğine dayana dayana gidiyordu.

- Merhaba, Pavluşa. Ne yalan söyleyeyim, seni bu kılıkta göreceğimi aklıma bile getirmezdim. Peki, iktidarda olan hükümetten topu topu bu kazma işini mi elde ettin, sana bunu mu reva gördüler? Halbuki senin çoktan beri bir komiser yada buna benzer bir kodaman olduğunu sanıyordum. Yazık, hayatta amma da şansızmışsın...

Tonya bunları konuşurken yanyana yürüyorlardı.

Pavel durakladı, Tonya'ya baktı.

- Eh, doğrusu, ben de seni böyle... şey (Pavel gerekli bir deyim bulmak için durakladı) Evet... Senin böyle turşunun kurulabileceğini ben de aklıma getirmezdim.

Tonya'nın kulaklarının uçları kızardı.

- Hâlâ eskisi gibi kabasın!

Korçagin küreğini omuzuna dayadı ve daha geniş adımlarla yürüdü. Biraz ilerledikten sonra cevap verdi:

- Benim kabalığım, sayın yoldaş Tumanova, sizin terbiyenizden kat kat hafif kalır, izninizle. Hayatım için endişe etmeyiniz, herşeyim yerinde ve yolundadır. Ama sizin hayatınız beklediğimden çok daha çetrefilmiş, bakıyorum. Utan be, utan! Daha iki yıl önce işçilere el uzatmak için duraksamazdın. Şimdiyse, küçük hanım, naftalin kokuyorsunuz. Hem, ne yalan söyleyeyim sana, diyecek hiçbir şeyim yok artık.

Pavel, Artem'den bir mektup aldı. Ağabeyi yakınlarda evleneceğini yazıyor, Pavka'nın ne pahasına olursa olsun gelmesini rica ediyordu.

Rüzgar, Korçagin'in elinden beyaz yaprağı kopardı, kağıt bir güvercin gibi yükseldi, uçtu. Gidemezdi o düğüne. Ayrılmak olur mu hiç? Şu ayı oğlu ayı Pankratov dünden beri onun grubunu geride bırakarak öylesine bir tempo ile ilerlemeye başlamıştı ki, millet parmak ısırıyordu ona. Hamal engel falan dinlemeden birinciliğe doğru gidiyor ve her zamanki gönül rahatlığını yitirerek, delice bir hızla ile çalışmaları için "iskelecilerini" kızıştırıyordu şimdi.

Patoşkin inşaatçıların bu sessiz hırslarını izlerken şaşkınlık içinde şakaklarını ovarak kendi kendine soruyordu:

«Bunlar ne biçim insan? Bu ne anlaşılmaz bir güç böyle? Gerçekten, hava yedi-sekiz gün açık giderse, ulaşacağız ormandaki odun istifine. Demek ki, şu atasözümüz doğruymuş: "Zaman insana herşeyi öğretir ve akıl tecrübeyle kemal bulur." *Yahu, bu insanlar yaptıkları işlerle bütün hesapların, bütün ölçülerin üstüne çıkıyorlar.»*

Kentten Klaviçek geldi, fırından çıkan son posta ekmekleri getirdi. Tokarev'le görüştükten sonra işyerine gidip Korçagin'i buldu. Dostça selamlaştılar. Klaviçek çuvalından harika, İsveç malı, içi kürk astarlı bir ceket çıkardı, yumuşak deriye elinin tersiyle vurarak konuştu:

- Bu senin içinmiş. Çaktın mı, kimden?.. Hay aklına turp sıkayım, be imanım! Sana bunu yoldaş Ustinoviç gönderdi, sen hırtaboz donmayasın diye. Bu ceketi ona yoldaş Olşinski hediye etmiş, o da onun elinden kaptığı gibi, doğru bana aktardı. "Şunu hemen Korçagin'e ilet" diyerekten. Akim ona anlatmıştı, senin ayazda salt ceketle kaldığını. Olşinski burun kıvırdı: "N'olacak, bu yoldaşa da bir kaput gönderebiliriz, uydurayım ona iyi bir kaput" diyerek. Ama Rita güldü sadece: Boş ver, kürk astarlı ceketle çalışmak daha kolay olur! Teslim et!

Pavel hayret içinde bu pahalı nesneyi elinde tuttu, sonra duraksayarak donmuş vücuduna geçirdi. Yumuşacık kürk az sonra omuzlarını, göğsünü ısıttı.

Rita defterine şunları yazıyordu:

20 Aralık

Tipi hükmünü sürdürüyor. Kar, rüzgar. Boyarka'dakiler hemen hemen hedeflerine ulaşmış sayılır. Ama, ayaz ve tipi çalışmalarını engellemiş. Bellerine kadar karın içine gömülüyorlarmış. Toprak donmuş, çok güç şimdi toprağı kazmak. Topu topu bir kilometrenin dörtte üçü kalmış, ama en zahmetli, en zor kısım buymuş.

Tokarev bildiriyor: İnşaatta tifüs vakaları görülmüş. Üç kişi hastalanmış.

22 Aralık

İl Komitesi toplantısına Boyarka'dan kimse katılmadı. Boyarka'nın onyedi kilometre uzağında çeteler ekmek getiren bir katarı yokuş aşağı yuvarlamışlar. Şimdi İaşe Halk Komiserliği'nin emriyle bütün inşaat bölüğü oraya aktarıldı.

23 Aralık

Boyarka'dan kente, tifüse yakalanan yedi kişi daha gönderildi. Bunlar arasında Okunev de vardı. Gara gittim. Harkov'dan gelen trenin tamponlarından donmuş cesetler indiriliyordu. Hastahaneler buz gibi. Hay kahrolasıca boran! Ne zaman bitecek bu?

24 Aralık

Şimdi Juhray'dan geliyorum. Demek ki doğruymuş. Dün Orlik bütün çetesini toplayarak Boyarka'ya saldırmış. Çeteyle bizimkiler arasındaki çatışma tam iki saat sürmüş. Çete bütün iletişim bağlantılarını kesmişmiş. Juhray ancak bu sabah bilgi edinebilmiş. Çete püskürtülmüş. Tokarev çok ağır yaralanmış, kurşun bir yerden girip bir yerden çıkarak göğsünü delmiş. Bugün getireceklermiş. O gece nöbetçilerin başı olan Franz Klaviçek düşmanın kılıç darbeleri altında can vermiş. Çetenin yaklaştığını görmüş, alarm işareti vermiş, ama saldıranlara ateş açarak okul binasına kadar kaçıp sığınmaya vakit bulamamış, kılıç darbeleri altında can vermiş Klaviçek. İnşaat bölüğünden onbir kişi yaralı. Şimdi orada zırhlı tren ve iki süvari birliği bekliyor.

İnşaatın başına Pankratov geçti. Gündüz Puzirevski'nin birlikleri çetenin bir kısmını Gluboki çiftliğinde pusuya düşürmüş, kim varsa çetede hepsini erleri kıyma yapmış. Parti üyesi olmayan ekipler, treni filan beklemeden traversler boyunca yürüye yürüye kente sığınmış.

Tokarev'i ve öteki yaralıları getirdiler. Hepsini kliniğe yatırdılar. Doktorlardan çok büyük sözler alınmış, ihtiyarı kurtaracaklarmış. ihtiyar komada. Ötekilerin hayatlarından endişe edilmiyor.

Boyarka'dan hem İl Parti Komitesi, hem de biz birer telgraf aldık:

> *«Eşkıyaların saldırılarına karşılık biz, dekovil hattının inşaatçıları, bugünkü mitingte* "Sovyetler İktidarı Uğruna" *adlı zırhlı tren ekibiyle ve süvari taburunun Kızılordu erleriyle birlikte, size güvence veriyoruz: Bütün engellere rağmen kente l Ocak tarihinde ilk odun sevkıyatını sağlayacağız. Bütün gücümüzü toplayarak tekrar işbaşı yapıyoruz. Yaşasın bizi gönderen Komünist Partisi!*
>
> ***Miting Başkanı Korçagin Zabıt Katibi Berzin»***

Solomenka'daysa, askeri törenle Klaviçek toprağa verildi.

Ah, o bütün emellerin hedefi olan odunlar, artık onlara yaklaşmışlardı. Ama ne zahmetlerle, ne güçlüklerle açılıyordu onlara doğru giden yol!

Tifüs, hergün zorunlu ihtiyaç olan işçi kollarını beşer, onar azaltıyordu.

Sarhoş gibi, dizleri tutmayan Korçagin istasyona dönüyordu. Yüksek ateşi vardı, bir hayli zamandan beri böyle dolaşıyordu. Ama bugün onu saran ateş her zamankinden berbattı.

Bölüğün kanını emmiş olan tifüs, Pavel'i de tuzağına düşürmüştü. Güçlü vücudu direniyordu ve tam beş gün Pavel samanla örtülü beton düşemeden kalkacak, herkesle işbaşı yapacak gücü bulabilmişti kendinde. Ama ne kürk astarlı ceket, ne de Fedor'un gönderdiği keçe botlar onu kurtarabilmişti. Botlar artık donmuş ayaklarına geçirilmişti.

Her adımda göğsüne birşeyler batıyormuşçasına sancı duyuyordu, üşümekten dişleri tıkırdıyordu zaman zaman, nöbet gelince, gözleri kararıyor ve ağaçlar atlıkarınca oluyor, acayip acayip dönüyordu.

Zar zor istasyona varabildi. Orada olağanüstü bir gürültü onu şaşkına döndürdü. Dikkatle baktı: Upuzun bir katar istasyon boyunca uzanıp duruyordu raylarda. Peronlarda ufak dekovil lokomotifleri duruyordu. Raylar, traversler yüklüydü, bunları trenle birlikte gelen adamlar indirmeye uğraşıyordu. Bir-iki adım daha attı ve dengesini kaybetti. Başının yere çarptığını duydu hayal meyal. Bir de ateş gibi yanan yanağını karın serinletici bir dokunmayla ferahlattığını.

Onu ancak birkaç saat sonra bulup barakaya getirdiler. Korçagin ağır ağır soluyor, kimseyi tanımıyordu. Zırhlı trenden çağrılan sağlık memuru açıkladı: Zatürree ile tifüs birarada. Ateş 41,5. İltihaplı eklemler ve boynundaki şiş şimdilik, önemsizdi. İlk iki bela yeterdi onu öbür dünyaya göndermeye.

Pankratov ve kentten gelen Dubava, Pavel'i kurtarmak için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Hasta, hemşehrisi olan Alyoşa Kohanski'ye emanet edilerek, memleketine götürülmesi emri verildi.

Ancak Korçagin'in tüm grubunun ve bir de Holyava'nın kabadayılığı sayesinde Pankratov ile Dubava kendine gelemeyen Korçagin'i ve Alyoşa'yı tıklım tıklım dolu bir vagona yerleştirebildiler. Onları trene sokmak istemiyorlardı, herkes tifüsün bulaşacağından korkuyordu. Yolcular

direniyordu, tifüse yakalanmış olan hastayı nasılsa yolda vagondan atacağız diye tehditler savuruyorlardı.

Holyava ise müdahale edenlerin burunları dibinde tabancasını sallıyor, bağırıyordu:

- Hastada bulaşıcı bir hastalık yok. Hepinizi dehleriz gerekirse, ama o gidecek! Ulan domuzlar, unutmayın. Hele biriniz eliyle dokunayım desin, ossaat hat boyunca haber salarım: Hepinizi alaşağı eder, doğru kodese tıkarlar. Bunu böyle biliniz. Al bakalım Alyoşa, Pavka'nın mavzerini, hele hergeleler şöyle bir dokunsunlar, anasının gözyaşına bakma, alnına nişan al. Holyava bu son kelimeleri sözleri daha etkili olsun diye eklemişti.

Tren hareket etti. Boş kalan peronda Pankratov, Dubava'nın yanında yürüyordu.

- Ne dersin, atlatabilecek mi?

Ama cevap alamadı Pankratov.

- Haydi, Mityay, yürü gidelim, işi oluruna bırakalım. Şimdi herşeyin sorumlusu biz ikimiz kaldık. Lokomotifleri diyorum, geceden indirmeli, sabahleyin ısıtmaya çalışacağız.

Holyava ise hat boyunca bütün arkadaş çekacılara bir bir telefon etti. Yolcuların, hasta Korçagin'in vagondan dışarı atmalarına engel olmalarını rica ediyor, yalvarıyordu. Ancak kesinlikle "engel olunacak" sözü aldıktan sonra yatmaya gitti.

Demiryolları kavşak istasyonunda yolcu treninden doğrudan doğruya perona, yolda vagonların birinde ölmüş, kimsenin tanımadığı sarışın bir delikanlının cesedini çıkardılar. Kim olduğunu, neden öldüğünü bilen yoktu. İstasyondaki çekacılar, Holyava'nın ricasını hatırlayarak vagona koştular, engel olmak istediler. Ama delikanlının nasılsa öldüğünü görünce, göçmenleri yerleştirildikleri binanın morguna kaldırdılar.

Boyarka'ya, Holyava'ya, telefon açtılar, hayatı için o kadar endişe ettiği kimsenin öldüğünü bildirdiler.

Boyarka'dan gelen kısa telgraf İl Komitesi'ne Korçagin'in ölümünü bildiriyordu.

Alyoşa Kohanski ise hastalanan Korçagin'i yakınlarına teslim eder etmez, ateşler içinde yatağa düştü. Tifüs ona da bulaşmıştı.

9 Ocak

Niye böyle yüreğim yanıyor? Oturup notlarımı yazmaya başlamadan önce ağladım. Kim derdi ki Rita hıçkıra hıçkıra ağlayabilir. Ama gözyaşları irade zayıflığını göstermez her zaman. Bugün içimi yakan bir acı bunlara sebep oldu. Bu büyük acının sırası mıydı, mutlaka bugün mü olması gerekirdi, tam soğuk korkusunun yok edildiği zafer günümüzde mi gelip beni bulacaktı. Demiryolu istasyonları tıklım tıklım odunla dolu, bu paha biçilmez yakıtla. Ben de şimdi kent şûrasının büyük toplantısında düzenlenen törenden döndüm, törende kahraman inşaatçılarımız kutlandı, onların onurunaydı tören. Bu bir zafer uğruna iki kişi hayatını verdi: Klaviçek ile Korçagin.

Pavel'in ölümü bana gerçeği bütün açıklığıyla gösterdi: Sandığımdan çok daha fazla değerliymiş o benim için.

Bununla notlarıma son veriyorum. Yine birşeyler yazabilecek miyim bilmiyorum Yarın Harkov'a mektup yazıp Ukrayna Komsomolunun Merkez Komitesindeki işi kabul ettiğimi bildireceğim.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gençlik ağır bastı, Pavel hastalığı yendi. Tifüs Korçagin'i öldüremedi. Pavel dördüncü kez ölümün sınırına varmışken yine hayata dönüyordu. Ancak bir ay daha geçtikten sonra, sararmış, solmuş, sıskalaşmış, titrek ayakları üzerinde tutunmaya çalışarak, duvarlara tutuna tutuna odada dolaşmayı deneyebildi. Annesinin yardımıyla pencereye kadar geldi ve burada uzun uzun yola baktı durdu. Eriyen karların bıraktığı su birikintileri hafifçe parlıyordu güneşte. Dışarıda baharı müjdeleyen lodos rüzgarı esiyor, karlar erimeye, buzlar çözülmeye başlıyordu.

Pencerenin dibindeki vişne ağacının dalında şişko göbekli, boz renkli bir serçe tüylerini kabartıp boncuk gözleriyle, kuşkuyla ikide bir Pavel'e bakıyordu.

Pavel pencere camına hafifçe vurdu parmağıyla ve yavaşça sordu:

- Ne dersin, atlattık mı seninle kışı?

Annesi korkuyla ona baktı:

- Kim var orada, kiminle konuştun?

Pavel isteksiz isteksiz gülümsedi:

- Serçeyle... Uçtu gitti, sevimli bir kuştu...

Artık bahar hüküm sürüyordu ortalıkta. Korçagin kente dönmeyi düşünüyordu. Yeni yeni kuvvet bularak artık yürüyebiliyordu, ama bünyesinde bir bozukluk vardı, ona birşeyler oluyordu. Birgün bahçede gezerken omurgasında duyduğu keskin bir acıyla yere yıkıldı. Güç bela kalkıp eve girebildi. Ertesi gün doktor onu didik didik muayene etti. Parmağıyla yoklama sırasında omurga kemiğinde derin bir çukur farketti ve hayret içinde bir "hımmm" çekti.

- Bu nasıl oldu?

- Bu kaldırım taşlarının üzerine yuvarlanmamdan kalma bir izdir, doktor. Rovno varoşlarında bir gülle parçası beni yere yıkmıştı.

- Şaşılacak şey, peki nasıl yürüyebildiniz? Rahatsız olmuyor muydunuz?

- Hayır. O zaman bir-iki saat kadar yattım, sonra doğru at sırtına. Şimdiye kadar da hiç hatırlamadım bu yarayı.

Doktor kaşlarını çatarak bir daha, bir daha yokladı kemikteki çukuru.

- Yaaaa, değerli dostum, berbat birşey bu. Omurga böyle sarsıntıları sevmez. Neyse, ümit edelim ki ileride bir daha «buradayım» demezsin. Giyinebilirsiniz, yoldaş Korçagin.

Doktor hastasına saklayamadığı bir üzüntüyle, anlayış ve şefkatle bakıyordu.

Birgün Pavel ağabeyini görmeye gitti. Artem çirkin karısı Stiyoşa'nın sevimsiz ailesi yanında içgüveysiydi. Bunlar, yoksul köylülerdi. Pavel, geçerken Artem'e şöyle bir uğradı. Ufacık, pis bir avluda pasaklı, şaşı bir oğlan koşuyor, oynuyordu. Pavel'i görünce ona küstah gözlerini utanmazca dikti ve ciddi ciddi burnunu karıştırırken sordu:

- Ne istiyorsun? Belki birşeyler çalacaksın? İyisi mi git, yoksa anamız çok kızar sana, yaaaa! İzbe, alçak kulübenin ufacık penceresi açıldı ve Artem'in sesi duyuldu:

- Buyur, buyur Pavluşa!

Ocağın yanında, elinde ağır kömür maşasıyla bir kocakarı uğraşıyordu. Kadının parşömen kağıdı gibi sararmış bir yüzü vardı. Hiç de davet edici olmayan bir bakış attı Pavel'e kısaca, sonra misafire yol vererek yine kazanları, tencereleri tıkırdatmaya devam etti.

Kısacık saç örgülü iki ufak kız çocuğu kaşla göz arasında tuğladan örülü sobanın üstüne tırmandılar ve orada vahşilerin merakıyla yeni geleni gözetlemeye başladılar.

Masa başında Artem oturuyordu, biraz utangaçtı. Evlenmesini ne annesi ne de kardeşi hoşgörmüşlerdi. Proletarya soyundan olan Artem, kimbilir neden güzelim Galya ile üç yıllık dostluğunu bozmuştu. Galya bir taşçının kızıydı, konfeksiyonda terzilik yapıyordu. Durup dururken, hiçbir çekici tarafı olmayan, albenisiz bir kadın olan Stiyoşa'nın beş boğazdan ibaret, bir tek çalışan, kazanan adamı olmayan ailesine *«içgüveyisi»* olmuştu. Depodaki çalışmadan sonra, şimdi bütün gücünü karasabana aktarıyordu Artem, ufak, yoksul köy evini ayakta tutabilmek için.

Artem, Pavel'in onun asıl işinden ayrılıp kendi deyimiyle *«küçükburjuva denizine»* atlamasını hiç de hoşgörmediğini biliyordu ve şimdi kardeşinin onun bu yeni çevresine ne diyeceğini merakla bekliyordu.

Biraz oturdular, basmakalıp, her buluşmada konuşulan beylik bir-iki laf ettiler. Sonra Pavel gitmeye davrandı. Ama Artem onu alıkoydu.

Odaya Stiyoşa girdi, selam verdi ve Artem'i birşey taşımak için harmanlığa çağırdı. Pavel kocakarıyla yalnız başına kaldı, kocakarı pek konuşkan bir kadına benzemiyordu.

Açık duran pencereden kilise çanının sesi duyuldu. Kocakarı elindeki ağır maşayı bıraktı ve kötü kötü söylenmeye başladı:

- Hey Yarabbi, İsa peygamberimiz, kahrolası işlerle uğraşmaktan, didinmekten insan duasına vakit bulamıyor!

Boynundaki atkıyı çıkardı, yabancıya da göz ucuyla baka baka köşeye gitti, köşede zamanla kararmış azizlerin kasvetli yüzleri bakıyordu ikonlardan. Kemikli üç parmağını birleştirerek hızlı hızlı istavrozlar çıkarmaya başladı:

- Ey semavi babamız ki mekanın gökyüzüdür, uludur senin adın diye mırıldanıyordu ihtiyar kadın, kurumuş dudaklarıyla.

Avludaysa, bacaksız, siyah, sarkık kulaklı domuzun sırtına atladı. Çıplak topukları ile sağrılarına vura vura, ufak parmaklarını hayvanın kıllarına daldırdı ve durmadan kendi ekseni etrafında dönen, horuldayarak, soluyan domuza bağırdı:

- Deheeey, yürrü! Çüşşşş! Oynama be!

Domuz bacaksızı avluda koşturuyor, var gücüyle onu sırtından atmaya çalışıyordu, ama şaşı gözlü kopil sımsıkı yapışıyordu kıllarına.

Kocakarı duasını keserek pencereden başını uzattı:

- Gösteririm ben sana hayvanın sırtına binmeyi, hay adı batasıca! İn hayvanın sırtından, şimdi in, hay kör olasıca, hay geberesice, bu ne biçim çocuk böyle ayol!

Domuz, çok şükür biniciyi atmayı becerdi sonunda ve buna fazlasıyla sevinen kocakarı yine ikonlarına döndü. Yüzüne Tanrı'nın yüce katına çıkmaya yakışır bir ifade verdikten sonra duasına devam etti:

« ... uludur senin adın, ve saltanatın gele ve...»

Ama kapıda zır zır zırlayan kopil göründü. Fena halde kanayan ve acıyan burnunu koluyla silerek dilenmeye başladı:

- Anaaaaa, pide ver!

Kocakarı öfkeyle döndü:

- Hay şaşı gözlü iblis, insana doğru dürüst dua etmeye izin yok be! Hay köpoğlu, veririm ben sana şimdi pideyi! Ve bunu derken tahta sırada duran arabacı kamçısını kaptı. Kopil hemen ortadan kayboldu. Kızlar, tuğla sobanın üstünde kıkır kıkır gülüştüler.

Kocakarı üçüncü kez duaya durdu.

Pavel ağabeyisini beklemeden kalkıp gitti. Avlunun kapısını kaparken pencerede kocakarının kafasını gördü. İhtiyar kadın onu gözetliyordu.

Pavel ufak kasabanın ıssız sokaklarında yürürken üzüntü içinde düşünmeye devam etti:

«Seni hangi şeytan dürttü de, buraya düştün Artem! Çıkamaz artık buradan ölünceye dek! Stiyoşa her yıl bir çocuk doğuracak. Bok yığınında bir bok böceği gibi uğraşacak. Bir de bakarsın depodaki işini büsbütün bırakır. Bense onu politik yaşamımıza çekmeyi düşünmüştüm.»

Yarın buradan ayrılıp büyük şehre gideceğine seviniyordu, orada yürekten sevdiği değerli dostları, ahbapları kalmıştı. Büyük kent onu gücü kuvvetiyle, canlılığıyla, bitmez tükenmez insan akınlarıyla, tramvayların gümbürdemesiyle, otomobil kornalarının sesleriyle çekiyordu kendine doğru. Koca koca taş binalara hasretti o, isli paslı atölyelere, makinelere, kayış kasnaklarının hışırtısına. Hız yarışında dev tekerleklerin döndüğü, makine yağı kokan, öz be öz onun canı kanı olan yerlere özlemi büyüktü.

Burada, bu sakin küçük kasabada sokakları dolaşırken, Pavel bir eziklik duymaya başlıyordu. Bu ufak kasabanın ona artık tümüyle yabancı olmaya, canını sıkmaya başlamasına da şaşmıyordu artık. Hatta gündüz sokaklarda gezinmek bile onu sıkıyordu. Evlerinin önünde oturan

geveze mahalle karılarının önünden geçerken, bu mahallelilerin arkasından çan-çan-çan dedikodularını duyuyordu:

- Bacı, bacı, huuu! Şu besmele görmüş şeytana dönmüş çirozu gördün mü?

- Aaa, görmez olur muyum? İnce hastalığa yakalanmış, verem, yani.

- Sırtındaki gocuğu gördün mü? Besbelli bir yerden yürütmüş olacak.

Ve buna benzer, insanın midesini bulandıran daha neler, neler.

Kökleriyle kopmuştu o buradan, bir hayli zaman önce. Büyük şehir ona şimdi daha yakındı, onun sılasını çekiyordu. Eşi-dostu oradaydı, sağlam, hayat dolu "tayfalar" ve emek de oradaydı.

Korçagin farkına varmadan köknar korusuna kadar varmış ve burada dörtyol ağzında durmuştu. Sağda, ormanda çok yüksek, çok sık ve çubuk uçları sivri sivri bir parmaklıkla korunmuş abus çehreli hapishane, bunun arkasında hastahanenin beyaz binaları.

Burada, bu geniş alanda Valya ve arkadaşları ilmek içinde boğulmuştu. Darağacının eskiden bulunduğu yerde sessizce durdu bir süre, sonra uçuruma doğru gitti. Uçuruma inen patikadan dibe kadar indi ve büyük kardeş mezarlığının önüne çıktı.

Sıra sıra mezarları şefkatli eller çam dallarından yapılmış çelenklerle süslemiş, bu ufak mezarlığın etrafını yeşil bir parmaklıkla çevirmişlerdi. Uçurumun kenarında levent boylu çamlar, köknarlar yükseliyordu göklere doğru. Yeni süren otlar yeşil ipekle örtüyordu yarın kenarlarını.

Kasaba burada bitiyordu. Burası ıssız ve biraz hüzünlüydü. Yalnız ormanın hafif hışırtısı duyuluyordu, hava ise baharda canlanan toprağın çürük yaprak kokusuyla

doluydu. Mertçe ölmüşlerdi burada Korçagin'in yoldaşları; yoksulluk içinde doğmuş, doğumu bile köleliğin başlangıcı olan insanların hayatının güzel, yaşanmaya değer olması için.

Pavel'ın eli başındaki kaskete uzandı, ağır ağır çekip indirdi kasketi. Yüreği dayanılmayacak bir hüzünle dolup taştı.

İnsanın en paha biçilmez varlığı hayatıdır. Hayat bir kez verilir insana ve bu hayatı öyle yaşamalı ki, hiçbir amacı, anlamı olmadan yaşanan yıllar için insan utanç duymasın, miskin, pis pis heveslerle geçen günler için insanın yüzü kızarmasın ve hiç değilse ölürken kendi kendine diyebilsin ki; "Ben ömrümü, bütün gücümü dünyada en mükemmel olan şeye, insanlığın özgürlüğe kavuşması için mücadeleye adayarak yaşadım." Yaşamak için acele etmeli. Durup dururken yapışan bir hastalık yada feci bir rastlantı hayata her an son verebilir.

Bu düşüncelere kapılarak ayrıldı Korçagin kardeşler mezarlığından.

Evdeyse kederli ana, oğlunun yol hazırlıklarını yapıyordu. Pavel onu gözleriyle izliyordu. Apaçıktı ananın yüreğindekiler: Vargücüyle ondan gözyaşlarını saklıyordu.

- Belki kalırsın, ha Pavluşa? Bu ihtiyar yaşta kukumav kuşu gibi yapayalnız yaşamak bana çok acı geliyor. Böyledir, çocukları oluyor insanın bir sürü, az büyüsünler bakarsın dört bir yana dağılıverirler. Seni şehre çeken ne? Burada da yaşar insan pekala. Yoksa saçı kırpılmış bir kekliğe mi gözkoydun şehirde? Kimse bana, kocakarıya gelip birşey anlatmaz. Artem evleniverdi, ağzını açıp tek laf bile söylemedi, hele sen... Yalnız sakatlandığınız zaman görmek nasip oluyor sizleri.

Ana temiz bez torbanın içine oğulun pek de zengin olmayan pılı-pırtısını doldururken çok yavaş bir sesle kendi kendine söyleniyordu.

Pavel onu omuzlarından tuttu, bağrına bastı.

- Yok, anacığım, kekliğim! Seni ihtiyarcık seni, kuşların cinsine göre eş aradıklarını demek biliyorsun... Ben kekliğin erkeği miyim, neyim sence?

Anayı zorla güldürdü.

- Bak, anacığım daha düşmanımızın kökü kazınmadan, kızlarla oynaşmamaya kendi kendime söz verdim. Daha çok bekleyecek miyiz sence? Yooo... şu beyaz burjuvalar artık uzun zaman ayakta tutunamazlar... Ve bizde tek büyük bir Cumhuriyet kurulacak, bizde tüm yaşayan insanlar için, senin gibi ihtiyar emekçileri, kadın olsun, erkek olsun, İtalya'ya göndermeye, gücümüz yetecek denizin kıyısında sıcacık iklimli bir ülkeye. Orada hiç kış olmuyor, anacığım. Biz sizi güzel yazlık saraylara yerleştiririz, varın ihtiyar kemikceğizlerinizi ısıtın.

- Ah oğlum, ah, senin bu öykün gerçek oluncaya kadar yaşayamam, göremem gayrı o günleri... Senin deden böyle, senin gibi horozlanır dururdu hep, aynen senin gibi. Gemi adamıydı, dünyanın bütün denizlerini gezmiş. Tanrının gücüne gitmesin, katıksız eşkıya gibiydi. Cenkleşe cenkleşe, vuruşa kırışa Sivastopol savaşından evine döndü, bir kolu kopuk, bir de bacağı... Göğsüne iki haç asmışlar, bir de çarın süslü kurdelalarına asılı iki mecidiye biçiminde nişanlar. Ya ölürken... koca savaşçının, yiyecek bir lokma ekmeği yoktu. Dikkafalıydı, kimbilir hangi kodamanlardan birinin kafasına kafasına indirmiş koltuk değneğini. Bir de bir yıl kadar damda yattı. Tıktılar ihtiyarı dama, haçmış, nişanmış, para etmedi. Sana bakıyorum oğul, aynı deden gibisin!

- Boşveeer, anacığım, ayrılırken böyle kasvetli mi bırakacağız birbirimizi? Versene şu armonikayı, çoktan elime almadım onu.

Tuşların sedeften sıraları üstüne eğildi başı. Müziğinin bambaşka seslerine şaşıyordu ana.

O eski çocukluk günlerindeki gibi çalmıyordu artık. Yoktu artık o "dünya bana vız gelir" babayiğitliği müzikte, o tiz sesler yoktu, o hey-hey-hey titreşimleri, o sarhoş, yampiri yampiri sıçramalar, o "heyyyyt var mı bana yan bakan!" demeler yoktu, armonikacıya ün kazandıran, Pavka'nın bütün kasabada şanını şöhretini sağlayan o çalgı nerede? Müzik şimdi daha çok melodikti, eski ustalığını, eski gücünü yitirmeden enine boyuna derinleşmiş, olgunlaşmıştı.

Gara yalnız başına yollandı.

Yalvara yakara anayı evde kalmaya razı etmişti. Vedalaşırken gözyaşlarını görmeye dayanamayacaktı.

Trene herkes birbirini iterek, zorbalıkla daldı. Pavel en üstte bir raf kaptı, oradan geçitlerde bağrışan, itişip kakışanları izledi.

Hiçbir şey değişmemişti: Çuvalları eskisi gibi sürüklüyor, oturma yerlerinin altına tekmeliyorlardı.

Tren hareket edince ilk heyecan yatıştı ve yolculukta her zaman olduğu gibi, herkes oburcasına yemek yemeye girişti. Pavel az sonra uyudu.

Kreşçatik'te, yani kentin merkezinde, ilk ziyaret etmeye niyetlendiği eve vardı. Basamaklardan ağır ağır çıktı. Herşey eski tanıdıktı, değişen hiçbir şey yoktu ortalıkta. Köprüden geçerken kaygan köprü parmaklıklarına dokunuyordu eliyle... İniş yerine kadar geldi. Köprüde durdu, in cin yoktu. Sınırsız yücelerde gece, önüne görkemli bir manzara seriyordu. Ufuklar siyah bir kadifeyle örtülüydü, sayısız yıldız kümeleri fosforlu bir ışıkla pırıldıyordu. Daha aşağılarda, görünmez bir çizgi halinde gökyüzünün yeryüzüyle birleştiği yerde, kent karanlığa milyonlarca ışık serpiyordu...

Korçagin'in yürüdüğü merdivenin ters yönünden birkaç kişi çıkıyordu. Birşey tartışan adamların tiz sesleri gecenin sessizliğini bozuyordu. Pavel bakışlarını kentin ışıklarından ayırarak merdivenden inmeye başladı.

Kreşçatik'te, Bölge Özel Şubesinin oturma belgelerinin düzenlendiği büroda, nöbetçi komutan Korçagin'e Juhray'ın kentte olmadığını bildirdi, hem de bir hayli zamandan beri.

Türlü sorular sorarak Pavel'i uzun zaman yokladı ve delikanlının Juhray'ı yakından tanıdığına ikna olduktan sonra, anlattı: Fedor iki aydan beri Taşkent'te, Türkistan cephesindeymiş, oraya gönderilmiş. Korçagin öylesine üzüldü ki, ayrıntıları bile sormadı, yalnızca hiç konuşmadan başını alıp gitti. Yorgunluk üstüne çullandı ve Pavel binanın giriş kapısındaki basamaklara çömeldi.

Bir tramvay geçti, sokağı gümbürtüyle, gıcırtıyla doldurdu. Kaldırımlarda bitmez tükenmez bir insan seli. Canlı, neşeli bir kent -ya bir kadının mutlu kahkahası, ya bir erkeğin kalın sesiyle söylenen cümlelerden kopan bir-iki kelime, ya bir delikanlının tenoru, ya bir ihtiyarın hırıldayan, gıcırtılı konuşması. İnsan sesi bu kentte sonsuzdur, adımlar daima acele acele atılır. Tramvaylar pırıl pırıl aydınlatılmış, şurada burada otomobil farlarının ışık demetleri ve sinema reklamları etrafında elektrik lambalarının yangını. Ve yine insanlar, her tarafta sokağı bitmez tükenmez konuşmalarla, gürültüyle dolduran insanlar. İşte, büyük bir kentin akşamı.

Bulvarın telaşı, gürültüsü, Fedor'un gittiği haberinin keskin acılığını biraz olsun yumuşatabildi. Nereye gitmeli? Solomenka'ya, oradaki dostların yanına dönmek için vakit geç, hem de yol uzak. Ve Kruglo-Universitetskaya sokağındaki evi kendiliğinden çiziyor bellek. Tamam işte, şimdi oraya gidecek. Fedor'dan sonra ilk görmek isteyeceği

arkadaş Rita idi. Orada insan Akim'in yada Mihaylo'nun yanında konaklayabilir.

Daha, uzaktan ışığı gördü, köşebaşı penceresinde. Sakin olmaya çalışarak ağır meşe kerestesinden yapılmış kapıyı kendine doğru çekti. Sahanlıkta birkaç saniye bekledi. Rita'nın odasından sesler geliyordu, birisi gitar çalıyordu.

"Ohooo, hele bak, demek gitara da izin var artık? Desene ki rejimi yumuşattık", dedi Korçagin kendi kendine ve kapıya yumrukla vurdu. Çok heyecanlandığını hissedince altdudağını dişledi. Kapıyı hiç tanımadığı bir kadın açtı, gençti, şakaklarındaki saç tutamları kıvrım kıvrım iniyordu yanaklarına. Birşey sorarmış gibi Korçagin'e baktı:

- Kimi istiyorsunuz?

Kapıyı açık tuttuğu için hiç tanımadığı mobilyalara tek bir bakış Pavel'in alacağı cevabı şimdiden açıklıyordu.

- Yoldaş Ustinoviç'le görüşebilir miyim?

- Yok o, Ocak ayında Harkov'a taşındı, oradan da Moskova'ya göçettiğini duydum.

- Yoldaş Akim burada mı oturuyor, yoksa o da mı yok?

- Hayır, yoldaş Akim de yok. O şimdi Odessa İl Komsomol Örgütünün genel sekreteri oldu.

Pavel'in dönüp gitmekten başka yapacağı işi kalmıyordu. Kente dönme sevinci bir hayli azalmış, gölgelenmişti.

Şimdi geceyi nerede geçireceğini düşünmeliydi artık.

Korçagin hayal kırıklığının acısını yenmeye çalışarak söyleniyordu kendi kendine:

- Canım, arkadaş arkadaş dolaşmanın anlamı kalmadı gayrı, ayaklarım kopuyor, daha hiç kimseyi göremedim. Ama yine de son olarak şansını denemek istedi ve Pankratov'u bulmaya karar verdi. Yükleme iskelesine yakın bir yerde oturuyordu, onun evi şimdi Solomenka'ya göre çok daha yakındı.

Yorgunluktan bitkin bir halde, Pankratov'un vaktiyle sülyenle boyalı olan kapısını çaldı, çalarken de kesinlikle karar verdi: *«Eh, bu da yoksa artık dolaşamam. Bir kayığın altına girer, geceyi orada geçiririm.»*

Kapıyı bir ninecik açtı, çenesi altında bağlı ucuz bir başörtüsü vardı. Bu Pankratov'un annesiydi.

- Teyze, İgnat evde mi?

- Şincik geldi. Onunla bir işiniz mi var?

Pavel'i hiç tanıyamadı ve arkasına dönerek seslendi:

- Genka, hu! Misafirin var.

Pavel odaya girdi, bez çantasını yere koydu. Pankratov bir lokmayı çiğnedi, yuttu, sonra oturduğu yerden, masa başından ona döndü:

- Madem ki buraya kadar gelmişsin, anlatmak istediğin bir işin varsa otur, anlat bakalım. Ben de bir kase borşç çorbasını gövdeye indireyim, yahu, sabahtan beri sudan başka bir şey girmedi kursağıma be. Bunu derken Pankratov kocaman bir tahta kaşığa sarıldı.

Pavel ortası göçmüş bir sandalyenin çevresine yandan oturdu. Kasketini çıkarttı başından ve eski alışkanlığıyla alnını sildi.

"Hele bak, bu kadar mı değiştim, baksana, Genka bile beni tanıyamadı?"

Pankratov ağzına bir-iki kaşık daha çorba aktardı. Bu arada gelen misafirden cevap alamayınca ona doğru başını çevirdi iyice:

- Anlat bakalım, ne var, anlat.

Ağzına bir parça ekmek götüren eli yarı yolda havada dondu. Pankratov şaşkınlıkla gözlerini kırpıştırmaya başladı.

- Eeee.. şey, dur hele... Tuh, bu da ne demek oluyor böyle?

Onun yoğun biçimde kafasını karıştırmaktan kızaran yüzüne bakarak Korçagin dayanamadı, bastı kahkahayı.

- Ulan Pavka! Vay canına, yahu seni ölü biliyorduk. Dur ulan, dur! Herif, adın ne senin?

Pankratov'un bu bağırtısını duyan ablası ve anası bitişik odadan koşarak geldiler. Üçü de önlerinde duran adamın gerçekten Korçagin olduğuna güçlükle inandılar.

Evdekiler artık çoktandır uyumuştu, Pankratov ise aradan geçen bu dört ayda olup bitenleri anlatıyordu.

- Tee daha kışın gittiler Juhray, Mityay, bi de Mihaylo. Hem de şu belalı haytalar rastgele bir yere değil, ta Komünist Üniversitesine pupa yelken gittiler. Vanka ile Mityay hazırlık kurslarına, Mihaylo birinci sömestreye. Onbeş kişiydik, biz hevesliler. Ben de coştum, bora patlatıyordum, eh koçum, bi donattım onlara dilekçemi, bi kurdum kumpası. Şincik dur diyorum kendime, az karıştırayım kitap mitabı. İyi de benim beynim sulanmış artık, birşey öğrenemedim. Komisyon da beni karaya oturttu.

Bunu derken birkaç öfkeli soluk çekti Pankratov ve anlatmaya devam etti.

- Önce işler yağ gibi gidiyordu, anlayacağın. Nizammış, talimatmış hepsi var, yerinde: parti üyelik kartım tamam, komsomoldaki staj yetiyor, soy-sop, durum-vaziyet hepsi uygun, ayna gibi. Amma ille de politik eğitim yoklamasına gelince sıra, işler su koyuverdi. Komisyondan bir yoldaş beni zora soktu. Faka bastırdı beni, yahu! "Pekiii, yoldaş Pankratov, diyor, felsefe hakkındaki bilginiz ne düzeyde?" Ülen, ne bilgisi, bilgi milgi yok bende. Derken aklıma geldi, liseli bir hamalımız vardı, serserinin biri, itoğlu it. Laf olsun diye çalım satmak için hamallık yapıyordu. Eh, bizim beynimizi ütülüyordu. Yunanistan'da bilimadamları varmış, şeytan bilir ne zamanmış bunlar, neyse çakoz ediyorlarmış silme felsefeyi, bunun için, bunlara filozof derlermiş. Ha,

işte bu tipsiz heriflerden biri, neymiş adı, İdeyogen mi ne karın ağrısı, ömrünü bir fıçıda oturarak tüketmiş. Uzatmayalım, aralarında en büyük uzman, kırk kere kara olanın ak olduğunu, ak olanın kara olduğunu kanıtlayanmış. Yani, senin anlayacağın, hepsi de polimci, dubaracıymış heriflerin. Eh ben de bu liselinin anlattıklarını hatırladım, kendi kendime dedim ki: "Bu komisyon üyesi bana madik atacak, yaş tahtaya bastıracak." Herif çakal gibi bakıyor bana. Ben de attım volimi. "N'olacak, dedim, felsefe kıtırbom ile silme madara, yani başkalarını çaparize getirmek gibi bir şey. Ben, sayın yoldaşlar bu hamhum şaralomla, bu polimlerle uğraşamam, buna hevesim yok. Ama partinin tarihi derseniz, başımın üstünde yeri var..." Heriflerse başladılar diskur geçmeye, felsefe hakkında bunları sana kim yutturdu diyerekten. Eh, ben de bayramlık ağzımı açtım, o liselinin anlattıklarından onlara daha birkaç eftamintokofti sıktım, komisyon yerlere yattı gülmekten. Bense öfkelendim fena halde: "Ne o, dedim beni maytaba mı alıyorsunuz?" Şapkamı kaptığım gibi doğru eve.

Sonra bu komisyon üyesi ile İl Komitesinde burun buruna geldik. Üç saat gır kaynattı benimle herif. Ama doğruymuş, bizim liseli kül yutmuşa benziyor, felsefeyi hepten pilaki yapmış be. Meğer felsefe büyük birşeymiş, akıllıca birşeymiş.

Ama Dubava ile Jarkiy geçtiler imtihandan. Eh, Mityay için gam yemem, oğlan haldır haldır kitap devirdi, ama Jarkiy'in bilimi benden farksızdı hani. Kerata Vanka olsa olsa şu nişandan yararlanmış olacak. Neyse, ayaza kaldık. Derken beni burada iskelelerde işi yönetmeye gönderdiler. Şincik yük iskelesi şef yardımcısıyım. Eskiden ben şefmiş, müdürmüş türlü gençlik işlerinde hepsine kafa tutardım, şimdiyse, kendim yönetici oldum. Bazen çifte balyoz indirdiğim oluyor: işi kaytarmak isteyen çaylak yada pili

bitmiş bir haytaya rastlıyorum, eh, hem şefi, hem komsomol sekreteri olarak biniyorum tepesine. Yooo, haltetmiş, beni kimse tongaya düşürmez! Ama kendi işlerimi sana en son anlatayım. Daha sana anlatacak ne haberlerim var, dur bakalım? Akimi bilirsin, bizim eskilerden. İl Komitesinde bir Tufta kaldı eski yerinde. Tokarev Solomenka'da partinin bölge komitesi sekreteri, Bölge Komsomolunda senin komüncü, Okunev var. Politik eğitimi Talya üzerine aldı. Atölyelerde senin yerine Tsvetayev'i aldılar, onunla fazla tanışıklığım yok, herif kafayı çalıştırıyor, fena değil, yalnız pek kasıntılı. Anna Borhart'ı, hatırlıyorsan, o da Solomenka'da, Bölge Parti Komitesi Kadınlar Şubesi Başkanı. Öteki leri anlattım. Yaaa, Pavluşa, parti bizden çok kişiyi eğitime aktardı. Vilayet Parti Hazırlık Okulu'nda bütün bizim eski grup haldır haldır kitap deviriyor. Eh, seneye beni de göndereceklermiş, diyorlar.

Yattıkları zaman saat geceyarısını çoktan geçmişti. Sabahleyin Korçagin uyandığı zaman, İgnat evde yoktu, iskeleye gitmiş. Ablası Dusya, sağlam, kardeşine benzeyen bir divçina, misafire çay ikram ediyor, neşeli neşeli çene çalıyor, türlü önemsiz şeyler anlatıyordu. Pankratov'un babası gemi çarkçısıydı ve gemisiyle sefere çıkmıştı.

Korçagin gitmeye davrandı, Dusya ayrılırken hatırladı:

- Haaa, unutmayasınız, öğle yemeğine bekliyoruz.

İl Komitesinde her zamanki canlılık vardı. Giriş kapısı durmak nedir bilmiyordu: Koridorlarda ve odalarda daima kalabalık vardı. İdare Amirinin kapısı arkasında daktilo makinelerinin boğuk tıkırtısı duyuluyordu.

Pavel biraz koridorda bekledi, gelen geçenin yüzlerine baktı, bir tanıdığa rastlamak umuduyla, ama kimseyi bulamayınca sekreterin odasına girdi. Büyük yazı masası

başında, sırtında mavi rus gömleği, İl Komite sekreteri oturuyordu. Adam, Korçagin'i kısa bir bakışla karşıladı ve başını kaldırmadan yazmayı sürdürdü.

Pavel karşısına oturdu, Akim'in yerine geçen bu adamı dikkatle inceledi.

Vilayet komitesi sekreteri yazıyla dolu bir sayfanın en son satırının bittiği yere nokta koyarak sordu:

- Hangi konuda görüşeceksiniz?

Pavel ona hikayesini anlattı:

- Şimdi, yoldaş, beni örgütün listelerinde yine dirilteceksiniz ve beni atölyelere yollayacaksınız. Hadi gerekli emri yazın.

Sekreter sandalyenin arkalığına abandı. Duraksayarak cevap verdi:

- Diriltmesine elbette ki diriltiriz, bunun lafı mı olur. Yalnız seni atölyelere gönderemeyiz, biçimsiz olur. Şimdi orada Tsvetayev çalışıyor, son oylamadan sonra İl Komitesi seçilen kişi hani. Biz sana başka bir yerde iş verelim.

Korçagin'in gözleri kısıldı:

- Ben atölyelere Tsvetayev'in işine engel olmaya gitmiyorum. Ben atölyelere kendi uzmanlık alanımda çalışmak üzere gitmek istiyorum, yoksa kollektifin sekreterliğini neyleyim. Fiziki olarak hâlâ zayıf olduğum için şimdilik başka bir işe gönderilmememi rica ederim.

Sekreter buna peki, dedi. Kağıda birşeyler yazdı.

- Alın şunu, yoldaş Tufta'ya verin. O sizin işinizi yapar.

Personel Şubesinde Tufta, yardımcısı olan sayım memuruna basıyordu kalayı. Pavel bir-iki dakika bunların dalaşmasını dinledi, ama bu çekişmenin sonu gelmiyordu. Bunun için siniri bozuk Personel Şubesi şefinin nakaratını kesti:

- Küfürlerini sonra bitirirsin, Tufta. Al sana bir not. Hadi, belgelerimi resmi bir hale sok bakalım.

Tufta uzun uzun bir kağıda, bir Korçagin'e baktı.

Neden sonra anladı.

- Aaa? Ölmemiş miydin sen, yahu? Şimdi ne yapacağız? Seni listeden sildik, Merkez Komitesine kartını kendi elimle gönderdim. Sonra, demek ki, bütün Rusya bölgesi nüfus sayımından geçmemişsin sen. Merkez Komitesinin genelgesine göre, sayımda kayda girmeyenler ihraç edilmiş sayılıyor. Bunun için kala kala tek şey kalıyor: Genel şartlarla yeniden kaydedilmen.

Hem Tufta bunları karşı konulmaz bir tavırla söylüyordu.

Korçagin yüzünü buruşturdu.

- Yazıklar olsun, sen hep eski düzene göre gidiyorsun. Genç bir adamsın, halbuki. İl arşivinin herhangi bir kocamış sıçanından, bir mürekkep yalayıcısından betersin. Ulan Volodka, ne zaman adam olacaksın sen, be?

Tufta akrep sokmuş gibi ayağa fırladı:

- Rica ederim, bana burada ders ve öğüt vermeye kalkışmayın. Kendi işimin sorumluluğunu bilirim. Genelge sonradan bozulmak üzere yazılıp gönderilmiyor. "Sıçan" dediğiniz için hakaret davası açacağım.

Tufta bu son sözlerini gözdağı verircesine söyledi ve bilerek önünde duran açılmamış posta zarf ve paketlerini kendine doğru çekti, böylece konuşacak birşey kalmadığını göstermek istiyordu.

Pavel acele etmeden kapıya doğru gitti, sonra aklına bir şey geldi, döndü, Tufta'nın önünde duran sekreterin notunu aldı. Personel şefi Tufta gözünün ucuyla Pavel'in hareketini izledi. Bu, huysuz, mızmız, kılı kırk yaran ve koca kulakları daima kuşkulu kuşkulu dikilen "genç" ihtiyarcığın tatsız ve aynı zamanda gülünç bir hali vardı.

Korçagin alaylı alaylı:

- Peki, dedi. Dilersen elbette ki bana "istatistiği darmadağın etmek" gibi bir suç yükleyebilirsin. Yalnız şunu anlatsana, daha önce sana başvurup dilekçe yazmadan, durup dururken ölen adamlardan nasıl olur da davacı oluyormuşsun? Yazıklar olsun, be. Her önüne gelen isterse hastalanır, isterse ölür, bu durumda nasıl davranacağın konusunda sana talimat veren genelgelerin yok herhalde.

Tarafsızlığa son veren Tufta'nın yardımcısı, neşeli neşeli, beygir kişnercesine güldü:

- O-hooo-hoooo-hooo!

Tufta'nın elindeki kalemin ucu kırıldı. Hırsla kalemi yere attı, ama hasmına cevap yetiştirmeye zaman bulamadı. O anda birkaç kişi birden odaya daldı, hepsi yüksek sesle konuşuyor, gülüşüyordu. Aralarında Okunev de vardı. Sevinçli şaşkınlıkların, tekrar tekrar sorup soruşturmaların sonu gelmiyordu. Birkaç dakika sonra odaya yeni bir grup daldı, bu gençler arasında Yureneva da vardı. O da uzun uzun, şaşkın şaşkın Korçagin'in ellerini sıktı.

Herkes Pavel'e bir daha, bir daha olup bitenleri anlattırdı. Arkadaşlarının samimi sevinçleri, açıkça ifade olunan sevgileri ve acımaları, çok candan el sıkmaları, arkasını sıvazlamaları, ona Tufta'yı unutturdu.

Bütün anlattıklarının sonunda Korçagin bir de Tufta ile olan konuşmalarını anlattı. Herkes isyanla haykırmaya başladı türlü şeyleri. Olga, Tufta'yı küçük düşürücü bir bakışla mıhladı, sonra sekreterin odasına doğru gitti.

- Hadi, Nejdanov'a gidelim. Hele dur, o şimdi ona dersini verir.

Bunu derken Okunev, Pavel'i omuzlarından tuttu ve hepsi birarada Olga'nın peşinden yürüdüler.

Olga bir türlü yatışamıyordu:

- Onun görevine son vermeli, Pankratov'un yanına yük iskelesine hamal olarak göndermeli. Kemikleşmiş bir bürokrat bu Tufta.

İl Komitesi sekreteri, Okunev, Olga ve öteki arkadaşların Tufta'nın başka yere gönderilmesi, Bölge Personel Şubesinden uzaklaştırılması isteklerini hoşgörüyle gülümseyerek dinledi.

Nejdanov, Olga'yı yatıştırmaya çalıştı:

- Korçagin'i elbette ki dirilteceğiz, bunun lafı mı olur, şimdi onun parti kartını doldurtacağım. Tufta'ya gelince, haklısınız, aşırıya kaçan bir biçimcidir o. Bu onun başlıca kusurudur. Ama öte yandan şunu da itiraf edelim: Kendi işini iyi düzenlemiştir. Benim şimdiye kadar çalıştığım bütün komitelerde kayıtlar ve komsomol komitelerinin istatistikleri balta girmemiş ormana benziyor, bir tek sayıya güvenemiyor insan. Bizim bölgemizdeyse istatistik kusursuz işliyor. Siz de bilirsiniz, Tufta kendi şubesinde bazen geceleri bile çalışır, sabaha kadar. Bana kalırsa, şöyle yapalım: Onun yerine şeker gibi birini bulursak, onu her zaman buradan dehleyebiliriz, ama berbat bir kayıt memuru olursa yine ne muhasebe, ne de kayıt işler. Varsın çalışsın olduğu yerde. Onun kafasını ütüleyeceğim, korkmayın. Bir süre için bu kadarı yeter. Sonra yine bakarız icabına.

- Peki, bunu es geçelim, dedi Okunev, bu öneriyi kabul ederek. Haydi Pavluşa, doğru Solomenka'ya. Bugün kulübümüzde grup toplantısı var. Daha kimse senin ne olduğunu bilmiyor, derken birden çıkar anons yaparız: *"Söz Korçagin'in!"* Yaşa be Pavluşa, bin yaşa, ne iyi ki ölmemişsin sen. O zaman proletaryanın senden bir çıkarı mı olurdu, yahu? Okunev bunu Korçagin'i kucaklayarak ve koridora çekerek şakacıktan söylemişti.

- Olga, sen de gelecek misin?

- Elbette!

Pankratov'lar, Korçagin'i öğle yemeğine bekleye bekleye bir hal oldular, ama o ne öğleyin geldi, ne de akşam döndü. Okunev, değerli arkadaşını doğru kendi evine götürmüştü. *Sovyetler Evi*nde kendi odası vardı. Evde olanı ikram etti, karnını doyurdu, sonra Pavel'in önüne masaya deste deste gazete yaydı, bölge komsomol toplantısı protokol defterlerinden iki kalın cildi de dizdi ve bir öneride bulundu:

- Sen bütün bu "imalata" bir göz gezdir bakalım. Sen tifüsten yatıp vakit öldürürken, neler, neler olup bitti, nice sular aktı köprülerin altından. Oku bakalım, bak geçmişte olanları öğren, elimizdekileri gör. Akşamüstü uğrarım ben, beraber kulübe gideriz. Yorulursan yat, uyu istersen.

Ceplerine bir sürü belge, bildiri, adres ve not yazılı kağıtlar soktuktan sonra (Okunev ilke olarak yanında evrak çantası taşımazdı, çanta karyolasının altında sürünüyordu.) Bölge Komite sekreteri odasında son bir tur daha attı ve dışarı çıktı.

Akşamüstü dönünce, odasının bütün döşemesini açılmış, gazetelerle örtülü buldu, bir de karyolasının altından yığınlarca kitap çıkarılmıştı. Kitapların bir kısmı masanın üstüne dizilmişti. Pavel karyolada oturuyor, arkadaşının yastığının altından çıkardığı Merkez Komitesinin son mektuplarını okuyordu.

Okunev şakacıktan isyan etti:

- Vay haydut vay, odamı ne hale soktun böyle? Eeee, hele dur, yoldaşım, sen gizli kaydıyla gelen belgeleri de mi okuyorsun? Böylesine evinin kapısını açarsan...

Pavel gülümseyerek okuduğu mektubu bir kenara bıraktı.

- Haydi oradan, bu belgede gizli birşey yok, ama elektrik ampulüne abajur diye geçirdiğin kağıt gerçekten gizli olabilir. Baksana, kenarları bile yanmış biraz. Gördün mü?.

Okunev kenarları yanık yaprağı aldı, başlığını okur okumaz avucunun içiyle "şap!" diye alnına vurdu.

- Hay körolasıca, adı batasıca, tam üç gün onu harıl harıl arıyorum her yerde. Yok, yok, batmış gibi. Hah, şimdi hatırladım, önceki gün Volintsev bunu abajur yapmıştı, yaptı da sonra kendisi kanter içersinde her yerde aradı durdu. Okunev yaprağı aldı, dikkatle katladı, şiltesinin altına soktu. Sonra Korçagin'i avutmak istercesine: Boşver, aldırmaaa, hepsini sırası gelecek düzelteceğiz. Şimdi seninle zıkkımlanalım, biraz sonra doğru kulübe. Gel, otur Pavluşa!

Okunev cebinden upuzun bir çiroz çıkardı, çiroz gazete kağıdına sarılıydı, öteki cebinden iki dilim ekmek çıktı. Kağıtları masanın bir kenarına çekti. Boşalan yere gazete serdi, koca çirozu başından tutup, başladı masaya vurmaya.

Hayat dolu olan Okunev, sandalyeye yerleşerek ve çenesini iyice çalıştırarak, ciddi sözlere şaka karıştırarak, Pavel'e şehir haberlerini iletiyordu.

Okunev, Korçagin'i kulübe arka kapıdan sokarak, kulis arkasına bıraktı. Koca salonun bir köşesinde, sahnenin sağında, piyanonun yanında, demiryolları komsomolunun kalabalık kümesi ortasında, Talya Lagutina ile Anna Borhart oturuyorlardı. Anna'nın karşısında, sandalyesinde hafif sallanarak oturan Volintsev'di, Ağustos elması gibi al yanaklı depo komsomolu sekreterinin sırtında son derece eski, vaktiyle siyah olan deri bir ceket vardı. Saçları saman rengindeydi, kaşları da öyle.

Yanında piyanonun kapağına abanarak Tsvetayev oturuyordu. Tsvetayev yakışıklı, kestane renkli saçlı ve

dudakları kesin hatlarla çizilmiş bir gençti. Gömleğinin yakası açıktı.

Bu gruba yaklaşırken, Okunev, Anna'nın söylediği cümlenin sonunu duydu:

- Bazı kimseler yeni arkadaşların kabulüne engel olmak, zorluk çıkarmak istiyorlar. Tsvetayev bunu inkar etmez herhalde.

Tsvetayev ise inatla, kaba bir küçümsemeyle karşılık verdi:

- İyi ama, komsomol yol geçen hanı değil ki...

Talya, Okunev'i görünce haykırdı:

- Bakın, bakın! Bugün Nikolay parlatılmış bir semaver gibi ışıldıyor!

Okunev'i aralarına aldılar, etrafında halka oldular, soru yağmuruna tuttular:

- Neredeydin?

- Yahu, toplantıyı açmalıyız.

Okunev ise ortalığı yatıştırmak için elini uzattı.

- Yavaş olun, kardeşceğizler, yavaşşş! Şimdi Tokarev gelecek, toplantıyı açacağız.

Anna:

- Tamam, geliyor, dedi.

Gerçekten Bölge Komünist Partisi Genel Sekreteri, onlara doğru yaklaşıyordu. Okunev onu karşılamak için koştu.

- Gel, babam, gel, kulis arkasına, eski bir tanıdığını göstereceğim. Göstereyim de şaşasın!

İhtiyar sigarasının dumanını savurdu, kaşlarını çattı:

- N'oluyoruz? diye homurdandı, ama Okunev onu elinden çekip sürüklüyordu bile.

... Okunev'in elindeki çıngırak öyle bir feryatla çalmaya başladı ki, en ünlü gevezeler bile laflarını yarıda kesmek zorunda kaldılar.

Tokarev'in arkasında yemyeşil çam dallarından gösterişli bir çerçeve içinde *Komünist Manifesto*'nun dahi yaratıcısının arslan başı... Okunev toplantıyı açarken, Tokarev kulisin geçit yerinde duran Korçagin'e bakıyordu.

- Yoldaşlar! Örgütümüzün gündemine geçmeden ve çeşitli görevlerin tartışılmasına başlamadan önce biz, Tokarev ve ben, sıra beklemeden bir-iki söz söylemek isteyen bir arkadaşa söz verelim diyoruz.

Salondan peki, tamam sesleri yükselince Okunev gürledi:

- Sizi selamlamak üzere söz Pavka Korçagin'in!

Salonda oturan yüz kadar dinleyiciden en az sekseni Korçagin'i tanıyordu ve bunun için sahne kenarına çok iyi tanıdıkları uzun boylu, sapsarı benizli genç bir görüntü yaklaşıp konuşmaya başlayınca, salon sevinç çığlıkları ve gürleyen alkışlarla doldu.

- Benim değerli arkadaşlarım!

Korçagin'in sesi aslında düzgündü, ama bu kez heyecanını saklayamadı Pavel.

- Sevgili dostlarım görüyorsunuz, olan oldu ve şimdi ben yine aranıza dönüyorum ve saflarınızda yerime geçiyorum. Dönebildiğim için çok mutluyum. Burada birçok arkadaşımı görüyorum. Okunev'in yanında az önce okudum, aramızda kardeş sayısı üçte bir kadar artmış, bu demek oluyor ki, Salomenka'da artık atölyelerde ve depolarda fitne fesatçıların, dalgacıların işi kalmamış, lokomotif mezarlığından yeni yeni leşleri genel bakıma alıp götürüyorlarmış. Demek ki, ülkemiz diriliyor, demek ki, güç topluyoruz. Demek ki, yaşamak güzel şey, yaşanmaya değer hayat. Siz söyleyin şimdi, rica ederim, böyle bir zamanda ölünür mü hiç?

Korçagin'in gözleri mutlu bir gülümsemeyle ışıldıyordu.

Sevinç çığlıkları, selamlar, hoşgeldin sesleri arasında Korçagin salona indi. Anna Borhart ile Talya'nın oturdukları yere doğru yollandı. Arkadaşlar sıkışıp Korçagin'e yer açtılar. Eline Talya'nın eli dokundu ve kuvvetle sıktı Pavel'in elini.

Anna'nın gözleri hayretler içinde açılmıştı, kirpikleri hafifçe titreşip duruyordu, bakışlarında şaşkınlık ve sevinç, sıcak bir sevgi vardı.

Günler geçiyordu ardarda. Bu günler sıradan çalışma günleri de değildi. Hergün, yeni birşey getiriyordu ve Korçagin sabahleyin zamanını hesaplarken üzülerek, bir günün az saatlerinin yetmediğini, planlanan şeylerin bazı kısımlarının bitmeyeceğini görüyordu.

Pavel, Okunev'in evine yerleşti. Atölyelerde elektromontör yardımcısı olarak çalışıyordu.

Pavel, uzun uzun Nikolay'la tartıştı ve geçici bir süre yönetim işlerinden uzak kalmasına izin vermesi için onu zorlukla kandırabildi.

Okunev ona saldırıp duruyordu:

- Canım, senin yaptıkların da iş mi yani, adamımız yetmiyor, sense atölyede keyif çatmak istiyorsun. Bahane olarak hastalığını ileri sürme. Ben tifüsten sonra Bölge Komitesine koltuk değneğiyle gelebiliyordum. Ulan Pavka, seni bilmez miyim ben, burada başka bir nedenin var. Sen bana bunun aslını, özünü anlat.

- Kolya, doğrusun, özü var bu işin: Okumak istiyorum.

Okunev bu zaferi elde edince haykırdı:

- Haaaaa! Anladıuım! Eh, azizim, sen okumak istiyorsun, peki, sence ben istemiyor muyum, ha? Yooo, kardeşim, bu bencilliğin daniskası. Demek biz dümen başına geçelim, sense gönül rahatlığıyla oku. Olmaz böyle şey, cancağızım,

hemen yarından tezi yok Örgütleyici olarak görevine başlamak üzere Örgüt Talimat Dairesine yollan, göreyim seni.

Ama çok uzun bir tartışma sonunda Okunev, peki, dedi.

- Peki, iki ay sana dokunmayacağım, benim yufka yüreğimi bilirsin. Ama neredeee, Tsvetayev'le geçinemezsin, onunla işbirliği kuramazsın, herif kendini beğenmişin, ukalanın biri.

Korçagin'in atölyelere dönüşünü Tsvetayev kuşkuyla karşıladı. Korçagin'in gelmesiyle, yönetim için bir mücadele başlayacağından emindi. Hastalık derecesinde alıngan olduğu için, layıkıyla bir karşılık vermeye hazırlanıyordu. Ama daha ilk günlerde varsayımlarında yanıldığını anladı. Kollektif bürosunda, büronun ona kendi kadrosunda bir iş vermek istediğini öğrenince, Korçagin kendisi sekreterin odasına gidip, Okunev ile başka bir karara vardıklarını bahane ederek, bu konuyu gündemden çıkarttırdı. Korçagin, atölyenin komsomol hücresinde politik eğitim grubu kurdu, fakat büroda çalışmak istemedi. Ve yine de, yönetim işlerine resmen burnunu sokmak istemediği halde, Pavel'in varlığı kollektifin bütün çalışmalarında hissediliyordu. Dostça, nezaketle, kendisine bile belli etmeden Pavel defalarca Tsvetayev'i çok güç durumlardan kurtarmıştı.

Birgün, atölyeye uğrayan Tsvetayev şaşkınlık içinde, bütün komsomol hücresinin ve ayrıca parti üyesi olmayan yirmi-otuz kadar gencin pencereleri yıkadıklarını, makineleri temizlediklerini, yıllar boyu yapışmış kiri-pası kazıyarak, bütün eski hurda parçalarını avluya çıkardıklarını gördü.

Tsvetayev, Pavel'e hayretle sordu:

- Birşey mi tasarlıyorsunuz, ne oldu, anlayalım bu süslenip püslenmelerin anlamını.

Korçagin ona sadece:

- Özel birşey yok, sadece pislik içinde çalışmak istemiyoruz. Yirmi yıldan beri kimse burasını yıkayıp temizlememiş, biz bir hafta içinde atölyeyi yepyeni bir hale sokacağız, dedi.

Tsvetayev omuz silkti, uzaklaştı gitti.

Elektroteknikerler bununla yetinmediler, bir de avluya çekidüzen verdiler. Koca avlu yıllardan beri çöplük, hurda mezarlığı yerine kullanılıyordu. Neler, neler sürünmüyordu ki bu avluda. Yüzlerce vagon tekerleği, yığınlarca paslı demir, ray parçaları, tamponlar, kovanlar, birkaç bin ton maden açık havada çürümeye terkedilmişti. Hurdayla açılan bu mücadeleyi yönetmenler durdurdular:

- Yoooo, denildi, daha önemli görevler var, avlu hele beklesin, damı akmıyor ya...

O zaman elektrikçiler kendi atölyelerinin giriş yerinde tuğlalardan bir alan ördüler, döşediler, kapı önüne telden bir paspas ördüler, paspası bağladılar, gelenler gidenler çamurlu ayakkabılarını temizlesin diye. İş de bununla kaldı. Ama atölyenin içinde akşamları, paydostan sonra temizlik işleri devam etti. Bir hafta sonra buraya baş mühendis Strij uğrayınca bütün atölye pırıl pırıl ışık içindeydi. Demir çerçeveli koca pencereler asırlık toz-topraktan, mazottan kurtularak güneş ışınlarına yol açıyordu şimdi ve güneşin ışınları temiz camlardan içeri düşünce dizellerin parlatılmış bakırlarında oynaşıyor, yansıyordu. Makinelerin ağır kısımları yeşil yağlıboya ile boyanmıştı. Hatta tekerlerin parmaklarına bir el severek sarı oklar çizmişti.

Strij hayretler içinde, ancak:

- Hımmm.. yaaaa, demek öyle, diyebildi.

Atölyenin uzak bir köşesinde birkaç kişi işlerini bitirmek üzereydi.

Strij oraya yollandı. Karşısına elinde sulandırılmış yağlıboyayla dolu bir kutu tutan Korçagin çıkıverdi.

Mühendis onu durdurdu.

- Durun, durun, dostum hele. Yaptıklarınız iyidir, hoştur, elbette ki bunları destekliyorum. Ama, bu boyayı size veren kim? İznim olmadan boya harcanmasını yasak ettim, biliyorsunuz, en kıt olan malzememizden biri boyadır. Sizin yaptıklarınıza kıyasla, lokomotif parçalarının boyanması çok daha önemlidir.

- Ama biz bu boyayı atılmış boya kutularının diplerini kazıyarak bulduk. Hurda ile iki gün kadar uğraştık, eh, yirmibeş funt (1 funt=550 gram) kadar boya topladık. Yooo, yoldaş teknik yönetmen, yasadışı, yolsuz iş yapmayız biz.

Mühendis bir daha hmmm çekti, ama bu kez utanarak:

- Eh, öyleyse diyeceğim yok, dilediğiniz gibi yapın. Yalnız merak ettim de... Bu, şey... nasıl diyeyim?.. Atölyede bu temizlik hevesi nereden geliyor acaba? Bütün bunları tatil zamanınızda yapmışsınız...

Korçagin teknik müdürün sesindeki içten hayreti sezdi.

- Evet, elbette ki, paydostan sonra çalıştık.

- İyi, hoş amma...

- ... Amması bu işte, yoldaş Strij. Bolşeviklerin bu pisliğe dokunmazlık tanıyacaklarını mı sandınız? Siz hele az bekleyin. Bu temizlik işlerini biz öylesine geliştireceğiz ki, daha çoook şaşacağınız şeyler olacak.

Korçagin mühendisin üstüne boyanın bulaşmaması için yana çekilerek kapıya doğru yollandı.

Akşamları geç vakitlere kadar Korçagin kentin kütüphanesinde kalıyordu. Burada kütüphane memuru üç gençkızla ahbaplık kurdu. Kandırmanın bütün çarelerine başvurdu ve sonunda istediği her kitabı dilediği gibi alıp

okuma hakkını kazandı. Korçagin ufak merdiveni kitap dolaplarına dayıyor ve yapraklarını çevirerek kitapları ardarda inceliyordu. Saatlerce oturuyordu böylece bu ufak merdivenin basamaklarında, gerekli olanı, ilginç olanı ayırarak, arayarak. Ama kitapların çoğu eskiydi. Yeni yayınlar, alçakgönüllüce, bir tek orta boylu dolaba sığıyordu. Burada iç savaş zamanlarına ait, rastlantı olarak kütüphanenin eline geçen broşürler, Marks'ın *"Kapital"*i, *"Demir Ökçe"* ve bir-iki kitap daha vardı. Eski kitaplar arasında Korçagin *"Spartaküs"* romanını buldu. İki gecede kitabı bitirerek bu kitabı başka bir dolaba, M. Gorki'nin kitaplarının yanına yerleştirdi. Böylece fırsat düştükçe, en ilginç ve birbiriyle konu bakımından akraba olan kitapların göçü durmadan devam etti.

Kütüphane memurları buna engel olmuyorlardı, ilgi de göstermiyorlardı.

Komsomolun kollektifinde hergünkü sessizlik ansızın bir olayla allak bullak olmuştu, olay ilk bakışta önemsiz gibi göründü. Orta Tamirat Atölyesi Komsomol hücresi üyelerinden çiçek bozuğu yüzlü, çok ağır hareketli bir delikanlı olan Kosta Fidin, bir demir levhayı delmek isterken, çok pahalı bir Amerikan burgusunu kırmıştı. Bunu affedilmez savsakçılığından yapmıştı. Savsakçılığının da gerçekten affedilecek yönü yoktu. Hatta daha kötüsü bunu bile bile yapmıştı. Olay sabahleyin meydana geldi: Orta Tamirat Atölyesi'nin baş ustası Hodorov, demir levhayı Kostka'ya göstererek, gereken birkaç yerde delik açmasını söyledi. Kostka önce tembellik edip işten kaçmak istedi, ama ustanın baskısı altında levhayı eline aldı ve delmeye başladı. Hodorov çok titiz olduğu için atölyede pek sevilmiyordu. Vaktiyle menşevikti o. Toplumsal yaşama katılmıyordu. Komsomola yan bakıyordu, ama işini çok iyi biliyordu ve görevine çok bağlıydı. Usta Kostka'nın demiri

kuru kuruya, yani burguya yağ doldurmadan delmek istediğini görünce, tezgaha doğru gitti ve Kostka'yı azarladı:

- Kör müsün, ulan, yoksa dün mü işe başladın?

Usta biliyordu, burgu böyle çalıştırılsa, kesinlikle kırılacaktı.

Ama Kostka ustaya sövdü ve tezgahını yeniden işletti. Hodorov atölye şefine şikayete yollandı. Kostka ise atölye yöneticileri gelince herşeyin yerinde olduğunu göstermek için tezgahı durdurmadan yağdanlığı aramaya koştu. Yağdanlığı bulup dönünceye kadar olan olmuş, burgu arızalanıp, kırılmıştı. Atölye şefi, Fidin'in işten atılması için rapor verdi. Ama komsomol hücresi bürosu, Hodorov'un gençleri çok fazla sıkıştırdığını bahane ederek Kostka'yı kendi koruması altına aldı. Atölye yöneticileri ısrar ediyordu, böylece bu işin çözümü, kollektif bürosuna devredildi. İşte, kıyamet burada koptu.

Beş üyeden üçü Kostka'ya yalnızca gerekli uyarıda bulunularak onun başka bir işe aktarılmasından yanaydı. Bunlar arasında Tsvetayev de vardı. Bu ikisi, Kostka'yı suçlu bile bulmuyorlardı.

Büro toplantısı Tsvetayev'in odasında yapılmıştı. Burada büyük bir masa vardı, masa kırmızı bir çuhayla örtülüydü, yanına uzun sıralar ve tabureler yerleştirilmişti, bütün bunları marangozhanede çalışan çocuklar kendi elleriyle yapmışlardı. Duvarlardaysa liderlerin portreleri asılıydı, masanın arkasındaki duvarı boydan boya açılmış kollektifin kendi sancağı süslüyordu.

Tsvetayev "işten affolunmuş" bir emekçiydi. Meslek bakımından demirciydi. Çok yetenekli olduğu ve son dört ayda da yararlı işlerde bulunduğu için, gençler kollektifine başkan olarak atanmıştı. Aynı zamanda hem Bölge Komsomol bürosuna üye olmuştu, hem de Vilayet Komitesi

kadrosunda üye sayılıyordu. Mekanik işlerinde demirciydi, atölyelerdeyse henüz yeni ve acemi sayılıyordu. Daha ilk günlerden başlayarak dizgini sımsıkı kavramıştı. Kendine çok güvenen, azimli, tez karar veren bir adamdı. Bu haliyle gençlerin bütün inisiyatiflerini bozmaya başlamıştı, herşeyi kendi eliyle ve kendi kafasına göre yapmak istiyordu, işin tümünü kıvıramadığından çoğu zaman, bir terslik olunca yardımcılarına saldırır, bütün suçu ve tembelliği onlara yüklerdi.

Odanın dekoru bile onun gözetimi altında yapılmıştı.

Tsvetayev, buraya Kızıl Köşeden getirilen yumuşak koltuğa kurularak toplantıyı yönetiyordu. Toplantı gizliydi. Parti Örgütçüsü Homutov söz almak isterken, içerden çengelle kapalı olan kapıya vuruldu. Tsvetayev suratını ekşitti. Ama kapı bir daha ısrarla çalındı. Katyuşa Zelenova kalktı çengeli açtı. Kapının eşiğinde Korçagin duruyordu. Katyuşa ona yol verdi ve içeri aldı.

Pavel boş bir tabureye doğru yollanmıştı bile, ama Tsvetayev ona seslendi:

- Korçagin! Büromuz şimdi kapalıdır.

Pavel'ın yanakları ala boyandı ve ağır ağır masaya doğru döndü.

- Biliyorum. Kostka'nın işi konusundaki düşüncenizi bilmek istiyorum. Bununla ilgili olarak yeni bir soru soracağım sizlere. Yoksa, benim burada bulunmama karşı mısın?

- Karşı filan değilim, ama bilirsin, gizli toplantılara yalnızca büro üyeleri katılır. Toplantı kalabalıklaşınca, bir konuyu ele alıp ayrıntılı olarak üzerinde durmak zor oluyor da... Eh, madem ki geldin, otur bari.

Böylesine bir şamarı Korçagin ilk defa yiyordu. Alnında kaşları arasında derin bir çukur belirdi.

- Bu formaliteler neye yarar?

Homutov da kızgınlığını belirtiyordu şimdi, yalnız Korçagin onu bir hareketiyle susturdu ve tabureye yerleşti.

- Hodorov'a gelince, durum öyledir, bizden sıyrılmış bir insandır, ama bizim de hani... disiplin işlerimiz pek parlak değildir, dedi Homutov. Bütün komsomolcular burguları pisi pisine böyle berbat ederlerse, yakın zamanda elimizde iş yapacağımız araç-gerecimiz kalmaz. Hele hele parti üyesi olmayanlara örnek olduğumuzdan hiç mi hiç dem vurulamaz. Bana sorarsanız, delikanlıya bir uyarıda bulunmamız gerekir.

Tsvetayev, onu fazla konuşturmadı, söylediklerine karşı çıktı. Korçagin onu beş-on dakika dinledikten sonra büronun bütün kuruluşunu anladı. Hele iş oylamaya gelince, Korçagin söz almak istedi. Tsvetayev güç bela söz hakkı verdi.

- Yoldaşlar, size Kostka hakkındaki düşüncemi açıklamak istiyorum.

Korçagin'in sesi istediğinden çok daha sertti.

- Kostka'nın işi bir işarettir ve üstelik, asıl iş Kostka'da da değil. Ben dün şöyle birkaç sayı toplayayım dedim (Bunu derken Pavel cebinden not defterini çıkardı). Bunlar puantörden alınan gerçek sayılardır. İyice dinleyin şimdi: Burada çalışan komsomol gençlerin yüzde yirmiüçü her gün hiç şaşmadan beş ile onbeş dakika kadar işlerine geç geliyorlar. Bu artık yerleşmiş, alışılmış bir kural gibidir. Yine komsomol gençlerinin yüzde onyedisi ayda sistematik olarak bir ile iki gün hiç işe gelmiyorlar, halbuki partiye kaydı olmayan gençler arasında yalnız yüzde ondördü arada bir işten kaçıyor. Bu sayılar kamçı darbesinden beter. Şöyle ayaküstü birkaç şey daha not ettim. Partili olanlar arasında da yüzde dördü ayda bir gün işe gelmezler, yine yüzde dördü

devamlı olarak geç kalırlar. Partiye kayıtlı olmayan yetişkin yaştakiler arasından yüzde onbiri ayda bir gün işi asıyorlar, geç kalanların oranıysa yüzde onüç.

Alet kırılmasında yüzde doksan oranında kusurlu olanlar acemi gençlerdir, bunlar arasında da yüzde yedisi henüz işe alınmış çocuklar. Bundan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz: Biz partililerden ve yetişkin yaştaki işçilerden bir hayli kötü çalışıyoruz. Ama bu durum her yerde aynı değil. Demirhaneyi kıskansak yeridir, elektrikçiler verimli çalışıyorlar, öteki şubelerde de durum aşağı yukarı düzgün sayılabilir. Yoldaş Homutov, bana kalırsa, disiplin sorununun ancak dörtte birine değinmiştir. Önümüzde çok önemli bir görev var. Bu çarpıklıkları düzeltmemiz gerek. Ben burada propaganda yapacak, miting düzenleyecek değilim, ama şu var ki savsaklamayı, işe boş vermeyi de asla hoş görmemeliyiz, buna şiddetle karşı gelmeliyiz. Yaşlı işçiler hiç saklamaya gerek görmeden, apaçık söylüyorlar zaten: Fabrika ve atölye sahipleri zamanında onlardan hesap soruluyormuş, çok daha büyük bir gayretle çalışıyormuş millet, şimdi bütün bunlara kendimiz sahip çıkınca bu duruma nasıl göz yumalım, nasıl peki diyelim. Hem de ilk başta kusur Kostka yada başkasında olmaktan çok, sizin-benimdir, çünkü biz bu illetle savaşmak şöyle dursun, tersine şu yada bu bahaneyle Kostka gibilerini korumaya çalışıyoruz üstelik.

Biraz önce Samohin ile Butılıyak söz alarak, Fidin'in bizden bir delikanlı olduğunu ileri sürdüler. Yani, tabelada adı olduğu için bizlerden sayılır: Aktivisttir, üzerine fazla iş yükleniyor falan, filan... Eh, burguyu berbat etmişse, bunun önemi ne sanki, herkesin başına gelebilir böyle birşey. Hiç değilse Fidin bizden ya... Ustasıysa bize yabancı bir kimse...

Oysa ki, Hodorov'la yanyana buruna çalışıp da onu iş başında tanıyan da yok aramızda. Adam titiz, ama otuz yıllık

bir stajı var! Politik durumu ne olursa olsun, şimdi bu sözkonusu değil. Hodorov haklı: Evet, partiye yabancıdır, ama devlet malını gözbebeği gibi saklar, bize ise devlet malı vız gelir, yabancı ülkelerden ithal edilen pahalı aletleri iş olsun diye çöplüğe atarız. Peki, bu işe nasıl bir ad verelim? Bana kalırsa, şimdi ilk darbeyi indirmeli ve bu alanda mücadeleye başlamalıyız.

Önerim şu: Tembel, işi savsaklayan ve üstelik de devlet üretimine saygı göstermeyip çalışma düzenini allak bullak eden Fidin'i komsomoldan atalım. Hiçbir dedikodudan korkmadan durumu duvar gazetemizde apaçık bildirelim ve üstelik de topladığım bu istatistiklere başmakalede değinelim. Gücümüz var, desteğimiz var. Komsomol gençlerinin temel kitlesi çok iyi çalışan işçilerdir. Bunlardan altmış kişi Boyarka denemesinden geçti, bu hayat okuluysa en iyi öğreten, en çok deneyim kazandıran bir okul sayılır. Onların yardımı ve katılmalarıyla çarpık yanları düzeltelim. Yalnız sorunları burada yaptığımız gibi ele almaya bir daha yeltenmeyelim.

Daima sakin ve sessiz duran Korçagin, şimdi ateşlenerek ve kesinlikle konuşuyordu. Tsvetayev, elektrikçiyi ilk kez gerçek yüzüyle izliyordu. Pavel'in haklı olduğunu pekâlâ biliyordu, ama ona peki demeye hep o keskin kuşkusu engel oluyordu. Korçagin'in bu konuşmasını, bütün örgütün durumuna yorarak, kendisinin, yani Tsvetayev'in otoritesine bir darbe gibi anladı ve montörün hakkından gelmeye karar verdi. Bunun için karşı çıkışına doğrudan doğruya Korçagin'i suçlayarak başladı, güya Korçagin menşevik olan Hodorov'u koruyormuş.

Gürültülü - tartışmalı görüşme tam üç saat sürdü. Akşam geç vakit bu görüşmede varılan sonuçlar toparlandı: Gerçek olayların amansız mantığı altında ezilen, üstelik de Korçagin'in tarafına geçen müttefiklerinin çoğunu yitiren

Tsvetayev, o anda daha da büyük bir gaf yaptı: Demokrasiye karşı geldi. Sıra oylamaya gelince, Tsvetayev, Korçagin'i odadan çıkarmak istedi.

- Peki Tsvetayev, peki, ben gidiyorum, ama bu senin şan ve şerefini arttırmaz. Şu kadarını söyleyeyim, ille dediğinde ısrar edeceksen, yarın ben genel toplantıda söz alacağım. Eminim, genel toplantıda çoğunluk senden yana olmayacaktır. Haksızsın, Tsvetayev. Yoldaş Homutov, sen bu konuyu genel toplantıdan da önce parti kollektifine iletmelisin.

Tsvetayev, kavgaya davet edercesine bağırdı:

- Vay, beni nelerle korkutmaya kalkışıyorsun? Ben yolumu sen olsan da, olmasan da bilirim, dolaysıyla seni de konuşalım. Kendin çalışmıyorsan, başkalarına engel olamazsın.

Pavel kapıyı kapattıktan sonra eliyle alev alev yanan alnını ovdu, sonra da boş bürodan geçerek çıkış kapısına doğru yürüdü. Sokağa çıkınca derin bir soluk aldı. Sigarasını yaktı ve Tokarev'in oturduğu, Batiyev Tepesindeki ufak eve doğru yollandı.

Korçagin oraya vardığında tornacı akşam yemeğini yiyordu.

Tokarev, Pavel'i de sofraya buyur ettikten sonra:

- Anlat bakalım, ne var ne yok sizde, dedi. Darya, Korçagin'e de bir kase lapa getirsene.

Tokarev'in karısı Darya Fominişna, kocasına zıt olarak uzun boylu, dolgun vücutlu bir kadındı. Pavel'in önüne darı lapasıyla tepeleme dolu bir tabak koydu ve beyaz önlüğüyle nemli dudaklarını silerek, içtenlikle:

- Ye, yavrucuğum, afiyet olsun, dedi.

Eskiden Tokarev atölyelerde çalışırken, Korçagin sık sık onlara uğrar, geceyarısına kadar sohbete dalarlardı. Ama

şimdi kente döndüğünden beri ilk kez ihtiyarı ziyarete gelmişti.

Tornacı, Pavel'i dikkatle dinledi. Kendisi hiçbir şey söylemiyor, yalnızca kaşığını oynatıyor, arada bir Pavel'in dediklerine:

- Hımm.. hımmm.. diye mırıldanıyordu. Yemeğini bitirince mendiliyle bıyığını sildi, genzini temizledi.

- Sen haklısın elbette, dedi. Bu işi çoktandır ele almamız gerekiyordu ya... Atölyeler bu bölgede temel kollektif sayılır, biz herşeyi buradan başlayarak kurmalıyız. Demek ki Tsvetayev'le atıştınız? Kötü. Herifin her tarakta bezi var. Ama sana ne oldu, sen eskiden çocuklarla iyi anlaşarak çalışıyordun hani? Ha, söz açılmışken, atölyelerde ne yapıyorsun sen şimdi?

- Elektrik şubesindeyim. Eh, şöyle böyle, ağır aksak çalışıyoruz. Kendi hücremizde politik eğitimi yönetiyorum.

- Büroda ne yapıyorsun?

Korçagin utandı.

- Şimdilik, daha iyice güç toplamadan, bir de okumaya hazırlanırken, resmen yönetim işlerine katılmıyorum.

Tokarev fena halde şaşarak:

- Buyur bakalım! dedi. Eh, paparadan seni olsa olsa şu daha tam anlamıyla atlatamadığın hastalığın kurtarır. Şimdi nasılsın bari, biraz daha iyi misin?

- Evet, öyle sayılır.

- Öyleyse işe adamakıllı giriş. Kalburla su taşımanın anlamı yok. Öyle dış kapının mandalı kalarak, doğru dürüst bir iş mi yapılabilir? Her önüne çıkan sana sitem eder, sorumluluktan kaçıyorsun diye, senin de karşı koyacak bir kanıtın olmaz. Yarından tezi yok, bütün bunları düzelt, Okunev'le ben kendim konuşurum.

Tokarev bu sözlerini hoşnutsuzluğunu belli ederek bitirdi.

- Yooo, diye atıldı Pavel. Sen ona dokunma baba. Ben ona yalvardım, bana yüklenme diye.

Tokarev alaycı bir tavırla ıslık çaldı.

- Vaaaay? Yalvardın, o da peki mi dedi? Aşkolsun. Siz komsomol üyeleriyle anlaşmak zor. Hadi, eski alışkanlıkla bana biraz gazete okusana, oğul... Gözlerim berbat...

Parti Kollektif Bürosu, Gençlik Bürosu'nun çoğu düşünce ve inançlarını doğru buldu. Parti ile gençlik kollektifleri şimdi önemli ve güç bir sorunu daha çözecekti: Kendi çalışmaları ve davranışlarıyla iş disiplini için örnek olmak. Büroda, Tsvetayev'i epey hırpaladılar. Önce horoz gibi kabarıp durdu, ama kendisini kemiren veremden sapsarı benizli, yaşlı şube sekreteri Lopahin'in sözleriyle fena halde sıkıştırılınca boyun eğmek ve yanlışını kabullenmek zorunda kaldı.

Hemen ertesi gün atölyelerde asılı duvar gazetelerinde işçilerin dikkatlerini çeken yazılar yayınlanmaya başlandı. Bu yazılar yüksek sesle okunuyordu, bunları tartışanlar da vardı. Akşamüstü, son derece kalabalık gençlik toplantısında bütün konuşmalar hep bu yazılar üzerineydi.

Kostka komsomoldan atıldı, kollektifin bürosuna yeni bir politik eğitim uzmanı, Korçagin alındı.

Herkes son derece dikkat ve sabırla dinliyordu Nejdanov'un sözlerini. O ise devlet demiryolları atölyelerini bekleyen yeni görevlerden, yeni sorunlardan ve yeni aşamalardan, sözediyordu.

Toplantıdan sonra Korçagin, sokakta Tsvetayev'i bekledi.

- Gel, beraber yürüyelim, herhalde konuşacağımız şeyler var, ne dersin? dedi ona Korçagin.

Tsvetayev ise boğuk bir sesle sordu:

- Ne var konuşacak?

Pavel onun koluna girdi ve birkaç adım yürüdükten sonra bulvarda bir bankın önünde durdu.

- Hadi, biraz oturalım seninle. Ve Tsvetayev'i beklemeden oturdu.

Tsvetayev'in tüttürdüğü sigaranın ucu bir parlıyor, bir sönüyordu.

- Bak, sana birşey sormak istiyorum Tsvetayev... Söyle bakalım, bana niçin diş biliyorsun?

Birkaç dakika sessizlik içinde geçti.

- Ya, demek bunu soracakmışsın... Bense önemli birşey konuşacağını sanmıştım. Tsvetayev'in sesi bir tuhaftı, yapmacık bir şaşkınlık seziliyordu dediklerinde.

Pavel elini onun dizine koydu ve hafifçe bastırdı.

- Hadi, Dimka, hadi, ille de işi yokuşa sürmekten, yüksekten atmaktan vazgeç... Sen bu laf cambazlıklarını diplomatlara bırak. Bana cevap ver: Niye bana karşı böyle acayip bir tutumun var, ben sana ne yaptım?

Tsvetayev sabırsızlıkla kıpırdadı.

- Amma da yapıştın yakama be! Tutum, mutum... Ben kendim sana iş teklif etmemiş miydim? Reddettin, şimdi de üstüme yükleniyorsun, seni uzaklaştıran benmişim gibi.

Pavel, Tsvetayev'in sesinde beklediği içtenliği bulamayınca, elini onun dizinden kaldırmadan, heyecanla konuştu:

- Cevap vermek istemiyorsan, senin yerine ben vereyim. Ben yolunu kapatıyorum diye düşünüyorsun, gözüm şube sekreterliğinde sanıyorsun. Böyle düşünmeseydin, Kostka

yüzünden bu çıngarı çıkarmazdın. Ama böyle ilişkiler bütün işimizi aksatıyor. Bunlar aramızda kalsaydı, senin-benim işimiz olsaydı, vız gelirdi, ne düşünürsen düşün derdim sana. Ama, yarın çalışmada birbirimize eşlik etmek zorunda kalacağız. Bunun sonucu ne olacak? Bunun için beni dinle. Paylaşamadığımız birşey yok ortada. İkimiz de birer işçiyiz, delikanlıyız seninle. İşimiz, davamız senin için çok önemliyse, ver elini, yarın dostça, ahpapça işe koyulalım. Yok, bütün bu boş kabukları kafandan çöplüğe aktarmazsan, ille de o tuzaklı, kapanlı, yaş tahtalı patikadan yürüyeceğim dersen, bak karışmam sonra, işte açılacak her gedik yüzünden amansız bir savaş açacağız birbirimize, bunu böyle bil. İşte elim, sen de elini ver, elim henüz dost, arkadaş bir elken.

Korçagin büyük bir sevinçle, avucunda Tsvetayev'in kalın mafsallı parmaklarını hissetti.

Bir hafta geçti. O gün Bölge Parti Komitesi'nde çalışma bitmek üzereydi. Şubelerdeki hergünkü gürültü patırtı yatışıyordu artık. Ama Tokarev daha oradaydı. İhtiyar bir koltukta oturuyor, önündeki belgeleri dikkatle inceliyordu. Derken kapı çalındı.

- Ha-ha, gir! dedi Tokarev.

Korçagin içeri girerek sekreterin önüne iki doldurulmuş anket kağıdı koydu.

- Bu ne?.

- Baba, sorumsuzluğun yok edilmesi demektir bu. Zamanıdır, ne dersin? Sen de aynı düşüncedeysen, beni destekle.

Tokarev başlığı gözden geçirdi, birkaç saniye delikanlıya baktıktan sonra, ağzını açmadan kalemi aldı. Yoldaş Pavel Andreyeviç Korçagin'i RKP (b) üyeliğine önerenlerin parti

stajı hakkındaki cümlesinin karşısına sertçe "1903 yılından beri" yazdı ve sade, alçakgönüllü imzasını bastı.

- Al bakayım, oğul. Biliyorum, şu ak saçlı başımı hiçbir zaman derde sokmaz, üstüme bir ayıp getirmezsin.

Oda pek havasızdı, şimdi herkes yalnızca, akşam olsa da, gar çevresinde, Salomenka'da, bulvarın iki yanına dikili atkestanelerinin koyu gölgesinde soluk alsak, diye düşünüyordu.

Buram buram terleyen Tsvetayev dayanamadı, yalvarmaya başladı:

- Bitir be Pavka, üffff... Gücüm kalmadı. Arkasından Katyuşa ve öteki arkadaşlar onu desteklediler.

Korçagin kitabı kapadı, böylece eğitim grubu çalışmasını bitirdi.

Cümbür cemaat yerlerinden fırlayınca, duvara asılı gün görmüş «Erikson» telefon, huzursuzlukla dırladı. Odada konuşanların seslerini bastırmaya çalışarak Tsvetayev uzun uzadıya birşeyler konuştu telefonda.

Ahizeyi asınca Korçagin'e döndü.

- Garda Polonya Konsolosluğu'nun iki diplomatik kurye vagonu duruyor. Elektrikleri arızalanmış, tren bir saat sonra hareket edecekmiş. Tel değişecek. Al be Pavka alet çantasını, bir bak. İş çok aceleymiş.

Uluslararası Nakliyat'a ait iki parlak vagon garın birinci peronunda duruyordu. Salon vagonunun geniş camları pırıl pırıl yanıyordu. Ama bitişik vagonun camları karanlıktı.

Pavel lüks pulman vagona doğru yürüdü. Kapının koluna yapışarak tam vagona girmeye hazırlandığı sırada, garın duvarı dibinden bir adam çıkıp çabucak yaklaştı ve onu omuzlarından tuttu:

- Nereye yurttaş?

Tanıdık bir sesti. Pavel başını çevirdi. Adamın üstünde deriden bir ceket vardı. Kasketinin siperliği genişti, adamın hafif gaga bir burnu ve kuşkulu bakışları vardı.

Artiyuhin derhal Pavel'i tanıdı. Elini Pavel'in omuzundan çekti, yüzünün ifadesi kuruluğunu, resmiyetini kaybetti, ama bakışı sorar gibi elindeki tahta çantaya dikildi.

- Nereye gidiyordun?

Pavel kısaca anlattı. Vagonun arkasından başka bir adam daha belirdi.

- Hele dur biraz. Onların kondüktörlerini çağırayım.

Korçagin'in yollandığı salon-vagonda zarif giyimli birkaç kişi oturuyordu. Sırtlarındaki takımlar yolculuk için dikilmiş, şık ve pahalı türdendi. Gül desenli ipekli bir örtüyle örtülü masanın başında, sırtı kapıya dönük bir kadın oturuyordu. Korçagin içeri girdiği zaman kadın, karşısında ayakta duran, uzun boylu bir subayla konuşmaktaydı. Elektrikçi içeri girer girmez bütün konuşmalar kesildi.

En uçtaki elektrik lambasından koridora uzanan telleri çabucak inceledikten sonra, Korçagin bozukluğun nerede olduğunu anlamak için salon-vagondan dışarı çıktı. Arkasından, bir adım bile geri kalmadan şişmanca, boksör boyunlu, üniformalı kondüktör yürüyordu, üniformasında birçok tek başlı kartal kabartmalı düğme vardı.

- Bitişikteki vagona geçelim, burada herşey tamam, akümülatör iyi çalışıyor. Arıza orada olmalı.

Kondüktör kapıdaki anahtarı çevirdi, ikisi karanlık bir koridora girdiler. Pavel cep feneriyle telleri aydınlata aydınlata, az bir zaman içinde, kontak yapmış yeri buldu. Birkaç dakika sonra koridorda, ortalığı sönük bir ışıkla aydınlatarak ilk elektrik lambası yandı.

- Bu kompartımanı açar mısınız, ampulleri değiştirmek gerek, yanmış olacak, dedi Pavel kendisine refakat eden adama.

- O zaman Pani hanımefendiyi çağırmalıyım, anahtar onda.

Kondüktör, Pavel'i vagonda yalnız başına bırakmamak için onu da peşinden sürükledi.

Kompartımana önce o pani denilen hanım, onun arkasından Korçagin girdi. Kondüktör kapıyı vücuduyla kapayarak koridorda durdu, Pavel herşeyden önce rafta duran iki zarif deri bavul gördü. Divana ipekli bir manto atılmıştı, pencere önündeki ufak masa üzerinde bir parfüm şişesi ve minnacık, oniks taşından yapılmış pudra kutusu duruyordu. Kadın, divanın bir köşesine kurulup papatya sarısı saçlarına çeki düzen vermeye çalışarak aynı zamanda elektrikçinin işini izlemeye başladı.

Kondüktör bir boğanınki gibi kalın boynunu güçbela kibar bir selam vermek için eğerek, dalkavukça bir tavırla:

- Pani hanımefendiden bir dakika için özür dilerim. Pan binbaşı soğuk bira emrettiler de... dedi.

Kadın şarkı söylercesine nazlı nazlı:

- Peki... dedi. Gidebilirsiniz.

Bunlar lehçe söylenen sözlerdi.

Koridordan sızan ışık kadının omuzunu aydınlattı. Pani'nin ince Liyon ipeğinden, birinci sınıf Paris terzilerinin diktiği elbisesi, omuzlarını ve kollarını çıplak bırakıyordu. Ufak kulağında ikide bir parlayıp sönen damla biçiminde bir pırlanta sallanıyordu. Korçagin kadının yalnız omuzunu ve kolunu görüyordu. Vücudu fildişinden oyulmuş gibiydi. Yüzü gölgede kalıyordu. Pavel tornavidayla hızlı hızlı çalışarak tavandaki duyu değiştirdi ve bir dakika sonra kompartıman aydınlandı. Geriye, kadının oturduğu divanın üstündeki ikinci elektrik lambasının incelenmesi kalıyordu.

Korçagin kadının önünde durarak:

- Şu ampule bir gözatmam gerekiyor, dedi.

Pani ise aksansız bir Rusça ile cevap verdi:

- Ah, evet, size engel oluyorum.

Ve bunu derken hafif bir hareketle divandan kalkıp Korçagin'in yanında durdu. Şimdi onu iyice görebiliyordu Pavel. Ok gibi kaşların hatları, gururla sıkılmış dudakları... Tamam, hiçbir kuşkusu kalmamıştı. Bu kadın, Nelli Lesçinskaya idi. Avukatın kızı onun hayret dolu bakışlarının farkına vardı. Ama Korçagin onu tanıdıysa da Lesçinskaya, bu dört yıl içinde enine, boyuna büyümüş, olgunlaşmış elektrikçinin, onların rahat huzur vermeyen komşuları olduğunu aklına bile getiremedi.

Korçagin'in şaşkınlık dolu bakışlarına karşılık kaşlarını çattı, kompartımanın kapısına doğru bir-iki adım attı ve orada durdu. Zarif rugan ayakkabısının ucuyla, sabırsızlıkla yere vuruyordu. Pavel ikinci lambanın onarımına geçti, ampulü ışığa karşı tuttu, inceledi ve birden kendisi de şaşarak, Leşçinska'yı da şaşırtarak sordu:

- Viktor da burada mı?

Bunu sorarken Korçagin başını çevirmedi. Nelli'nin yüzünü görmüyordu, ama o hayli zaman sustuğuna göre, çok şaşırmış olmalıydı.

- Onunla tanışıyor musunuz?

- Elbette, hem de nasıl. Sizinle vaktiyle komşuyduk.

Pavel şimdi ona doğru döndü.

- Siz yoksa Pavel misiniz, şey... şeyin... oğlu?

- Evet, evet, aşçı kadının oğlu, desenize.

- Aaaaa ne kadar da büyümüşsünüz! Ben sizi yabani bir oğlan olarak hatırlıyorum.

Nelli onu küstahça tepeden tırnağa kadar süzüyordu şimdi.

- Hayret, Viktor'u niye bu kadar merak ettiniz? Hatırlayabildiğim kadarıyla onunla hiç mi hiç geçinemezdiniz. Nelli bunu ahenkli soprano sesiyle söylüyor, bu karşılaşmayla cansıkıntısını gidermeye çalışıyordu.

Tornavida hızlı hızlı duyu duvara sıkıştırıyordu.

- Viktor'un bana bir borcu kalmıştı da... Onu gördüğünüz zaman birgün hesaplaşma umudumu yitirmediğimi lütfen söyler misiniz.

- Bana söyleyebilirsiniz. Size kaç para borcu var? Size derhal ödeyeyim.

"Borcun" hangi türden olduğunu çok iyi biliyordu genç kadın. Petliyuracılarla olan bütün hikayeyi de duymuştu, ama vakit geçirmek için bu "uşak"la biraz dalga geçmek istiyordu.

Korçagin hiç cevap vermedi.

- Ne diyecektim? Evimiz yağma edilmiş, yıkılmak üzereymiş, doğru mu? Herhalde kameriye, bahçe, çiçek tarhları, hepsi mahvolmuş olmalı. Bunu sorarken kederliydi Nelli.

- Yooo. Ev artık sizin değil, bize geçti. Durup dururken ne diye yıkalım, böyle birşey işimize gelmez.

Nelli alaylı alaylı gülümsedi.

- Hele bak, siz de birtakım şeyler öğrenmişe benziyorsunuz. Ama laf aramızda, bu vagon Polonya misyonunun vagonudur ve bu kompartımanda evsahibi benim, ama siz... eskiden uşaktınız ve hâlâ da uşaksınız. Baksanıza, şimdi kompartımanımda ışık yansın diye çalışıyorsunuz, benim bu divanda rahatça okuyabilmem için. Eskiden anneniz çamaşırımızı yıkamaya gelirdi, siz de su taşırdınız. Şimdi karşılaştığımızda durum yine aynı.

Bunu öç alırmış gibi sevinerek söylüyordu. Pavel ise çakısıyla telin bir ucundaki yalıtıcıyı temizlerken bu polonyalı kadına alayla bakıyordu.

- Yooo, küçük hanım vatandaş, sizin için ben paslı bir çivi bile çakmazdım, ama mademki burjuvalar diplomatları icadetmişler, biz de sözümüzde duruyoruz, yüksek kaliteden markamızı biz de koruyoruz, hatta sizin yaptığınız gibi kabalıkta bile bulunmuyoruz.

Nelli'nin yanakları al al yanmaya başladı.

- Varşova'yı ele geçirseydiniz, beni ne yapacaktınız? Ya kıyıp kıyıp köfte yapacaktınız yada ırzıma geçip metresiniz olmaya zorlayacaktınız, öyle değil mi?

Genç kadın kapıda duruyordu, zarif bir poz takınmış, hafif eğilmişti. Çok ateşli burun delikleri vardı, afyon tatmışa benziyordu burnu. Divanın üstündeki ışık da yandı. Pavel doğruldu.

- Kime lazımsınız ki? Kılıçlarımız olmadan da gebereceksin nasılsa bir gün afyondan, esrardan. Seni bu halinle kadın olarak bile yanıma sokmazdım, kendine bir bak.

Elindeki tahta sandıkla kapıya doğru bir-iki adım attı. Nelli ona yol verdi. Pavel ancak koridorun ucuna vardığı zaman alçak sesle söylenen sözleri duydu:

- *Pşeklentny bolşevik!* Mel'un bolşevik seni!

Ertesi gün akşamüstü, Korçagin kütüphaneye yollandığı zaman sokakta Katyuşa ile karşılaştı. Zelenova, Korçagin'in gömleğinin kolunu minik yumruğu içine alarak, şakacıktan yolunu kesti.

- Hey, hey, nereye, siyasi eğitimci?

- Kütüphaneye saygıdeğer valide hanım, dedi şakacıktan Korçagin, Katyuşa'yı hafifçe omuzlarından tuttu ve

kaldırıma çıkmaya zorladı. Katyuşa onun elinden kurtularak yanında yürüdü.

- Bak Pavluşa, ne diyeceğim. Hep oku, oku... ne olacak bunun sonu? Sana bir önerim var. Gel, bu akşam Zina Gladiş'lerde toplanıyorlar, seninle gidelim, ne dersin? Bizim kızlar hanidir bana yalvarıyorlar, seni de alıp getirmem için. Baksana sırf politika kesildin, olmaz ki bu böyle, hiç eğlenmek, gezmek istemiyor mu canın? Katyuşa ısrarla onu kandırmaya çalışıyordu.

- Dur hele... bu nasıl bir toplantı olacakmış? Bakalım ne yapacaksınız?

Katyuşa alay etti:

- "Ne yapacaksınız", lafa bak! Dua okuyacak değiliz elbette. Neşe içinde vakit geçiririz, hepsi bu. Sen akordeon çalıyorsun, değil mi? Bense hiçbir zaman senin çalışını duymadım. Benim için bir iyilik yap, olur mu? Zinka'nın amcasının bir akordeonu var, ama adam çalmasını pek beceremiyor. Baksana, kızlar seninle ilgileniyor, sense başını kitaptan kaldırmıyorsun. Böyle bir yasa mı var, yani komsomol hiçbir zaman neşeli vakit geçiremez diye? Hadi yürü gidelim, yoksa sana yalvarmaktan bıkkınlık gelir, sana darılırım, bir ay konuşmam seninle.

İri gözlü, boyacı kız Katya iyi bir arkadaş ve iyi bir komsomol üyesiydi. Korçagin bu iyi divçina'yı gücendirmek istemiyordu, bunun için alışık olmadığı ve kendisini çok yabancı hissettiği halde, "peki" demek zorunda kaldı.

Lokomotif makinisti Gladiş'in evi çok kalabalıktı. Büyükler, gençleri rahatsız etmemek için ikinci odaya geçmişler, birinci büyük odada ve ufak bir bahçeye çıkan terasta onbeş kadar kız-erkek toplanmıştı. Katyuşa, Pavel'i bahçeden geçirerek terasa soktuğu zaman, terasta «güvercine yem atma» oyunu oynanıyordu. Terasın

ortasında birbirlerine arkalıkları çevrili, yanyana iki sandalye duruyordu. Sandalyelere, oyunu yöneten evsahibinin daveti üzerine bir delikanlı, bir de bir kız oturdular. Evsahibi onlara «Güvercinlere yem atsanıza!» diye sesleniyor, birbirine sırtını vererek oturan oğlanla kız başlarını çeviriyor, dudakları karşılaşıyor ve bunlar herkesin önünde öpüşmek zorunda kalıyorlardı. Sonra «yüzük» oyunu, «postacı» oyunu oynandı ve bütün oyunlarda muhakkak öpüşme vardı, «postacı» oyununda herkesin meraklı gözünden kaçmak için, öpücükler terastan odaya aktarılıyordu ve odada ışık da söndürülüyordu bu sırada. Bu oyunlara katılmak istemeyenler için, köşede ufak bir masada bir deste «çiçek flörtü» kartı duruyordu. Pavel'in yanında oturan ve adının Mura olduğunu söyleyen onaltı yaşlarında bir kız, mavi gözlerini nazlı nazlı süzerek, ona bir kart uzattı ve yavaş sesle:

- Menekşe, dedi.

Birkaç yıl önce Pavel böyle akşam toplantılarını bilir, katılmamakla birlikte, hiç değilse bunları tümüyle normal birşey kabul ederdi. Ama şimdi, artık bir daha dönmemek üzere ufak taşra kentinin küçükburjuva hayatından kopmuşken, bu toplantı ona biraz komik, biraz da aptalca ve zavallı gibi göründü.

Hal ne olursa olsun, «flört» kartı elindeydi artık.

«Menekşe»nin karşısında şunları okudu: «Çok hoşuma gidiyorsunuz» Pavel kıza baktı, o da hiç çekinmeden bakışını karşıladı.

- Niye?

Bu soru biraz biçimsiz kaçmıştı, ama Mura cevabı hazırlamıştı bile:

- Gül, diyerek ikinci bir kartı uzattı.

«Gülün» karşısında «Benim idealimsiniz» yazılıydı. Korçagin, kıza doğru başını çevirdi ve sesindeki sertliği yumuşatmaya çalışarak sordu:

- Bu saçmalıklarla niye uğraşıyorsunuz?

Mura utandı. Şaşkınlığından ne söyleyeceğini bilemedi:

- İtirafım hoşunuza gitmedi mi? Dudakları kaprisli kaprisli büzüldü.

Korçagin ona cevap vermedi. Ama kiminle konuştuğunu iyice öğrenmek istedi. Sorular sordu ve gençkız seve seve hepsine cevap verdi. Birkaç dakika sonra yedi sınıflık bir okulda okuduğunu, babasının vagon kontrolörü olduğunu, kendisiyle çoktan beri tanışmak istediğini öğrendi. Korçagin sonunda sordu.

- Soyadın ne?

- Volintseva.

- Ağabeyin depo hücresinin sekreteri değil mi?

- Evet.

Şimdi Korçagin kiminle konuştuğunu biliyordu. Volintsev, bölgelerinin en etkin komsomol gençlerinden biriydi. Ama sevimsiz bir küçükburjuva kızı gibi gelişiyordu. Bir yıldan beri arkadaşlarının bu bunaltıcı, öpücüklü toplantılarına katılmaya başlamıştı.

Mura, yanında oturanın, bütün bunları hoş görmediğini sezerek «güvercinlere yem atma» sırası kendisine gelince, Korçagin'in alaylı alaylı gülümsemesini gördü ve kesinlikle oynamayı reddetti.

Biraz daha oturdular. Mura ile şundan bundan konuştular. Derken onlara Zelenova yaklaştı.

- Hadi, getireyim akordeonu, çalar mısın? Ve bunu derken kurnaz kurnaz Mura'ya göz kırptı, hani, tanıştınız mı sonunda, gibisinden.

Pavel, Katyuşa'yı yanına oturttu ve odadakilerin bağırıp gülmelerinden faydalanarak:

- Ben oyunlara katılmayacağım, dedi. Biz Mura ile şimdi buradan ayrılacağız.

Zelenova anlamlı anlamlı:

- Ohooo, hele bak. Zülfiyarına mı dokundu? diye sordu.

- Tut ki böyledir. Sen bana şunu söyle: Senden benden başka burada komsomol gençleri var mı? Yoksa yalnız ikimiz mi bu güvercin kümesine kapandık?

Katyuşa barışmak istercesine açıkladı:

- Canım, görüyorsun, bu numaralar bitti. Şimdi dans başlayacak.

Korçagin ayağa kalktı.

- Peki öyleyse, kocakarı, hadi danset bakalım, biz Volintseva ile yine de gideceğiz.

Birgün akşam üzeri Anna Borhart, Okunev'e uğradı. Odada yalnız başına Korçagin oturuyordu.

- Pavel, çok mu işin var? İl Kurulu toplantısına gidelim, ister misin? O yolu ikimiz tepersek, canımız sıkılmaz, oradan geç dönülür, yanında olursun.

Korçagin hemen davrandı. Karyolası üstünde mavzeri asılıydı, ama bu pek de ağırdı. Bu yüzden, Korçagin çekmeceden Okunev'in browningini çıkarıp cebine yerleştirdi. Okunev'e bir not bıraktı. Anahtarı kararlaştırılan yerde sakladı.

Tiyatro binasında Pankratov'a ve Olga'ya rastladılar. Hepsi birarada oturdular, ara vermelerde meydanda gezinip durdular. Anna'nın beklediği gibi, toplantı çok geç saate kadar devam etti.

Yureneva, Anna'ya öneride bulundu:

- Belki bende kalırsın? Vakit çok geç, yolun da uzak.

Ama Anna kalmak istemedi.

- Olmaz artık, öyle kararlaştırdık Korçagin'le.

Pankratov ile Olga aşağı, bulvara doğru indiler, Solomenka'da oturanlarsa yokuşu tırmanmaya başladılar.

Gece kapkaranlık, hava da boğucuydu. Kent çoktan beri uyuyordu. Toplantıya katılanların, hepsi kendi sokaklarına saparak, dağıldılar. Adımları ve sesleri uzakta kayboluyordu yavaş yavaş. Pavel ile Anna kentin merkez sokaklarından hızla uzaklaşıyorlardı. Issız pazaryerinde devriye onları durdurdu. Belgelerini kontrol etti, sonra onlara yol verdi. Bulvarı geride bıraktılar, boş bir arsadan geçen karanlık ve ıssız bir sokağa çıktılar. Sola saptılar, sonra şoseden yürüdüler. Bu şose yol boyunca sıralanmış demiryolu depolarına paralel uzanıyordu. Depolar uzun, abus çehreli binalardı, etraf karanlık ve sessizdi. Anna ister istemez bir huzursuzluğa kapıldı. Karanlığa dikkatle bakıyordu. Korçagin'in söylediklerine pek kulak vermiyor, sorularını gelişi güzel cevaplandırıyordu. Kuşkulu bir gölge yaklaşıp, telgraf direği oluverince, Borhart gülmeye başladı ve Korçagin'e durumunu, korkmuş olduğunu anlattı. Onun koluna girdi ve omuzunu onun omuzuna dayayınca rahatladı, biraz kendine geldi.

- Yirmiüç yaşındayım, hatta yirmiüçümü bitirmedim daha, ama bir kocakarı gibi sinirliyim. Bana korkak diyebilirsin, ama yanılıyorsun. Ben korkak değilim. Sadece bugün nedense tuhaflığım üstümde. Şimdi seni yanımda biliyorum ve bütün bu korkak hallerim için utanıyorum.

Pavel'in kendine hakim oluşu, korkusuzluğu, sigarasının zaman zaman parlaması ve böyle anlarda cesur insanlardaki gibi, ortasından hafif kırık olan kaşlarının ve yüzünün bir

kenarının aydınlanması, gecenin kapkara oluşundan, arsanın ıssızlığından ve tiyatroda toplantı sırasında Podol'daki korkunç cinayetin anlatılmasından doğan korkuyu dağıtıyordu.

Depolar geride kalmıştı. Ufak dere üstündeki köprüden geçtiler ve gar çevresindeki şoseden, demiryolu hattı altındaki tünele doğru ilerlediler, tünel kentin bu mahallesini demiryolu kesimiyle birleştiriyordu.

Gar sağda, uzak bir yerde, arkalarında kalıyordu şimdi. Bu geçit deponun arkasındaki çıkmaza doğru uzanıyordu. Bu artık çok iyi bildikleri, kendi mahallelerinin kenarıydı.

Yukarıda, rayların uzandığı yerde, makasların ok işaretlerinde ve semaforlarda renk renk ışıklar oynaşıyor, deponun yanındaysa, gece dinlenmeye çekilen manevra lokomotifi yorgun yorgun soluyordu.

Geçidin giriş yeri üstünde paslı bir kancada, bir sokak feneri asılıydı. Fener, hafif rüzgarda sallanıyor ve sarı, bulanık ışığı tünelin bir yanından öbür yanına gidip geliyordu.

Tünelin girişine on adım kadar kala, şose kenarında viran bir ev vardı. İki yıl kadar önce bu eve ağır bir mermi isabet etmiş ve içini deşerek, bu evin tüm cephesini yıkıntıya çevirmişti. Şimdi de bu evin koca deliği karşılarında sırıtıyordu, yol kenarında durup sakatlığını gelip geçenlere sergileyen bir dilenciye benziyordu. Yukarıda, setin üzerinden bir tren geçti.

Anna büsbütün rahatlayarak:

- Şükür, artık neredeyse vardık! dedi.

Pavel usulca kolunu kurtarmak istiyordu. Bilinçaltı olarak, tünele yaklaşırken kollarının serbest olmasını yeğliyordu.

Ama, Anna kolunu bırakmıyordu.

Yıkıntı halinde olan ufak evin önünden geçtiler.

Arkalarından, koşarak gelen birtakım insanların düzensiz ayak sesleri duyuldu.

Korçagin hızla kolunu çekti ama, Anna dehşete kapılarak sımsıkı yapışıyordu. Korçagin kolunu kurtardığı zaman iş işten geçmişti bile. Pavel'in boynunu, arkadan demir kelepçe gibi sıkan parmaklar tuttu, Pavel kolunu hızla çekerek adama doğru döndü. Parabellumun namlusu dişlerine dayandı, onu arkadan tutan el şimdi gırtlağına sarıldı, gömleğini burdu ve bir kol boyu kadar uzanarak onu şimdi ağır ağır yarım daire çizen namlunun tam karşısında tuttu.

Elektrikçinin büyülenmiş gözleri insan gücünün dışında bir gerginlikle bu yarım daireyi takip etti. Ölüm namlunun ağzından gözlerinin içine bakıyor, bu kara delikten gözlerini bir saniye bile ayırmaya iradesi yetmiyordu. Pavel ölümü bekledi. Ama ateş edilmedi ve alabildiğine açılan gözleri haydudun yüzünü gördü şimdi. Koca bir kafası, koskoca bir altçenesi vardı herifin, sakalı-bıyığı kapkaraydı, birbirine karışmıştı. Başındaki kasketin geniş siperliğinin altındaki gözleri gölgede kalıyordu.

Korçagin gözünün ucuyla Anna'nın tebeşir gibi beyazlaşmış yüzünü gördü. O anda, onlara saldıran üç kişiden biri Anna'yı evdeki mermi gediğinin içine çekti. Kollarından yakalayarak yere yıktı. Ona doğru bir gölge daha atıldı, Korçagin bu gölgenin sadece duvardaki yansımasını gördü. Arkada, evin bu deliğinin ötesinde bir mücadelenin sesi geliyordu. Anna vargücüyle direniyor, sesini ağzına kapatılan kasket boğuyordu. Korçagin'i tutan koca kafalı herif, ırza geçme olayından yoksun kalmak istemiyordu. Bir hayvan gibi ele geçirdiği ava bir an önce kavuşmak hırsına kapılmıştı haydut. Koca kafalı, çete reisi olmalıydı, ancak rollerin bu dağılımından hoşnut değildi. Elinde tuttuğu delikanlı pek de gençti, herhalde "depo

çakallarından" biriydi. Bu sümüklü bızdıktan kendisine bir zarar gelmeyeceğinden emindi. "Dur, şu herifin kafatasına bir-iki indireyim parabellumun kabzasını, arsaların yolunu göstereyim, öyle bir tabanlarını yağlar ki, şehre varıncaya dek bir tek defa başını bile çevirmez," diye düşünüyordu kuşkusuz. Bu nedenle ızbandut, yumruğunu gevşetti.

- Haydi, yallah, çek cızlamı... Geldiğin yere yağla bakalım tabanlarını. Hele bir tıs çıkar, ossaat mıhlarım seni, indiririm boğazından aşağı kurşunu.

Koca kafalı, Korçagin'in alnına namluyu dayadı.

- Yallah, dedi hırıldayan bir sesle ve toy delikanlıyı arkasından vurmayacağını göstermek için, parabellumunu indirdi.

Korçagin geriye doğru atıldı, koca kafalıyı gözhapsine alarak ilk iki adımını yan yan attı.

Haydut, delikanlının hâlâ kurşun yemekten korktuğunu sanarak, eve doğru döndü.

Korçagin'in eli cebine indi. "Yetişsem, diye aklından geçirdi, ah, bir yetişsem!" Birden döndü ve sol kolunu önüne doğru tutarak, kısacık bir an için namlusunun ucuyla koca kafalıyı yakalayabildi. Ateş etti.

Izbandut hatasını geç anladı. Kendisi de kolunu kıpırdatmaya vakit bulamadan, böğrüne kurşunu yedi.

Darbenin altında boğuk bir ulumayla tünelin duvarına seğirtti. Eliyle duvarın betonuna tutuna tutuna ağır ağır yere kaydı. Evin yıkık duvarından aşağı, uçuruma doğru bir gölge süzüldü. Arkasından ikinci kez silah sesi duyuldu. İkinci gölge eğilerek, büyük büyük sıçramalarla tünelin karanlığına doğru atıldı. Yine bir silah sesi. Kurşunun saplandığı betondan dökülen tozlar altında gölge yana kaydı ve karanlığa karıştı. Arkasından browningin sesi üç kez daha geceyi allak bullak etti. Duvarın dibindeyse, koca kafa bir solucan gibi kıvranarak can çekişiyordu.

Korçagin'in yerden kaldırdığı Anna, olup bitenlerin dehşetiyle sarsılarak, kıvranan eşkıyaya bakıyor, kurtulduğunu henüz iyice anlayamıyordu.

Korçagin onu zorla karanlığa çekti, gerisin geriye, aydınlanan dairenin dışına, kente doğru. Gara doğru koşuyorlardı. Tünelin yanında, demiryolu seti üzerinde ışıklar belirli ve hat boyunca ağır bir "güm" sesiyle bir tüfek patladı.

Anna'nın, Batiyeva Gora tepelerindeki evine vardıkları zaman, ilk horozların sesi duyuluyordu. Anna karyolasına uzandı, Korçagin'se masa başına oturdu. Dumanın boz renkli halkasının tavana doğru yükselmesini izleyerek sigara içiyordu. Az önce, hayatında dördüncü kez insan öldürmüştü.

Yeryüzünde her zaman kusursuz biçimde beliren cesaret var mı? Ve mümkün mü? Bütün duygularını, yaşadığı heyecanı hatırlayarak, ilk anlarda ona doğru çevrilen namlunun kara gözünün yüreğini buz gibi dondurduğunu açıkça itiraf ediyordu. Öteki iki gölgenin sıvışmasına, bir gözünün körlüğü ve sol elle ateş etme zorunluğu mu neden olmuştu? Hayır. Bir-iki adım uzaklıktan daha da iyi ateş edilebilir, ama sinir gerginliği ve aceleydi buna engel olan, buysa şaşkınlığın işareti sayılır.

Masa lambasının ışığı başını aydınlatıyordu. Anna da yüzünün bir tek adalesinin bile hareketini gözünden kaçırmaksızın, uzandığı yerden onu izliyordu. Pavel'in, gözleri sakindi, düşüncelerinin çok gergin oluşu sadece alnındaki kırışıktan anlaşılıyordu.

- Ne düşünüyorsun, Pavel?

Bu soruyla ürken düşünceleri, lambanın duman gibi aydınlattığı yarım dairenin ötesine doğru kaçtı ve Korçagin ilk aklına gelen şeyi söyledi:

- Komutanlığa uzanayım şimdi, diyorum. Olup bitenleri onlara anlatmam gerek.

Ve istemeye istemeye, yorgunlukla mücadele ede ede kalktı.

Anna elini bir süre bırakmak istemedi, yalnız kalmaktan korkuyordu. Kapıya kadar uğurladı ve ona şimdi bu kadar yakın, paha biçilmez bir dost olan Korçagin, gecenin karanlığına karışıp gözden kaybolduktan sonra kapısını sürgüledi.

Korçagin'in, komutanlığa gelmesi ve durumu anlatmasıyla demiryollarını bekleyen muhafızlar için esrarengiz cinayet aydınlandı. Cesedi hemen tanıdılar. Bu adam cinayet masası memurlarının çok iyi bildiği, sabıkalı soyguncu ve kaatil Kurukafa Fimka'ydı.

Tünelin yanındaki olay, hemen ertesi gün, günün konusu oldu. Ama bu olaydan dolayı durup dururken Tsevatev ile Pavel'in araları açıldı.

İş sırasında, en civcivli zamanda Tsvetayev atölyeye girdi ve Korçagin'i yanına çağırdı. Tsvetayev, Korçagin'i koridora çekti ve orada, ıssız bir köşede heyecanlanarak ve sözüne nasıl başlayacağını bilemeyerek sonunda zorlukla:

- Anlat bakalım, dün olup bitenler neymiş böyle? diye, sorabildi.

- Ama biliyorsun.

Tsvetayev huzursuzlukla omuz başlarını oynattı. Tünelin yanında olup bitenlerin Tsvetayev'in içini allak bullak ettiğini, Tsvetayev'in dış görünüşe göre soğuk kalmakla beraber, Anna Borhart'a gizli bir aşk beslediğini, montör nereden bilecekti? Anna onda yalnızca bir sempati duygusu uyandırmıyordu, Tsvetayev için bu duygular daha karışık, içinden çıkılmaz bir hal almıştı. Şimdi Lagutina'dan öğrendiği bu olay onun için karmakarışık, eziyet verici,

çözülmez bir sorun halini alıyordu. Korçagin'den soracağı vardı, ama direkt olarak soramıyordu da, halbuki cevabı kesinlikle bilmesi gerekiyordu. Bilincinin bir ucuyla, endişesinin bencil, beşparalık bir duygu olduğunu biliyordu. Ama kendi duyguları birbirine ters, çatışma halindeydi ve bunun için bu kez ilkel, hayvanca duygular baskın çıkmıştı.

Yavaş sesle konuşmaya başladı:

- Şey, ne diyecektim, Korçagin... Bu konuşmamız aramızda kalsın. Biliyorum, Anna'nın ezilmemesi için sen bunları anlatmıyorsun. Ama bana güvenebilirsin. Şey... ne diyecektim... soyguncu seni tuttuğu zaman, ötekiler Anna'nın ırzına geçmeyi başardılar mı?

Bu cümlenin sonunda Tsvetayev dayanamadı, gözlerini başka bir yere çevirdi.

Korçagin hayal meyal onun ne demek istediğini anlamaya başlıyordu. Anna'ya bir tutkusu olmasaydı, Tsvetayev böylesine endişelenmezdi. Ama öte yandan, Anna onun için bu kadar değerliyse... Pavel, Anna hesabına hakarete uğramış gibi oldu.

- Bunları ne diye soruyorsun?

Tsvetayev saçma sapan birşeyler söylemeye başladı, ama asıl duygularını ele verdiği için kendi kendine kızdı.

- Konudan ne diye kaçıyorsun? Senden bir cevap bekliyorum, sense beni sorguya çekiyorsun.

- Anna'yı seviyorsun demek?

Cevap yok. Sonra Tsvetayev ıkına sıkına cevap verdi:

- Evet.

Korçagin öfkesini zor saklayarak sırtını çevirdi ve bir daha arkasına bakmadan uzaklaştı.

Bir akşamüstü, Okunev, arkadaşının karyolası önünde bir- iki gezindikten sonra, yatağın ucuna oturdu ve Pavel'in okuduğu kitaba elini koydu.

- Pavluşa, biliyor musun, sana birşey anlatmak zorundayım. Bir bakıma önemsiz birşey gibi görünebilir, fakat, aslında öyle değil. Talya Lagutina'yla başım derde girdi. İlkin kız hoşuma gitti, ne yalan söyleyeyim. Okunev suçlu suçlu şakağını kaşıdı. Sonra arkadaşının gülmediğini görünce, cesaretlendi: Şey... sonra Talya da... bir tuhaf, yani o da, anlarsın ya... Velhasıl sana ayrıntıları anlatacak değilim. Işık yakmaya gerek yok, durum apaçık ortada. Dün, "şansımızı denesek, çift olup hayatımızı kursak, nasıl olur?" dedik. İkimizde yirmiiki yaşındayız, ikimizin de oy hakkı var. Talya ile tam eşit bir düzenle hayat kurmak istiyorum. Buna ne dersin?

Korçagin biraz düşündükten sonra:

- Eh, Kolya, ne diyebilirim ben? İkiniz de arkadaşımsınız. Aynı soydan soptanız sizlerle. Öteki şeyler de tamam. Talya iyi bir divçina, buna diyecek yok... Durum apaçık.

Ertesi gün Korçagin, pılını pırtısını topladı, depo yanında gençlerin birarada oturdukları binaya taşındı. Birkaç gün sonra Anna kendi evinde, Talya ile Nikolay onuruna, yemeksiz, içkisiz bir arkadaş toplantısı düzenledi. Bu bir anılar akşamı oldu ve en heyecanlı kitaplardan parçalar okundu... Koro halinde bir çok şarkılar söylendi ve koro çok düzenliydi. Savaş marşları uzaklardan duyuluyordu. Daha sonra Katya Zelenova ile Bolıntseva akordeonun büyüğü olan «bayan»ı getirdiler ve odayı koyu, ağdalı baslar ve gümüş sesli bemoller doldurdu. O akşam Pavka, her zamankinden daha iyi çalıyordu, sonra kazık gibi bir herif olan Pankratov herkesi şaşırtarak ortaya çıkıp oynamaya başlayınca, akordeon, yeni stilini şaşırarak birden alevlendi:

Hey sokak, hey hey sokak!
Denikin afallayacak,
Çünkü Sibirya Çeka'sının
Eline düştü Kolçak.

Akordeon geçmiş günleri anarak çalıyordu, hem o ateşler içinde geçen yılları, hem bugünkü dostluğu, mücadeleyi ve sevinçleri anlatıyordu. Ama akordeon Volintsev'in eline geçip de tornacı, ateşli "Elmacığım"ı kükretince, çılgınca bir hızla oyuna başlayan elektrikçiden başkası değildi. Deli gibi ayaklarını, topuklarını yere vurarak oynuyordu Korçagin, ömründe üçüncü ve sonuncu kezdi bu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sınır, iki direk demektir. Sessiz bir düşmanlıkla yüzyüze bakacak biçimde dikilen direkler, iki ayrı dünyayı temsil eder. Direklerden biri, rendelenmiş, taşlanmış, bir polis nöbetçi kulübesi gibi siyah-beyaz çizgiler halinde boyanmış, Üstünde koca çivilerle tek başlı yırtıcı kuş çakılı. Bu leşle beslenen yırtıcı kuş, kanatlarını rüzgara karşı açıp pençeleriyle çizgili direğe tutunarak, karşısındaki kalkana kötü kötü bakıyor, çengel gibi eğri gagası ileri doğru uzanmış, tetikte beklercesine gergin bir halde duruyor. Altı adım ötede başka bir direk dikiliyor. Yuvarlak, meşe tomruğundan dev direk, çok sağlam çakılmış toprağa. Bu direkte, demir bir kalkan asılı, kalkanda orak-çekiç var. Bu iki dünya arasında bir uçurum açılmış durumda, oysa ki, aslında aralarındaki toprak dümdüz. Bu altı adımı hayatını tehlikeye atmadan kimse geçemez.

Sınır burası.

Karadeniz'den başlayarak, en Kuzeydeki Buz Denizi'ne kadar, binlerce kilometre boyunca, demir kalkanlarında

emeğin yüce simgesini taşıyan, sessiz ve hareketsiz, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri nöbetçileri dizisi uzayıp gider. Tüylü yırtıcının mıhlandığı direkten Sovyet Ukrayna - Burjuva Polonya sınırı başlar. Çukur bir yerde, ufacık bir kasaba olan Berezdov, hemen hemen kaybolmuş gibi, gözden ırak ve sınırın on kilometre kadar ötesinde. Korets adındaki Polonya köyü tam sınırda. Slavut adındaki ufak kasabadan Anapol'e kadar N... bölgesinin sınır garnizonu uzanmakta.

Sınır direkleri, karla örtülü ovalarda ardarda diziliyor, ormandaki meydanlıklara uğruyor, oradan yarlara iniyor, tekrar yukarı tırmanıyor, ufak tepeciklerde dikiliyor ve ırmağa varınca, yüksek ve sarp kıyıdan yabancı ülkenin karla örtülü vadilerini gözetliyor.

Havada ayaz var. Keçe botlar altında kar gıcırdıyor. Orak-çekiçli bir direğin yanından iriyarı bir adam ayrılıyor, başında, eski Rus bahadırlarının başlıklarını andıran miğferi var. Ağır ağır adım atarak, kendi bölgesinin kontrolüne geçiyor. İriyarı Kızılordu erinin sırtında boz renkli, zeytin yeşili şeritli kaput, ayaklarında keçe botlar var. Kaputun üstünde koskocaman, koyun pöstekili, yerlere kadar, geniş bir gocuk. Kafasını sımsıkı çuhadan dikili bir başlık sarıyor, başını ısıtıyor. Ellerinde yine koyun pöstekili koca eldivenler var. Gocuk uzun, topuklarına kadar iniyor, en berbat tipide bile insanı sıcak tutuyor. Gocuğun üstünden omuzuna tüfek geçirilmiş. Kızılordu eri, gocuğun eteğiyle karları kepçeleye kepçeleye devriyelerin açtığı ufak patikadan yürüyor, eliyle sardığı ev tütünü mahorka sigarasından, tadını çıkara çıkara bir-iki çekiyor. Sınırın Sovyetler tarafında nöbetçiler, birbirlerini gözleriyle rahatça görebilmeleri için, birer kilometre arayla dizili. Polonya tarafındaysa, her kilometrede iki sınır muhafızı bulunuyor.

Kızılordu erine doğru, bu devriyelerin açtığı yoldan Polonyalı "jalner" geliyor. Kaba er botları var ayağında,

üniforması boz-yeşil renkte, üstüne siyah bir kaput geçirmiş, kaputun iki sıra parlak düğmesi var. Kafasında konfederasyon kasketi. Kasketinde beyaz kartal, yakasında, ilik yerinde kartal, çuhadan dikili apoletlerinde yine birer kartal. Ama bunlar, polonyalı eri ısıtmıyor ki. Hava çivi kesiyor, keskin ayaz, kemiklerindeki iliği donduruyor neredeyse. Duyarsızlaşan kulaklarını ovuyor, topuklarını birbirine vuruyor, ama ince eldiveni içinde parmakları donmuş. Polonyalı bir saniye için bile duramıyor. Durduğu zaman ayaz bütün eklemlerini felce uğratıyor, bunun için erin yapacağı başka şey yok, durmadan hareket ediyor, zaman zaman tırıs tırıs koşmaya koyuluyor. Nöbetçiler karşılaştılar, Polonyalı döndü ve Kızılordu erine paralel yürümeye başladı.

Sınırda konuşmak yasaktır, ama ortalıkta in cin top oynarken ve ancak tese bir kilometre ötede insan görüntüleri varken, bu iki er sessiz mi yürüyor, konuşuyor mu, uluslararası kurallara aykırı bile olsa kim görecek, kim anlayacak?

Polonyalı er sigara içmek için can atıyor, ama kibritini kışlada unutmuş, aksi gibi de esen rüzgar Sovyet sınırından mahorka dumanının kokusunu getiriyor, insanın burnunu gıcıklamaya yetiyor tütün kokusu. Polonyalı donmaya başlayan kulağını ovmuyor artık. Bazen çavuşlar, bazen de pan teğmenle devriyeler sınır boyunca tazılar gibi iner çıkarken, birdenbire bir kar yığınının arkasından beliriverebilirler. Ama ortalıkta kimsecikler yok. Sadece insanın gözünü kamaştırarak kar parlıyor güneşte. Gökyüzünde tek bir kar taneciği bile yok.

Yasanın kutsallığını ilk bozan polonyalı oldu:

- Yoldaş, hey, *tovarişçu, pişepalis* versene. Çok fişekli, kılıç biçiminde süngülü fransız tüfeğini sırtına iterek, donmuş parmaklarıyla, güçlükle, kaputunun cebinden bir paket ucuz sigara çıkarıyor.

Kızılordu eri polonyalının ricasını duymuştu, ama askeri yasalar engeldi, sınır nöbetçileri kesinlikle sınırın ötesinde olanlarla konuşamazdı, kaldı ki polonyalının ona söylediklerini anlayamamıştı, bunun için yoluna devam etti, sıcacık botlarla ayaklarını sertçe karlara bastıra bastıra yürüyüşünü sürdürdü.

Polonyalı bu kez rusça seslendi:

- Yoldaş bolşevik, kibritim yok, atsana kibrit kutusunu, sigaramı yakayım.

Kızılordu eri komşusuna dikkatle baktı. "Vay, demek ki "pan" efendinin ciğerlerine kadar işlemiş ayaz. Burjuva erciği, ama hayatında iş yok. Böylesine ayazda tek kaputla göndermişler baksana araziye, herif de tavşan gibi sıçrayıp duruyor, cigarasızsa işi büsbütün duman." Kızılordu eri, başını çevirmeden kibrit kutusunu attı. Er onu havada yakaladı, arka arkaya birçok kibriti kırdıktan sonra nihayet tüttürdü sigarasını. Kibrit kutusu aynı yoldan sınırı geçti ve o zaman Kızılordu eri istemeden yasaya karşı geldi:

- Senin yanında kalsın, benim başka kibritim var.

Ama sınırın ötesinden cevap geldi:

- Eksik olma ama, bu kibrit kutusu yüzünden iki yıl hapis cezası yemek istemem.

Kızılordu eri kutusuna baktı. Kutudaki etikette bir uçak vardı. Pervane yerinde güçlü bir yumruk görünüyordu, bir de yazı vardı: "Ültimatom!"

" Yaaa... gerçekten onlara yaramaz."

Er ise onunla aynı yönde yürümeye devam etti. Yalnız başına koca boş arazide sıkılıyordu...

Eğerler ritmik bir gıcırtı çıkarıyordu, atların tırıs koşuları ahenkli, rahattı. Yağız aygırın suratında, burun deliklerinin çevresinde, tüylerinde ayazlı havadan buz saçakları vardı,

hayvanın soluğu beyaz bir buhar halinde çıkıyor ve havada dağılıyordu. Komutanın bindiği alaca atın adımları zarifti. İnce boynunu eğiyor, dizginleriyle oynuyordu. Her iki binicinin sırtında boz renkli, palaskayla sıkılmış kaputlar vardı, kollarında üçer kırmızı kare. Yalnız tabur komutanı Gavrilov'un şeritleri ve düğmeleri yeşil, arkadaşınınkiyse kırmızıydı.

Gavrilov, sınırda nöbet bekleyen tabur komutanıydı. Tabur postalarını yetmiş kilometrelik bir dizi halinde yaymıştı, o buranın "evsahibiydi". Yanındaki, Berezdov'dan gelen misafir, VVO taburunun savaş komiseri, Korçagin'di.

Gece kar yağmıştı. Şimdi tüylü tüylü, yumuşacık örtü halinde yerlerde yatıyor, ne at ayağı, ne insan ayağı izine rastlanıyordu. Biniciler koruluktan çıkıp arazide atlarını tırıs koşturdular. Biraz ötede, kırk adım kadar ileride iki direk görünüyordu.

- Duuuuur!

Gavrilov dizginini sıkıca gerdi. Korçagin neden durduklarını anlamak için yağız atını çevirdi. Gavrilov eğerinden sarkıyor, kardaki acayip izlere bakıyordu. Sanki dişli bir tekerlekle çizilmişti bu iz. Buradan kurnaz bir hayvan geçmiş olacaktı; acayip, yan yan çizdiği dairelerle düşmanını aldatmak için, herhalde, art ayaklarıyla ön ayaklarının izlerine basa basa yürüyordu.

İzin nereden geldiğini anlamak zordu. Ama bu hayvanın ayak izlerini merak etmemişti komutan. Bu zincir biçimindeki izin iki adım ötesinde başka bir ayak izi daha vardı, şimdi bu izler hafifçe karla örtülüydü. Buradan bir insan geçmişti, anlaşılan. İzlerini saklayamamıştı. Dosdoğru ormana gidiyordu, iz bunu apaçık gösteriyordu. Bu adam Polonya'dan geliyordu. Tabur komutanı atını yürüttü ve izi takip ederken devriyelerin açtığı ufak yola çıktı. Polonya

sınırından ötede, on-onbeş adım uzaklıkta yine ayak izleri görünüyordu.

- Demek gece birisi sınırı geçmiş, diye mırıldandı komutan. Hay kör şeytan, yine üçüncü bölük dalga geçmiş. Sabah raporunda hiçbir şey yok. Gavrilov'un bıyığına ak düşmüştü, ılık soluğundan da ufak bir buz saçağı bıyığını aşağı sarkıtmıştı, böylece kumandan gayet ciddi ve sert görünüyordu.

Binicilere doğru iki insan yürüyordu. Biri ufak tefek, kara bir şekil, güneşte fransız süngüsü yansıyarak ikide bir parlıyordu. Öteki adamsa dev yapılıydı, sarı koyun pöstekili gocuğu vardı sırtında. Alaca at binicinin baldırlarını hissederek adımlarını çabuklaştırdı ve biniciler az zaman sonra onlara doğru yürüyenlerle karşılaştılar. Kızılordu eri omuzundaki palaskasını düzeltip sigara izmaritini kara tükürdü:

- Merhaba, yoldaş! Ne var ne yok kendi bölgenizde?

Bunu sorarken tabur komutanı hemen hiç eğilmeden (Kızılordu eri çok uzun boyluydu) ere elini uzattı. Dev yapılı adam alelacele tek parmaklı eldivenini çıkardı. Tabur komutanı devriye ile el sıkıştı.

Polonyalı ise uzaktan onları izliyordu. İki kızıl subay (hem de üç kare bolşeviklerde binbaşı rütbesidir) erle yakın arkadaşlarıymış gibi selamlaşmıştı. Polonyalı bir an için kendi binbaşıları olan Zahırjevski'ye elini uzatsa ne olur diye düşündü ve bu saçma düşünce onu, başını çevirtip arkasına baktırdı...

- Nöbetimi şimdi aldım, yoldaş komutanım! diye rapor verdi Kızılordu eri.

- Oradaki ayak izlerini gördünüz mü?

- Hayır, henüz görmedim, komutanım.

- Gece saat iki ile altı arası nöbet kimdeydi?

- Surotenko'da, yoldaş komutanım!

- Peki, peki, dalga geçelim demeyesiniz!

Ve atını yürütmüşken öğütledi:

- Şu adamla daha az gezinmelisin.

Atlar yine tırısa kalkınca, sınırla Berezdov arasındaki geniş yolda, komutan anlatmaya başladı:

- Sınırda insan gözünü dört açmalı. Biraz dalga geçtin mi, bin pişman olursun sonradan. İşimizde uyku nedir bilmeyiz. Gündüzün sınırı geçmek pek de kolay değil, ama gece olunca kulak hep tetikte olmalı, ortalığı dinlemeli. Kendiniz karar verin, yoldaş Korçagin: Benim bölgemde dört büyük köy ortadan bölünmüş durumda. Çok zor işimiz. İstediğin kadar devriye dizisi kur, her düğüne, her bayrama kordonun ötesinden soy sop, kim varsa damlar misafirliğe. Gel de damlama. Evden eve yirmi adım, buradan nehri bir tavuk bile yürüyerek geçer. Eh, kaçakçılıktan da kurtulamıyoruz. Gerçi bütün bunlar önemsiz şeyler. Bir karı gelir, kırk derecelik Polonya Zubrovka votkası getirir hediye, ama büyük paraların döndüğü de oluyor, bu kaçakçılıkta. Polonyalılar ne yaparlar, bilir misin? Bütün sınır kasabalarında Üniversal mağazaları var, ne istersen alabilirsin. Bunu kendi köylüleri için yapmazlar, köylüleri fakir.

Korçagin ilgiyle tabur komutanını dinliyordu. Sınırda hayat bitmeyen bir keşif işidir.

- Peki, yoldaş Gavrilov, aramızda kalsın: Sorun yalnızca kaçakçılık mı?

Komutan kaşlarını çattı:

- Bütün bela burada işte... Tek sorunumuz bu değil.

Berezdov ufak bir kasabadır. Ücra bir taşra köşesi. Eskiden yahudilerin yerleştikleri yerler. Rastgele, plansız düzensiz inşa edilmiş iki-üçyüz ufak ev. Koca bir pazaryeri,

pazaryerinin ortasında yirmi kadar dükkan. Pazaryeri pis, hayvan gübresi içinde. Kasabayı çepeçevre köy evleri sarıyor. Daha çok yahudilerin oturduğu yerleşim merkezinde, mezbaha yolu üzerinde bir havra. Bu köhne binanın pek de kasvetli bir manzarası var. Hoş, havra cumartesi günleri boş durmaz, ama eski günlere kıyasla buna kalabalık mı denir? Hem de havra rahibinin hayatı eski hayat mı yani? 1917'de olup bitenler yüzünden burada, bu ücra taşra şehrinde bile gençler rahiplerine gereken saygıyı göstermez oldular. Yaşlı yahudiler haram et yemiyorlar, orası öyle, ama şu gençler hahamın lanetlediği domuz salamını nasıl da atıştırıyorlar! Tüh, düşünmek bile insanın midesini bulandırıyor. Haham Baruh yolunu kesen, çöplükte eşelenen hamarat domuza bir tekme attı, öfkeyle. Evet, Haham Baruh, Berezdov'un bölge merkezi haline gelmesini hiç de hoş görmüyordu. "İblisin bildiği şeyler, bir sürü komünist doluştu, allak bullak ettiler ortalığı, rahat durmazlar, her allahın günü yeni bir tatsızlık getiriyor," diyordu. Haham efendi daha dün, ortodoks papazının bahçeli evinin duvarı üzerinde yeni bir tabela farketti:

Ukrayna Komünist Gençlik Birliği
Brezedov Bölge Komitesi

Yok canım, yok, böyle bir tabeladan insana hayır mı gelir? Havrasının kapısına asılı bir ilan, düşünceye dalan hahamın gözünden kaçmıştı:

«Bugün kulüpte emekçi gençlerin açık toplantısı düzenlenecektir. Konuşmacılar: Yürütme Komitesi başkanı Lisitsin ile Bölge Komsomol Komitesi geçici sekreter yardımcısı yoldaş Korçagin. Toplantıdan sonra dokuz sınıflı okulun öğrencileri bir konser verecektir.»

Haham bu ilanı farkedince, öfkeden kudurarak onu. koparıp attı.

"İşte, işte, başlıyor, demek!"

Küçük kasabanın ufacık kilisesini iki yandan papazın büyük bahçesi kuşatıyordu, bahçede eski ustaların eseri, papazın evi. Odalar geniş ve küf kokulu, cansıkıcı havayla doluydu. Şimdi bomboş evde yaşayan, birbirlerinden çoktan bıkmış olan papazla karısı da cansıkıcı, bomboş insanlardı. Ama eve yeni evsahipleri taşınınca cansıkıntısının izi bile kalmamıştı. Tanrı emrinden çıkmayan eski evsahiplerinin ancak büyük kilise yortularında misafir kabul ettikleri büyük salonda kalabalık eksik olmuyordu şimdi. Papazın evi Berezdov kasabasının parti komitesi binası olmuştu. Giriş kapısının sağında, ufak bir odanın kapısında tebeşirle bir yazı yazılıydı: "Bölge Komsomolu". Burası Korçagin'in sık sık günlerini geçirdiği yerdi, şimdi Korçagin genel askeri eğitim görmüş ikinci taburun savaş tabur komiserliğinin yanısıra, bir de yeni kurulan Bölge Komsomolunun genel sekreterliği görevini de yerine getiriyordu.

Anna'nın evinde düzenledikleri arkadaş toplantısından beri sekiz ay geçmişti. Oysa ki, ona o akşam dünmüş gibi geliyordu. Korçagin bir yığın kağıdı yana itti, koltuğun arkalığına dayandı ve düşünceye daldı...

Ev şimdi sessizdi, vakit çok geçti. Parti Komitesi'nde kimse kalmamıştı. Biraz önce en son olarak Parti Bölge Komitesi genel sekreteri Trofimov ayrılmıştı ve Korçagin evde yapayalnızdı. Ayaz, camı fantezi desenlerle süslemişti. Masada petrol lambası yanıyordu. Soba da harıl harıl yanıyordu, oda sıcaktı. Korçagin geçmiş günlerini hatırlıyordu. Ağustos ayında Atölyeler kollektifi onu, gençlerin organizatörü olarak onarım işlerinde kullanılan katarla Yekaterinoslava göndermişti. Sonbaharın son günlerine kadar, yüzelliye yakın adam, istasyonlardaki savaş

yılları yıkıntılarını onararak, yanmış ve yağma edilmiş vagonları işe yarar duruma getirerek, bir istasyondan başka bir istasyona dolaşmış durmuştu. Yolları Sinelnikov'dan taa Polog'a kadar uzanmıştı. Eşkıya Mahno'nun eski saltanat merkezinde sağlam birşey kalmamıştı, adımda bir yıkıntı, adımda bir yağma izleri. Gulay-Polya'da bir hafta kadar uğraşıp su tulumbasının taş binasını onardılar. Su sarnıcının yıkılmış yanlarına demir levhalardan yama vurdular. O zamana kadar elektrikçi, tornacıların zanaatını, emeklerinin ne kadar zahmetli olduğunu bilmezdi. Ama yine de vida anahtarını tutan elleri, kaç bin paslı vidayı, somunu yerine takmıştı.

Sonbahar bitmek üzereyken onarım işleri treni, kendi atölyesine döndü. Atölyeler yüzelli çift işçi kolunu yeniden binalarına kabul ettiler.

Elektrikçi, Anna'nın evinde sık sık görünmeye başladı. Alnındaki kırışıklar düzeldi. Artık sık sık attığı kahkahası başkalarını da gülmeye zorluyordu.

Üstleri başları mazot kokan işçiler, biraraya toplanarak eski mücadelelerin, içsavaşların hikayelerini dinlerlerdi. Asi, ama köle Rusya'nın, taçlı ejderi devirme girişimlerini, Stefan Razin ve Pugaçev ayaklanmalarını anlatırdı Korçagin.

Bir akşam, Anna'da büyük bir kalabalık toplanmışken, elektrikçi çok eski ve zararlı bir alışkanlığından ani bir kararla kurtuldu. Çocuk yaştan beri sigaraya alışık olduğu halde, geri dönülmez bir tavır ve kesinlikle:

- Artık sigara içmiyorum, dedi.

Bu en beklenmedik bir anda oldu. Odadakiler *«alışkanlık insan azminden daha güçlü birşey midir»* konusunda tartışıyorlardı. Evet diyen vardı, hayır diyen de eksik değildi.

Elektrikçi tartışmaya katılmamıştı, ama Talya onu da tartışmaya zorladı. Korçagin de düşündüğünü söyledi:

- Elbette ki, insan alışkanlıklarını yönetir, yoksa iş tersine değildir. Yoksa halimiz ne olurdu?

Tsvetayev oturduğu köşeden bağırdı:

- Büyük sözler. Korçagin böyle konuşmayı sever. Peki, söz adamın mihengiyse, şu duruma bak: Kendisi sigara içiyor mu? İçiyor. Sigara içmenin faydası var mı? Yok, bunu da biliyor. Biliyor, ama bırakamıyor, vidaları laçka olmuş da çünkü... Efendim, «kültür propagandası» yapıyordu geçenlerde, gruplara. Tsvetayev sesinin tonunu değiştirerek buz gibi soğuk bir alayla sordu: Ya ana avrat sövmek nasıl oluyormuş, kendisi anlatsın. Pavka'yı bilenler söylesin, az, ama öz sövüyor Pavka. Vaaz vermek evliya olmaktan daha kolaydır. Yaaa..

Herkes sustu. Tsvetayev'in sert çıkışı herkeste tatsız bir etki yapmıştı. Elektrikçi neden sonra cevap verdi. Ağır ağır ağzından sigarasını aldı, söndürdü ve yavaşça:

- Artık sigara içmiyorum, dedi.

Biraz sustuktan sonra ekledi:

- Biraz kendim için, biraz da Dimka için. kötü bir alışkanlıktan vazgeçemeyenin ciğeri beş para etmez. Kala kala ana avrat sövmem kalıyor. Bu ayıbımı kökünden söküp atamadım, ama Dimka bile küfürlerimi çok ender duyduğunu söylüyor, bunu kabul ediyor. İnsanın ağzından laf kaşla göz arasında çıkıverir, sigara yakmaya benzemez bu, bunun için küfürü de bıraktığımı söyleyemem. Ama sırası gelince küfürü de bırakacağım.

Tam kış bastırmak üzereyken ırmak yakacak odunla örtüldü, her tarafı tıkandı odunlarla. Sonbaharın gür suları bunları sürüklüyor, parçalıyor ve yakacak böylece

mahvoluyor, akıntıya kapılıp ırmak boyunca uzaklara yayılıyordu. Solemenka, orman hazinesini kurtarmak için yine kollektiflerini gönderdi.

Kollektiften geri kalmamak için Korçagin, arkadaşlarından şiddetli soğukalgınlığını saklamıştı ve bir hafta sonra iskelenin bulunduğu kıyıda dağ dağ odun istifleri dizilince, buz gibi soğuk suyla sonbahar rutubeti Korçagin'in kanında uyuklayan eski düşmanını uyardı ve genç adam yüksek ateşle yanmaya başladı. İki hafta had bir romatizma onu kıvrandırdı durdu, hastahaneden dönünce mengenede yaptığı işleri ancak ata binmiş gibi oturarak yapabiliyordu. Ustası başını salladı durdu. Birkaç gün geçtikten sonra tarafsız komisyon, onun bedenen çalışamaz olduğunu bildirdi. Maaşını ödediler ve isterse emekliye ayrılabileceğini söylediler, ama Korçagin bu öneriyi öfkeyle reddetti.

Sevdiği atölyelerden yüreği sızlayarak ayrılmıştı. Bastonuna dayanarak, çok eziyet veren ağrıya karşın ağır ağır yürüyebiliyordu. Annesi birçok mektup göndermişti, gelmesi için yalvarıyordu ihtiyarcık. Şimdi ihtiyar anneciğini ve vedalaşırken söylediği sözleri hatırlıyordu: "Yalnız sakatlandığınız zaman sizleri görmek nasip oluyor."

İl Komitesi'nden, düzgün bir rulo halinde bükülmüş iki belge aldı, bunlar komsomol ve parti tasdiknamesiydi. Sonra, üzülmemek için kimseyle vedalaşmadan annesinin yanına gitti. İki hafta ihtiyarcık şişen bacaklarını ovdu, sıcak sulara sokarak ısıttı, türlü merhemler sürdü. Aradan bir ay geçtikten sonra, artık bastonsuz yürüyebiliyordu, kalbi sevinçle çarpıyordu, alacakaranlık yeniden şafağa dönüşmüştü. Tren onu il merkezine getirdi. Üç gün sonra Organizasyon İşleri Dairesi'nde eline bir belge verdiler, buna göre İl Askerlik İşleri Komisyonu'nun emrine gönderiliyordu, askeri birliklerin eğitilmesinde politik eğitim işlerini o yönetecekti.

Korçagin, bir hafta sonra bu küçük kasabaya geldi. İkinci tabur komutanlığına atanmıştı. Komsomol Bölge Komitesi'nde, birbirinden kopmuş bir şekilde çalışan bütün gençleri toplayarak, yeni bölgede Komsomol örgütü kurma görevini üstlenmişti. Hayatının akışı yine değişiyordu.

Dışarısı sıcaktı. Yürütme Komitesi başkanının çalışma odasına, açık duran pencereden, bir vişne dalı bakıyordu. Yürütme Komitesi'nin karşısındaki katolik kilisesinin gotik çan kulesinin üzerindeki altın haç güneş ışığında parlıyordu. Pencerenin önündeki ufak bahçede, incecik kabarık tüylü, içinde eşelendikleri sarı-yeşil otların renginde kaz palazları yiyecek arıyorlardı. Kaz palazları Yürütme Komitesi bekçisinindi.

Yürütme Komitesi başkanı şimdi aldığı telgrafın son satırını okudu. Yüzü gölgelendi. İri, kalın boğumlu eli, kıvır kıvır gür saçlarına daldı ve bir süre oradan çıkmadı.

Berezdov Yürütme Komitesi Başkanı Nikolay Nikolayeviç Lisitsin, henüz yirmidört yaşındaydı, ama bu gerçeği ne iş arkadaşları ne de parti üyeleri bilirdi. İriyarı, güçlü kuvvetli bir adamdı, çehresi sert ifadeliydi, bazen dehşet saçardı. Görenler onu otuzbeş yaşında sanırdı. Vücudu sağlamdı, kalın bir boyun üzerine yerleşmiş büyük kafalıydı, kahverengi gözleri biraz soğuktu, insana dik dik bakardı, çenesinin hatları enerjik ve sertti. Üstünde lacivert binici pantolonu, sol göğüs cebi üzerinde Kızıl Bayrak nişanı bulunan eski, kurşuni bir ceket vardı.

Ekim Devrimi'nden önce Lisitsin, Tula Tüfek Fabrikasında torna tezgahının "komutanlığını" yapmıştı, aynı fabrikada babası, dedesi demir kesmişler, bilemişler, işlemişlerdi.

Ama, kendi imal ettiği silahı kapıp yola düştüğü o sonbahar gecesi, Kolya Lisitsin içinden çıkılmaz bir tipiye dalmıştı. Devrim ve Parti, onu bir yangından başka bir

yangına savurdu durdu. Tula tüfekçisi, Kızılordu eri olarak savaşa başlamış, askeri birlik komutanlığına, alay komiserliğine kadar yükselmişti.

Topların gürlemesi, yangınlar artık geçmişte kalmıştı. Şimdi Nikolay Lisitsin burada, bu sınır bölgesindeydi. Hayat görünüşte barış havası içinde geçiyordu. Akşam geç vakte kadar ürün, hasat haberlerini okuyup izliyordu. Ama gelen bir telgraf henüz eskimemiş günleri canlandırıyor. İdareli, cimri telgraf diliyle uyarıyor telgraf:

> *«Acele, çok gizli. Berezdov Yürütme Komitesi başkanı Lisitsin'e. Sınır boyunca polonyalılar büyük çeteler topluyor. Sınır bölgelerinde terör olası. Acele önlem alınması. Mali şubenin bütün fonlarını, vergilerden elde edilen paralarla birlikte merkeze gönderin.»*

Lisitsin çalışma odasının penceresinden Yürütme Komitesi'ne her girip çıkanı görebiliyordu. Sahanlıkta Korçagin belirdi. Bir dakika sonra kapı çalındı.

- Otur, konuşalım. Lisitsin, Korçagin'e elini uzattı.

Yürütme Komitesi Başkanlığında, tam bir saat hiçbir ziyaretçi içeri alınmadı.

Korçagin dışarı çıktığı zaman, öğle olmuştu. Bahçede, Lisitsin'in küçük kızkardeşi Niyura göründü. Pavel ona Anyutka derdi. Küçük kız utangaç ve yaşına yakışmayacak derecede ciddiyken, Korçagin'i gördüğü zaman daima gülümserdi. Şimdi de çocuksu, beceriksiz bir hareketle selam verdi ve alnına düşen perçemini arkaya attı.

- Kolya'nın yanında kimse var mı? Mariya Mihaylovna onu öğle yemeğine bekliyor.

- Gir, Anyutka, gir, kimse yok.

Ertesi gün, daha şafak sökmeden, Yürütme Komitesi'ne, besili atların çektiği üç araba yanaştı. Arabalardaki insanlar kendi aralarında alçak sesle konuşuyorlardı. Maliye Şubesinden birkaç kurşun mühürlü çuval çıkarıldı, arabalara yüklendi, az sonra araba tekerlekleri şoseyi dövmeye başladı. Arabaların yanında Korçagin'in komutasında muhafızlar ilerliyordu. Bölge Merkezi'ne kadar ne de olsa kırk kilometre vardı ve bunun yirmibeş kilometresi kuytu ormanlardan geçiyordu. Ama, yolculuk kazasız belasız bitti: Paralar, Bölge Maliye Müdürlüğü'ne teslim edildi.

Daha bir-iki gün geçtikten sonra, sınır yönünden atını dörtnala koşturarak bir süvari eri sökün etti. Köpük içindeki atı ve biniciyi yerel boşgezenlerin şaşkın bakışları izledi.

Yürütme Komitesi'nin kapısı önünde süvari eri çuval gibi atından yere devrildi, eliyle kılıcını tutarak, kaba botlarıyla paldır küldür evin merdivenini gümbürdetti. Lisitsin, kaşlarını çatarak erin elinden paketi teslim aldı, mührü kırdı ve zarfı imzalayarak geri verdi. Sınır muhafızı atına soluk aldırmadan yeniden eğerine atladı ve atı hemen dörtnala kaldırarak geldiği yere doğru yol almaya başladı.

Paketin içindekileri şimdiye dek bunu okuyan Yürütme Komitesi başkanından başka kimse bilmiyordu. Ama kasaba sakinlerinin av köpekleri kadar keskin koku alan burunları vardı. Esnaftan üç kişiden en az ikisi muhakkak ufak tefek kaçakçılık işleri yapardı. Bu zanaatları sayesinde içgüdüyle kendilerini bekleyen tehlikeleri sezebiliyorlardı.

VVO taburu karargahına doğru uzanan kaldırımda iki kişi hızlı hızlı yürüyordu. Bunlardan biri Korçagin'di. Kasaba halkı bu adamı tanırdı, üstünde zaten daima silahı vardı. Ama Parti Komitesi sekreteri Trofimov'un kayışında kılıfı içinde nagant tabancası asılıydı o gün. Durun hele, dediler, işin içinde bir iş olmasın?

Birkaç dakika sonra karargahtan on-onbeş kişi dışarı fırladı, süngüleri takılı tüfekleri "silaha davran" biçiminde tutarak, dörtyol ağzındaki değirmene doğru koştular. Geride kalan komünistler ve komsomol gençleri parti komitesi binasında silahlanıyordu. Başında Kuban kalpağı, yanında zaten daima asılı duran mavzeriyle Yürütme Komitesi başkanı at sırtında dörtnala geçti. Besbelliydi ki, olağanüstü bir şeyler olup bitiyordu. Kaşla göz arasında koca meydan ve yan sokaklarda in, cin kalmadı, sanki sakinleri ölmüş gibi. Ufak dükkanların kepenkleri indi, ortaçağdan kalma koca asma kilitler asıldı. Sokak korkusuz tavuklara ve sıcaktan baygın domuzlara kaldı, hayvanlar da titizlikle çöp yığınını ayıklamaya devam ettiler.

Kentin dış mahallelerinde, bahçe kenarlarında pusu kuruldu, silahlı adamlar pusuya yattı. Buradan tarlalar başlıyor ve yolun dümdüz hattı kilometrelerce uzayıp gidiyordu.

Lisitsin'in aldığı haberde sözler kısa ve kesindi:

> *"Bu gece Poddubets bölgesinde bir çarpışma oldu, aşağı yukarı yüz kılıç, iki hafif makineli tüfeği olan atlı bir çete sovyet topraklarına geçti. Önlem alınız. Eşkıyaların izleri Slavut ormanlarında kayboluyor. Uyarı: Çeteyi kovalayan yüz kızıl kazak gündüzün Berezdov'dan geçecek. Karıştırmamaya dikkat ediniz.*
>
> ***Bağımsız Sınır Taburu Komutanı Gavrilov"***

Bir saat sonra, küçük kasabaya doğru uzanan yolda bir atlı göründü. Onun bir kilometre kadar arkasından da bir atlı grubu geliyordu. Korçagin dikkatle ileriye bakıyordu. Atlı ihtiyatla, kuşkuyla yaklaşıyordu, ama yine de bahçede kurulan pusunun farkına varamadı. Bu süvari, Yedinci Kızıl

Kazak alayından genç bir Kızılordu eriydi. Keşif yapmanın acemisiydi, bunun için birden bahçelerden yola çıkan insanlar onu sarınca ve herbirinin göğsünde KİM (Komünist Gençlik Enternasyonali) işaretini görünce utanarak gülümsedi. Kısa süren bir konuşmadan sonra, süvari atını geldiği yere doğru çevirdi ve yaklaşan yüz kişilik birliği karşılamak üzere tırıs koşturdu. Pusudakiler kızıl kazaklara yol verdiler ve sonra tekrar bahçede pusuya yattılar.

Birkaç huzursuz gün geçti. Lisitsin yine bir haber aldı, buna göre çeteciler bozguncu harekete geçmeden kızıl süvariler tarafında kovalanmış ve alelacele sınırın ötesine çekilmeye zorlanmıştı.

Ufacık bir bolşevikler grubu -topu topu ondokuz kişi- bütün bölgelerde Sovyetler'in yapılanma planını gerçekleştirmeye yardıma koyuldu. Yepyeni, henüz örgütlenen bölgede herşeyi yenibaştan düzenlemek gerekiyordu. Hele sınırın yakınlığı herkesi uyanık tutuyordu.

Sovyetlerin yenibaştan seçilmesi, çetelerle çatışmalar, kültür işleri, kaçakçılarla savaşma, askeri işler, parti işleri, komsomol işleri; işte, Lisitsin'in, Trofimov'un, Korçagin'in, küçük grubun hayatlarının şafaktan guruba kadar dört nala koştuğu meydan.

At üzerinden yazı masası başına, yazı masasından gençlerin oluşturduğu mangaların eğitim gördüğü meydana; klüp, okul, iki-üç toplantı, gece olunca yine at sırtı, kalçada asılı mavzer ve sert bir tavırla sorulan: "Duuuur, kim var orada?" sorusu, sınırın ötesinden sokulan kaçak malla dolu arabanın tekerleklerinin delice takırtısı. 2 No.lu tabur komutanının gündüzleri ve geceleri işte bunlardan ibaretti.

Berezdov'un Bölge Komsomol Komitesi demek, Korçagin demek, Kadınlar Şubesi başkanı, Volga dolaylarından gelen, çekik gözlü kız Lida Polevih demek, bir de Jenka Razvalihin demekti. Jenka liseyi yeni bitirmiş,

uzun boylu, genç, yakışıklı biriydi, "genç bey, küheylan at" derler ya, ikisi ele avuca sığmaz. Tehlikeli maceralara bayılırdı Jenka, Şerlok Holmes'in, Lui Bussenar'ın maceralarını okur dururdu. Razvalihin Bölge Komünist Partisi'nin yazı işlerine bakardı, dört ay kadar önce komsomola yazılmıştı ama komsomollar arasında yaşlanmış bir bolşevik tavırları takınırdı. Berezdov'a gönderilecek adam yoktu, bu nedenle Bölge Komitesi uzun uzadıya düşünüp taşındıktan sonra Razvalihin'i politik eğitim uzmanı olarak gönderdi.

Güneş tam tepedeydi. Sıcak en kuytu köşelere siniyordu, canlı yaratık namına ne varsa, bir dam, bir sundurma, bir çalı-çırpı bulmuştu başını sokacak, sıcaktan korunacak; köpekler bile ambarların altına girip sıcaktan bitkin ve tembel bir pozda yayılıp kalmışlardı. Canlı olan ne varsa köyden kaçmışa benziyordu. Yalnız, kuyunun başındaki su birikintisi içinde, çamura gömülen domuz zevkten ikide bir homurdanıyordu.

Korçagin atını çözdü. Dizindeki ağrıdan dudağını ısırarak eğere atladı. Öğretmen kız, okulun merdiveninde duruyor, elini güneşe siper yaparak bakıyordu. Gülümseyerek:

- Yine görüşmek üzere, güle güle komutan yoldaş, dedi.

At sabırsızlıkla ayağını yere vurdu, boynunu eğdi, dizginler gerildi.

- Hoşça kalınız, yoldaş Rakitina. Demek ki, kararımız karar: Yarın ilk dersinizi vereceksiniz.

At dizginin gevşediğini duyunca hemen tırısa kalktı. Tam bu sırada Korçagin'in kulağını vahşice bağrışmalar, çığlıklar deler gibi oldu. Böyle çığlıkları köyde yangın sırasında kadınlar atar. Dizgin sertçe gerildi, komutan köyün kenarından onlara doğru soluk soluğa genç bir köylü kadının

koştuğunu gördü. Rakitina yolun ortasına çıkarak onu durdurdu. Bitişik evlerin eşiklerinde insanlar göründü, daha çok ihtiyar adamlarla kocakarılar. Güçlü kuvvetli insan olarak kim varsa, hepsi tarladaydı.

- Oy, yetişin amanın, neler oluyor, neler! Oy, yetişin, dayanamam gayrı!

Korçagin ona yaklaşınca her yerden insanların koştuğunu, onları sardıklarını gördü. Kadını bir o yana, bir bu yana çekiyor, üstündeki beyaz entarinin kolunu yırtarcasına, ürkek sorular yağdırıyorlardı. Ama kadıncağızın anlamsız bağırtısından doğru dürüst birşey anlaşılmıyordu ki. "Kıydılar, cana kıydılar. Boğazlıyorlar birbirlerini!" Bütün söyleyebildiği şeyler bunlardı. Saçı sakalına karışmış bir dede, bir eliyle kayan pantolonunu tutarak, budalaca sıçrayışlarla genç kadına saldırıyordu:

- Kız, ne bağırıyon, tüüü, kaçık! Hani kim kimi boğazladı? Ne diye dövdü? Sus be, cırlama kız. Tüh, şeytan götürsün seni be!

- Köyümüz poddubetslilerle dövüşüyor, tarla sınırı yüzünden! Poddubetsliler öldürüyor bizimkileri, yetişin!..

Felaketin ne olduğu anlaşıldı. Sokakta kadınlar haykırdı, ihtiyarlar öfkeyle homurdandı. Haber bütün köye yayıldı, tehlike çanları gibi ortalığı kapladı: "Yetişin! Poddubetsliler tırpanla bizimkileri kesiyor!" Kıpırdayabilen, yürüyebilen kim varsa sokağa fırladı ve yabalar, baltalar yada bostan çitinden çekip kopardığı kazıklarla silahlanarak, köyün sınır anlaşmazlığını her yıl kanlı bir dövüşle çözümledikleri kıra doğru koştular.

Korçagin atını öylesine mahmuzladı ki, hayvan hemen dörtnala kalktı. Yağız aygır, binicisi tarafından coşturularak, koşanları geçiyor, rüzgar gibi ileri atılıyordu. Kulaklarını başının arkasına eğerek, ayaklarını havaya ata ata yol

alıyordu. Tümsekte yeldeğirmeni yollarını kesecekmiş gibi kanatlarını germişti. Yeldeğirmeninin sağında, aşağıda, dere kenarındaki düz arazi, çayır-çimenlikti. Sol yandaysa, göz alabildiğine çavdar tarlaları uzanıyordu. Rüzgar olgun başaklı çavdarı hafifçe tepesi üstünden okşarcasına kıpırdatıyordu. Yol kenarındaki gelincikler al benekler gibi gülümsüyordu. Burası sessiz ve dayanılmayacak kadar sıcaktı. Yalnız uzaktan, gümüşten bir yılan gibi, güneşte ısınmış derenin bulunduğu yerden bağırtılar geliyordu.

At, vadideki çimenli alana doğru, yokuş aşağı, korkunç bir hızla uçup gidiyordu. "Bir tökezlese, tamam, onun için de, benim için de düştüğü yer mezar olur" diye düşünüyordu Pavel. Ama atı durdurmanın olanağı da yoktu. Bunun için Pavel yağız aygırın boynuna yatarak kulağında ıslık çalan rüzgarı dinliyordu.

Deli gibi, sarhoş gibi çayıra daldı. Orada insanlar körce, hayvanca bir kudurmayla birbirine saldırıyorlardı. Birkaç kişi kanlar içerisinde yerde yatıyordu.

At, elinde tırpanın sapından kalan bir parçayla, yüzünden kanlar akan bir delikanlının peşinden koşan sakallı bir adama göğsüyle çarptı, herifi yere düşürdü. Yüzü güneş yanığı, güçlü kuvvetli bir köylü yere düşürdüğü düşmanını ağır, korkunç botlarıyla eziyordu, ille de tekmelerini mide boşluğuna isabet ettirmeye çalışarak.

Korçagin insan kalabalığına atının bütün ağırlığıyla saldırdı, dövüşenleri dört bir yana dağıttı. Kendine gelmelerine meydan vermeden deli gibi atını sağa, sola koşturuyor, hayvanlaşan insanların üstüne üstüne sürüyordu. Bu kanlı kalabalığı yalnız kendilerininki gibi bir vahşetle ve onları korkutarak dağıtabileceğini bildiği için, kudurmuş gibi haykırıyordu:

- Dağılın, hayvan oğlu hayvanlar! Vay çeteciler, vay ızbandutlar vay, şimdi hepinizi vururum!

Bunu derken mavzerini kılıfından çekti, öfkeden çarpılmış suratlı bir kavgacının kafası üstünden bir el ateş etti. Atın bir sıçrayışı, bir el ateş. Bazıları tırpanlarını atarak kaçmaya başladılar. Böylece çayırda kudurmuş gibi atını koşturup mavzerini de susturmadan, tabur komutanı istediğini elde etti. İnsanlar çayırdan dört bir yana dağıldılar. Artık uyanıp sorumluluktan kaçıyorlardı, bu kimbilir nerelerden başlarına bela olmaya gelmiş, korkunç öfkeli, durmadan şu "şeytan makinesiyle" ateş eden adamdan kurtulmak için dağılıyordu dövüşenler.

Az zaman sonra Poddubtsi'ye Bölge mahkeme heyeti sökün etti. Halk yargıcı çok uğraştı, uzun uzun tanıkları sorguya çekti, ama dövüşe neden olanı bulamadı. Dövüşten ölen olmamıştı, yaralılar da hayatta kaldılar. Yargıç ısrarla, bolşevikçe bir sabırla önünde suratları asık duran köylülere bu dövüşün anlamsızlığını, vahşetini anlatmaya çalışıyordu.

- Tarla sınırından koptu kıyamet, yoldaş yargıç, sınırlar birbirine karıştı. Bu yüzden, her yıl yeni baştan dövüşüyoruz.

Yine de birkaç kişiden bu dövüşün hesabı soruldu.

Aradan bir hafta geçmişti. Ekinin biçildiği yerlerde mahkeme komisyonu dolaşıyor, kavga-dövüş konusu olan yerlere ufak kazıklar çakıyordu. İhtiyar topograf, ter içinde, sıcaktan bunalmış, uzun yol yürümekten yorulmuş, bitkin bir halde ölçü aletini sararken, Korçagin'le konuşuyordu:

- Otuz yıldan beri topografın ben. Köylerde en büyük kavgaların dövüşlerin nedeni hep tarla sınırlarıdır. Bir bakın, çayır-çimenlerin sınırlarına. Sarhoş bir insan daha düzgün yürür, vallahi. Ya tarlalardaki duruma ne dersiniz? Üç adım eninde şerit biçiminde parçalar birbirine karışıyor, gel de böl bakalım, aklını kaçırır insan. Her yıl bu sınırlar daha da çoğalıyor, daha da kesirli oluyor. Oğul babasından mı ayrılıyor, al sana şeridin yarısı. Emin olunuz, aradan yirmi

yıl geçsin, tarlalarda sınırdan başka birşey kalmaz, ekilecek toprak salt sınır olur. Şimdi bile, bu sınırlar ekilebilecek toprağın yüzde onunu yutuyor.

Korçagin gülümseyerek:

- Yooo, yoldaş topograf, yirmi yıl sonra tarlalarımızda tek bir sınır kalmayacak, dedi.

İhtiyar karşısındakine iyimser bir bakış attı.

- Ya, komünist toplumu mu anlatmak istiyorsunuz? Ama bu henüz çok uzak bir geleceğe ait bir konu.

- Budanovka Kolhozu'nu biliyor musunuz?

- Aaaa, ne demek istediğinizi anladım.

- Tamam.

- Evet, Budanovka'yı bilirim... Ama yine de bu olağanüstü bir durum sayılır, yoldaş Korçagin.

Komisyon ölçüyor, biçiyordu. İki delikanlı yerlere ufak kazıklar çakıyordu. Ekinin biçildiği yerin sağında ve solunda köylüler duruyor, kazıkların eski sınırlar üzerine çakılmasını gözetliyordu, bu eski yer, topraktan dışarı uzanan yarı çürümüş sopalardan belliydi.

Tembel, cılız beygirinin sırtında kamçıyı şaklattıktan sonra, geveze arabacı arabadakilere döndü ve hikayesine devam etti:

- Kimbilir şu komsomol bizde nereden, nasıl türedi. Eskiden yoktu böyle birşey. Bu melanet öğretmenden geliyor hep, karının soyadı Rakitina, bilirsiniz belki. Genç kadın, körpecik daha, ama ne başbelası! Köyde bütün karıları baştan çıkaran o, ne işler çeviriyor adı batasıca, topluyor karıları, al sana dümen. Rahatsızlıktan başka birşey değil. Hani hırslanıp da gel de marizle karını bakalım, hırslanmadan, dayaksız olur mu? Eskiden olsa, suratını siler, susar. Ama şimdi, şöyle bir okşasan bir bağırtı, bir yaygara.

Yok Halk Mahkemesi, yok bilmem ne. Gencecik kadınlar, ayrılıyorum, diye dayatır, madde madde yasalar okur. Şu benim Ganka, doğdu doğalı sessiz sedasızken vay, bakıyorum, onlara sokuluyor, delege olmaya hevesli. Hani karıların başkanı gibi birşey. Bütün köy ona taşınmaya başladı. Dur dedim, Ganka, seni dizginle bir okşayayım da gör delegeliği. Ama sonra boşverdim. Dokunmamak daha iyi. Varsın gak-gak-gak kazlar gibi bağrışsınlar. Yoksa becerikli karı haaa, evi-barkı çekip çeviriyor yani, idaresi iyi, diyeceğim...

Arabacı açık duran mintanın altından kıllı göğsünü kaşıdı ve laf olsun diye beygirini sağrısının altından kamçılayarak coşturdu. Arabadaysa Razvalihin ile Lida vardı. Poddubets'te ikisinin de işi çıkmıştı. Lida delegeler toplantısını düzenleyecekti, Razvalihin ise komsomol hücresindeki işi bir düzene sokacaktı.

Lida, takılarak, arabacıya sordu:

- Yoksa komsomol gençlerini sevmez misin, dayı?

- Yoooo.. zararsız. Gençler, delikanlılar varsın oynaşsınlar, kaynaşsınlar. Tiyatro yaparlar, yada başka eğlence. Ben severim oyunu, iyi olsun isterim ama. Biz dedik başımıza bela kesilecek çocuklar, ama yooo, zararsız. Duyduk, sarhoşluk yokmuş onlarda, hani yaramazlık filan yapamazlar, sıkıdır düzenleri. Bunlar okumaktan yana daha çok. Ama allah'a kancayı takıyor, kilisemizi kulübe çevirelim, diyorlar, o kötü. Bu kadarı fazla, ihtiyarlarımız hani, kocakarılar fena gücenik komsomola. Bu da olmasa, ötesinden bana ne? Bi de başka bir düzensizlik: Nerede yalınayak, başıkabak, nerede ırgat varsa, yada evsiz barksız kimse ille de onları yanlarına alıyorlar. Ağa oğullarınıysa, ıh-ıh, sokmuyorlar aralarına.

Araba tepeden indi ve okul binası önünde durdu.

Okul bekçisi kadın, gelenleri kendi odasına yerleştirdi, kendisiyse samanlığa gitti, orada uyuyacaktı. Lida ile Razvalihin uzayan toplantıdan yeni dönmüşlerdi. Oda karanlıktı. Lida ayakkabılarını çıkardı, karyolaya yerleşti ve hemen uyudu. Onu uyandıran Razvalihin'in eliyle dokunması oldu. Niyetinin kötü olduğu belliydi.

- Ne var, ne istiyorsun?

- Sus be, Lidka, ne bağırıyorsun? Yalnız başıma yatmaktan sıkıldım, boş ver! Sen de zıbarmaktan başka birşey bilmiyor musun?

- Çek ellerini hergele, defol karyolamdan! Lida onu hızla itti. Zaten eskiden beri Razvalihin'in pis pis gülümsemesinden nefret ederdi. Razvalihin'e çok ağır, çok alaycı sözler söylemek istiyordu Lida, ama çok uykusu vardı, yeniden gözlerini yumdu.

- Nedir bu nazlar, be? Aman efendim! Bu aydın insan davranışları ne de yakışıyor sana hani! Küçük hanım yoksa asil aile kızlarının okuduğu yatılı okuldan mısınız? Haydi oradan, kurıtma be! Zavallı masum kız rolü mü oynuyorsun? Sen kendini bilen bilinçli bir insansan, önce benim arzularımı yerine getir, sonra istediğin kadar uyu.

Daha fazla laf söylemenin gereksiz olduğunu düşünerek, yine minderin serili olduğu karyolaya tırmandı ve enerjik bir hareketle kolunu Lida'nın omuzuna doladı.

Lida tamamen uyanarak:

- Defol, hergele! diye bağırdı. Yemin ederim, yarından tezi yok, yaptıklarını Korçagin'e anlatacağım.

Razvalihin onu kolundan yakalayarak sinirli sinirli söylenmeye başladı:

- Vız gelir bana senin Korçagin'in, hey, tekme atma, yoksa zorla elde ederim seni.

Lida ile kapıştılar. Karanlıkta bir tokat sesi duyuldu, sonra bir daha, bir daha... Razvalihin bir kenara savruldu. Lida karanlıkta rastgele kapının olacağı yere doğru koştu, kapıyı buldu ve iterek avluya çıktı.

Orada ayışığında sinirden tir tir titreyerek dikilip kaldı.

Razvalihin ona öfkeli bir sesle bağırdı:

- Eve gir, aptal!

Minderini avluya çıkardı ve geceyi açık havada geçirdi. Lida ise kapının sürgüsünü sürgüledi, yatağına girdi ve büzüldü.

Sabahleyin dönüş yolunda Razvalihin ihtiyar arabacının yanına oturdu, sigara üstüne sigara içiyordu yol boyunca. "Vay canına, bu kırtıpil karı gidip Korçagin'e yetiştirmesin. Vay salatalık turşusu! Hadi güzel bir kız olsa gam yemem, ama "surata bak, süngüye davran" cinsinden birşey. İyisi mi barışayım yoksa bir hır çıkabilir. Korçagin zaten bana kötü kötü bakar durur hep."

Razvalihin, Lida'nın yanına oturdu. Utanmış gibi tavırlar takındı, gözleri neredeyse kederlendi, özür dilemek istiyor, cesaret edemiyormuş gibi numaralar yaptı. Pişmandı, nedamet getiriyordu sözümona. Sonunda muradına erdi: Kasabanın kenar mahallelerine girerken Lida bir gün önce olanları kimseye anlatmayacağına sözverdi.

Sınır köylerinde birbiri ardına komsomol hücreleri meydana gelmeye başlıyordu. Hareketin bu ilk fidelerine Bölge Komsomol gençleri bütün güçlerini harcıyorlardı. Korçagin ile Lida Polevih bütün günlerini oralarda geçiriyorlardı.

Razvalihin köylere gitmeyi sevmezdi. Köy delikanlılarına yaklaşmasını beceremezdi, çocuklar ona güvenmiyorlardı ve böylece başlanmış işi sadece bozuyordu. Polevih ile Korçagin ise bunu gayet doğal ve basit bir şekilde

beceriyorlardı. Lida köy kızlarını topluyordu etrafına, onlar arasından arkadaş seçiyor ve artık bağının kopmamasına dikkat ediyordu, böylece kızlar yavaş yavaş komsomol gençlerinin hayatıyla, çalışmalarıyla ilgilenmeye başlıyorlardı. Korçagin'i bölgede tanımayan yoktu. İkinci eğitim taburunda, askerlik yaşını doldurmamış binaltıyüz öğrenci vardı ne de olsa. Şimdi bu köy eğlencelerinde, sokakta, halk eğitiminde akordeonun rolü çok büyüktü. Akordeon sayesinde Korçagin için "o bizim delikanlımızdır, bizdendir" deniliyordu. Komsomola giden yol, bu delikanlıların birçoğu için buradan başlıyordu. Bu şarkılı, büyülü akordeondan, yüreği heyecanla dolduran, hızlı marş temposuna insanı kaptıran, yada hüzünlü, düşünceli ve tatlı Ukrayna şarkılarının dalgalanan ezgileriyle insanın içini açan akordeondan başlıyordu dostlukları. Akordeonu da akordeoncuyu da dinliyordu gençler, bu eski ustayı, şimdiyse tabur komutanını ve onların deyimiyle "komsomol sekretercisini." Hem akordeonun şarkıları, hem de genç komiserin söyledikleri yüreklerde uyum buluyordu. Ve böylece köylerde, kasabalarda yeni yeni şarkılar, marşlar duyulmaya, dua kitapları ve rüya tabirleri yanında yeni yeni kitaplar okunmaya başlıyordu.

Kaçakçılar çok sıkıştırılıyordu, artık yalnızca sınır devriyelerini değil, Sovyet Hükümeti'nin genç yandaşlarını, yardımcılarını da yakından gözetlemek zorunda kalıyorlardı, onlardan sakınmak için. Bazen düşmanı pusuya düşürmek hevesinden, sınır boyu köy komsomol hücreleri "kraldan çok kral taraftarı" oluyordu, o zaman Korçagin, şefliği altında bulunan gençleri koruyordu. Birgün Poddubets hücresinin ateşli tartışmacı, aceleci, lacivert gözlü sekreteri Grişutka Horovodko, kendi olanaklarıyla köy değirmencisine gece kaçak mal geleceğini öğrenerek, bütün hücresini ayağa

kaldırdı. Hücre, eğitim tüfeği ve iki süngüyle silahlanarak, başlarında Grişutka ile geceleyin değirmeni kuşattı ve ava pusu kurdu. Kaçak maldan sınır karakolunun da haberi olmuştu, o da kendi muhafızlarını değirmeni kuşatmak üzere gönderdi. Gece olunca her iki taraf birbirine girdi ve yalnız sınır muhafızlarının deneyimi sayesinde komsomol gençleri, çatışmadan sonra hayatta kaldılar. Gençlerin ellerinden silahları alındı, onları dört kilometre ötede bulunan köye götürdüler ve orada hapsettiler.

Korçagin olay sırasında Gavrilov'un yanındaydı. Sabahleyin tabur komutanı yeni aldığı raporu ona da okudu ve komsomol sekreteri palas pandıras çocukları kurtarmaya koştu.

GPU temsilcisi gülümseyerek gece olup bitenleri anlattı.

- Bakın, ne yapmalı, yoldaş Korçagin. Çocuklar iyi delikanlılardır, onlardan resmen şikayetçi değiliz. Yalnız ileride bize düşen göreve karışmamaları için sen onları biraz korkut.

Nöbetçi, ambarın kapısını açtı ve onbir delikanlı, oturdukları yerden kalkarak, ne yapacaklarını bilmeden utangaç utangaç ayak değiştirip durmaya başladılar.

- Bakın bunlara, diyordu temsilci kollarını açarak, başlarına bir iş açtılar, şimdi de onları bölge merkezine göndermek zorunda kalacağım.

O zaman Grişutka heyecanlanarak konuşmaya başladı:

- Yoldaş Saharov, biz kötü birşey mi yaptık? Biz Sovyet Hükümeti'ne yardım edelim, dedik. Biz bu eşkıyayı çoktandır gözetliyorduk. Sizse bizi eşkıyaymışız gibi buraya kapattınız.

Ve bunu derken Grişutka gücenerek başını çevirdi.

Çok ciddi konuşmalardan sonra, Korçagin ile Saharov, gülmemek için güç bela kendilerini tutarak "korkutma" faslına son verdiler. Saharov, Korçagin'e kendi "fermanını" okudu:

- Peki, sen onlar için kefil olursan ve bir daha sınırı geçmeyeceklerini bana garanti edersen, onları iyilikle salıveririm. Yardımlarını başka türlü de gösterebilirler bize.

- Peki tamam. Onlardan ben sorumlu olacağım. Beni bir daha aldatmazlar herhalde.

Komsomol hücresi Poddubets'e şarkılarla döndü. Olay kimseye açıklanmadan kaldı. Yalnız değirmenci az zaman sonra ele geçti. Bu kez yasal yollardan.

Alman göçmenleri, Meydan-Villa bölgesindeki orman köylerinde bolluk içinde yaşıyorlardı. Sağlam yapılı kulak evleri, müştemilatlarıyla, yarım kilometrelik aralarla, kaleler gibi dikiliyordu. Meydan-Villa ormanlarında Antonyuk çetesine yataklık eden biri vardı. Bu çarlık ordusu başçavuşu kendi akrabalarından yedi kişilik bir çete kurarak nagant tabancasıyla çevre yollarda geçimini sağlamaya başlamıştı. Kandan sakınmıyor, karaborsacılara hayır demiyor, ama sovyet memurlarına da aman vermiyordu. Antonyuk yıldırım hızıyla çalışıyordu. Birgün iki köy kooperatifi yağma etti mi, ertesi gün buradan yirmi-yirmibeş kilometre ötede bir posta arabasına saldırır, postacının silahını elinden alır, son kuruşuna kadar parasını cebine aktarırdı. Antonyuk iyi arkadaşı Gordiy ile yarışma halindeydi. Birbirine benzerdi zaten bu ızbandutlar ve bu ikisi bölge milisi ve GPU'nun çok zamanını alıyorlardı. Antonyuk, Berezdov'un etrafında bir oraya, bir buraya saldırıyordu. Yollar ve kasaba, gidiş-geliş için tehlikeli bir hal almaya başlamıştı artık.

Eşkıyayı yakalamak çok zordu. Sıkıya getirildi mi, sınır kordonu ötesine kaçıyordu, orada kalıyordu bir süre ve sonra hiç beklenmedik bir anda yeniden sökün ediyordu. Ele geçmezliğiyle çok tehlikeli olan bu haydudun yeni kanlı çıkışını her haber alışta, Lisitsin'in sinirleri bozuluyor, dudaklarını ısırmaya başlıyordu.

- Bu engerek yılanı bizi hep böyle ısırıp sokacak mı? Hele dur, hergele, kendim onunla uğraşmaya başlamayayım, diyordu Lisitsin dişlerini gıcırdatarak. Ve Yürütme Komitesi Başkanı iki kez Korçagin'i ve daha üç komünisti yanına alarak, sıcağı sıcağına eşkıyanın taze izi üzerine atıldı, ama Antonyuk, her defasında ne yapıp yapıp sıvıştı ve yakasını kurtardı.

Bölgeden Berezdov'a haydutların yakalanması için özel bir bölük gönderildi. Bölük komutanı cakalı Filatov'du. Bir genç horoz gibi dövüşçü, meydan okuyan bir savaşçı olduğundan Yürütme Komitesi başkanına gidip geldiğini haber vermeye, bölüğünü kaydettirmeye gerek görmemişti bile; oysa ki sınır bölgesinde bunu yapmak zorundaydı. Böyle yapmaktansa, bölüğünü doğrudan doğruya sınıra en yakın köylerden biri olan Semaki'ye götürdü. Köye geceleyin vardı, bölükle köy kenarındaki ilk eve daldı. Bu kadar açık, teklifsiz hareket eden yabancı silahlı adamlar, komşu evlerden birinde oturan bir komsomol gencinin dikkatini çekti, o da Köy Meclisi başkanına koştu. Meclis başkanı bölükten habersiz, onu çetenin ta kendisi sandı ve haberci olarak, komsomol bir genci Bölge Merkezi'ne gönderdi. Filatov'un bu savsakçılığı az kalsın çok insanın hayatına mal oluyordu. Lisitsin "çetenin" haberini gece aldı. Hemen bütün milisi ayağa kaldırdı ve on kadar kendi adamıyla Semaki'ye doğru yola çıktı. Avluya varınca atlarından atlayıp engel dinlemeden, çitin üstünden

üstünden geçerek Filatov'un adamlarının bulunduğu eve hızla yaklaştılar. Eşikte duran nöbetçi kafasına mavzer kabzasıyla bir darbe yiyince yere yıkıldı, Lisitsin'in güçlü omuzunun dayanmasıyla kapı birden ardına kadar açıldı ve tavandan sarkan gaz lambasıyla zayıfça aydınlanmış odaya adamlar doluştular. Elbombalı elini arkaya doğru atmış, öteki elinde mavzer, Lisitsin öylesine kükredi ki, camlar zangır zangır titredi:

- Teslim ol, yoksa parçalarım!

Bir saniye daha geçse, içeri dalanlar yerlerinden fırlayan uykulu insanları kurşun yağmuruna tutacaklardı. Ama elinde elbombası tutan adamın korkunç hali birçok kişinin ellerini yukarı kaldırmasına yol açmıştı: Bir dakika sonra, bölük erlerini iç çamaşırıyla avluya çıkarırlarken, Lisitsin'in üniforma ceketindeki nişan, Filatov'un dilini çözdü.

Lisitsin kudurmuş gibi yere tükürüyor ve sonra küçümseyerek ve aşağılayarak Filatov'a:

- Ulan pısırık! Tuh, paçavra! diye küfrediyordu.

Almanya'daki devrimin yankıları, Hamburg barikatlarındaki silah sesleri sınır bölgesine kadar ulaşmıştı. Sınır boyunca ortalık karışmaya yüz tutuyordu. Gazeteler gerginlik içinde okunuyordu. Batıdan Ekim rüzgarları esiyordu o günlerde. Bölge Komsomol İdaresine, Kızılordu'ya gönüllü yazılmak isteyenlerin dilekçeleri yağmaya başlamıştı. Korçagin çeşitli hücrelerden, dilekçeleriyle kendisine yollanan temsilcileri ikna etmeye çalışıyordu, "Sovyetler Birliği'nin politikası, bir barış politikasıdır" diyerek, onun hiçbir komşusuyla savaşmak istemediğini anlatıyordu. Ama kim kime, dum duma. Her pazar günü çevre komsomol hücrelerinde kim varsa, biraraya geliyor, eski büyük papaz evinde bölge toplantıları yapılıyordu. Günün birinde, tam öğle üzeri,

Bölge Komitesi'nin geniş avlusuna uygun adımlarla ve sıralar halinde Poddubets komsomol hücresi üyeleri sökün etti. Korçagin onları penceresinden gördü ve avluya çıktı. Başlarında Horovodko, onbir delikanlı. Her biri giyinmiş, kuşanmış, botlar ayaklarında, sahra çantaları omuzlarında. Giriş kapısına dizildiler.

Korçagin hayretler içinde:

- Ne oluyoruz, Grişa? diye sordu.

Ama Horovodko ona gözleriyle bir işaret yaparak eve girdi. Horovodko'yu, Lida, Razvalihin ve bir-iki komsomol genci daha sardılar, o ise kapıyı kapadı ve saman rengindeki kaşlarını ciddi ciddi çatarak konuştu:

- Yoldaşlar, savaş yoklaması yapıyorum. Bugün bizim çocuklara bildirdim: Bölgeden gizli kaydıyla bir telgraf aldım, alman burjuvalarıyla çatışacakmışız, dedim, bunun için bizde de yakınlarda panlarla bir kapışma bekleniyor. İşte, Moskova'dan emir geldi, dedim, bütün komsomol doğru cepheye gidecek. Korkaklar hemen bir dilekçe yazsınlar, onları evlerinde bırakacaklar, dedim. Savaş konusunda tek bir söz yayılmasın, dedim, herkes bir somun ekmek, bir parça kavurma alsın, kavurması olmayan sarımsak-soğanla yetinsin dedim, bir saate kalmadan, gizlice köyün kenarında toplansınlar diye tembih ettim, sınır bölgesine gideceğiz, oradan da Bölge Merkezine, sonra da silahlarımızı alacağız diyerek, sözde durumu açıkladım. Eh, sözlerim çocukları bak, nasıl etkiledi. Önce sorular sordular. Susun, dedim, laf istemem, dedim! Hayır diyen otursun, kağıda dilekçesini karalasın. Savaşa ancak gönüllü katılmak isteyenler gidecek, dedim. Eh, çocuklar evlerine dağıldılar, benim yüreğim küt-küt atıyor. Ya çocuklardan hiç birisi gelmese, o zaman ne halt edeyim? Hücremi dağıtayım mı, kendim başka bir yere dümenimi kırıp aralanayım mı? Köyün kenarında gizlendim, ortalığı dinliyorum. Bir de ne

göreyim, geliyorlar bir bir. Bazılarının suratı ağlamaktan şiş, ama renk vermek istemiyorlar yine de, dayanıyorlar mertçe. Onu da geldi, bir tek kaçağımız yok. Nasılmış Poddubets hücresi, hey gidi hey, gözünüzle görün!

Grişutka sözlerini gururla, sevinçle bitirdi, bir de böbürlenerek yumruğuyla güm! diye göğsüne vurdu.

Lida Polevih öfkeden kendinden geçerek saldırınca, Grişutka niye kızdığını anlamadan ona şaşkınlıkla baktı!

- Ne dır dır ediyon, kız? Bundan iyi deneme mi olur? Al sana, hilesiz, saf, içi-dışı bir çocuklar. Ben onları taa Bölge Merkezine götürecektim, ama pupa yelken gide gide, baktım yorulmuş bizimkiler. Haydi dedim, artık evlerine dönsünler. Ama sen Korçagin çek bakalım onlara okkalı bir nutuk! Nutuksuz nasıl olur? Olmaz, nutuk ister günün şerefine... De ki, "Seferberlik ertelendi, çocuklar," ama birer kahraman gibi davrandıklarından bir bir kutla aslanlarımı.

Korçagin Bölge merkezine seyrek uğrardı. Bu yolculuklar çok zamanını alıyordu, oysa işi hergün bölgede bulunmasını kesinlikle gerektiriyordu. Onun yerine merkeze her fırsatta Razvalihin yollanıyordu. Tepeden tırnağa kadar silahlanınca kendini Cooper kitaplarından bir kahraman sanırdı ve bu yolculukları büyük bir işgüzarlıkla yapmaya can atardı. Ormandan geçerken kargalara veya çevik sincaplara ateş açar, yalnız başına giden yayaları durdurur, savcıymış gibi sorguya çekerdi: Kimsin, nereden geliyorsun, nereye gidiyorsun? Kente yaklaşınca Razvalihin silahlarını saklar, tüfeğini saman torbasına, tabancasını da cebine sokar ve Komsomol Bölge Komitesi'ne normal görünümüyle "arzı endam eylerdi".

- Anlat bakalım, Berezdov'da ne var, ne yok?

Bölge Komitesi genel sekreteri Fedotov'un odası her zaman tıklım tıklım insanla doluydu. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Böylesi koşullar altında insan çalışabilmeli, bir arada dört kişiyi dinleyebilmeli ve bu arada hem başlanan yazıyı bitirmeli, hem de bir beşinci kişiye cevap yetiştirmeliydi. Fedotov ise pek gençti. Parti üyelik kartının tarihi 1919'du. Ancak, o karışık, fırtınalı zamanlarda onbeşinde olan bir kimse bile parti üyeliğine kabul ediliyordu.

Fedotov'un sorusuna, Razvalihin tepeden bakarak cevap verdi:

- Haberler o kadar çok ki, anlatmaya kalkışsam günüm yetmez. Hacıyatmaz gibi sabahtan akşama kadar dolanıyorum, hep ayaktayım. Delik örüyoruz, çıplak yerlerde, çıplak elle neler neler yapmıyoruz ki biz. Yine iki yeni Komsomol hücresi kurdum. Eeee, söyle bakalım, ne var, ne diye çağırdınız beni?

Ve bunu söylerken koltuğa iyice yayılıyordu.

Ekonomi Şubesi Şefi Krimski, bir yığın kağıdı bir an için bırakarak başını kaldırdı:

- Seni çağıran mı var? Biz Korçagin'i çağırdık.

Razvalihin, ağzından yoğun bir sigara dumanı bulutu çıkardı.

- Korçagin buralara gelmeyi sevmiyor, bunu bile başıma yıkıyor... Bazı genel sekreterler işlerini uydurmayı becerirler, kendileri hiçbir şey yapmazlar, sadece benim gibi bir eşek bulunca semeri vururlar. Korçagin sınır boyunu teftişe çıktı mı, en azından iki-üç hafta ortalıktan kaybolur. Ben onun da işini sırtıma yüklenmek zorunda kalırım.

Böyle konuşurken Razvalihin gayet açık olarak, Bölge Komsomol Komitesi için kendisinden daha iyi bir genel sekreter olamayacağını ima ediyordu.

Fedotov ise, Razvalihin dışarı çıkınca, yanındaki komite arkadaşlarına çekinmeden açıklardı:

- Bu çok bilmiş herif nedense hiç mi hiç hoşuma gitmiyor.

Razvalihin'in attığı bu palavralar rastlantı sonucu ortaya çıktı. Günün birinde, Lisitsin, Fedotov'a posta almaya uğramıştı. Bölgeye uğrayan herkes, herkesin postasını toplayıp götürüyordu. Fedotov, Lisitsin ile uzun uzun konuştu ve Razvalihin'in bütün palavraları meydana çıktı.

Fedotov artık vedalaşırken tekrar tekrar tembih ediyordu:

- Bana muhakkak Korçagin'i gönder. Onunla hemen hemen hiç tanışmıyoruz.

- Peki. Yalnız bak, söz ver: Sakın ha onu yanına almaya kalkışma! O bize gerekli, şiddetle protesto ederiz sonra.

O yıl Ekim şenlikleri sınır boyunca, görülmemiş bir hevesle, bir coşkunlukla kutlandı. Korçagin, sınır boyu köylerinde Ekim Devrimi Komisyonu'nun başkanı olarak seçildi. Poddubets'te yapılan mitingten sonra, komşu köyden beşbine yakın köylü; kadın-erkek, yarım kilometreyi bulan bir sıra halinde, başlarında VVO'nun bandosu ve taburu, bayrakların kızıl kumaşlarını dalgalandırarak sınırdaki bir köye doğru yürüdü. Yürüyüş kolu, düzene ve disipline sıkı biçimde uyarak, sınırın ikiye böldüğü köylere doğru ilerleyip sınır boyunca gösteriler yaptı. Böyle bir manzarayı sınırı bekleyen polonyalılar hayatlarında görmemişlerdi. Yürüyüş kolunun başında, at sırtında, tabur komutanları Gavrilov ile Korçagin geliyordu. Arkalarında, bandonun gürlemesi, sancakların hışırtısı, marşlar, şarkılar! Köy gençleri bayramlık kıyafetleri içinde, neşe, coşkunluk, köy kızlarının çıngıraklı kahkahaları, büyüklerin ciddi yüzleri, ihtiyarların da azametli, bayram heyecanını yansıtan yüzleri... Bu insan seli sınır boyunca göz alabildiğine akıyor,

sovyetler toprağından bir adım öteye geçmiyor, orası yasak bölge. Şimdi bu insan seli Korçagin'in önünden akıyor. Komsomol hep bir ağızdan:

Taygadan Britanya denizine dek,
Kızılordumuz yenilmeyecek!

ve kızlar korosu:

Ah, tepelerde, tepelerde, ekin biçiyor kızlar...

Sovyet devriyeleri sevinçli bir gülümseme ile karşılıyordu bu yürüyüş kolunu, polonyalıların hudut nöbetçileri utangaç ve şaşkın bakıyordu. Polonya Karargahına vakitli olarak haber verildiği halde, bu bayramlık yürüyüş yine de endişe uyandırmıyor değildi. Polonya jandarma birlikleri sınır boyunca bir ileri bir geri dolaşıyordu. Nöbetçi kadroları ne olur, ne olmaz diye beş kat arttırılmış, takviye edilmişti, yarlarda ise yine güvenlik önlemi olarak yedek nöbetçi müfrezeleri bekliyordu. Ama gürültülü, neşeli kortej, şarkılar söyleyerek kendi topraklarında yürüyordu.

Tümsekte polonyalı nöbetçi bekliyordu. Kortej ise düzgün adımlarla yürümeyi sürdürüyordu. Marşın ilk nağmeleri göklere yükseliyordu. Polonyalı er tüfeğini omuzundan indirdi. Saygıyla selam verdi. Ve Korçagin lehçe gayet açık söylenen şu sözleri duydu:

- *Ney jiye kommuna!* (Yaşasın komün!)

Erin gözleri parlıyordu, bunları söyleyen belli ki oydu, Pavel bir süre ona baktı ve sonra yavaş sesle, lehçe:

- Selam sana, arkadaş! dedi.

Er geride kaldı. Tüfeği selam durumunda, bütün kortejin geçmesini bekledi. Pavel birkaç kez başını çevirdi ve bu gitgide ufalan kara görüntüyü gözleriyle izledi. İşte, ikinci polonyalı er. Bıyığı ağarmaya başlamış. Konfederasyon kasketinin nikelden siperlik şeridinin altında kıpırdamayan,

renksiz gözler. Korçagin daha az önce duyduğunun etkisi altında, birinci olarak konuşmak için; lehçe:

- Merhaba, arkadaş, dedi.

Ama cevap alamadı.

Gavrilov gülümsedi. Meğerse hepsini duymuş.

- Amma da yaptın, çok şey birden istiyorsun, dedi Gavrilov. Unutma, burada piyade birliklerinin yanında ayrıca jandarma piyade birlikleri de bulunur. Kolundaki pazubendi görmedin mi? Jandarma eri o.

Kortejin başı tepeden, sınırın ikiye böldüğü köye doğru iniyordu. Ufak bir derenin kıyısında, sınırı oluşturan köprüde bütün sovyet köy halkı toplanmıştı. Genç kızlar, delikanlılar yol boyunca dizilmiş, bekliyorlardı. Polonya tarafındakiler de evlerin, ahırların, samanlıkların damlarına çıkıp derenin ötesinde olup bitenlere bakıyorlardı. Çitlerin önünde, evlerin eşiklerinde, küme küme insanlar toplanmıştı. Yürüyüş kolu köye girince bando *Enternasyonal* marşını çalmaya başladı. Beceriksizce yapılmış ama severek dallarla süslenmiş tribünden heyecanlı nutuklar söylendi. Konuşmacı gençlerin yanında ihtiyarlar da konuştu. Korçagin de öz Ukrayna dilinde konuşma yaptı. Sözleri derenin ötesinden de duyuluyordu. Ama jandarmalar o taraftakilerin yaklaşmalarına engel oluyor, evlerine girmeleri için halkı korkutuyordu.

Sokaklar boşalmıştı öte tarafta. Damdakiler aşağı inerek evlerine girmek zorunda kaldılar. Derken delikanlıların destek olduğu ihtiyar bir çoban tribüne çıktı.

- Yaa, çocuklar. Şükür panları alaşağı ettik, artık bizi döven kalmadı. Dört elle sarılın bu yeni iktidara. Ben ihtiyarım, konuşmayı beceremiyorum. Ama çok şey anlatabilirdim size. Çarın yönetimi altında tükettiğim hayat

boyunca, ne diyeyim, *kak vol,* yani manda. Öküz gibi çekiyorduk hayatımızı boyunduruk vurulmuş olarak...

Dede heyecanlandı, eliyle dereyi gösterdi ve yalnız ufak çocuklar ve çok ihtiyar insanların ağladıkları gibi, ağlamaya başladı.

Dedenin yerini Grişutka Horovodko aldı. Grişutka'nın heyecanlı nutku sırasında Gavrilov atını derenin sınır tarafına çevirdi, dinleyen var mı diye bakındı. Ama öte tarafta kimsecikler yoktu, köprü başındaki nöbetçi bile çekilmişti.

O zaman şakacıktan:

- Şükür, dedi, demek ki iş, Dışişleri Bakanlığı'mıza nota göndermeye kadar uzamayacak.

Kasım bitmek üzereyken, yağmurlu bir kış gecesi eşkıya Antonyuk, ardında kanlı izler bırakarak yok oldu. Vahşi kurt sürüsü, Meydan-Villa'da zengin bir göçmenin çiftliğinde, düğünde ele geçti. Hrolin komüncüleri delik deşik ettiler çeteyi.

Göçmenlerin yapacağı düğünün davetlileri köylü kadınların dilinden düşmüyordu. Topu topu oniki kişi olan hücre üyeleri hemen gelişigüzel silahlandılar. Arabalara binerek Meydan-Villa bölgesindeki çiftliğe yollandılar, Berezdov'a da bir haberci dörtnala gönderildi. Haberci Semaki'ye varmadan Filatov'un bölüğüyle karşılaştı. Filatov sıcağı sıcağına, çetenin izinde Meydan-Villa'ya dörtnala koşturdu bölüğünü. Çiftlik, Hrolin komüncüleri tarafından sarıldı, silah sesleri duyan Antonyuk çetesinde telaş başgösterdi. Antonyuk, adamlarıyla çiftliğin müştemilatından bir binaya sığındı, oradan tetiğe her yaklaşanı kurşun yağmuruna tuttu. Saranların bir kolunu yarmak istedi, ama hrolinliler yedi eşkıyadan birisinin

işkembesini deşerek onu yine müştemilatta sıkıştırdılar. Antonyuk için bu çatışma yeni birşey değildi, her zaman sağ salim kurtulurdu. Elbombaları, bir de gecenin karanlığı en sadık yardımcılarıydı. Belki bu kez de kurtulacaktı, komüncüler çatışmada iki arkadaşlarını kaybetmişlerdi bile, ama Filatov tam zamanında yetişti. Antonyuk o zaman kötü yakalandığını anladı, artık kurtulma şansı yoktu. Sabaha dek müştemilatın her penceresinden dişlerini göstererek kurşun kusuyordu. Ama şafak vakti üstüne çullandılar. Yedi soyguncudan bir tek sağ kalan yoktu. Yalnız bu kurtların yok edilmesi dört hayata maloldu. Bu hayatların üçü Hrolinsk komsomol gençlerinin hayatıydı.

Korçagin'in taburu, sonbahar arazi manevralarına çağrıldı. Arazideki birliklere kadar olan kırk kilometreyi tabur, bardaktan boşanırcasına yağan yağmur altında bir günde geçti, bu yolculuğa sabahın erken saatlerinde başladılar, akşam geç vakte kadar yol aldılar. Tabur komutanı Gusev ve komiseri de at üstünde buraya gelmişlerdi. Böylece askerlik yaşına henüz gelmemiş sekizyüz genç öğrenci, güç-bela kışlalara varınca, hemen yattılar. Arazideki birliklerin karargahı, taburu manevralara çağırmakta geç kalmıştı. Hemen ertesi sabah manevralar başladı. Yeni gelen tabur teftiş edilecekti. Meydanda dizildi tabur. Az zaman sonra karargahtan birkaç atlı geldi. Tabur yeni üniforma ve tüfek alınca, bambaşka bir biçime girdi. Gusev de, komutan Korçagin de, tabura epey emek harcamışlardı bunun yüzünden kendi birlikleri için endişeleri yoktu. Resmi teftiş bitince ve tabur manevra yapma gücünü yeteri kadar kanıtlayınca, yakışıklı, ama vakitsiz ihtiyarlamış, pörsümüş komutanların biri Korçagin'e sertçe sordu:

- Niye ata biniyorsunuz siz? Bizde VVO taburunun komutanları ve savaş komiserlerinin atları yoktur, bu kurallara aykırıdır. Atlarınızı ahıra teslim ediniz, manevralar yaya sürdürülecektir.

Korçagin biliyordu, atın sırtından inerse, manevralara katılamayacaktı, sakat bacakları onu bir kilometre bile taşıyamazdı. Bu bağırıp çağırmayı, gözdağı vermeyi seven, en azından on kayış bağlamış, çeşitli şeritli süs meraklısı komutana gel de durumu anlat.

- Atım olmadan manevralara katılamam.

- Bu da ne demek?

Durumunu başka türlü anlatmanın olanaksızlığını anlayan Korçagin yavaşça:

- Bacaklarım şişti, bir hafta kadar yürüyemem, koşamam... dedi. Hem, özür dilerim, siz kimsiniz, yoldaş?

- Herşeyden önce, taburunuzun karargah komutanıyım, bu bir. Sonra, bir kez daha attan inmenizi emrediyorum, bu iki. Sakatsanız, askerlik görevinde bulunmanızdan ben sorumlu olamam.

Korçagin bir kamçı darbesi yemiş gibi oldu. Atın dizginini sertçe çekti. Ama Gusev'in eli onu durdurdu. Pavel'in içinde bir-iki dakika zıt iki duygu çarpıştı durdu. Hem hakarete uğramanın öfkesi, hem disiplin ve azim. Ama Pavel artık bir saniye bile duraksamadan bir birlikten başka bir birliğe geçebilen Kızılordu eri değildi. Böyle davranırsa disiplin örneği ne olacaktı? Kendi taburunu bu züppe için yetiştirmiyordu o. Bunun için üzengilerden ayaklarını kurtararak atından indi ve bütün mafsallarındaki keskin ağrıyı yenmeye çalışarak sağ kanada doğru gitti.

Birkaç çok güneşli gün, birbirini izledi. Manevralar artık bitmek üzereydi. Beşinci gün Şepetovka çevresindeydiler.

Bu onların son noktaları olacaktı. Berezdov Taburu bir emir aldı: *Manevralarda Klimentoviç köyü tarafından kentin garını ele geçireceklerdi.*

Bu yerleri çok iyi bilen Korçagin, Gusev'e bütün geçitleri, bütün yolları gösteriyordu. Tabur ikiye bölünerek, "düşmanın" gözünden saklanarak, arkalarına geçti ve "Yaşaaa!" bağırtısıyla gara saldırdı. Jüriye göre bu harekat çok parlak olmuştu. Garı berezdovlular ele geçirdi, garı koruyan tabursa kadrolarının yüzde ellisini kaybederek ormana çekilmek zorunda kaldı.

Korçagin, taburun yarısının komutanlığını üzerine aldı. Hatların nasıl düzenlenmesi gerektiğine dair emir verirken sokağın ortasında duruyordu. Üçüncü bölüğün komutanı ve politik eğitim uzmanı onun karşısındaydılar.

Bir Kızılordu eri koşarak yaklaştı:

- Yoldaş komiser, tabur komutanı soruyor, makineli tüfekçiler tarafından geçiş yolları kapanmış mı diye. Komisyon gelecekmiş şimdi.

Pavel öteki subaylarla geçiş yerine gitti.

Geçitte taburun bütün subayları bir araya toplanmışlardı. Gusev'i herkes başarılı harekatından dolayı kutluyordu. Kaybeden taburun subaylarıysa kendilerini haklı bile çıkaramıyorlardı, yalnızca utanmış, duruyorlardı oracıkta.

- Bu benim zaferim değil ki, Korçagin buralıdır, o bize yol gösteriyordu.

Karargah komutanı, Pavel'in yanına yaklaştı ve hafif bir alayla:

- Demek ki pekâlâ koşabiliyormüşsunuz, yoldaş. O halde ata caka satmak için mi binmiştiniz? Daha birşeyler ekleyecekti, ama Korçagin'in kötü bakışı karşısında ağzını kapattı.

Komutanlar gittikten sonra Korçagin yavaş sesle Gusev'e sordu:

- Bu adamın adını biliyor musun?

Gusev ise omuzuna vurarak:

- Boş veeer, aldırma bu kaltaban züppeye. Adına gelince Çujanin'dir, galiba eskiden çar ordusunda teğmenmiş.

Korçagin o gün birkaç defa bu adı nerede, nasıl duyduğunu hatırlamak istedi, ama bir türlü hatırlayamadı.

Manevralar bitti. Tabur çok iyi bir not alarak, Berezdov'a döndü, Korçagin ise iki gününü anasının yanında geçirdi, fiziki güçlerini tümüyle yitirmişti. Atını bakması için Artem'e bırakmıştı. İki gün Pavel yirmi saat uyudu, üçüncü gün Artem'i deposunda ziyaret etti. Bu isli paslı binada çok öz, ona çok yakın, sıla kokusu gibi birşey vardı. Burnuna kok kömürünün dumanını çekti zevkle. Çocukluğundan beri tanıdığı, içinde büyüdüğü, kendisinden bir parça haline gelmiş olan yerlerdi buralar. Şimdiyse, çok kutsal, çok sevdiği birşeyi kaybetmiş gibiydi. Aylardan beridir lokomotif düdüğü duymamıştı ve uzun bir ayrılıktan sonra her denizcinin masmavi engini gördüğü zaman duyduğu heyecanı duyuyordu. Eski ateşçiyi, elektrikçiyi vatanı olan bu yerler çağırıyordu yine. Uzun zaman bu duygunun etkisinde kaldı. Ağabeyiyle çok az konuştular, Artem'in alnında yeni ve derin bir kırışığın meydana geldiğini gördü. Artem gezici körük başında uğraşıyordu. Artık ikinci çocukları da dünyaya gelmişti. Zordu hayatı, belliydi. Artem ağzını açıp şikayet etmiyordu, ama ... durumu ortadaydı.

Bir-iki saat birlikte çalıştılar. Ayrıldılar. Geçit yerinde Pavel atını durdurdu ve uzun uzun gara baktı, sonra yağız aygırı kamçıladı, dörtnala kaldırdı, orman yolunu tuttu.

Artık orman yollarından kimse sakınmaz olmuştu. İrili ufaklı çeteleri, soyguncuları yok etmişti bolşevikler.

Yuvalarını ateşe vermişlerdi. Bölge köylerinde hayat kolaylaşıyor, normalleşiyordu.

Berezdov'a öğle üzeri vardı. Bölge Komitesi'nin küçük balkonunda onu, Lida Polevih sevinçle karşıladı.

- Nihayet döndün! Özlemeye başlamıştık seni. Ve kolunu Korçagin'in omuzlarına dolayarak eve onunla birlikte girdi.

Korçagin kaputunu çıkarırken:

- Razvalihin nerede? diye sordu.

Lida isteksizce cevap verdi:

- Kim bilir nerede? Ha, hatırladım! Sabahleyin okula gideceğini söylüyordu. Toplumbilim dersini, senin yerine o verecekmiş. "Bu doğrudan doğruya benim görevimdir, Korçagin, ne diye karışıyor benim işlerime?" dedi.

Bu haber Pavel'in hiç de hoşuna gitmedi. Razvalihin öteden beri hoşuna gitmiyordu. "Bu tipsiz herif kimbilir okulda ne saçmalıklar yapacak!" diye düşündü, öfkelenerek.

- Peki, öyle olsun. Anlat bakalım, başka neler oldu? Gruşevka'ya uğradın mı? Oranın çocukları ne yapıyor?

Lida Polevih ona olup bitenleri anlattı. Korçagin yorgun bacaklarını sıvazlayarak divanda dinleniyordu.

- Önceki gün Rakitina'yı parti üyesi adaylığına kabul ettiler. Bizim Poddubets hücremiz böylece daha da güç kazanacak. Çok iyi bir kız o, benim çok hoşuma gidiyor. Görüyorsun ya, öğretmenler arasında da buzlar çözülmeye başlıyor. Bizden yana oluyor çoğunluğu.

Bazen akşamları, Lisitsin'in koca masası başında üç kişi geç vakitlere kadar oturup danışıyordu: Kendisi, Korçagin ve Liçikov, yeni bölge parti sekreteri.

Yatak odasına açılan kapı kapalı. Anyutka ile Yürütme Komitesi başkanının karısı uyuyorlar, bu üç kişi şimdi masa

başında açık duran kitabı okuyor. Bu fazla kalın olmayan bir kitap, Pokrovski'nin *"Rusya tarihi"*. Lisitsin ancak geceleri kendi eğitimi, gelişmesi için birşeyler yapabiliyor. Pavel köylere gidip döndüğü zamanlar daima Lisitsin'e uğruyordu ve her seferinde üzülerek Nikolay ile Liçikov'un kendi eğitimlerinde bir hayli ilerlediklerini öğreniyordu.

Derken Poddubets'e bir haber ulaştı: Gece, bilinmeyen kimseler tarafından Grişutka Horovodko vurulmuş. Bunu öğrenir öğrenmez Korçagin bacaklarındaki ağrıyı, sızıyı unutarak Yürütme Komitesinin ahırına koştu. Bir-iki dakika içinde ahırdaydı. Deli gibi acele ederek atını eyerledi ve kayış kamçısıyla sağrılarına vurarak atı sınıra doğru sürdü.

Köy Meclisinin genişçe evinde, yeşil dallarla süslü masa üzerinde Grişutka yatıyordu, Sovyetler bayrağına sarılıydı. İlgililer gelmeden kimseyi yanına sokmuyorlardı, eşiği sınır muhafızlarından bir Kızılordu eriyle bir komsomol genci bekliyordu. Korçagin içeri girdi, masaya yaklaştı ve bayrağın ucunu kaldırdı.

Grişutka'nın yüzü balmumu rengindeydi, gözleri hâlâ ölüm anında duyduğu acıyı yansıtıyordu, başı hafifçe yana eğilmişti. Başının arkası sivri bir cisimle parçalanmış olduğundan, çam dallarıyla örtülmüştü.

Değirmenin ırgatı, daha sonra köyde kurulan Yoksullar Komitesi başkanı Hirovodko devrimde ölünce, dul kalan kadının biricik, körpecik oğluna hangi vahşinin eli kalkabilmişti?

Oğlunun öldürüldüğünü duyunca ihtiyar ana yere yıkıldı, yarı ölü gibiydi, komşular ona bakıyordu şimdi, oğluysa sessizce masada yatıyor, ölümünün sırrını gizliyordu.

Grişutka'nın ölümü bütün köyü ayağa kaldırdı. Komsomolun genç başkanı, ırgatların korucusu Grişutka'nın köyde düşmanı yoktu, herkes severdi onu.

Bu ölümle çok sarsılmış olan Rakitina odasında ağlıyordu, Korçagin ona uğradığı zaman, başını bile kaldırmadı.

- Rakitina, ne dersin, kimdi onu öldüren? diye sordu Korçagin yavaşça, ağır ağır sandalyeye yerleşerek.

- Kim olacak şu değirmencinin şebekesinden başka? Bu kaçakçıların yollarını kesiyordu Grişutka.

Grişutka'nın cenaze törenine iki köy halkı geldi. Korçagin taburunu getirdi. Bütün Komsomol örgütü üyeleri arkadaşlarına son görevlerini yerine getirmek üzere gelmişlerdi. Gavrilov, Köy Meclisi önündeki meydanlıkta ikiyüzelli kişilik süngülü sınır muhafız bölüğünü dizdi. Cenaze marşının hüzünlü nağmeleri eşliğinde kırmızı kumaşla kaplı tabutu çıkarıp meydana yerleştirdiler. Bu meydanda iç savaşları sırasında burada can vermiş partizan bolşeviklerin gömülü olduğu mezarlıkta mezarı hazırdı.

Grişutka'nın dökülen kanı, onun var gücüyle korumak istediği kimseleri daha da çok birbirine bağladı. Irgat olan gençler ve köyün yoksul halkı komsomol hücresini destekleyeceklerine söz veriyorlardı ve tüm konuşmacılar katillere ölüm istiyor, öfkeden sarsılarak, katillerin burada, bu meydanda yargılanmasını talebediyorlardı. Bu mezarın başında, bütün köy halkının, asıl düşmanının kim olduğunu bilmesini, yüzünü görmesini istiyorlardı.

Veda salvoları üç defa gümbürdedi ve yeni mezarı çam dalları örttü. O akşam komsomol hücresi yeni sekreter olarak Rakitina'yı seçti. Az zaman sonra GPU'nun sınır noktasından Korçagin'e, katillerin izlerini bulduklarını bildirdiler.

Bir hafta sonra kasabanın tiyatro binasında İkinci Sovyet Bölge Kongresi başladı. Çatık kaşlı Lisitsin törenle toplantıyı açtı:

- Yoldaşlar, sevinerek kongreye bildirebilirim: Bir yıl içinde hiçbirimiz boş durmadık, yapılan işler çoktur. Bölgemizde Sovyet iktidarının kökleşmesine yardım ettik, çetelerin kökünü kuruttuk, kaçakçılığı meslek edinenlerin bacaklarını kırdık. Köylerde güçlü Yoksullar Komiteleri kuruldu, komsomol örgütleri on misli genişledi, parti örgütü de öyle. Poddubets'te kulakların en son girişimini düzenleyen, arkadaşımız Horovodko'nun kurban gittiği kirli katliamı düzenleyenler ele geçirildi, bunlar değirmenci ve damadıdır, ikisi de tutuklandı. İl Mahkemesi'nin gezici heyetince bugünlerde yargılanacaklardır. Mahkeme Başkanlığına birçok köy heyetinden dilekler geliyor, hepsi de haydut teröristlerin en ağır cezaya çarptırılmalarını istiyor...

Salon hep bir ağızdan kopan bağırtılarla sarsıldı:

- Destekliyoruz! Sovyetlere düşman olanlara ölüm!

Yan kapıda Lida Polevih göründü. Pavel'i parmağıyla çağırdı.

Koridora çıkınca ona bir zarf verdi, üstünde *«Acele»* yazısı vardı. Pavel zarfı açtı.

> ***«Berezdov Komsomol Bölge Komitesi'ne, Sureti, Parti Bölge Komitesi'ne.***
>
> *İl Komitesi'nin kararıyla yoldaş Korçagin, daha büyük sorumluluk almak üzere, bölgeden alınıp İl Komitesi emrine, komsomol görevine atanmıştır.»*

194

Korçagin bir yıldır çalıştığı bölgeyle vedalaştı. Bölge parti komitesinde iki önemli karar alınmıştı: Birincisi, yoldaş Korçagin'in partiye alınması. İkincisi, kendisinin hüviyet belgesinin onaylanarak, bölge komsomol sekreterlik görevinden affı. Lisitsin, Lida, elini sıka sıka acıttılar, kardeşçe kucaklaştılar. Atı avludan yola çıkınca on silah havaya veda salvosu sıktı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tramvay vagonu, son turda çalışan motorun uğultusuyla, Fundukleyevskaya'nın yokuşunu tırmanıyordu. Opera-Tiyatro binası önünde durdu. Tramvaydan bir grup genç indi ve tramvay yokuşu tırmanmaya devam etti.

Pankratov geride kalanları çağırıyordu:

- Haydi, çocuklar, haydi. Hızlanın be. Geç kaldık.

Okunev ona tiyatronun giriş kapısında yetişti.

- Hatırlar mısın, Genka, üç yıl önce seninle aynı biçimde buraya gelmiştik. O zaman Dubava *«işçi muhalefeti»*nden bize dönüyordu. O ne güzel akşamdı. Şimdi yine onunla çarpışacağız, öyle görünüyor.

Pankratov, Okunev'e artık salona girdikten sonra cevap verdi. İkisi kapılarda duran kontrol grubuna geçiş belgelerini gösterdikten sonra girebildiler.

- Yaaa, Mityay'la aynı hikaye, yine aynı yerde tekrarlanıyor, şu işe bak.

Herkes onları susturmaya kalkıştı. Rastgele yerlere oturmak zorunda kaldılar. Konferansın akşam oturumu açılmıştı. Tribünde bir kadın konuşuyordu.

Pankratov, Okunev'i dirseğiyle dürterek:

- Tamam işte. Otur ve dinle, hanımın ne buyuracak.

- Gerçekten tartışmayla gücümüz çok tüketildi, ama hiç değilse bu tartışmalara katılan gençler çok şey öğrendiler. Sevinerek kaydediyoruz: örgütümüzde Troçki taraftarları bozguna uğratıldı. "Düşünce ve inançlarımızı dilediğimiz gibi açıklayamadık, görüş açımızı bildirmeye fırsat bulamadık" diyemezler. Hayır, tam tersine. Üstelik de, onlara verilen hareket özgürlüğü yüzünden parti disiplinini hiçe saydılar.

Talya heyecanlanıyordu, yüzüne doğru düşen bir tutam saç konuşmasına engel oluyordu. Talya başının sert bir hareketiyle bu tutamı arkaya attı.

- Bölgelerden gelen birçok arkadaşımızdan duyuyorduk, hepsi sanki ağız birliği yapmışçasına troçkistlerin kullandığı yöntemleri anlattılar. Burada, konferansımızda da troçkistler eksik değil. Bölgeler onlara bile bile giriş için izin belgesi verdiler, onları burada parti kongresinde bir daha dinlemek, ne istediklerini anlamak için. Onlar az konuşuyorlarsa, çekiniyorlarsa, kabahat bizde değil. Bölgelerde ve hücrelerde bozguna uğratıldılar, bu onlara iyi bir ders oldu. Şimdi, bu tribünden konuşup dün öne sürdükleri savları tekrarlamak onlar için çok güç olmalı.

Parterin sağ köşesinden gelen bir ses Talya'nın sözlerini kesti.

- Konuşuruz, hele dur.

Lagutina o tarafa doğru döndü.

- Peki, Dubava, öyleyse çık ortaya, söyle, söyle de seni dinleyelim, diye öneride bulundu.

Dubava öfkeli bakışını ona dikti ve sinirli sinirli dudaklarını büktü:

- Zamanı gelince biz gerekeni söyleriz.

Ama bunu derken, dün, onun herkesin tanıdığı kendi bölgesinde nasıl bozguna uğratıldığını hatırladı.

Salonda isyan sesleri duyulmaya başladı. Pankratov dayanamadı:

- Eeee, bir daha mı partiyi bir paçavraymış gibi silkmeyi düşünüyorsunuz, ne?

Dubava sesi tanıdı, ama başını bile çevirmedi, sadece dudağını ısırdı, başını öne doğru eğdi.

Talya konuşmasını sürdürdü:

- Troçkicilerin parti disiplinine nasıl karşı geldiklerini göstermek için, Dubava'yı örnek almamız yeter. Bizim eski komsomol üyesi arkadaşımızdır o, onu çok kimseler tanır, özellikle cephane fabrikasında çalışanlar. Dubava, Harkov Komünist Üniversitesi öğrencisidir, hepimiz biliriz, üç haftadan beri burada Şkolenko ile beraber, Üniversitenin ders bakımından en civcivli zamanında buraya ne diye geldiler? Şehirde nutuk çekmedikleri bir tek mahalle kalmamış. Şu da var, Mihaylo son günlerde ayılmaya başlamışa benziyor. Ama onları buraya gönderen kim? Bunlar dışında bizde birçok resmi kuruluştan gelen bir sürü başka troçkistler var. Hepsi de vaktiyle burada çalışmışlardır ve şimdi buraya geldilerse, bundan bir tek amaçları var: Parti içinde mücadele ateşini körüklemek. Parti örgütü, onların şimdi burada bulunduklarını biliyor mu acaba? Elbette ki bilmiyor. Konferans, troçkistlerden, kendi hatalarının kabullenilmesini bekler, konuşmalarını ister.

Talya onları itirafa itmek istiyordu ve bunun için tribünden değil de, dostlar, arkadaşlar arasında konuşuyormuş gibi konuşuyordu.

- Hatırlarsanız, üç yıl önce, aynı tiyatro binasında, Dubava eski *«işçi muhalefeti»* grubuyla birlikte aramıza dönüyordu. Sözlerini hatırlayacaksınız: *«Asla ve asla*

partimizin sancağını elimizden bırakmayız!» Ama üç yıl bile geçmeden, Dubava bu sancağı yere düşürdü. Evet, kesinlikle söylüyorum: **Düşürdü.** Demin «Hele dur, zamanı gelince gerekeni söyleriz» dememiş miydi? Bununla demek istiyor ki, o ve arkadaşı daha da ileri gitmeye hazırlanıyorlar.

Arkadaki koltuklardan sesler yükselmeye başladı:

- Tufta barometrenin ne gösterdiğini açıklasın. Onların bir çeşit meteorologudur Tufta.

Her yerden heyecanlı sesler duyuldu:

- Şakanın, cinasın sırası değil!

- Cevap versinler bakalım: Parti ile çekişmeyi kesiyorlar mı, kesmiyorlar mı?

- Parti aleyhine bildiri yazan kim, bunu söylesinler.

Heyecan gitgide artıyordu, kongre başkanı ortalığı yatıştırmak için uzun uzun çıngırak çalmak zorunda kaldı.

Gürültüden Talya'nın söyledikleri duyulmuyordu, ama az zaman sonra ortalık yatıştı ve Lagutina'nın sözleri yine teker teker anlaşılmaya başladı:

- Taşradaki arkadaşlarımızdan mektup alıyoruz. Hepsinin bizden yana olması bize cesaret veriyor. İzninizle bir mektubun birkaç satırını okuyayım.

Talya önündeki kağıt destesi arasından bir yaprak çekti, yazıyı çabucak gözden geçirdikten sonra okudu:

> *- "Pratik çalışmalar bir yana bırakıldı. Dört günden beri tüm bölgelerde troçkistler görülmemiş bir inatla bize karşı savaş açtılar. Dünkü olay bütün parti örgütünü ayağa kaldırdı. Muhalifler, şehirde hiçbir hücrede çoğunluğu sağlayamayınca birleşip vargüçleriyle Bölge Planlama ve Emekçi Eğitim Büroları'nda çalışan bütün komünistlere karşı Bölge Savaş Komutanlığı hücresinde saldırıya geçtiler. Bu*

hücrede kırkiki kişi var, ama bütün Troçkistler burada toplandılar. Bu toplantıdaki kadar parti aleyhine atıp tutulduğunu daha hiç duymuş değiliz. Savaş Komitesi'nden bir üye açık olarak konuştu: «Parti aygıtı kendiliğinden teslim olmayacaksa, onu zorbalıkla alaşağı ederiz.» Muhalefet bu açıklamayı alkışlarla karşıladı. O zaman Korçagin söz aldı ve şöyle konuştu: «Parti üyesiyken bu faşisti nasıl alkışlıyorsunuz?» Ama Korçagin'i konuşturmadılar, sandalyeleri yere vurdular, bağırıp çağırdılar. Bu rezilliğe hırslanan hücre üyeleri Korçagin'i dinlemek istiyorlardı, ancak Pavel yine söz alınca ona aynı biçimde karşı koydular. Pavel onlara bağırıyordu: «Beş para etmez bu sizin va'z ettiğiniz demokrasiniz. Ben yine de konuşacağım!» O zaman birkaç kişi ona saldırdı, tartaklayarak tribünden aşağı çekmek istediler. Ortalık karıştı. Pavel var gücüyle onlardan kurtulmaya çalıştı ve konuşmaya devam etti. Ama onu sahne arkasına sürükleyip orada merdivenden aşağı attılar. İtin biri, bir de yüzüne gözüne patlatarak her tarafını kanlar içinde bıraktı. Bütün hücre bu toplantıyı terketti ve uzaklaştı. Ama bu olay birçok kimsenin gözünü gerçeğe açtı...»

Talya bunun üzerine tribünden indi.

Segal, iki aydan beri, Parti İl Komitesi Ajitasyon ve Propaganda şefi olarak çalışıyordu. Şimdiyse Kongre Yönetim Kurulu'nda oturuyor, partinin kent kongresinde konuşan delegeleri dinliyordu. Konuşanlar daha çok komsomol gençleriydi.

"Bu gençler bu son bir yıl içinde amma da olgunlaştılar, büyüdüler!" diye düşünüyordu Segal.

Tokarev'e döndü:

"Baksana, muhalefet şimdiden terlemeye başladı, oysa biz daha ağır topçu ateşimizi açmadık. Yaşa be, troçkistleri şimdilik gençler alaşağı ediyorlar."

O anda, Tufta tribüne fırladı. Salondakiler onun böyle meydana çıkmasını takdir seslerinin uğultusu, kısmen de alaylı gülüşlerle karşıladılar. Tufta, Kongre Başkanlığı'na dönerek böyle karşılanmasını protesto edecekti, ama salon susmuştu artık.

- Bazı kimseler bana az önce "meteorolog" dediler. Demek öyle yoldaşlar çoğunlukta, öyle alay ediyorsunuz benim politik görüşlerimle. Tufta bütün bu lafları, bir solukta, yaylım ateşi gibi salona fırlattı.

Sözlerinin sonu kopan kahkahayla boğuldu. Tufta Kongre Başkanlığı'na öfkeyle salonu gösterdi.

- İstediğiniz kadar gülün. Ben sadece bir daha tekrar edeyim: Gençler, gerçek bir barometredir. Bunu Lenin, kaç kez yazdı.

Salonda hemen ortalık yatıştı. Sesler yükseldi tek tük:

- Ne yazdı, yani, ne demek istiyorsun?

Tufta canlandı:

- Ekim ayaklanması hazırlandığı sıralarda, Lenin, azimli mücadeleye emekçi gençlerin toplanması ve silahlandırılması için direktif vermişti, gençler deniz erleriyle en tehlikeli bölgelere gönderilecekti. Bunu yazan belgelerde bu yerleri size göstereyim, isterseniz. Bütün aktarmaları kartoteks biçiminde topladım, yanımda getirdim.

Ve bunu derken Tufta evrak çantasını açmaya davrandı.

- Biliyoruz, biliyoruz, istemez!

- Ya birlik hakkında Lenin'in dedikleri?

- Ya parti disiplini hakkında?

- Lenin'in gençleri eski muhafız alayına karşı kışkırttığı yerler nerede?

Tufta dengesini kaybetti ve başka bir konuya geçmek zorunda kaldı.

- Lagutina az önce Yureneva'nın mektubunu okudu. Eh, tartışmalarda bazı işler normal yürümezse, bunun sorumlusu biz olamayız.

Tsvetayev, Şkolenko'nun yanında oturuyordu ve ona büyük bir öfkeyle fısıldadı:

- Tüh, kahrolasıca herif, akılsız köpeği yol kocatırmış.

Şkolenko da yavaş sesle cevap verdi:

- Öyle! Bu allahın budalası bütün işimizi bozacak.

Tufta'nın ince, tiz sesi dinleyenlerin kulaklarını burgu gibi deliyordu.

- Pekii, çoğunluk fraksiyonu kurduysanız, biz de azınlık fraksiyonu kurmakta serbestiz!

Salonda bir fırtına koptu.

Tufta, üzerine yağdırılan suçlamalarla, bağırtılarla şaşkına döndü.

- Ne oluyor? Yine mi bolşevikler - menşevikler?

- RKP parlamento mu, ulan?

- Yok canım, herkese kuyruk sallıyor hergeleler, Miyasnikov'dan Martov'a kadar!

Tufta denize atılmış, yüzüyormuş gibi kollarını sallamaya başladı, coşarak nakaratına devam etti:

- Elbette, gruplaşma özgürlüğü olmalı. Yoksa biz, başka türlü düşünenler, böylesine düzenli, örgütlü, sağlam bir çoğunluk disiplinine nasıl karşı gelelim, nasıl kendi görüş açımızı savunalım?

Salon uğulduyordu. Pankratov yerinden kalktı ve alabildiğine bağırdı:

- Bırakın arkadaşlar, bırakın da kurtlarını döksün, dinleyelim. Başkalarının cesaret edip söyleyemedikleri şeyleri bu enayi mahalle karısı gibi ortalığa yayıyor.

Salon yine yatıştı. Tufta, çok fazla ileri gittiğini anladı. Bunları söylememeliydi, sırası değildi. Düşünceleri azmış bir at gibi, yana atladı ve konuşmasını bitirirken yine dinleyenleri lafa boğdu:

- Bizi partiden atabilirsiniz, bir kenara itebilirsiniz. Zaten oyununuza başladınız. Beni İl Komsomol Örgütü'nden attılar. Ama zararı yok, yakınlarda kim haklı, kim haksız göreceğiz elbette.

Bu son sözlerini söyleyerek sahneden indi.

Dubava, Tsvetayev'den bir pusula aldı:

> *"Mityay, hemen söz hakkı al, konuşmacı ol. Bununla işimiz pek fazla düzelmez, hoş, burada davayı onlar kazandılar. Ama ne de olsa Tufta'yı desteklemek gerek. Kahrolasıca, enayi ve geveze, biliyorsun."*

Dubava konuşma izni istedi, ona hemen bu hakkı verdiler.

Sahneye çıktığı zaman salonda kuşkulu bir sessizlik hüküm sürüyordu. Aslında, her sözcü konuşmadan önce, salonun susması ve dinlemeye hazırlanması normaldi, ama şimdi buz gibi bir hava esiyordu salonda oturanlarda, Dubava hücrelerde konuşma sırasındaki ateşliliğini de yitirmişti. Gün geçtikçe ateşi sönüyordu, üstüne su dökülmüş yavaş yavaş sönen bir meydan ateşi gibi, o da gözleri oyan, boğucu bir dumanla sarılıyordu ve şimdi bu keskin duman, eski dostların sertçe karşı gelmeleri, apaçık yenilgiye uğramasıyla, kırılan onurunun ta kendisiydi. Buna bir de kendine haksız dedirtmemek için direnmesi de karışıyordu. Önündeki hiçbir engele bakmadan burnunun

dikine gitmeye azimliydi, halbuki böylece çoğunluktan daha da çok kopacağını biliyordu. Boğuk bir sesle fakat anlaşılır biçimde konuşuyordu:

- Rica ederim, sözlerim ikide bir kesilmesin, karşı çıkışlarla beni şaşırtmasınlar. Durumumuzu olduğu gibi anlatmak istiyorum, oysa biliyorum, boşuna bu çabam. Siz çoğunluktasınız.

Sözlerini bitirdiği zaman salonda bir bomba patlamış gibi ortalık birbirine karıştı. Bağırtılar yaylım ateşi gibi Dubava'nın üstüne yığılıyordu. Dimitriy Dubava'yı öfkeli bağırtılar kamçılıyor, tokatlıyordu:

- Yuuuh!

- Ayıp be!

- Kahrolsun bölücüler!

- Yeter be bu çamur deryası!

Dimitriy sahneden inerken salondan alaycı gülüşler, kahkahalar duyuluyordu ve bunlar hepsinden de acıydı. Herkes öfkeyle bağırsaydı, buna aldırmayacaktı. Ama bu hakaret bile değildi, apaçık bir alaydı, sahnede falso yapmış bir artistle alay edercesine alay ediyorlardı onunla.

Kongre başkanı ilan etti:

- Konuşma sırası Şkolenko'da

Mihaylo ayağa kalktı.

- Yooo. Konuşmaktan vazgeçtim.

Derken en gerideki sıralardan Pankratov'un kalın sesi duyuldu:

- Söz hakkı rica ediyorum!

Dubava sesin edasından Pankratov'un ruh halini anladı. Yükleyici, ona çok ağır hakaretlerde bulunmak istediği zaman böyle konuşurdu, bunun için Dubava, uzun boylu, hafif kambur, tribüne doğru yürüyen İgnat'ı gözleriyle

izlerken, büyük bir eziklik içinde içi burkuldu. İgnat'ın ne diyeceğini biliyordu. Dünkü görüşmelerini hatırlıyordu şimdi, Solomenka'da eski dostları dostça bir görüşme sırasında onu muhalefetten kopması için zorluyorlardı. Yalnız değildi o, Şkolenko ve Tsvetayev de oradaydılar. İgnat, Okunev, Talya, Volintsev, Zelenova, Staroverov, Artiyuhin, bütün eski dostlar biraraya gelmişti. Ama Dubava, bu eski birliğin tekrar kurulması girişimine karşı sağır ve dilsiz gibi davrandı. Konuşma sırasında Tsvetayev ile oradan ayrıldı, bununla kendi görüş açısının hatalı olduğuna peki diyemeyeceğini göstermek istedi. Fakat Şkolenko orada kaldı. Şimdiyse konuşmaktan vazgeçiyordu, hele bak! Ve Dubava kötü kötü düşündü: "Vay hanım evladı vay, seni lapacı aydın seni! Onlar herifi kendi etkileri altında bırakmışa benziyor, elbette ki öyle." Bu sersemce çatışmada bütün dostlarını, ahbaplarını yitirmişti Dubava. Zaten Komünist Üniversitesi'nin Fakültesi'nde Jarkiy ile olan çok eski dostlukları kopmuştu. Jarkiy Büro'daki toplantıda, *«kırkaltıların»* bildirisine şiddetle karşı çıkmıştı. Git gide, çatışmalar had bir hal almaya başlayınca, Dubava selamını sabahını kesmişti Jarkiy'le. Birkaç kez Jarkiy'le kendi evinde, Anna'nın misafiri olarak karşılaşmıştı. Anna Borhart, bir yıldan beri karısıydı. Anna ile ayrı odalarda yaşarlardı, Anna da onun görüşlerine katılmak istemiyordu, Jarkiy de Anna'yı sık sık ziyarete geldiğinden, zaten bozuk olan araları daha da çok açılıyordu. Bu, kıskançlıktan değildi, sadece anlaşamadığı Jarkiy ile Anna'nın ısrarlı dostlukları onun canını sıkıyordu. Bunu Anna'ya açıkladı. Aralarında sertçe bir tartışma çıktı ve Anna ile olan ilişkisi artık pamuk ipliğine bağlı kaldı. Bu kongreye gelirken, Anna'ya tek bir söz bile söylememişti.

Düşüncelerinin hızla koşuşmasını İgnat'ın sesi durdurdu. Nutkuna girişiyordu İgnat.

Tribüne çıktı ve sahnenin tam kenarında durdu, yerini aldı. Sonra bıçakla kesip atarcasına:

- Yoldaşlar! diye sözüne başladı.

- Yoldaşlar! Tam dokuz gün muhalefetin konuşmacılarını dinledik. Dosdoğru konuşacağım: Onlar ne bizim silah arkadaşlarımız, ne devrim savaşçıları, ne de düşüncede yandaşımız gibi hareket ettiler, hayır. Bütün çıkışları düşmanca, uzlaşmasız, safra doluydu. Üstelik de bize iftira attılar. Evet, yoldaşlar, iftira attılar diyorum. Amaçları, bizi, eski bolşevikleri, parti içinde sopa dayak rejimi taraftarı, devrimin ve kendi sınıfının çıkarlarını satan adi birer hain olarak göstermekti. Partimizin, en çetin vartaları atlatmış, en mükemmel birliğini, şanlı şerefli eski bolşevik muhafız alayını, RKP'yi demir dövercesine meydana getiren, kuran biz bolşevikleri, çarlık despotizmi zamanında hapishanelerde çürütülen, Lenin yoldaşımızın yanıbaşında, menşeviklerle, Troçki'yle amansız bir savaşa atılan bizleri, parti bürokratizminin temsilcisi olmakla suçluyorlar. Böyle sözleri düşmandan başka kim söyleyebilir? Parti ve parti aygıtı bir bütün değil midir? Genç Kızılordu erlerini durmadan ve üstelik de bölük bölük düşmanlarla çevriliyken kendi komutanlarına, komiserlerine, karargahına karşı kışkırtanlara nasıl bir ad verebilirsiniz? Söylesinler bakalım, cevap versinler: Ben bugün tornacıysam, yarın da komite sekreterliğine seçilirsem, troçkistlerin düşünce ve inançlarına göre, bununla hemen «bürokrat» mı, yüksek mevki peşinde koşan bir rütbe meraklısı mı olurum? Hem de şu antikalığa bakın, sevgili arkadaşlar, bürokratizme karşı gelen, bürokrasiyle çarpışan muhalif kişiler arasında kimler karşımıza çıkıyor? Alın size Tufta'yı, az zaman önce koyu bürokratizmi yüzünden işinden kovuldu. Alın size Tsvetayev'i, onun da ünlü sözümona «demokrasisini» Solomenka'lı arkadaşlar arasında bilmeyen yok. Peki, ya

Afanasyev'e ne buyrulur? İl Komitesi, Podolsk bölgesinde sert yöneticilik taslaması ve karşısındakilere despotça davranması yüzünden onu tam üç kez işinden almamış mıydı? Ama şu işe bak, partiye savaş açanlar, partinin cezalandırdığı kişilerin ta kendileridir. Troçki'nin ne biçim bir «bolşevizm» güttüğünü size eski bolşevikler anlatsınlar. Madem şimdi onun adı partinin adına karşı dikiliyor, gençlerin Troçki'nin nasıl bolşeviklere karşı geldiğini, Troçki'nin bir cepheden öteki cepheye durmadan nasıl sıvışıp ihanetlerde bulunduğunun tarihini bilsinler bizim gençlerimiz. Muhalefete karşı açtığımız savaş bizim saflarımızı sıklaştırdı, pekiştirdi, gençlerimiz düşünce yönünden sağlamlaştı. Bütün bu miskin, küçükburjuva akımlarına karşı sürdürdüğümüz kavgada partimiz ve komsomol çelik gibi sertleşiyordu. Muhalefette isterik karılar gibi paniğe kapılanlar, falımıza bakarak ne kehanetlerde bulunuyorlar, ekonomik ve politik iflasımızdan tutun da nerelere kadar gidiyorlar. Ama durun hele, yarınki günümüz bu kehanetinizin kaç para ettiğini gösterecek. Hem de istedikleri ne, bizim ihtiyarlarımız, tutun ki Tokarev, Segal gibileri tezgah başına dönsünler diye başımıza ekşiyorlar, onların yerine şu Dubava, laçka olmuş barometre alınsın istiyorlar, herifse partiye karşı çırpınmasını, üstelik de kahramanlık filan gibi bir dalga olarak bize yutturmak istiyor. Yoooo, yoldaşlar, sökmez bu numara. Buna razı olmayız biz. Elbette ki ihtiyarlarımızın yerine gün gelecek, daha genç olanlar geçecek, ama bunlar tüm güçlükler karşısında kudurarak partimizin çizgisine saldıranlardan olamayacak. Yooo, büyük partimizin birliğini kimseye yıktırmayız biz. İhtiyar ve genç muhafız alaylarımız asla ve asla parçalanmayacak, bölünmeyecek. Lenin'in sancağı

altında bu gibi zararlı akımlara karşı amansız bir mücadele açacağız. Zafer bizim olacak.

Pankratov tribünü terkediyordu. Salonda bir alkış kasırgası koptu.

Ertesi gün Tufta'nın yanında dokuz-on kişi toplandı. Dubava konuşuyordu:

- Biz Şkolenko ile bugün Harkov'a gidiyoruz. Burada yapılacak işimiz kalmadı. Haydi, haydi, sizler de hemen dağılalım demeyesiniz. Hele bekleyelim, işi oluruna bırakalım. Şurası kesin: Partinin Tüm-Rusya Konferansı'nda bize, aferin, demezler, ama onlardan bir baskı beklemek de, hele durun bakalım, bana kalırsa mevsimsizdir. Çoğunluk bize işbaşında kendimizi gösterme fırsatı tanıdı. Bunun için şimdi, çalışmalarımıza apaçık devam etmek, partiden derhal atılmak anlamına gelir, bu ise biliyorsunuz, planımıza uymaz. Yarın ne olacağını kesinlikle söylemek de güçtür. Artık konuşulacak başka birşey de kalmadı herhalde.

Bununla Dubava gitmeye davrandı.

Sıska, iplik gibi ince dudaklı Staroverov da yerinden kalktı.

Kekeleyerek, dili peltek peltek dolanarak konuşmaya başladı:

- Anlamıyorum seni, Mityay. Eee.. Konferansın kararı yani... bizim için ferman sayılmaz, onu mu şey... demek istedin?

Tsvetayev, onun sözünü sertçe kesti:

- Şeklen ve resmen karar karardır, yoksa parti üyelik kartın güme gider... Hele bakalım, rüzgar hangi yönden esecek. Şimdiyse dağılalım, en iyisi.

Tufta huzursuzca oturduğu sandalyede kıpırdadı. Asık suratlı, rengi uçmuş, uykusuz gecelerden gözleri altında mor

mor halkalar görülen Şkolenko pencere yanında oturuyor, sinirinden tırnaklarını yiyordu. Tsvetayev'in bu son sözleriyle tırnak yemeyi bıraktı, odadakilere döndü.

Birden öfkelenerek, boğuk bir sesle:

- Ben bütün bu gibi düzenlerin karşısındayım, dedi. Bence Konferansın kararı bizim için de karardır ve bizi bağlar. Biz kendi görüşlerimizi savunduk, ama Konferansın kararına uymamız gerek.

Staroverov ona takdirle baktı. Fıslayarak, tıslayarak:

- Şey... Ben de bunu demek istedim, diye kekeledi.

Dubava, Şkolenko'ya dik dik baktı ve alaylı bir edayla kasten ağır ağır konuştu:

- Sana ne oluyor? Sana öneride bulunan yok. Hadi 'lan, sen daha İl kongresinde «günah çıkartma» fırsatını kaçırmamışsın.

Şkolenko ayağa fırladı.

- Kendine gel, arkadaş! Bana bak Dmitri, lafların beni ne yalan söyleyeyim, senden soğutuyor, hatta dünkü tutumumuzu bir daha gözden geçirmeye zorluyor.

Dubava sinek kovarcasına elini salladı:

- Hadi, hadi, senin için kala kala bir bu kalıyor. Git, günah çıkart, özür dile, vakit geç olmadan.

Dubava vedalaşırken Tufta'ya ve ötekilere elini uzattı.

Onun arkasından Şkolenko ile Staroverov da ayrıldılar.

Bindokuzyüz yirmidört yılı, dünya tarihine girişini korkunç bir ayazla kutladı. Zaten karlarla örtülü ülkeye öfkelendi, kudurdu. Ocak ayının ikinci yarısındaysa boralarla, uzun süren kar tipileriyle uludu, ortalığı birbirine karıştırdı.

Güney-Batı demiryollarında bütün hatlar kar altında gömülüydü. İnsanlar vahşileşen doğayla çatışıyordu.

Kar temizleme makinelerinin çelik kürekleri, lokomotiflere yol açmak için kardan dağların içine dalıyordu. Ayazdan, durmadan kudurmuşçasına esen yıldız-poyrazdan telgraf telleri donuyor, kopuyordu, telgraf hattından yalnız üçü çalışır durumdaydı: Hint-Avrupa telgraf hattıyla iki direkt iç telgraf hattı.

Şepetovka No. 1 istasyonunun telgrafhanesinde üç mors aygıtı, yalnız çok deneyimli bir kulağın anlayabileceği, susmak nedir bilmeyen konuşmasını sürdürüyordu.

Telgraf memurları gençti, daha işbaşı yaptıkları günden bu yana doldurdukları telgraf şeritleri yirmi kilometreyi aşmazdı, halbuki iş arkadaşları ihtiyar telgraf memuru, üçyüzüncü kilometreyi aşmak üzereydi: *«Dinleyin, dinleyin, dinleyin! Herkese, herkese, herkese!»* Başlangıç şifresini kaydediyor, kulağı bu sese alışık:

Kaydederken düşünüyor: "Herhalde hatların kardan temizlenmesiyle ilgili bir genelge olacak." Dışarısı kar, kış, kıyamet. Kar tipisi avuç avuç karı atıyor pencere camlarına. Telgraf memuru kulak kabartıyor, pencereye mi vurdular? diye. Başını çeviriyor ve ister istemez camlarda ayazın çizdiği harika desenlere takılıyor gözü bir süre. Bu acayip yaprak, çiçek ve ağaçları hiçbir insan eli çizemezdi bu denli ince bir gravür halinde.

Bu manzaraya dalıyor ve morsun tıkırtısını dinlemez oluyor kısa bir süre için, sonra gözleri tekrar şeride ilişiyor, atladığı kelimeleri okumak için şeridi eline alıyor.

Mors anlatıyor:

«Yirmibir Ocak günü, saat altı ellide...»

Telgraf memuru okuduğu şifreyi hızla kaydetti, şeridi elinden bıraktı ve dinlemeye koyuldu.

«... dün Gorki'de...»

Telgraf memuru ağır ağır kaydediyordu. Ömrü boyunca sayısız defa sevinçli, kederli haberleri dinlemişti o, başkalarına ait üzüntüyü, sevinci onlardan önce öğreniyordu. Bu kısa, kopuk cümlelerin anlamı artık bir haylidir onu etkilemiyor, düşündürmüyordu, kulağıyla Mors işaretlerini kapıyor ve düşünmeden, yazdığı şeylerin anlamı üzerinde hiç durmadan mekaniksel hareketlerle kağıda geçiriyordu.

Şimdi de, yine kim bilir, birisi ölmüş olacaktı, yakınlarına bildiriyorlardı zahir... Telgraf memuru başlangıçtaki sözleri unutmuştu: ***«Dinleyin... dinleyin... dinleyin... Herkese... herkese... herkese...»*** Mors aygıtı tıkır tıkır tıkırdıyor. Ufacık çekicin tıkırtısını birer harf yaparak yazıyordu ihtiyar telgraf memuru: **«V-l-a-d-i-m-i-r İ-l-y-i-ç»** Biraz yorgundu memur, rahatça oturuyordu sandalyesinde... Kimbilir nerelerde Vladimir İlyiç adında bir adamcağız ömrünü bitirmiş olacaktı, o da bugün yakınlarına iletmek üzere hayat faciasını anlatan kelimeleri kaydedecek, şimdi kimbilir kim kedere, umutsuzluğa kapılarak hıçkıra hıçkıra ağlayacak, onun için bu yabancı bir acıdır, o sadece başkasının üzüntüsüne tanık oluyor. Mors tıkır tıkır vuruyor - nokta - tire-nokta, yine tire. O da, bu çok iyi bildiği seslerden birinci harfi çıkardı bile, önündeki telgraf formülüne kaydediyordu şimdi L harfini. Bu harfin arkasından ikinci harfi yazıyor: E ve bunun arkasından da özenle N harfini yazıyor, Rus alfabesinde H olarak yazılan bu N harfinin iki ufak direğini çiziyor ve arasına düzgün bir çizgi halinde birleştirme işaretini yerleştiriyor, arkasından hemen İ harfini ekliyor ve artık düşünmeden sonuncu harfi bitiriyor: N

Mors aygıtı ara verme işaretini tıkırdıyor ve telgraf memuru, saniyenin onda biri kadar bir zaman içinde, gözucuyla okuyor yazdığı kelimeyi:

«LENİN»

Mors cihazı tıkır tıkır vuruyor, ama rastlantı sonucu, çok iyi bilinen bir ada takılıyor, tökezliyor memurun düşüncesi, onu uyarıyor. Telgraf memuru bir daha son yazdığı kelimeyi gözden geçiriyor. **«LENİN».** Ne? Lenin mi? Gözbebeğinde telgrafın bütün metni yansıyor. Telgraf memuru birkaç saniye telgraf kağıdına bakıyor ve otuziki yıllık iş hayatında ilk kez yazılan metine inanmıyor.

Üç defa ardarda satırlarda gözünü gezdiriyor, ama kelimeler inatla, hep aynen tekrar ediyor: ***«Vladimir İlyiç Lenin öldü.»*** İhtiyar ayağa fırladı, burma burma, lüle lüle inen şeridi kaldırdı, gözlerini bir daha şeride dikti. İki metrelik şerit ona asla inanamayacağı şeyin doğruluğunu tekrarladı. Arkadaşlarına ölü gibi sararmış yüzünü çevirdi ve iki telgraf memuru kız onun korkulu bağırtısını duydu:

- Lenin ölmüş!

Mors aygıtları odasında duyulan bu büyük kayıp haberi açık duran kapıdan dışarı süzüldü ve kar tipisini döndüren rüzgar hızıyla garda savruldu, şuraya buraya dağıldı, dışarıya uçtu, boraya karıştı, hat boyunca, makasları geçti ve buz gibi soğuk hava akımıyla deponun dövme demir kapısının bir kanadından içeri süzüldü.

Depoda birinci onarım çukuru içinde bir lokomotif duruyordu, hafif onarım ekibi onu, arızasını gidermeye çalışarak «tedavi ediyordu.» İhtiyar Politovski yarı beline kadar çukurun içine girmiş, kendi lokomotifinin karnı altına sokulmuş, tornacılara hasta yerlerini gösteriyordu. Zahar Bruzjak, Artem'le ocak ızgarasının eğrilmiş çerçevesini düzeltiyordu. Izgarayı örste tutuyor gerekli yerleri Artem'in çekiç darbelerine doğru uzatıyordu.

Son yıllarda Zahar bir hayli ihtiyarlamıştı, yaşadığı acı günler alnında çok derin bir kırışık çizmişti, şakakları

bembeyazdı. Sırtı kamburlaşmış, gözleri çukurlaşmıştı ve şimdi alacakaranlıktan başka birşey yoktu bu gözlerde.

Aydınlık depo kapısı aralığında bir insan göründü, akşam gölgeleri onu tekrar yuttu. İlk bağırmasını demire indirilen çekiç sesleri boğdu, ama lokomotifin yanında uğraşanlara çok yaklaşınca Artem elinde tuttuğu çekici hemen indirmeye acele etmedi, durakladı.

- Yoldaşlar! Lenin ölmüş!

Artem'in elindeki çekiç ağır ağır omuzundan aşağı kaydı ve eli onu beton döşemeye bıraktı.

- Ne dedin, ne dedin? Artem'in eli, bu dehşet saçan haberi getirenin ceketinin derisini kerpeten gibi kaptı.

O ise, üstü başı kar içinde, ağır ağır soluyarak kopuk kopuk yineledi:

- Evet, yoldaşlar, Lenin ölmüş!

Bu adamın bağırmamasından anladı Artem acı gerçeği ve adamın yüzünü de tanıdı şimdi: Bu, parti kollektifi sekreteriydi.

Çukurdan adamlar çıkıyor, bütün dünyanın tanıdığı insanın ölüm haberini dinliyordu.

Kapıda, herkesi ürküterek bir lokomotif kükredi. Garın öbür ucundan ikinci, üçüncü lokomotif onun sesine ses verdi. Güçlü, çırpınan, endişelenen çağrıya elektrik istasyonunun, şarapnel uçuşu kadar tiz sesli düdüğü karıştı. Bütün bu sesleri Kiev'e gitmek üzere olan yolcu treninin sülün gibi lokomotifinin pirinçten yapılmış genzinden çıkan berrak ses bastırdı.

Bu, endişeli düdük seslerinin sebebini anladıktan sonra, Şepetovka-Varşova direkt Polonya ekspresinin lokomotifindeki makinist de ağır ağır elini zincire kaldırıp düdük kapağını açan zinciri aşağı çekince, orada nöbet tutan GPU ajanı şaşırarak ürperdi. Biliyordu makinist, verdiği bu sinyal

hayatında en son sinyal olacaktı, bir daha bu lokomotifte çalışmasına izin verilmeyecekti, ama eli zinciri bırakmıyordu. Lokomotifin feryadı korkuya kapılan polonyalı görevlileri ve diplomatları yumuşak divanlarından kaldırdı.

Depo insanlarla doluyordu. Dört kapıdan giriyordu gelenler ve koca bina insanlarla dolunca, hüzünlü sessizlikte ilk sözler duyuldu.

Şepetovka Bölge Komitesi sekreteri, eski bir bolşevik olan ihtiyar Şarabrin konuşuyordu.

- Yoldaşlar! Dünya proletaryası önderi Lenin öldü. Partimiz telafi edilmez bir kayba uğradı, bolşevik partisini meydana getiren ve ona düşmanlara karşı amansız bir savaşta boyun eğmemeyi öğreten insan öldü. Partimiz ve sınıfımızın önderinin ölümü, proletaryanın en iyi oğullarını saflarımıza çağırıyor...

Matem marşının nağmeleri, yüzlerce açık baş... ve onbeş yıldan beri ağlamak nedir bilmeyen Artem boğazında bir düğümlenme duydu, güçlü omuzları sarsılmaya başladı.

Demiryolları kulübünün duvarları insan kalabalığına dayanamayacak gibiydi. Dışarda müthiş bir ayaz vardı, giriş kapısı önündeki iki koca çam ağacı baştan aşağı karla örtülüydü, dallarından buz saçakları sarkıyordu, ama salon dayanılmayacak kadar sıcaktı, hem büyük Hollanda sobasından, hem de altıyüz kişinin soluğundan... Hepsi de, parti kollektifinin matem toplantısında hazır bulunmak istemişlerdi.

Salonda her zamanki konuşmalar, gürültü yoktu. Bütün sesleri derin yas boğuyordu, insanlar alçak sesle konuşuyordu ve yüzlerce çift gözde kederli bir endişe seziliyordu. Sanki bu salonda fırtınalı bir denizin ortasında, dalgaların kapıp sürüklediği, kaptanını kaybeden, bir geminin ne yapacağını bilmeyen, şaşkın mürettebatı toplanmış gibiydi.

Büro üyeleri başkanlık masasındaki yerlerini aynı sessizlik içinde aldılar. Tıknaz bir adam olan Sirotenko, çıngırağı yavaşça kaldırdı, hafifçe oynattı elinde ve masaya bıraktı. Bu kadarı yetti, salonun tamamen sessiz kalması için.

Toplantı biter bitmez bölge kollektifi sekreteri Sirotenko masa başından kalktı. Söylediği şey hiç kimseyi şaşırtmadı, oysa ki bu sözler bir matem toplantısında olağanüstü sayılabilirdi. Sirotenko'nun dedikleri şunlardı:

- Birçok işçi, otuzyedi arkadaş tarafından imzalanan bir dilekçeye cevap verilmesini toplantı başkanlığından diliyor. Sonra, dilekçeyi yüksek sesle okudu:

«Güney-Batı Demiryolları Şepetovka İstasyonu Bolşevik Partisi Demiryolları Kollektifi'ne.

Önderimizin ölümü bizi de bolşeviklerin saflarına çağırıyor. Bizi bu toplantıda yoklamanızı ve Lenin'in partisine kabul etmenizi dileriz.»

Bu kısa satırların altında sütun sütun imzalar vardı.

Sirotenko bunları okuyor, her imzadan sonra, -salonda oturanların, tanıdık isimleri bellemesine fırsat vermek için- bir-iki saniye duraklıyordu:

- Politovski Stanislav Zigmundoviç, lokomotif makinisti, otuzaltı yıllık fabrika hizmeti...

Salonda hayranlık seslerinden bir uğultu koptu.

- Korçagin, Artem Andreyeviç, tornacı, onyedi yıllık fabrika hizmeti...

- Bruzjak Zahar Vasilyeviç, lokomotif makinisti, otuzbir yıllık fabrika hizmeti...

Salondaki uğultu arttıkça artıyordu. Masadaki adamsa, hep okumaya devam ediyordu imza atanların isimlerini ve salon, demir-mazot kuşağı kadrosundan, avuçları nasırlı,

birbirinin arkadaşı kalifiye demiryolu işçilerinin adlarını dinliyordu.

İlk imzayı atan masaya yaklaştığı zaman, salonda tıs yoktu.

İhtiyar Politovski dinleyenlere hayatını anlatırken ister istemez heyecanlandı.

- ... Sizlere ne diyebilirim ki, arkadaşlar? Hepiniz biliyorsunuz, emekçi olanların eski zamanlardaki hayatlarını. Boyunduruk altında yaşanıyordu, ihtiyarlayınca da dilenerek sürünüyordu insan. Ne saklayayım, devrim gerçekleştiği zaman ben kendimi köhne bir ihtiyar sanıyordum. Ailem omuzlarımda ağır bir yüktü, partiye doğru giden yolu seçemedim. Kavgada asla düşmana yardım etmiş değilim, orası öyle ama, kendim de pek savaşlara katılmıyordum. Dokuzyüzbeşte Varşova atölyelerinde grev komitesindeydim, bolşeviklerden yanaydım. Eh, gençtim, ateşli ve atılgandım o zaman. Ama eskileri anmanın faydası ne? Yüreğimi parçaladı İlyiç'in ölümü, bizim savunucumuzu, dostumuzu kaybettik ebediyen, şimdi ihtiyarlığın sırası mı? Bilmem, konuşmaya alışık değilim ben, başkaları daha güzel laflar bulsunlar. Yalnız şunu bildiriyorum size: Bolşeviklerle yolumuz aynıdır ve ayrı olamaz hiçbir zaman...

Makinistin ak saçlı başı inatla havaya kalktı, kalın ak kaşları altından bakan gözleri salona dikildi. Salondan karar bekliyordu.

Bu kısa boylu, ak-pak yüzlü, ak saçlı adamı reddetmek için bir tek el kalkmadı, büro, partiye kayıtlı olmayan arkadaşlardan da oy dilediği zaman, oylamada bütün eller olduğu gibi «evet» demeye havaya kalktı.

Masa başından ayrılırken, Politovski artık partiye kayıtlı bir komünistti.

Salonda oturan herkes olup bitenlerin olağanüstü şeyler olduğunu anlıyordu. Az önce makinistin durduğu yerde

şimdi Artem koca cüssesiyle dikiliyordu. Tornacı uzun kollarını neylesin şaşırmıştı, elinde kulaklı şapkasını ezip duruyordu. İçi kılları dökülmüş astarlı koyun pöstekisi gocuğu açık, boz renkli er gömleğinin yakası madeni iki düğmeyle ilikliydi, Artem'in düzenli, bayramlık bir hali vardı. Artem yüzünü salona doğru çevirdi, hayal meyal bir kadın yüzünü seçti: Dikiş atölyesinden kendi arkadaşları arasında, taşçının kızı Galina oturuyordu. Ona affedici bir gülümsemeyle bakıyordu. Takdir vardı bu gülümsemede ve daha bir şey... gizli, sonuna kadar söylenemeyen bir şey...

Tornacı Sirotenko'nun sesini duydu:

- Haydi, Artem, anlat bakalım hayatını!

Büyük Korçagin kendi hikayesinin başlangıcında bir hayli ter döküyordu, bu kadar kalabalık topluluklar önünde konuşmaya alışık değildi. Ve ancak şimdi, anlıyordu yaşamış olduğu hayat boyunca içinde birikenleri anlatmanın ne kadar güç olduğunu. Laflar ağır ağır cümleler halinde diziliyordu, heyecanlıydı da, bu da düzgün konuşmasına engel oluyordu. Böylesi daha hiç başına gelmemişti. Ama o anda, çok kesin olarak hayatının birden bir dönemece vardığını ve şimdi, en son adımı attıktan sonra, eğri-büğrü katı koşullar altındaki hayatını ısıtacak, ona anlam verecek bir şeyin başlayacağını duyuyordu.

- Biz dört kardeştik, diye başladı Artem.

Salonda tıs yoktu... Altıyüz kişi pür dikkat kesilmiş, bu dev yapılı, gaga burunlu, gözleri kaşlarının kara püsküllleri altında saklı adamı dinliyordu.

- Anamız beylerde aşçılık yapardı. Babamı iyice hatırlamıyorum. Anamızla arası yoktu. Eh, ağzını ıslatıyordu, istimini fazla alıyordu... Biz de anamızda kalıyorduk. Bunca boğazı doyurmak zor geliyordu anamıza. Beyler ona ayda dört altın veriyorlardı, yeme-içme onlardan.

Anamız da akşamlara dek kamburunu çıkarıyor, ha çalışıyor, ha çalışıyordu. Şansım varmış, iki kış ilkokula devam ettim, okuma-yazma öğrendim, onuncu yaşıma basınca artık gücü-takati kalmamıştı anamın, tek kurtuluş çaresi beni çırak diye torna atölyesine vermekti. Daha aha şu kadar bir çocukken ben, boğaz tokluğuna hani... para mara ne gezer. İşsahibi almandı, adı de Ferster'di. Ufağım daha diyerek beni almak istemedi, nazlandı, ama baktı, gücüm yerinde, anam iki yıl büyük bildirdi beni. Üç yıl çalıştım almanın yanında. Zanaat filan öğreten olmadı, evişleri için koşturuyorlardı, bir de votka almaya, bakkala... Herif bulut gibi, zilzurna olmadan duramazdı. Kömüre, demire gönderirdi beni boyuna. Ailesi beni avantadan evişlerinde uşak yerine kullanırdı. Kazan taşırdım ben, patates soyardım. Herkes tekme atardı bana, hani laf olsun diyerekten, alışkanlıkla. Hanımı memnun etmesek patlatırdı tokadı, şu içip içip zom olan kocasına kızardı çoğu zaman. Sokağa kaçardım, elinden kurtulup ama nereye gidersin, kime dert yanarsın? Anam tee kırk verst ötede... Onun da başını sokacak yeri yoktu... Atölyeye gitsem, daha beter. İşsahibinin kardaşı orada dümen çeviriyordu. İtoğlu ne numaralar yapardı bana, ne numaralar. "Aha şu aynayı ver" der, eliyle demirci körüğünün yanını gösterir. Ben oraya atılırım. Kaptığım gibi aynayı kaldırırım. Oysa onu daha şincik tavlamış, ocaktan çıkarmış, Toprakta duruncak kara görünür, ama gel yapış, olduğu gibi parmak derisi çıkıyor. Bar bar acıdan bağırıyor, ağlıyordum. Herifse memnun beygir timsali kişniyordu. Dayanamaz oldum, anamın yanına kaçtım. Anam beni neylesin, nereye tıksın? Beni alamana getirdi yine. Yol boyunca ağladı iki göz iki çeşme. Üçüncü yıl bana tornacı zanaatını az az göstermeye başladılar, ama dayak kesilmedi. Yine fertiği çektim, bu defa Starokonstantinov şehrine. Orada sucuk-pastırma imalathanesine girdim, eh, bağırsak-kursak yıkaya yıkaya

birbuçuk yıldan fazla sarı itten beter didindim durdum. İşsahibi sonra kumarda hepsini, imalathanesini, malını mülkünü kaybetti. Dört aylık paramızı ödemeden sıvıştı bir yerlere. Bu bataktan da sağ salim çıktım. Trene atladım, Jmerinka'da indim, iş aradım kendime. Bereket depoculardan bir arkadaş bana acıdı. Sordu soruşturdu, az buçuk tornacılıktan çaktığımı öğrenince yeğen diye beni bildirdi kaymakamlığa. İriyarıydım, baktılar, onyedi diye yazdılar nüfus tezkeresine. Ben de tornacı çırağı oldum. Burada dokuz yıldır çalışıyorum. İşte eski hayatım, burada da beni tanırsınız artık.

Artem elindeki şapkayla alnını sildi, derin bir iç çekti. Daha önemli, onun için en önemli şeyi söylememişti, sıra ona gelmişti şimdi. Kimse sormadan anlatmak gerekliydi, o da kalın kaşlarını çatarak hikayesine devam etti:

- Şincik herkes bana sorabilir: Peki, hani o ateşler yanmaya başlayınca niye bolşevik olmadın, niye partiye yazılmadın, diye. Buna ne diyeyim? İhtiyar yaşıma daha teee bunca vakit var, bense anca demin yolumu buldum. Yooo, yalan söyleyecek değilim. O yolu seçemedik biz, daha 1918'de, alamana karşı savaştığımız zaman hani. O zaman tam sırasıydı. Juhray, deniz eri, bizlerle hep bunu konuşuyordu. Ama ben ancak 1920'de tüfeği elime aldım. Eh, kargaşa bitti, beyazları Karadeniz'e dek kovaladık, dehledik sonunda denizin ötesine, yine buraya düştük. Sonra evlendim, aile, çoluk-çocuk... Palamarı bağladık, demir attık yani, ev gailesi, şu bu... Ama bizim yoldaş Lenin'imiz ölünce, parti de çağrısını gönderince, baktım hayatımda ne eksik... Devletimizi korumak yetmez, yani Lenin'den boş kalan yeri hep birlikte doldurmalı, gediği örmeliyiz. Devletimiz demirden bir dağ timsali dikilsin dursun. Bolşevik olmalıyız, parti bizim partimiz değil mi?

Tornacı bütün bunları çok basit, kaba saba laflarla anlatmıştı, bundan dolayı da utandı, konuşması bitince omuzlarından koca bir yük kalkmış gibi dev cüssesiyle doğruldu ve soru bekledi.

Sirotenko sessizliği bozdu:

- Soru sormak isteyen sorabilir.

Sıralar kıpırdadı, ama salondan hemen cevap gelmedi.

Lokomotifi bırakarak, olduğu gibi toplantıya gelen karafatma böceği kadar kara ateşçi kesin bir tavırla atıldı:

- Ne var daha sorulacak? Biz onu bilmiyor muyuz? Hadi, parti kartını toka edin ona, olsun bitsin, o kadar!

Sıcaktan ve heyecandan suratı kıpkırmızı kesilen demirci ustası Gilyaka soğuk almış sesiyle hırladı:

- Böylesi adamı yarı yolda bırakmaz, yaa, sağlam bir arkadaş o. Hadisene Sirotenko, oylamaya başla.

Komsomolların oturdukları arka sıralardan, yarı karanlıktan iyice seçilemeyen birisi ayağa kalkarak sordu:

- Yoldaş Korçagin anlatsın bakalım, niye toprak işlerine gömülmüş, köy işleri onu proleter psikolojisinden uzaklaştırmıyor mu?

Salon yine uğuldamaya başladı. Bu kez konuşanı ayıplıyorlardı. Bir ses bağırarak protesto etti:

- Doğru konuşsana be! Ne diye gır kaynatıyorsun, sırası mı, yeri mi?..

Ama, Artem cevap veriyordu bile:

- Zarar yok, yoldaş. Haksız değil bu delikanlı, toprağa gömüldüm orası doğru. Ama bu yüzden işçi vicdanımı yitirmedim ben. Bugün toprak filan hepsi bitti. Depoya yakın bir eve taşınacağım ailemle, orası daha sağlam bir yer. Yoksa bu topraktan soluk alamaz oldum doğru dürüst.

Önünde havaya kaldırılan ellerden bir orman görünce Artem'in yüreği bir daha sevinçten titredi ve vücudunun

ağırlığını duymadan oturduğu yere doğru gitti. Arkasından Sirotenko'nun sesini duydu:

- Oybirliğiyle kabul edildi.

Üçüncü olarak prezidyum masası önüne dikilen Zahar Bruzjak oldu. Politovski'nin ağzını bıçak açmayan eski yardımcısı, şimdi kendisi çoktan beri başmakinistti. Hayat hikayesini bitirmek üzereyken, son günlerine kadar geldi ve yavaş sesle, ama yine de herkesin duyabileceği biçimde:

- Çocuklarımın başladıkları şeyi bitirmek zorundayım ben, dedi. Arka avluda, kederimle başbaşa kalarak ıskartaya çıkayım diye ölmedi çocuklarım. Ölümleri için öç alamadım, ama Önderimizin ölümü şimdi gözlerimi açtı. Eski günlerin hesabını bana sormayınız. Ama benim için ikinci bir hayat şimdi yeni başlıyor.

Zahar'ın içini acı hatıralar allak bullak etti, yüzü karardı, kaşları çatıldı. Ona soru sorulmadan bütün eller oybirliğiyle partiye kabulünü onaylamak için havaya kalkınca gözlerindeki bulutlar dağıldı. Ak saçlı başı bir daha önüne düşmedi.

Gece geç vakte kadar depoda, nöbeti almak üzere partiye koşanların yoklaması devam etti. Yalnız en iyileri, en fazla bilinenleri, hayatı boyunca denenmiş olanları kabul ettiler.

Lenin'in ölümü yüzlerce işçiyi bolşevik yaptı. Parti safları asla gevşemedi. Güçlü kökleri çok sağlam toprağın derinliklerine inen bir ağaç, tepesi kesilse bile ölmez.

ALTINCI BÖLÜM

Otelin konser salonu önünde iki kişi duruyordu. Uzun boylu, çerçevesiz gözlüklü olanın kolunda kırmızı bir şerit, şeritteyse "Komutan" yazısı vardı.

Rita sordu:

- Ukrayna heyetinin toplantısı burada mı yapılacak?

Uzun boylu adam gayet resmi olarak:

- Evet, dedi. Birşey mi istiyordunuz?

- Girebilir miyim, diye soracaktım da...

Uzun boylu adam girişi kapatıyordu. Rita'ya dikkatle baktı ve sonra:

- İzin belgeniz? diye sordu. Yalnız izin kartıyla kongre davetiyesi olanlar girebilir.

Rita çantasından kenarları altın yaldızlı bir kart çıkardı. Uzun boylu adam okudu: "Merkez Komitesi Üyesi". Bütün o resmi tavırlarını bir yana bıraktı, gayet terbiyeli ve hatta arkadaşça konuşmaya başladı:

- Buyurun, buyurun canım, bakın sol tarafta boş yerler var, oturun.

Rita sandalye sıraları arasından geçti ve boş bir yer görünce oturdu. Delegelerin danışma toplantısı sona ermek üzereydi. Rita toplantı başkanının sözlerini dinledi. Ses tanıdık bir sesti:

- Demek böyle, yoldaşlar, Tüm Rusya Kongresi "senyoren-konvent" delegeleri olarak biz, kendi temsilcilerimizi seçtik. Kongre Delegeler Kurulu da seçilmiş bulunuyor. Kongrenin açılışına daha iki saat zaman var. Bu arada, izninizle, kongreye gelen delegelerin listesini hiç değilse bir defa kontrol edelim.

Rita, Akim'i gördü. İsim listesini acele acele okuyan oydu.

Yoklama sırasında beyaz yada kırmızı kart tutan eller havaya kalkıyordu.

Rita pür dikkat kesilmişti.

Bir tanıdık isim daha: Pankratov.

Rita havaya kalkacak eli görmek için salonda göz gezdirdi, ama sıralarda oturanlar arasında Pankratov'un tanıdık yüzüne rastlayamadı. Yine isimler, isimler birbirini takip ediyor ve bunlar arasında yine tanıdık bir ad: Okunev, sonra bir tanıdık daha: Jarkiy.

Rita, Jarkiy'i görüyordu. Ona çok yakın bir yerde oturuyordu, yana dönüktü. Tamam, artık unutmaya başladığı profilinin hatları. Tamam, Vanya bu. Birkaç yıl olmuştu görüşmeyeli.

Yine adlar, adlar... ve hızlı söylenen adlar arasında bir isim duyunca Rita ürperdi: Korçagin.

Çok ileride bir yerde bir el kalkıp indi. Tuhaf, Ustinoviç, ölü arkadaşının adaşını görmek istedi, içi sızlayarak. Dikkatle elin kalktığı yöne bakıyordu. Ama bütün başlar birbirine benziyordu. Rita dayanamadı, kalktı ve yan geçitten ön sıralara doğru ilerledi. Tam bu sırada Akim sustu. İtilen sandalyelerin gürültüsü duyuluyordu şimdi.

Delegeler yüksek sesle kendi aralarında konuşuyordu serbestçe, şurada burada kahkahalar kopuyordu. Akim salondaki gürültüyü bastırmak için yüksek sesle:

- Geç kalmayın! diye bağırdı. Bolşoy Tiyatrosunda, saat yedide!

Giriş kapısında bir tıkanıklık meydana geldi.

Rita bu insan seli içinde az önce duyduğu isimleri taşıyanlardan hiç kimseyi bulamayacağını anladı. Şimdi Akim'i gözden yitirmemek gerekiyordu. Onu bulsa, ötekiler de bulunurdu. En son delege grubunun da geçmesini bekledi ve Akim'e doğru yürüdü.

Birden arkasında bir ses duydu:

- "Ne dersin, Korçagin, biz de gidelim mi? Ve buna öylesine tanıdık, belleğinde öylesine iyi yerleşmiş başka bir ses cevap verdi:

- Yürü gidelim.

Rita arkasına baktı. Önünde uzun boylu, güneşten yanmış, kara gözlü, kara saçlı, haki rengi gömlekli bir genç duruyordu. Üniformayı andıran bu gömlek ince Kafkas kemeriyle belinden sıkılmıştı. Gencin mavi binici pantolonu vardı.

Rita'yı bir çift kol sıcacık bir duyguyla kucaklayınca ve heyecandan hafif titreyen bir ses: "Rita!" deyince anladı, bunun Pavel Korçagin'den başka biri olamayacağını.

- Sen sağsın demek?

Bu soru ona herşeyi açıkladı. Rita ölüm haberinin yanlış olduğunu hâlâ bilmiyordu.

Salon boşalmıştı, açık pencereden bu şehrin şahdamarı olan Tverskaya bulvarının gürültüsü duyuluyordu. Saat çınlayan bir sesle altıyı çaldı. İkisi de daha bir-iki dakika önce buluşmuş gibiydiler. Ama saat Bolşoy tiyatrosuna çağırıyordu onları. Geniş merdivenden aşağı, çıkış kapısına doğru inerken Rita bir daha, bir daha Pavel'e baktı. Rita'dan

yarım baş kadar uzundu, hep aynı kalmıştı, yalnız yüzünün ifadesi biraz daha erkekçeydi, biraz daha kendine hakim olduğunu gösteriyordu.

- Hele bak, nerede çalıştığını bile sormadım sana.

- Ben Bölge Komsomol Gençliği genel sekreteriyim yada Dubava'ya bakarsan bir "kodamanlık heveslisi" oldum.

Pavel bunu derken gülümsedi.

- Onu gördün demek?

- Evet gördüm, keşke hiç görmez olsaydım. Hatırlamak bile istemiyorum bu karşılaşmamızı.

Sokağa çıktılar. Gürültü, patırtı, geçen arabaların korna sesleri. Bu yüzden Bolşoy Tiyatrosu binasına kadar hemen hemen hiç konuşmadan yürüdüler. Tiyatroya bir insan seli hücum ediyordu, çalkantılı ve zorlu bir denizdi bu. Tiyatronun taştan dev yapısına saldırıyor, Kızılordu erlerinin tuttukları geçitleri zaptetmek, içeri dalmak için çırpınıyordu. Ama yumuşamak nedir bilmeyen nöbetçiler yalnız delegeleri içeri sokuyorlardı ve delegeler izin belgelerini gösterdikten sonra kordonu yararak geçiyordu.

Tiyatro binasının çevresini Komsomol gençliği denizi sarmıştı. Bütün bu kalabalık, misafir-dinleyici bileti elde edemeyen, fakat Kongre'nin açılışında bulunmak için çırpınan gençlerden oluşuyordu. Bazı açıkgöz komsomollar delege grupları arasına sokuluyor, izin belgesi yerine kırmızı bir kağıt göstererek bazen kapı önüne kadar sokulabiliyordu. Bazıları kapıdan içeri bile sızmayı beceriyordu. Ama burada ya Merkez Komitesi nöbetçilerinin yada bina yöneticilerinin pençesine düşüyorlardı, misafirler galeriye yollanıyordu, delegeler için parterde yer ayrılmıştı. "Biletsizler" kapıdan dışarı atılıyor ve sokakta bekleşenler bundan çok hoşnut oluyorlardı.

Tiyatro binası, kongrede hazır bulunmak isteyenlerin yüzde yirmisini bile alamazdı.

Rita ile Pavel güçlükle kapıya kadar ilerleyebildiler. Delegelerse durmadan tramvaylarla, arabalarla geliyordu. Kapıda bir hengame... Kızılordu erleri (çoğu komsomoldu) fena halde itilip kakılıyordu, onları duvara pide gibi yapıştırmışlardı, kapıdaysa güçlü bir bağırtı duyuluyordu şimdi:

- Haydi, dayanın, baumanncılar! (Baumann Teknik Enstitüsü Öğrencileri)

- Hadi, kardaşlar, hep birlikte - dayaaan! Yaşa, ha gayret, ha gayret!

- İ-le-riii!

Korçagin ile Rita, göğsünde "Komünist Enternasyonal" işareti olan açıkgöz bir oğlan da aralarına çopra balığı gibi sokulmuş olduğu halde kapıdan içeri girdiler. Oğlan yöneticinin pençesinden kurtularak fuayeye atıldı, bir saniye sonra da delegeler seline karıştı.

- Burada oturalım, dedi Rita ve eliyle "koltuk arkası" denilen yerleri gösterdi.

Bir köşede oturdular.

- Bir soruma cevap vermeni istiyorum, dedi Rita. Gerçi bu geçmiş günlere ait bir sorun ama, bana şimdi söyleyebilirsin, sanırım. O zaman, hani o eski günlerde bizim derslerimizi ve arkadaşlığımızı niye bırakıp kaçtın?

Bu soruyu ilk karşılaştıkları andan beri bekliyordu Pavel, ama yine de utandı. Göz göze geldiler ve Pavel anladı: Rita herşeyi biliyordu.

- Sen herşeyi nasılsa biliyorsun, Rita. Üç yıl önce olan birşey bu. Şimdi ben de Pavka'yı bu davranışı için ayıplayabilirim. Korçagin genellikle hayatında hem ufak hem de büyük gaflar yaptı durdu, bunlardan biri sorduğun şeydir.

Rita gülümsedi.

- İyi bir giriş bu. Ama ben senden cevap bekliyorum.

Pavel yavaş sesle konuştu:

- Kabahati yalnız bende arama, o zamanlarda *«At Sineği»*ni okuyordum. Bu kitabın bütün devrimci romantikliğine kapılmıştım. Çok cesur, korkusuz birer yiğit olan, ruhları ve azimleri sağlam, kendilerini düşünceye adamış devrimcilerin anlatıldığı bu gibi kitaplar bende silinmez izler bırakıyordu, bende bu kahramanlara benzemek arzusu uyandırıyordu. Sana karşı olan duygularımı da ben hep bu *«At Sineği»* kitabına göre değerlendiriyordum. Bugün buna gülesim geliyor, daha doğrusu buna çok kızıyorum.

- Yaaa, demek *«At Sineği»*ne haddinden fazla önem verdin?

- Yooo, Rita, asla. Yalnızca çok zorlu süreçlerle, azmin denenmesi gibi gereksiz faciaları attım şimdi kafamdan. Bunun dışında *«At Sineği»* taraftarıyım, azmi, cesareti, sınırsız dayanıklılığı hoşuma gidiyor. Bu insan tipi çektiklerini başkalarına göstermeden her türlü acıya dayanabiliyor. Herkesin arzuları ve duyguları yanında, kişisel birtakım duyguları hiçe sayan insanlardan yanayım ben.

- Öyleyse yazık Pavel, dedi Rita, çok dalgın ve düşünceli, yazık, bu konuşmamız asıl gereken zamandan tam üç yıl sonra yapılıyor demek ki.

- Senin için sadece iyi bir arkadaş olmaktan asla daha ileri gidemeyeceğime mi yazık, Rita?

- Hayır, Pavel, sen benim için çok daha fazla da olabilirdin.

- Eee, pek geç sayılmaz, bunu onarmak kolay.

- Biraz geç kaldınız, yoldaş At Sineği.

Rita kendi şakasına gülümsedi ve anlattı:

- Minnacık bir kızım var şimdi. Kızımın babası da var, benim büyük dostum, arkadaşım. Üçümüz birbirimize çok bağlıyız ve bu üçlü birliğimiz şimdilik kopamaz.

Parmakları Pavel'in eline dokundu. Onun için endişelendiğini gösteren bir hareketti bu. Ama Rita hemen boşuboşuna kaygılandığını anladı. Evet bu üç yıl içinde yalnız fiziki yönden olgunlaşmakla kalmamıştı Pavel. Biliyordu Rita, şimdi onun içi acıyla dolacaktı. Gözlerinden belliydi. Ama hiç bir dramatik harekette bulunmadan, gayet sade ve doğru konuştu:

- Yine de şimdi yitirdiğimden çok daha fazlası kalıyor bana.

Pavel ve Rita kalktılar. Artık sahneye daha yakın bir yere geçme zamanı gelmişti. Ukrayna delegasyonunun oturduğu koltuklara doğru yürüdüler. Orkestra çalmaya başladı. Al al pankartlar tutuşup yanıyordu ışıkta, ışıktan harfler bağırıyordu: *«Gelecek bizimdir!»* Binlerce kişi parteri, locaları, balkonları dolduruyordu. Bu binlerce insan bu salonda bir tek, enerjisi asla azalmayan bir transformatör gibi birleşiyordu. Dev tiyatro büyük üretim kuşağının genç muhafız alayını barındırıyordu. Binlerce göz pırıldıyor ve her çift gözde ağır perdenin üstünde yazılı olanlar ışıl ışıl kıvılcımlarla yansıyordu. *«Gelecek bizimdir!»*

Met dalgası hâlâ çarpıyor. Birkaç dakika sonra ağır kadife perde açılacak ve Merkez Komitesi genel sekreteri, bu tanımı güç anın görkemi karşısında bir an için kendini tutamayacak kadar heyecanlanarak sözüne başlayacak:

- Rus Komünist Gençler Birliği'nin altıncı kongresi açılmıştır.

Kongre, bütün katılanların zamanlarını sabah erkenden gece geç saatlere kadar alıyordu. Bu yüzden Pavel, Rita'yı ancak en son toplantıların birinde bir daha görebildi. Rita, Ukrayna delegeleri grubu arasındaydı.

- Yarın kongre kapanır kapanmaz gidiyorum, dedi Rita. Bilmem, seninle veda etmek için ayrılmadan önce bir daha görüşebilir miyiz? Bunun için bugün sana eski not defterimden iki tanesini hazırladım, bunlar eski zamanlarımıza aittir. Bir de ufak bir mektubum var. Sen bunları oku ve bana postayla iade et. Yazdıklarımdan, sana anlatamadığım bazı şeyleri anlarsın.

Korçagin Rita'nın elini sıktı ve yüz hatlarını iyice bellemek için yüzüne dikkatlice baktı.

Kararlaştırdıkları gibi ertesi gün merkez giriş kapısında buluştular. Rita ona paketi ve kapalı zarfı uzattı. Orası çok kalabalıktı, bunun için ikisi de, oldukça resmi bir şekilde, vedalaştılar. Yalnız Rita'nın hafif bulutlanan gözlerinde, ona karşı sıcak bir duygu ve biraz hüzün seçti Pavel.

Bir gün sonra trenler onları ayrı ayrı yönlere doğru götürüyordu.

Ukraynalılar birkaç vagonu işgal ediyorlardı. Korçagin, Kiev'den gelenlerin grubundaydı. Akşam olunca, bitişik kuşette yatan Okunev, burun deliklerinden hafif hafif ıslıklar çalarak yedinci rüyasını görürken, Korçagin ışığa daha yakın bir yere oturdu ve mektubu açıp okudu.

«Pavluşa, canım,

Bunları sana doğrudan doğruya da söyleyebilirdim ama, mektup yazmayı daha doğru buldum. Bir tek şey istiyorum: Seninle kongrenin başlamasını beklerken konuştuklarımız hayatın boyunca sende acı verici bir iz bırakmasın. Biliyorum, çok azimlisin, güçlüsün, bunun için bana anlattıklarına inanıyorum. Ben hayata pek de resmi bir gözle bakmıyorum, bazen insan olağandışı birşeyi kabul edebilmeli, çok ender de olsa,

kişisel ilişkilerde de öyle, hele bu ilişkileri çok büyük ve çok derin bir duygu doğurmuşsa durum böyle olabilir. Sen, bu sıradışı ilişkilere hak kazanmışsın, yalnız içimde kıpırdamaya başlayan, ilk gençliğimize karşı borcumuzu ödeme arzusunu bastırmak zorunda kaldım. Biliyorum, bundan ikimiz çok fazla bir mutluluk duyamazdık artık. Ama sen Pavel, kendine çok sert davranıyorsun, buna gerek yok. Hayatımızda mücadele yanında bir de, çok iyi bir duygudan sevinç duymak da var.

Bunun dışındaki hayatın, yani hayatının özü için en ufak bir endişe duymuyorum. Ellerini dostça, mertçe sıkarım.

Rita»

Pavel, düşünceye dalarak mektubu ağır ağır yırttı ve ellerini pencereden uzatarak, rüzgarın kağıt parçacıklarını parmakları arasından kapıp dağıttığını duydu.

Sabaha karşı her iki defteri okumuştu, tekrar paketlemiş ve bağlamıştı bile. Harkov'da Ukrayna delegelerinin bir kısmı trenden indi, Okunev, Pankratov ve Korçagin de indiler. Nikolay buradan Kiev'e gidip Anna'nın yanında kalan Talya'yı alacaktı. Pankratov, şimdi Ukrayna Komsomol Merkez Komitesi'ne seçilmiş olduğundan, kendi işleri peşine gitti. Korçagin onlarla birlikte Kiev'e kadar uzanmaya, orada Jarkiy'i ve Anna'yı görmeye karar verdi. Kiev'e vardığında garın postanesinde Rita'ya defterlerini göndermekle vakit geçirdi, trene bindiğinde dostlarından hiçbiri ortada yoktu artık.

Tramvayla Anna ile Dubava'nın oturdukları eve kadar geldi. İkinci kata çıktı, soldaki kapıyı vurdu, bu kapı

Anna'nın odasına açılıyordu. Kimse cevap vermedi. Saat daha çok erkendi. "Herhalde uyuyor" diye düşündü. Tam bu sırada bitişik kapı açıldı ve sahanlığa uykulu bir halde Dubava çıktı. Suratında renk namına birşey yoktu, gözlerinin altı mor halkalıydı. Pis pis soğan kokuyordu ve Korçagin'in duyarlı burnu bunu hemen anladı, şarap kokusu da yayılıyordu Dubava'dan. Aralıklı duran kapıdan odanın içi görünüyordu, karyolada şişman bir kadının yattığını farketti Pavel, daha doğrusu kadının tombul çıplak bacağını, omuzlarını gördü.

Dubava, Korçagin'in nereye baktığını farkedince, kapıyı ayağıyla iterek kapadı.

Hırıltılı, kısık bir sesle:

- Ne o, yoldaş Borhart'ı mı arıyorsun? diye sordu. Yok o burada. Bilmiyor muydun bunu?

Korçagin kaşlarını çatarak ona dik dik baktı.

- Bilmiyorum. Nereye taşındı?

Dubava birden öfkelendi.

- Bana ne, hangi cehenneme taşındıysa oradadır.

Ve geğirdikten sonra, zor zaptettiği bir öfkeyle:

- Yoksa onu avutmaya mı geldin? diye sordu. Tam zamanıdır. Haydi, boş yer var şimdi, davran. Hele sana hiç hayır demeyeceğinden emin olabilirsin. Bana kaç defa anlattı, çok hoşuna gidiyormuşsun onun yada ne bileyim karıların dilinde buna nasıl denir? Hadi hadi, fırsattan yararlan, hem ruh birliği, hem vücut birliği, daha ne istersin.

Pavel'in yanakları alev alev yanmaya başlamıştı. Kendini zor tutarak, yavaşça:

- Yazık sana be Mityay, dedi, baksana düşe düşe ne oldun böyle. Bu kadar hergele olabileceğini asla aklıma getirmezdim. Zamanında iyi bir delikanlıydın sen. Niye böylesine vahşileşiyorsun?

Dubava duvara yaslandı. Yalın ayak çimentoyla kaplı yerde durmaktan üşüyordu, belliydi. Kapı açıldı ve tombul yanaklı, uykulu bir kadın başı uzandı:

- Nonoşum, gelsene buraya, ne var, niçin orada duruyorsun?

Dubava sözünü bitirmesine meydan vermeden onu içeri itti ve kapıyı kapadı, kendisi de vücuduyla abandı kapıya, bir daha açılmasın diye.

- Eh, başlangıç fena değil, dedi Pavel. Kimleri alıyorsun yanına, bunlar nasıl bitecek? Ne olacaksın sonunda?

Dubava bu konuşmadan usanç duymaya başlıyordu ve Pavel'e bağırdı:

- Yok, kimlerle yatacağımı da mı bana öğretmeye kalkışacaksınız? Yeter be, yeter, daha ne zamana kadar bana bu fasaryaları okuyacaksınız? Hadi, geldiğin yere defol git! De ki Dubava bir orospuyla içiyor...

Pavel ona doğru bir adım attı ve heyecanlanarak:

- Mityay, dedi, rica ederim bu karıyı dışarı at, seninle en son olarak, bir kez daha konuşmak istiyorum.

Ama Dubava'nın yüzü karardı, morardı. Pavel'e sırtını çevirdi ve odasına daldı.

- Seni adi herif seni! dedi Korçagin, merdivenden aşağı inerken.

Aradan iki yıl geçti. Tarafsız olan zaman gün, ay, yıl sayıyordu ve hızlı yaşanan, çok renkli bir hayat bu ilk bakışta birbirine benzeyen günleri, düne benzemeyen şeylerle, olaylarla dolduruyordu cömertçe. Şimdi o muazzam, dünyada ilk kez kendi ülkesine bütün servetleriyle, hazineleriyle sahip olan yüzaltmış milyon nüfuslu millet kahramanca çalışarak, vargücüyle savaş yıllarında yıkılmış

olanları onarıyor, kalkınıyordu. Ülke gün geçtikçe güç topluyor, damarlarına taze kan geliyordu ve artık bacası tütmeyen fabrikalar, abus çehreli, terkedilmiş işletmeler yoktu.

Bu iki yıl Korçagin için delice bir hareket içinde geçti, Korçagin nasıl geçtiğinin farkına bile varmamıştı. Hiçbir şey yapmadan, sakin yaşamanın ne demek olduğunu bilmezdi, sabahın erken saatlerini tembel bir esnemeyle karşılamayı öğrenmemişti, tam saat onda yatmazdı o. Yaşamak için sabırsızlanır, acele ederdi. Yalnız acele etmekle kalmaz, başkalarının da acele etmelerini isterdi.

Uykuya pek az zaman ayırıyordu. Çoğu zaman gecenin çok ilerlemiş saatlerinde, oda penceresinde ışık görmek olasıydı, odasında arkadaşları masa başına eğilmiş çalışıyor, eğitim çalışması yapıyorlardı. İki yıl içinde «*Kapital*»in üçüncü cildini de bitirdiler. Sömürünün ince mekanizmasını kavramaya başladılar.

Korçagin'in çalıştığı bölgeye Razvalihin de çıkageldi. İl Komitesi ona bir öneride bulundu: Bölge Komsomol sekreteri olarak çalıştırmak istedi. Korçagin o sıralarda yoktu, onun yokluğunda büro Razvalihin'i başka bir bölgeye yolladı. Korçagin bölge merkezine geldiği zaman bunu öğrendi, ama birşey söylemedi.

Aradan bir ay geçti ve birden Korçagin, Razvalihin'in bölgesinde beklenmedik bir denetim yaptı. Pek fazla kanıt ele geçiremedi, ama öğrendiği şeyler düşündüğü gibiydi: İkide bir sarhoşluk, etrafına birtakım dalkavuk, kendisine yağ çeken adamlar toplama, işe yarar delikanlıları bile bile gölgede bırakma ve işten uzaklaştırma filan. Korçagin bütün bunları büro toplantısında sözkonusu etti. Herkes Razvalihin'i çağırıp hesabın ondan sorulmasını, onun cezalandırılmasını uygun buluyordu, ama Korçagin durup dururken:

- Hayır, dedi, bir daha girmek hakkı da elinden alınarak komsomoldan atılmalıdır.

Buna herkes şaştı, bu kadarını fazla buldular, ama Korçagin ısrar etti:

- Bu hergele partiden atılmalı. Bu hanım evladı, muhallebi çocuğu, isteseydi adam olabilirdi, ama o sadece bizde bir yanaşma oldu. Ve Pavel, Berezdov'da olup bitenleri anlattı.

Razvalihin bar bar bağırıyordu:

- Kesinlikle reddediyorum! Korçagin'in dediklerini aynen kendisine iade ediyorum. Bu kişisel bir hesaptır, hakkımda herkes dedikodu yapıp çan çan çene çalabilir arkamdan. Korçagin belge göstersin, dediklerini kanıtlasın. Ben de durup dururken Korçagin'in kaçakçılık yaptığını iddia edebilirim. Bu kadarıyla onu atacak mısınız bakalım? Hayır, kanıt göstersin, kanıt!

Korçagin ona cevap verdi:

- Hele bekle, kanıt kolay şey.

Razvalihin dışarı çıktı, yarım saat sonra Korçagin istediği kararı elde etti: *«Komsomol saflarından yabancı bir eleman olarak uzaklaştırılması.»*

Yaz boyunca Pavel'in arkadaşları birer birer izne çıktılar. Sağlık durumu pek parlak olmayanlar deniz kenarına gitmenin yolunu arıyorlardı. Yaz günü, dinlenme hayalleri kuruluyor, Korçagin de sevgili yoldaşlarına bir bir izin kağıdı dolduruyor, kimini sanatoryumlara yolluyor, kimine daha başka bakımlardan yardım ediyordu. Ve arkadaşları sararmış, solmuş, pestili çıkmış olarak, ama içleri sevinçle dolu yola çıkıyorlardı. Onların işi de Korçagin'in omuzlarına biniyordu ve Korçagin bu ek görevlerini iyi bir atın yokuş yukarı çektiği arabayı çekercesine yükleniyordu.

Sonra millet güneşten yanmış, neşeli, enerji dolu dönüyordu. O zaman onların yerlerine başkaları izine çıkıyordu. Böylece bütün yaz şu yada bu arkadaşı eksikti Korçagin' in, yaşamsa akışını durdurmuyordu ve Korçagin'in kendi odasında bulunmaması, olanaksız gibi birşeydi.

Yaz geçiyordu böylece.

Pavel, sonbaharı ve kışı hiç sevmezdi. Bu mevsimler ona fiziki acılar veriyordu.

Bu yazı artık iple çekiyordu. Kendi kendine itiraf etmek çok acıydı, ama gerçekti: Yıllar geçtikçe gücü tükeniyordu. İki yol vardı önünde. Ya ağır işlerin güçlüklerine dayanamayacağını kabullenmek, kendine sakat dedirtmek yada gücü yettiği sürece işini bırakmamak. Pavel, ikinci yolu seçti.

Günün birinde Bölge Komitesinin Parti Bürosunda yanına eski yeraltı komitecisi doktor Bartelik oturuverdi, doktor şimdi Bölge Sağlık İşleri Müdürüydü.

- Bak ne diyeceğim Korçagin, görünüşün pek parlak değil, hani. Sağlık Komisyonuna göründün mü? Sağlığın nasıl? Eminim, hiç muayene olmadın, değil mi? Olsaydın hatırlardım, ama böyle birşey hatırlamıyorum ben. Yalnız bak, kesinlikle seni adamakıllı muayene etmeliyiz, dostum. Perşembe günü akşamüstü gel.

Pavel, komisyona uğrayamadı, işi başından aşkındı. Ama doktor Bartelik onu unutmadı ve günün birinde gelerek zorla muayene odasına sürükledi. Çok özenle yapılan bir muayenenin sonucunda (doktor Bartelik de nöropatalog olduğu için, komisyona katılmıştı) şunlar kaydedildi: *«Sağlık işleri komisyonu derhal yeteri kadar izin verilmesine, iznin Kırım'da geçirilmesine ve bu arada devamlı tedavi edilmesine kesin bir zorunluluk gözüyle bakıyor, aksi halde sağlık durumu kötü sonuçlar verebilir.»*

Yalnız bundan önce bir sürü hastalık adı latince yazılmıştı ve bütün bu lakırdılardan Korçagin bir tek şey anlayabildi: Asıl dert ayakları değil, merkezi sinir sisteminin ağır bir sarsıntı geçirmiş olmasıydı.

Bartelik, komisyonun bu kararını Parti Bürosu'ndan geçirdi ve Korçagin'in derhal ağır işlerden affedilmesine karşı çıkan olmadı. Yalnız, Korçagin kendisi izine çıkmak için önce Komsomol Bölge Komitesi Örgütlenme Şubesi Şefi Sbitnev'in dönmesini beklemek istedi. Korçagin komitenin bomboş kalmasından korkuyordu. Bartelik buna karşı çıktığı halde, öteki arkadaşları peki dediler.

Ömrünün ilk iznine daha üç hafta vardı. Masasında Yevpatoriya Sanatoryumu'na gitmek için yolluk kağıdı pullu, imzalı hazır bekliyordu.

Korçagin o günlerde var gücüyle çalışıyordu, Bölge Komsomol Örgütünün yıllık toplantısını düzenlemişti ve gönlü rahat yola çıkabilmek için, kendine acımadan, artık yapılacak en son önemli işleri de bitirmeye uğraşıyordu.

Ve işte, tam dinlenmenin ve hayatında ilk defa göreceği denize kavuşmanın arifesinde, asla beklemediği rezilce, iğrenç bir olay başına geldi.

Pavel eğitimden sonra Ajitasyon-Propaganda uzmanının odasına uğramış, kitap danışma toplantısını beklerken, dolabının arkasındaki açık pencerenin kenarına oturmuştu. Girdiği zaman odada kimse yoktu. Az zaman sonra birkaç kişi birden içeri daldı. Pavel kitap dolabının arkasından onları göremiyordu, yalnız birisini sesinden tanıdı. Bu, Bölge Devlet İşletmeler Şefi, uzun boylu, tavırları, davranışları eğitim görmüş askere benzeyen yakışıklı bir adam olan Faylo'ydu. Pavel onun hakkında birçok dedikodu duymuştu. Faylo arada sırada içki içip fazla kaçırıyormuş, bir de söylenenlere göre eli yüzü düzgün her kızın peşine takılıyormuş.

Faylo vaktiyle partizanlık yapmıştı ve her fırsatta, gülerek Mahno çetecilerinin kafalarını nasıl uçurduğunu anlatmasını severdi: Dediğine bakılırsa, hergün on kişinin kellesini uçuruyormuş. Korçagin, bu adamdan nefret ederdi, onun varlığına katlanamazdı. Birgün Pavel'in yanına komsomoldan genç bir kız geldi, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı, Faylo'nun ona evlenme sözü verdiğini, fakat bir hafta onunla düşüp kalktıktan sonra selamı sabahı kestiğini anlattı. Kontrol Komisyonu önüne davet edilince Faylo allem etti, kallem etti, suyun yüzüne çıkmayı becerdi, kaldı ki, zavallı gençkızın hiçbir kanıtı, tanığı yoktu. Ama Pavel kıza inanmıştı. Ve şimdi Korçagin kulak kabarttı. Odaya girenler onun burada olabileceğini asla tahmin edemezlerdi.

- Eeee, anlat bakalım, Faylo, ne var ne yok? Yine ne işler çevirdin?

Bunu soran, Faylo'nun arkadaşı, kendisi de Faylo gibi bir adam olan, Gribov'du. Her nedense Gribov propagandist sayılıyordu, oysa ki bu adamın hiçbir eğitimi, öğrenimi yoktu, herif üstelik de aptalcaydı, daha doğrusu dangalağın biriydi, ama kendine propagandist dedirtiyor ve bu etiketiyle böbürlenip duruyor, her fırsatta, uygun düşsün düşmesin, bunu hatırlatıyordu.

- Hadi, beni kutlamalısın. Dün Korotayeva'yı tavladım. Sen de, beceremezsin diye diretiyordun. Yooo, kardeşim, ben bir karının peşine takıldım, kancamı geçirdim mi, elimden hiçbir karı kurtulamaz, inanın... ve burada Faylo son derece müstehcen birşey ekledi.

Korçagin'in sırtı karıncalandı sinirden. Bu, son derece sinirli ve öfkeli olduğu zaman oluyordu, her yanı uyuşuyor, buz kesiliyordu. Korotayeva, Kadınlar Komitesi başkanıydı. Buraya Pavel ile birarada gelmişti ve Pavel onunla işbirliği yaparak bu çok sempatik, duygulu, herkese söylenecek güzel bir söz bulan, her kadınla arkadaş olan, yardımını isteyen

herkese dost elini uzatan parti üyesiyle az zaman sonra çok iyi arkadaş olmuştu. Komitenin üyeleri arasında Korotayeva'yı saymayan, sevmeyen yoktu. Evli değildi genç kadın. Faylo muhakkak onu kastediyordu.

- Hadi, hadi Faylo, atıyorsun be... Bu anlattıkların pek de ona uymuyor...

- Aaaa, ben mi yalan söylüyorum? Ulan, sen beni ne sandın? Ben daha kimleri, kimleri ele geçirdim, o da kim oluyormuş? Yalnız, işi becermek gerek. Her karı, kendine göre, erkeğin ona yaklaşmasını bekler. Bazı karılar hemen ertesi gün teslim olurlar, ama böylesinde iş yoktur. Bazen da uğraştırırlar adamı, elde edinceye kadar bir ay peşinden koşarsın. En önemlisi, psikolojisini anlamak şu karı milletinin. Çaktın mı, her karıya başka yoldan yanaşmak gerek. Bu bir bilimdir, kardeş, bense bu bilimin profesörü sayılırım! Ho-ho-ho-ho!

Faylo, kendisi için duyduğu hayranlıktan, zevkten dörtköşe oluyordu. Onu dinleyenler olup bitenleri anlatmasını istiyordu. Hempaları ille de olayı ayrıntılarıyla öğrenmek için sabırsızlanıyordu.

Korçagin ayağa kalktı, yumruklarını sıktı, kalbinin deli gibi çarpıntısını duyuyordu şimdi.

Faylo, bu adi hikayesine devam etmeye koyuldu:

- Korotayeva'yı, vallahiyle, billahiyle kandırmanın yolu yoktu, ama onu kaçırmak da istemiyordum ben, kaldı ki şu Gribov'la onu ele geçirip geçirmeme konusunda altı şişe kırmızı şaraba bahse girmiştim. Eh, işe giriştik, bozguna yani. Bir uğradım, iki uğradım. Baktım pis pis bakıyor. Üstelik de hakkımda gazete çıkarıyorlar, bir dedikodu, bir dedikodu... kimbilir, o da duymuş olmalı... Yani, yan kanatlarda iş yok. O zaman duur, dedim, arkadan, arkadan vurayım. Ha-ha-ha! Sıkıyorum palavrayı, işte diyorum,

savaştım, dünya kadar adam öldürdüm, dünyayı dolaştım, öksüzüm, yetimim, ah, ah ne acılar çektim, ne ıstıraplar, yani açtım musluğumu adamakıllı... işte diyorum, beni anlayacak bir kadın bulamadım, bir sokak iti gibi yapayalnız yaşıyorum. Ne şefkat gördüm, ne güler yüz, ne de bir tatlı söz işittim... Yani, en zayıf yerlerine yaylım ateşimi açtım. Çok uğraştım ama. Bazen boşver, diyordum kendime, bu karıyı bırak, nene lazım, kes bu mandepsiyi. Ama iş prensibe bindi, işte prensip yüzünden karının yakasını bırakmadım... Sonunda nazlı elceğizini uzattı bana... Ama sabrettim, dayandım ve de muradıma erdim en sonunda; üstelik bir de karı beklerken kızoğlankız çıkmasın mı şansıma! Ha-ha-ha! Vallahi, ölürsün gülmekten.

Korçagin artık hatırlamıyordu, nasıl, hikayesinin hangi yerinde Faylo'nun önüne dikildiğini. Boğa gibi kükremişti:

- Hayvan!

- Hayvan ben miyim? Ya sen başkalarının konuşmasını dinlerken hayvan değil misin?

Herhalde Pavel birşey daha demiş olacaktı, çünkü Faylo onu göğsünden yakaladı:

- Vayy, bu hakaretler bana mı haa?

Ve Korçagin'in yüzüne yumruğu indirdi.

Korçagin ortada duran ağır meşe kerestesinden yapılmış tabureyi kaptığı gibi Faylo'nun üzerine yıktı ve onu yere düşürdü. Korçagin'in cebinde o anda silahı yoktu, Faylo'nun hayatını kurtaran da yalnız bu oldu.

Ama dünyanın en budalaca, en rezilce şeyi bir defa olmuştu: Tam Kırım'a gideceği gün, Korçagin parti mahkemesinin önünde hesap veriyordu.

Şehir tiyatrosunda bütün parti örgütü toplanmıştı. Ajitasyon-Propaganda odasındaki olay herkesi etkilemiş, allak bullak etmiş ve mahkeme hergünkü hayatla ilgili bir

polemik haline dönüşmüştü. Artık günlük yaşamla ilgili sorunlar, kişisel ilişkiler, partinin etkisi falan filan, asıl dava konusu olan olayı gölgede bıraktı. Bu dava sanki bir uyarıcı işaret olmuştu. Faylo mahkeme sırasında son derece küstah tavırlar takındı, pis pis sırıttı, davasını Halk Meclisi önüne kadar götüreceği, Korçagin'i çalışma kampına sevkettireceği yolunda türlü tehditler savurdu. Kendisine sorulan sorulara kesinlikle cevap vermeyi reddetti.

- Vay, dedi, beni dikine mi tıraş etmek istiyorsunuz? Yoo, haltetmişsiniz. İstediğiniz gibi torpile çarptırın beni, vız gelir. Karı milleti, şu kancıkların fos dalgaları da bana vız gelir, kudurmalarının nedeni belli, takmıyorum bu karılara da ondan. Bütün iş bir çürük yumurtaya değmez. Yıl 1918 olsa, şu hırt, şu kaçık Korçagin'e gösterirdim ben gününü başka yoldan. Şimdiyse ben olsam da, olmasam da dalga motorunuz yürüyecek. Ve bunu derken salondan çıktı.

Başkan, Korçagin'e olup bitenleri anlatmasını söyleyince, Pavel gayet sakin konuştu, ama böyle görünmesi için kendine zor kullandığı da çok belliydi:

- Burada konuşulan herşey, benim kendime o an için hakim olamamamdan, kendimi öfkeye kaptırmamdan oldu. Bir zamanlar kafamla çalışacağıma yumruklarımla çalışmıştım, ama o zamanlar hayli geride kaldı. Bir kaza oldu, ben daha ne yaptığımı iyice anlayamadan indirdim tabureyi Faylo'nun kafatasına. Son yıllarda bu bir tek partizanlık olayımdır, ben de bundan hoşnut değilim, kendi kendimi suçluyorum, oysa ki herifi marizlediysem, yeriydi, haketmişti bunu. Faylo, bizim komünist hayatımızdaki ayıbımızdır, yaptıkları rezilliktir. Ben bunu hiçbir zaman anlayamam, kabul etmem bunu: Nasıl olur da devrimi yapmaya yardım etmiş bir komünist, aynı zamanda böylesine bir hayvan, böylesine bir it-kopuk olabilir. Hiç değilse bu olay, sonunda, dikkatlerimizi hergünkü hayata

çekti ve biz bu hayata bir çeki düzen verelim dedik, bütün bu davanın en iyi tarafı bu.

Parti kollektifi Faylo'nun partiden kovulmasına çoğunlukla karar verdi. Gribov yalancılık yaptığı, sahte ifadelerde bulunduğu için paçasını uyarı ve sicil bozukluğuyla kurtardı. O adi konuşmaya katılanlar suçlarını itiraf ettiler. Onlar da uyarılarak durumları sicillerine geçirildi.

Bartelik, Pavel'in sinir sisteminin ne kadar bozuk olduğunu anlattı. Toplantı başkanı Korçagin'e de gayet ciddi bir uyarıda bulunulmasını önerince, hazır bulunanlar arasında bir kasırga koptu, herkes protesto etti. Bunun için savcı iddianamesini geri aldı. Pavel aklandı.

Birkaç gün sonra tren Korçagin'i Harkov'a götürüyordu. Pavel Bölge Komitesinden ısrarla Ukrayna Komsomol Merkez Komitesi'nin emrine verilmesini istemiş ve buna peki denmişti. Sicilindeki nitelikleri hiç de fena değildi ve Pavel ayrılıp gitti. Komsomol Merkez Komitesi'nin bir sekreteri de Akim'di. Pavel ona uğradı, durumunu anlattı.

Pavel'e verilen sicilde *«Parti'ye kayıtsız şartsız bağlı olduğunu»* bildiren cümleden sonra, Akim bir de şunları okudu: *«Parti azmi yerinde, yalnız pek ender olarak bilincini yitirircesine kendisini öfkeye kaptırıyor. Bunun sebebi, sinir sisteminin ağır bir sarsıntıya uğramış olmasıdır.»*

- Yine de Pavluşa, çok iyi bir sicilin varken, dayanamamışlar, bu kadarını kaydetmişler. Ama üzülme, boşver, böyle şeyler siniri pek olan insanların başına da geliyor bazen. Haydi, doğru güneye yollan bakalım. Yeni güçler topla. Dön hele, o zaman nerede çalışacağını seninle kararlaştırırız.

Akim bunu derken Korçagin'in elini kuvvetlice sıktı.

Merkez Komitesinin sanatoryumu *«Komünar»* adını taşır. Gül bahçeleri, bir fıskiyeden fışkıran pırıl pırıl, ışıl ışıl sular. Bahçedeki binalara asmalar tırmanıyor, yemyeşil. Dinlenenlerin üstünde ya beyaz, rahat gömlekler yada mayolar. Genç bir doktor hanım adını, soyadını kaydediyor. Binanın köşesinde rahat, geniş bir oda. Karyolası, çarşafları bembeyaz, kar gibi. Her yer tertemiz ve sessiz. Hiçbir şey bozmuyor bu sessizliği. Rahat bir gömlek içinde, banyo alıp ferahlayan Korçagin denize iniyor.

Göz alabildiğine koyu, siyaha kaçan lacivert renkli engin, üstü şimdi cilalı mermer gibi hiç kıpırdamıyor. Ufuklar çok uzakta mavimtrak sisler içinde kayboluyor. Eritilmiş maden gibi parlak güneş, yüzeyinde yansıyarak tutuşturuyor sanki denizi. Başka bir yönde, uzaklarda yükselen dağ sırasının dev kitlesi, sabah sisleri arasında iyice seçiliyor. Pavel'in ciğerleri denizden gelen meltemin canlandırıcı serinliğini içine çekiyordu, gözleriyse bu maviliğin haşmetli rahatlığından ayrılamıyordu bir türlü, doyamıyordu denize.

Ayaklarına şakacı hafif bir dalga pusu kuruyor, sonra sahile atılıyor, yaldızlı kumları yalıyordu.

YEDİNCİ BÖLÜM

Merkez Komitesi Sanatoryumu'nun bitişiğinde, Merkez Polikliniğinin büyük bahçesi başlıyor. *«Komünar»*dakiler denizden dönerken kestirmeden bu bahçeden geçiyorlardı. Korçagin burada, sık yapraklı, bol gölgeli çınar ağacının altında, boz renkli kaba kireç taşından örülü duvarın dibinde dinlenmekten hoşlanırdı. En sevdiği yerlerden biriydi burası. Buraya pek fazla uğrayan yoktu. Bu çınarın gölgesinde otururken bahçenin geniş geçitlerinde, yan yollarında insanların canlı kıpırtısını izleyebilirdi, akşamüstü çalan bandoyu dinlerdi ve kendisi de bu çok büyük yazlık dinlenme yerinin sinir bozucu kalabalığından uzak kalırdı.

O gün de, Korçagin yine orada inzivaya çekilmişti. Hasırdan örülü sallanan sandalyeye uzanmış, deniz banyosundan ve güneşten gevşeyerek şekerleme uykusuna dalmıştı. Banyo havlusuyla henüz bitirmediği Furmanov'un *«Ayaklanma»* adlı kitabı bitişikteki hasır sandalye üzerine

atılmıştı. Sanatoryumda geçirdiği ilk birkaç gün, sinirleri nedense son derece gergindi, başağrıları dinmek nedir bilmiyordu. Profesörler hâlâ onun gayet karışık, ender rastlanan, teşhisi zor hastalığını inceliyorlardı. İkide bir muayeneye çağrılması, muayene sırasında uzun uzun dinlemeler, parmakla vurarak vücudunun şurasının burasının yoklanması Pavel'i canından bezdirmeye, fena halde canını sıkmaya ve onu yormaya başlıyordu artık. Acayip soyadlı, -Yerusalimçik- kendisi de parti üyesi sempatik bir hanım olan uzman doktor, hastasını bütün sanatoryumda araya araya bir hal oluyordu, onu bulunca kendi muayenehanesine gelmesi yada daha başka bir uzman doktora bir daha muayene olması için kandırıyordu yeni baştan.

Ama Pavel karşı koyuyordu:

- Vallahi bıktım bütün bunlardan, diyordu, insaf yahu, gel de günde tam beş defa, işin yoksa olup bitenleri yeniden anlat. Yok nineniz deli miydi, büyük dedenizin had safhada romatizması var mıydı? Yahu, ne bileyim ben büyük dedemin hastalıklarını, adamı hayatımda bir kez olsun görmüşlüğüm yok. Sonra beni muayene eden her doktor ille de benden bir itiraf bekliyor, efendim, gonnorhe geçirmiş miyim, yada daha beter bir illete yakalanmış mıyım? Bunu soranların -ne yalan söyleyim- kel kafalarına bir yumruk indireceğim geliyor. Yahu, hiç mi rahat vermezler bana? Ben dinlenmek istiyorum, bana bu olanağı sağlayın, başka birşey istemem! Yoksa burada kalacağım birbuçuk ay boyunca, her allahın günü beni türlü türlü doktorlar dinler, muayene ederse, hani ne derler, toplum için tehlikeli olmaya başlayacağım.

Yerusalimçik şakrak bir kahkaha atıyor, ona bir şakayla cevap vermekten kaçınmıyor, ama birkaç dakika sonra koluna giriyor ve yürürlerken çok ilginç birşey anlatarak onu operatöre götürmekten geri kalmıyordu.

Ama bugün muayene günü değildi, şükür. Öğle yemeğine kadar bir saat zaman vardı. Pavel tam hafifçe kestirirken, ayak sesleri duydu. Gözlerini açmadı: "Gelen her kimse uyuyorum sanır, beni rahat bırakıp gider..." diye düşünüyordu. Ama boşuna umutlanmıştı. Sallanan sandalye hafif çıtırdadı, birisi yerleşmiş olacaktı içine. Az zaman sonra hafif bir parfüm kokusu duyuldu, demek ki yeni gelen bir hanımdı... Pavel gözlerini açtı. İlk gördüğü şey gözkamaştırıcı beyazlıkta bir elbise ve yumuşak, topuksuz ayakkabıyla güneşten iyice yanmış bir bacaktı. Saçı çok kısa kesilmişti, bir erkek çocuğuna benziyordu görünümü. Çok iri gözleri ve ufak bir fareyi andıran iki sıra sivri dişi vardı. Utangaç utangaç gülümsedi.

- Özür dilerim, galiba sizi rahatsız ettim.

Korçagin cevap vermedi. Bu pek nazik bir hareket değildi, ama hâlâ belki de kalkıp gideceğini umuyordu.

- Bu kitap sizin mi?

*«Ayaklanma»*yı açmış, sayfalarını çeviriyordu.

- Evet, benim.

Yine bir dakika kadar süren sessizlik.

- Şey, ne diyecektim, yoldaş, siz Merkez Komitesinin Sanatoryumundan mısınız?

Korçagin sabırsızca kıpırdamaya başladı oturduğu yerde, "Hangi şeytan gönderdi onu buraya? Buna dinlenmek mi denir? Şimdi mutlaka hastalığımı soracak. İyisi mi gideyim." Ve biraz kabaca:

- Hayır, dedi.

- Ama ben sizi orada görmüş gibiyim...

Pavel artık kalkıp gitmek üzereyken, arkasından gelen kalınca bir kadın sesi duydu:

- Senin burada ne işin var, Dora?

Sallanan sandalyenin ucuna balık etinde sarışın bir kadın oturdu, sırtında sanatoryumdan aldığı plaj kıyafeti vardı. Korçagin'i gözünün ucuyla süzdü.

- Sizi bir yerden gözüm ısırıyor. Yoksa Harkov'dan mısınız, orada mı çalışıyorsunuz?

Korçagin bu boş konuşmaların uzayacağından korkarak kısa kesti:

- Evet, tamam, Harkov'da.

- Hangi işte?

- Lağım temizlemede.

Kadınlardan bir kahkaha kopunca Pavel ürktü.

- Pek nazik bir insan sayılmazsınız, yoldaş.

Arkadaşlıkları böyle başlamıştı ve Harkov'un Parti İl Komitesi Bürosu üyelerinden olan Dora Rodkina çoğu kez bu komik tanışmalarını ona hatırlatırdı.

Korçagin, *«Talassa»* Sanatoryumu'nun bahçesinde öğleden sonra verilen konserlerden birini dinlemek üzere oraya gitmişken, ansızın Jarkiy'le karşılaştı.

Hem de tuhaf şey, karşılaşmalarına yardım eden fokstrot dansı olmuştu.

Çok hareketli jestlerle "Vuslatla yanıyordu o gece" romansını söyleyen şarkıcı kadından sonra, sahneye bir çift fırlamıştı. Erkeğin başında kırmızı bir silindir şapka vardı, vücudu yarı çıplaktı, kalçalarını renk renk tokalar süslüyordu, sadece üstünde bembeyaz bir gömlek yakalığı ve kravat vardı. Yani bir vahşi, bir yamyam taklidiydi, vücuduna metrelerce ipekli kumaş sarılıydı. Bu çift, sanatoryum hastalarının hasta koltukları ve karyolaları arkasında duran manda enseli nepmanların (serbest ticaret yapan esnaf) hayranlık ve coşku çığlıkları eşliğinde, sahnede tırıs tırıs, bir ileri bir geri fokstrot dansını oynamaya başladı.

Daha iğrenç bir manzara zor düşünülebilir. Besili bir domuzu andıran yarıçıplak herifle kadın, birbirine yapışıp en müstehcen pozları alarak, bellerini kırıyor, kırıtıyor, kıvranıyordu. Pavel'in arkasında oturan, semiz bir sığırı andıran adam, sesli sesli burnundan soluyordu. Korçagin tam gitmek üzereyken, sahnenin hemen önündeki sıradan bir seyirci ayağa fırladı ve öfkeyle:

- Yeter be bu kerhane numarası! Defolun sahneden!

Pavel, Jarkiy'i tanıdı.

Piyanocu kesti, keman tiz bir çığlık atarak sustu.

Sahnedeki çift, o iğrenç kıvrılmayı kesti. Bağırana, onun arkasında oturanlar, homurdanmaya ve küfür etmeye başladılar:

- Bu ne adilik, programı bozmak, sahnedeki numaraya engel olmak da ne oluyormuş?

- Yahu, bütün Avrupa dans ediyor!

- Rezalet!

Ama Komünar Sanatoryumu'ndan olan gruptan Çerepovets bölge komsomol sekreteri Seryoja Jdanov dört parmağını ağzına sokarak, eşkıya gibi korkunç bir ıslık çaldı. Başkaları da onu destekledi, sahnedeki çift, yel üfürmüş gibi sahneden yok oluverdi. Çok becerikli, dalkavuk bir uşağa benzeyen geveze sunucu sahneye çıkarak, bütün müzikal grubun gücendiğini ve gitmek üzere olduğunu bildirdi.

Sırtında sanatoryum gömleği olan bir delikanlı sunucuyu da kahkaha tufanı arasında sahneden uğurladı:

- Haydi, yağlı tulum, durma, davran, doğru Spasskaya'ya yuvarlan, deden sormaya kalkışırsa Moskova'ya taşındık de.

Korçagin en ön sıralarda oturan Jarkiy'i buldu. Uzun uzun Pavel'in odasında oturdular. Vanya, Parti Bölge Komitesinde çalışıyormuş.

- Biliyor musun, evlendim ben, bu günlerde kızım yada oğlum olacak, dedi Jarkiy.

- Vay canına? Karın kim? Pavel bu habere çok şaşırmıştı.

Jarkiy iç cebinden bir fotoğraf çıkardı, Pavel'e gösterdi.

- Tanıdın mı?

Resimdeki kadın Anna Borhart'tı.

Pavel daha da çok şaşırarak dayanamadı, sordu:

- Peki, ya Dubava nerede?

- Dubava, Moskova'da. Partiden atıldıktan sonra bir ara üniversiteyi de terketti, şimdi haber aldığıma göre Moskova'da Teknik Üniversitede okuyor. Diyorlar ki, pişman olmuş, ona bütün haklarını iade etmişler... Yazıklar olsun, be! İflah olmaz bu herif, zehirlenmiş bir kere... Ya İgnat'ın nerede olduğunu biliyor musun? Şimdi o gemi inşaat fabrikasının müdür yardımcısı. Ötekilerin nerede olduklarını bilmiyorum. Koptuk birbirimizden. Ülkenin ayrı ayrı köşelerinde, bucaklarında çalışıyoruz. Ama yine de, arada bir buluşmak ne kadar hoş oluyor!

Jarkiy bunları anlatırken odaya Dora ve birkaç kişi daha girdi. Tambov'lu uzun boylu adam kapıyı kapadı. Dora, Jarkiy'in nişanını farkedince Pavel'e sordu:

- Demek arkadaş Parti üyesi? Nerede çalışıyor?

Korçagin niçin sorduklarını iyice anlamadan Jarkiy'in kim olduğunu anlattı.

- Öyleyse kalsın, şimdi Moskova'dan birkaç arkadaş geldi. Bize en son haberleri anlatacaklar, diye açıklıyordu Dora. Senin odanda toplanalım, dedik.

Pavel ve Jarkiy'den başka bütün gelenler eski bolşevikti. Moskova Kontrol Komitesi üyesi Bartaşev, şimdi yeni muhalefetin ortaya çıktığını ve bunun da başında Troçki, Zinovyev ve Kamenev'in bulunduğunu, anlattı.

- Böylesine gergin bir zamanda bizim görevimizin başında bulunmamız gerek. -Bartaşev sözlerini bitiriyordu.- Ben hemen yarın hareket edeceğim.

Pavel'in odasında arkadaşlarının toplantısından iki-üç gün sonra sanatoryum vaktinden çok önce boşaldı. Pavel de zamanının dolmasını beklemeden hareket etti.

Komsomol Merkez Komitesi'nde fazla oyalanmadılar. Korçagin sanayii bölgelerinden birinde, Bölge Komsomol sekreterliğine atandı. Bir hafta sonra, Kent Örgütü Grubu, onun ilk raporunu dinliyordu.

Güz sonuydu. Parti Bölge Komitesi'nin arabası Korçagin'i ve iki iş arkadaşını kentten hayli uzak bir bölgeye götürürken rampadan aşağı düştü ve takla attı.

İçindekilerden herkes yaralanıp berelenmişti. Korçagin'in sağ dizi ezilmişti. Onu birkaç gün sonra, Harkov'daki Cerrahi Kliniği'ne götürdüler. Fena halde şişen dizini iyice muayene ettikten ve röntgen resimlerini inceledikten sonra, doktorlar kurulu, derhal ameliyata karar verdi.

Korçagin ameliyatı kabul etti.

Kurul başkanı olan iriyarı, şişman profesör, koltuğundan kalkarak:

- Öyleyse yarın sizi ameliyat edeceğiz, dedi. Öteki doktorlar da onun arkasından odadan çıktılar.

Hastahanenin tek kişilik ufak, aydınlık bir odası. Kusursuz temizlik ve çoktandır unuttuğu hastahanelere özgü koku. Korçagin, odasında göz gezdirdi. Komodin, üstünde bembeyaz kolalı örtü, beyaz bir tabure. Başka hiçbir şey yoktu odada.

Hastabakıcı kadın akşam yemeğini getirdi.

Pavel yemek istemedi. Karyolasında oturuyor, mektup yazıyordu. Dizindeki şiddetli ağrı onu düşünmekten alıkoyuyordu ve hiç iştahı yoktu.

Dördüncü mektubunu bitirmek üzereyken, odanın kapısı yavaşça açıldı. Korçagin, beyaz önlüklü, beyaz başlıklı genç bir kadının, karyolasının yanına yaklaştığını gördü.

Vakit akşamdı. Karanlık basmak üzereydi. Korçagin alacakaranlıkta çok ince ve düzgün hatlı kaşlar, kapkara görünen bir çift iri göz gördü. Kadının bir elinde evrak çantası, öteki elinde bir kağıt ve kurşun kalem vardı.

- Size bakacak doktor benim, dedi. Bugün nöbetçiyim. Sizi sorguya çekmek zorundayım ve siz de, ister istemez bana bütün hayatınızı anlatmak zorunda kalacaksınız.

Kadın doktor, çok terbiyeli ve dostça bir tavırla gülümsüyordu. Bunun için bu "sorguya çekme" Korçagin'in sandığından daha az sıkıcı oldu.

Korçagin, tam bir saat, yalnız kendi hayatını değil bildiği kadarıyla büyük nine ve büyük dedelerininkini de anlattı durdu.

Ameliyat salonunda, ağızları-burunları sargı bezleriyle örtülü birkaç insan vardı.

Operasyon aletlerinin nikel yüzeylerinde ışıklar yansıyordu. Ameliyat masası dardı, altında büyük bir leğen vardı. Korçagin masaya uzandığı zaman profesör ellerini yıkama işini yeni bitiriyordu. Onun arkasında ameliyat hazırlıkları ilerliyordu hızla. Korçagin, odada göz gezdirdi. Ameliyat hemşiresi çeşit çeşit pensler, bisturiler hazırlıyordu. Doktoru Bajanova, bacağını saran sargı bezlerini açıyordu.

- Bu tarafa bakmayın, yoldaş Korçagin, böylesi insanın sinirini bozar, dedi doktoru yavaşça.

- Doktor, kimin sinirini kastediyorsunuz? Korçagin hafif bir alayla gülümsedi.

Birkaç dakika sonra yüzünü bir maske örttü, sıkıca. Profesörün sesi duyuldu:

- Heyecanlanmayın. Şimdi kloroform vereceğiz. Burnunuzdan soluyun, mümkün olduğu kadar derin, bir de sayı sayın.

Maskenin altından boğuk bir ses hiç heyecanlanmadan cevap verdi:

- Başüstüne. Yalnız uykuda bir takım sansürden geçmeyen küfürler duyarsanız, şimdiden özür dilerim.

Profesör de kendini gülmekten alıkoyamadı.

Ve işte, ilk kloroform damlaları. İğrenç, boğucu bir koku.

Korçagin derin derin içini çekti ve teker teker söylemeye dikkat ederek sayı saymaya başladı. Böylece faciasının birinci perdesi açılmış oluyordu.

Artem heyecanlandı, zarfı nerdeyse ikiye bölecekti, neden telaşa kapıldığını anlamadan mektubu açtı. İlk satırlara bir gözattı, sonra gözleri kağıttan hiç ayrılmadan mektubu okuyup bitirdi:

«Artem!

Birbirimize nedense pek seyrek mektup yazıyoruz. Yılda bir, çok çok iki mektup. Ama iş miktarda mı? Şepetovka'dan ayrıldığını, ailenle Kazatinsk deposuna gidip yerleştiğini yazıyorsun, kökleri sökmek için. Senin bu kökten kastin nedir bilmiyorum, bu Stiyoşa ve ailesinin gerici, ufak işletmeci köylülere özgü psikolojisi olsa gerek, falan, filan... Stiyoşa tipinden insanları değiştirmek çok zor. Hatta korkarım, bunu beceremezsin. "Yaş ilerledikçe, öğrenmek zorlaşıyor" *diyorsun. Ama bunu da pekala başarıyorsun. Üretimi bırakıp Şehir Meclisindeki başkanlık görevini üzerime almam çok zor, diyorsun bir de. Ama bu işi inatla*

reddetmen doğru değil. İktidarımız için çarpışmadın mı, savaşmadın mı? Öyleyse iktidarı eline al, sıkıca tut. Yarın Şehir Meclisindeki görevi al ve çalışmaya başla.

Şimdi bir-iki satırla kendimden sözedeyim: Bilmem, bünyemde acayip birşey oluyor, durumum kötü. Artık sık sık hastahanelere taşınmaya başladım, iki defa ameliyat masasına yattım, beni kesip biçtiler, epey kan kaybettim, gücüm bir hayli azaldı. Üstelik de bütün bunların sonu ne zaman gelir diye sorduğumda, bana kimse doğru dürüst cevap veremiyor.

İşimi bıraktım, şimdi yeni bir meslek edindim, yani anlayacağın "hasta olma" *mesleği, çok azap, çok acı çekiyorum. Bütün bunların sonucunda, sağ bacağımın dizi bükülmez, hareket edemez oldu. Vücudumda şurada burada birkaç dikiş var. Bu da yetmiyormuş gibi, al sana, doktorların yeni bir buluşu: Tam yedi yıl önce omurgama bir darbe yemiştim. Şimdi de diyorlar ki, bu darbe sana pahalıya malolabilir. Ben herşeye katlanmaya razıyım, yeter ki saflarımıza döneyim.*

Safdışı kalmaktan daha korkunç bir hayat yok benim için. Bunu düşünmek, aklımdan geçirmek bile istemiyorum. Bunun için, benden istenen herşeye "peki" *diyorum, herşeye katlanıyorum, ama zerre kadar iyileşme yok, oysa ki bulutlar gittikçe yoğunlaşıyor. İlk ameliyattan sonra ayakta az buçuk tutunmaya başladığım anda işbaşına döndüm, ama az zaman geçtikten sonra beni yine bu hastahaneye yatırdılar. Şimdi Yevpatoriya'da* "Maynak" *sanatoryumu için*

yolluk kağıdı aldım. Yarın hareket ediyorum. Boşver, Artem, sen üzülme, benim defterim öyle kolay kolay dürülmez. Ömrüm üç kişiye yeter daha, dur hele.

Biz seninle daha ne işler çevireceğiz, kardeşim, karındaşım benim. Bari sen sağlığını koru, birden on batmanlık yükü üstüne yükleme. Bizleri onarmak sonra Parti'ye pahalıya malolur. Yıllar bize deneyim kazandırır, eğitimimizi, bilgimizi arttırır, ama bütün bunlar elbette ki, sonra şu bu hastahaneye misafir olmamız için değildir. Haydi elini sıkarım,

Pavel Korçagin."

Artem, kalın kaşlarını çata çata kardeşinin mektubunu okurken, Pavel yattığı hastahanede Bajanova'yla vedalaşıyordu. Bajanova ona elini uzatarak sordu:

- Kırım'a yarın mı gidiyorsunuz? Öyleyse bu akşamı nerede geçireceksiniz?

Korçagin cevap verdi:

- Bugün yoldaş Rodkina gelecek. Bugünü ve geceyi onun ailesinin yanında geçireceğim, sabahleyin beni gara kadar geçirecekler.

Bajanova, Pavel'i sık sık ziyarete gelen Dora'yı tanırdı.

- Hatırlar mısınız, yoldaş Korçagin, biz de sizinle birşeyler kararlaştırmıştık, siz ayrılmadan önce babamı görecektiniz hani? Ben sağlık durumunuzu ona bütün ayrıntılarıyla anlattım. Babamın sizi görmesini, muayene etmesini çok isterdim. Bu akşam bunu da yapabiliriz.

Korçagin hemen söz verdi.

O akşam İrina Vasilyevna Bajanova, Pavel'i babasının geniş çalışma odasına götürdü.

Ünlü operatör, kızının yanında Korçagin'i didik didik muayene etti. İrina klinikten röntgen filmlerini, bütün analiz raporlarını getirmişti. Babası, anlaşılmaz, yarısı latince bir hastalık adı söyleyince, Pavel, İrina Vasilyevna'nın yüzünün birden sarardığını gördü. Korçagin profesörün koca, saçı dökülmüş kafasına bakıyor, zeki ve keskin gözlerinde bir karar okumak istiyordu, ama Bajanov'un içinden geçenleri sezmek olanaksızdı.

Pavel giyindiği zaman, Bajanov çok terbiyeli bir şekilde onunla vedalaştı. İşi varmış, bir toplantıya gidiyormuş, bunun için, kendi adına muayenenin sonucunu açıklamayı kızına bıraktı.

İrina Vasilyevna'nın ince bir zevkle döşenmiş odasında Korçagin kanepeye uzandı, Bajanova'nın konuşmasını bekledi. Ama Bajanova söze nereden ve nasıl başlayacağını bilemiyordu. Durumu çok zordu. Babasının dediğine bakılırsa, Korçagin'in bünyesinde durmadan ilerleyen iltihaplı süreci durdurmak için hiçbir ilaç, hiçbir çare bilinmiyormuş şimdilik. Artık bundan böyle cerrahi müdahalelerin yapılmamasını öneriyordu. *«Bu delikanlıyı tam bir felç felaketi bekliyor, bunu önlemek için elimizde hiçbir çare yok.»*

Doktor ve dost olarak acı gerçeği olduğu gibi anlatamadı, bu yüzden Korçagin'i incitmeden, çok dikkatli seçilen cümlelerle acı durumun ancak ufak bir bölümünü aktardı.

- Ama yine de eminim, yoldaş Korçagin, Yevpatoriya'nın çamur banyoları beklenen değişikliği meydana getirebilecek, hastalık iyiye doğru yön değiştirecektir. Sonbaharda normal işinize dönebilirsiniz, sanırım.

Ama bunları konuşurken, çok keskin iki gözün onun yüz ifadesindeki değişiklikleri dikkatle izlediğini unutuyordu.

- Konuştuklarınızdan ve daha da çok söylemekten kaçındığınız şeylerden anladığıma göre, durumum

gerçekten vahim olmalı. Hatırlar mısınız, ben sizden daima rica etmiştim: Benimle açık konuşun diye. Benden hiçbir şey saklamayın, buna gerek yok. Bayılacak değilim, kendime kıyacak da değilim. Sadece beni ileride neler bekliyor, bunu şimdiden bilmek isterim.

Ama Pavel'in bu sözlerine Bajanova bir şakayla karşılık verdi.

O akşam, Pavel kendisini bekleyen yarının başına ne felaketler getireceğini öğrenememişti. Vedalaşırken Bajanova, ona yavaş sesle:

- Benim size karşı arkadaşlığımı, iyi duygularımı unutmayın, yoldaş Korçagin. Hayatınızda her türlü sürprizler beklenebilir. Her türlü değişmeler mümkündür. Yardımıma yada önerilerime ihtiyacınız olursa, hemen yazın. Ben elimden geleni yaparım.

Genç kadın pencereden bakıyor, uzun boylu, sırtına deriden bir ceket giymiş adamın, ağır ağır, bastonuna dayanarak giriş kapısından arabaya doğru ilerlemesini izliyordu.

Ve yine Yevpatoriya. Yine Güneyin sıcağı. Sırmalı takkeli, güneşten yanmış, çok bağırıp çağıran adamlar. Otomobil on dakikada yolcuları, boz renkli kalkerden yapılmış binaya ulaştırıyor. *«Maynak»* sanatoryumu burası.

Nöbetçi doktor gelenleri odalarına yerleştiriyor.

11 numaralı odanın yanında duran doktor, Korçagin'e soruyor:

- Sizin yolluk kağıdınız hangi kurumdan, yoldaş?

- Ukrayna Komünist Partisi Merkez Komitesi'nden.

- Tamam, o zaman sizi Yoldaş Ebner'le bir odada yerleştirelim. Kendisi alman, yatak komşusu olarak ille bir

rus arkadaşı olmasını bizden rica etti durdu. Ve bunu derken kapıyı vurdu. Odadan yanlış telafuzlu bir rusçayla cevap geldi:

- Buyurun.

Korçagin odaya girince bavulunu yerleştirdi, sonra karyolada yatan saman renkli saçlı, güzel ve çok canlı mavi gözlü adama döndü. Alman, onu candan gülümseyerek karşıladı:

- *Gut Morgen, Genosse.* Yani, istedi sana günaydın demek, diye konuşmasını düzeltti ve Pavel'e solgun uzun parmaklı elini uzattı.

Birkaç dakika sonra Pavel onun karyolasında oturuyor, ikisi de *«uluslararası»* dilde konuşuyordu. Bu dilde sözlerin rolü pek önemli değildir, anlaşılmayan cümleleri daha çok el-kol hareketleri, mimikler tamamlar. Yani henüz kuralları saptanmamış bir tür Esperanto dilidir bu. Pavel, Ebner'in bir alman işçisi olduğunu öğrenmişti.

1923 yılı Hamburg ayaklanması sırasında kalçasından bir kurşun yemişti alman, şimdi bu eski yara yeni baştan açılmış, onu yatağa düşürmüştü. Istırabı çoktu ama, bunu belli etmemeye çalışıyordu ve böylece Pavel'in saygısını kazanmıştı hemen ilk başta.

Daha mükemmel bir komşusu olamazdı, daha iyisini bekleyemezdi Korçagin. Bu adam baştan sona hastalığını anlatacak, durmadan sızlanacak biri değildi.

Hatta tam tersine, böyle bir adamla insan kendi derdini bile unutabilirdi.

"Ne yazık ki, şu almancayı hiç mi hiç bilmiyorum" diye düşündü Pavel.

Bahçenin köşesinde sallanan birkaç sandalye, bambudan örülü bir masa, iki hasta arabası. Burada, sağlık sorunlarıyla ilgili bir takım işlemlere uğratıldıktan sonra, beş kişi vakit geçiriyordu. Bunlara sanatoryumun başka hastaları şakacıktan *«Komintern Yürütme Komitesi»* diyorlardı.

Bir arabada Ebner yarı yatıyor, yarı doğrularak oturuyor, öteki arabada kesinlikle yürümesi yasak olan Korçagin yatıyordu. Öteki üç kişi, Estonyalı Weiman, yani Kırım Cumhuriyeti Ticaret Komiserliği kadrosunda çalışan bir arkadaş, Litvanyalı, Marta Laurin adında ela gözlü, onsekiz yaşında bir gençkızı andıran genç bir kadın ve şakakları ağarmış, dev yapılı bir sibiryalı olan Ledenev'di. Gerçekten burada beş millet temsil edilmişti: Alman, Estonyalı, Litvanyalı, Rus ve Ukraynalı, beş ayrı milletten arkadaşlar. Marta ile Weiman almanca biliyorlardı ve Ebner onları tercüman diye kullanıyordu. Pavel ile Ebner oda komşusuydu ve çok iyi geçiniyorlardı, Marta ile Weiman ise, dil bildiklerinden birbirleriyle serbestçe konuşabiliyordu ve Ebner, Ledenev ve Korçagin ayrıca satranç oyunu yüzünden yakın arkadaş oluverdiler.

İnnokentiy Pavloviç Ledenev oraya gelmeden önce Korçagin sanatoryumun tek şampiyonuydu. Bu unvanı Weiman ile satranç oynaya oynaya ve onu yene yene kazanmıştı. İnatla birincilik peşindeydi ikisi, ama Weiman eninde sonunda yenilgiye uğratıldı. Gayet sakin ve soğukkanlı estonyalıya bu yenilgi çok ağır gelmişti, dengesini bozmuştu adeta. Korçagin'e bunun yüzünden uzun zaman dargın kaldı. Ama sanatoryuma uzun boylu, elli küsur yaşında olduğu halde, çok genç görünen bir adam daha geldi, Korçagin'e bir parti satranç önerdi. Korçagin tehlikeyi sezmeden gönül rahatlığıyla vezirini iki hane sürdü, buna karşılık Ledenev merkez piyonlarıyla bir hamlede bulundu. Şampiyon ünvanını taşıdığı için Pavel

her yeni gelen satranç oyuncusuyla bir kez oynamak zorundaydı. Bu partileri her zaman kalabalık bir seyirci kitlesi izlerdi. Dokuzuncu hamlede, Ledenev'in düzenli sürülen piyonları Korçagin'i fena halde sıkıştırmaya başladı. Korçagin bu rakibin çok tehlikeli olacağını ancak o zaman anladı. Bu oyunda dikkatsizce davrandığına pişman oldu.

Böylece tam üç saat süren karşılaşmada, tüm çabasına karşın Pavel yenildi. Yenileceğini herkesten önce anlamıştı zaten.

Ledenev, rakibine baktı ve yürekten gelme, babacan bir gülümsemeyle onu avutmaya çalıştı. O da yendiğinin farkındaydı. Korçagin'in yenilmesini isteyen, heyecanlanan Estonyalı ise, henüz durumu anlayamamıştı.

- Ben daima en son piyonuma kadar dayanmaya çalışırım, diyordu Pavel. Ledenev de yalnız kendisinin anladığı bu sözleri aferin gibisinden başını sallayarak dinliyordu.

Korçagin, İnnokentiy Pavloviç ile beş gün içinde on satranç karşılaşması yaptı, bunlardan yedisini kaybetti, ikisini kazandı. Bir kez de berabere kaldı.

Weiman zevkten dörtköşe oluyordu.

- Hay yaşayasınız, yoldaş Ledenev, sağ ol, var ol! Yatırmışsınız takımını, oh olsun! Bizim gibi eski satranç ustalarına rest çekmişti, hani, kendisi de bir ihtiyara dayanamadı, şanını, ününü yitirdi. Ha-ha-ha!

Tacı devrilen eski galibine rahat vermiyordu:

- Nasılmış yenilmek?

Korçagin şampiyonayı kaybetti ama, bu oyuncak yerine insan olarak İnnokentiy Pavloviç'i kazandı ve bu adam daha sonra onun için çok yakın, paha biçilmez bir dost ve arkadaş oldu. Korçagin'in satrançtaki yenilgisi rastlantı sonucu değildi. Satranç oyununun bütün sırlarını bilen bir ustaya yenilmiş sayılıyordu.

Korçagin'le Ledenev'in ortak bir tarihleri vardı: Korçagin'in doğum yılı, Ledenev'in partiye yazıldığı yıla rastlıyordu. İkisi de genç ve yaşlı muhafız alayının birer temsilcisiydi. Birisi büyük bir yaşam ve politika deneyimine sahipti, ardında nice nice yeraltı çalışması yılları, çarlık zamanının hapishaneleri, sonra geniş ölçüde devlet etkinliği ve hizmeti vardı. Arkadaşınınsa ateşli gençliği ve yalnızca sekiz yıllık mücadelesi. Ama bu mücadele birkaç ömre bedeldi. İkisinin, ihtiyarın ve gencin ateşli birer yüreği ve tümüyle mahvolmuş sağlığı vardı.

Akşamları Ebner ile Korçagin'in odası bir klüp haline geliyordu. Bütün politika haberleri buradan çıkıyor, yayılıyordu. Akşamları 11 numaralı oda gürültü, patırtıyla dolardı. Weiman ille de açık bir fıkra anlatmaya yeltenirdi, pek severdi bu gibi fıkraları, ama daha ağzını açar açmaz Marta ile Korçagin'in "top ateşine" tutuluyordu. Marta ince, çok isabetli ve keskin bir alayla Weiman'ın ağzını mıhlamasını pek iyi beceriyordu. Bu da fayda etmeyince Korçagin karışıyordu işe.

- Yahu, Weiman, önce sorsana bize a birader, bakalım senin bu "ince esprilerini" beğeniyor muyuz?

Yada Weiman'ın sözünü keserek:

- Anlamıyorum ki, neler bağdaşıyor sende, neler örneğin... diye söze başlıyordu Korçagin huzursuzca.

Weiman o zaman kalın alt dudağını sarkıtıyor ve daracık gözlerini arkadaşlarının yüzlerinde gezdiriyordu.

- Anlaşıldı dostlar, diyordu, demek ki Politik Eğitim Merkez Bürosu'nda ahlak zabıtası bürosu kurulmalı ve Korçagin bu büroya başmüfettiş yapılmalı. Hadi Marta'yı anlıyorum, kızcağız ne yapsın, kadınlarda muhalefet meslekten sayılır böyle fıkralara karşı, ama Korçagin ille de masum bir oğlan rolü oynamak istiyor, bir çeşit

Komsomol bebesi, ha?.. Sonra, yumurtanın kuluçkaya yatan tavuğa ders vermesine karşıyım.

Komünist ahlak üzerine hararetli bir tartışmadan sonra, ahlakdışı konularda ve açık fıkralarla ilgili bir prensip kararına varmak üzere, bütün arkadaşlar biraraya geldiler. Marta, Ebner'e herkesin görüş açısını ayrı ayrı tercüme etti.

- *Aaa, erotische Anekdote,* şey... erotik fıkra, yani *haraşo* değil... Ben Pavluşa ile *solidarize..* şey... aynı şey düşünür, dedi Adam Ebner, yarım yamalak rusçasıyla.

Weiman'a artık susmak düşüyordu. İşi tatlıya bağlamak istiyordu, birtakım şakalar yaptı ve o günden sonra fıkra anlatmaktan vazgeçti.

Korçagin her nedense Marta'nın Komsomol Örgütü'nden olduğunu sanırdı. Görünüşüne göre onun ondokuz yaşında olduğunu tahmin etmişti. Ama birgün onunla konuşurken 1917'den beri parti üyesi olduğunu, Litvanya'da, partide çok etkin bir rol oynadığını öğrenince şaşırdı. 1918'de, beyaz ordu onun için kurşuna dizilme kararını vermiş, az zaman sonra Sovyet Hükümeti birkaç başka arkadaşıyla birlikte litvanyalı tutuklularla değiş tokuş ettirmiş onları. Şimdi Pravda gazetesi muhabiriymiş ve aynı zamanda üniversiteyi bitirmek üzereymiş. Pavel ile nasıl arkadaşlık kurduğunun farkına varmadan, sık sık Ebner'e uğrayan bu ufak tefek litvanyalı kadın, «beşler»den hiç ayrılmaz olmuştu.

Eski yeraltı komitecilerinden, memleketlisi olan Eglit ona bazen takılıyordu:

- Martacığım, ya zavallı Ozol Moskova'da ne yapıyor? Amma da vefasızmışsın, yahu! Olmaz ki böyle.

Sabahları, zil çalmasına bir dakika kala, sanatoryumda horoz ötmeye başlardı, borazan gibi. Bu Ebner'in marifetiydi, şaşılacak derecede iyi taklit ederdi Ebner horoz sesini. Personel koşuşur, kimbilir sanatoryuma nasıl

sığınmış olan horozu bulmaya çalışırdı, ama horoz bir türlü ele geçmezdi. Ebner buna çok memnun oluyordu.

Ay sonuna doğru Korçagin'in sağlık durumu birden kötüleşti. Doktorlar karyolasından kalkmasını yasakladılar. Ebner üzülmüştü. Hiçbir zaman umutsuzluğa kapılmayan, hayat ve enerji dolu, fokur fokur kaynayan bu genç bolşeviği sevmeye başlamıştı.

Marta, Ebner'e doktorların Korçagin'in geleceğini iyi görmediklerini ve bir felaket beklediklerini anlatınca Adam Ebner çok üzüldü.

Artık sanatoryumdan çıkıncaya kadar doktorlar Korçagin'in kalkıp yürümesine izin vermiyorlardı.

Pavel çektiği ıstırabı arkadaşlarından gizliyordu, ama Marta onun çok soluk yüzüne bakıyor, çok acı çektiğini anlıyordu. Sanatoryumdan ayrılmadan bir hafta önce Pavel, Ukrayna Merkez Komitesi'nden bir mektup aldı. Mektupta izninin iki ay daha uzatıldığı ve Sanatoryum Sağlık heyetinin raporuna göre, bugünkü durumda işine dönmesinin mümkün olamayacağı bildiriliyordu.

Mektupla birlikte ona para da gönderildi.

Pavel bu darbeyi, vaktiyle Juhray'ın boks derslerindeki darbeleri karşıladığı gibi karşıladı: Boks derslerinde Pavel yere yıkılır, ama hemen tekrar ayağa kalkardı.

Derken en beklemediği anda annesinden bir mektup geldi. İhtiyarcık, Yevpatoriya yakınlarında, deniz kıyısında ufak bir liman şehrinde çok eski, candan arkadaşı Albina Kützam'ın oturduğunu, onunla onbeş yıldan beri görüşemediğini yazıyor, oğlundan Albina'ya uğramasını rica ediyordu. Rastlantı sonucu gelen bu mektup Pavel'in hayatında çok önemli bir rol oynadı.

Bir hafta sonra sanatoryumdakiler Korçagin'i iskeleye geçirdiler. Vedalaşırken Ebner, Pavel'i kucakladı,

kardeşiymiş gibi içtenlikle öptü. Marta ortalıktan kaybolduğundan Pavel onunla vedalaşamadan ayrıldı.

Ertesi sabah Korçagin'i iskeleden alıp götüren fayton ufak bir bahçeli evin önünde durdu ve Korçagin arabacıyı bu evde Kützam ailesinin oturup oturmadığını öğrenmesi için gönderdi.

Kützam ailesi beş kişilik bir aileydi: Albina Kützam, ailenin annesi, yaşlı, şişmanca bir kadın. Kara gözleri dik dik, insana baskı yaparcasına bakıyordu, ihtiyar yüzünde eski güzelliğin izleri hâlâ seçilebiliyordu. Kadının, Lolya ile Taya adında iki kızı vardı. Lolya'nın ufak oğlu annesinin yanında otururdu. Bir de aile büyüğü ihtiyar Kützam vardı, sevimsiz, ayı gibi bir adam.

İhtiyar kooperatifte çalışırdı, küçük kızı Taya, bir yerde işçiydi, büyük kızı Lolya eskiden daktilo olarak çalışıyordu, fakat az zaman önce ayyaş ve hergelenin biri olan kocasından ayrılmıştı ve şimdi işsizdi. Lolya evde oturuyor, ufak oğluyla uğraşıyor, ev işlerinde annesine yardım ediyordu.

Kızlardan başka bir de oğlu vardı ihtiyar Kützam'ın, adı Jorj'du, ama Jorj, Leningrad'da bulunuyordu.

Kützam ailesi Korçagin'i çok dostça, büyük bir misafirperverlikle kabul etti. Yalnız ihtiyar Kützam Korçagin'i öfkeli ve kuşkulu bir bakışla süzdü.

Korçagin, Albina'ya, Korçaginlerin aile hayatıyla ilgili bütün bildiklerini anlattı, sabırla. Kendisi de onların ailesinde olup bitenleri sordu.

Lolya yirmiiki yaşındaydı. Kumral saçı kısacık kesilmiş, açık sözlü, safça yüzlü bir kadındı. Lolya, Pavel'e hemen yakın bir arkadaşıymış gibi davranmaya başladı, bütün aile sırlarını ona açıkladı. Korçagin, Lolya'dan ihtiyarın kaba bir despot olduğunu, aileyi baskı altında bulundurduğunu,

kimsenin kendi arzusuna göre hareket etmesine izin vermediğini öğrendi. Dar görüşlü, dik kafalı, gerici ve üstelik de kılı kırk yaran bir adam olduğu ve aileyi daima tir tir titrettiği için çocukları onu hiç sevmezdi, hele karısı, yirmi yıldan beri onun zorbalığına karşı koyuyor, artık adamdan nefret ediyordu. Kızlar her zaman annelerine hak verirler ve bu bitmez tükenmez aile kavgaları hayatlarını zehirleyip dururdu.

Günler böyle geçiyordu, daima ufak ve büyük eziyetler yüzünden kadınlar gücenikti, dargındı babalarına.

Ailenin ikinci ucubesi Jorj'du. Lolya'nın anlattıklarına göre, bu boşgezen, züppe, kendini durmadan öven, yemeye içmeye düşkün, şıklık taslayan bir adammış. Dokuz sınıflı okulu bitirdikten sonra, anasının sevgilisi olan Jorj, başkente gidip orada öğrenimini sürdürmek için anasından para istemiş.

- Üniversiteye yazılacağım. Lolya yüzüğünü satsın, sen de nen varsa sat. Para lazım, nasıl bulursanız bulun karışmam.

Jorj biliyormuş annesinin hiçbir isteğine hayır demeyeceğini ve anasının bu zayıflığını en rezilce bir şekilde sömürüyormuş. Kızkardeşlerine tepeden bakarmış, onları kendisinden çok aşağı birer yaratık sayarmış. Anası, ihtiyardan koparabildiği, Taya'nın çalışıp kazandığı bütün paraları oğluna gönderirmiş. O ise, giriş sınavında öteki adayların yanında solda sıfır kalarak, başarısızlığa uğrayınca, amcasının yanında hoşça vakit geçirmeye başlamış, anasını ısrarlı para istekleriyle dolu telgraflarla korkutuyormuş.

Ufak kızları olan Taya'yı, Korçagin geldiği gün ancak çok geç vakit görebildi. Annesi giriş kapısı önünde Taya'ya alçak sesle bir konuklarının olduğunu anlattı. Taya, Pavel'e hoşgeldiniz derken, çok utangaç bir tavırla elini uzattı ve

tanımadığı bu delikanlı karşısında nedense ufacık kulaklarının kenarlarına kadar kıpkırmızı kesildi. Pavel onun güçlü, nasır tümsekçikleri iyice hissedilen elini bir süre elinden bırakmadı.

Taya ondokuzun içindeydi. Güzel bir kız sayılmazdı, ama ela gözleri iriydi, kaşları moğol tipinde ince ve çekikti, burnunun ince hatları vardı, taptaze dudakları ona özel bir çekicilik veriyordu. Genç, körpecik memelerine çizgili işçi gömleği dar geliyordu.

Kızkardeşler iki minnacık odada oturuyorlardı. Taya'nın odasında daracık demir karyola, bir konsol, konsolun üstünde türlü türlü gereksiz süsler, koca aynasında en az yirmi otuz kartpostalla fotoğraf yerleştirilmişti. Pencerede iki demir kutuda al renkli ıtır ile pembe renkli yıldız çiçeği vardı. Tül perde mavi bir kurdelayla bağlıydı.

Lolya kızkardeşine takılıyordu:

- Taya kendi odasına erkek kişi sokmaz, ama sizin için bu demir kuralını bile bozdu, görüyorsunuz.

Ertesi gün akşamüstü bütün aile, ihtiyarların odalarında çay içiyordu. Taya kendi odasındaydı ve fakat konuşulanlara kulak kabartıyordu. İhtiyar Kützam çay bardağında uzun uzun şekeri karıştırıyor, gözlükleri üstünden arada bir misafire ters ters bakışlar fırlatıyordu.

- Bugünkü aile hukukuna karşıyım ben, diyordu yaşlı adam. Olur şey mi bu, canın istediği anda git evlen, yine keyfince, bıktın mı, hadi güle güle, hemen ayrıl. Bu kadar özgürlük de fazla doğrusu.

İhtiyarın çayı boğazında kaldı, öksürmeye başladı. Sonra tekrar soluk alabildiği zaman Lolya'yı gösterdi.

- İşte, al sana bir örnek, koklaştı, oynaştı sevgilisiyle, yani, evlendi kimseye sormadan, ayrıldı kimseye sormadan, şimdi de kimbilir kimin piçini gel de besle. Rezillik!

Lolya utanıp kızardı. Yaşla dolu gözlerini Pavel'e belli etmemeye çalışıyordu.

Pavel ise, gözlerinde kötü kötü alevcikler parlayarak, ihtiyara dik dik baktı ve sordu:

- Eeee, demek ki sizce bu parazite sömürtecek miydi kendini ömrünün sonuna kadar?

- Vaktiyle gözünü açsaydı, kiminle evlenmeye kalkıştığını görseydi ya.

Konuşmaya Albina karıştı. Öfkesini zor tutarak kesik kesik ihtiyara çıkışmaya başladı:

- Bana bak moruk, yabancı bir insanın yanında bu tatsız konuşmalardan utanmıyor musun? İlle senin bu dırdırını mı dinleyeceğiz, konuşacak başka şey yokmuş gibi.

İhtiyar onun tarafına doğru sinirli bir hareket yaptı:

- Ben ne dediğimi bilirim! Sen kim oluyorsun da bana uyarıda bulunuyorsun?

Gece Pavel uzun uzun bu Kützam ailesini düşündü. Buraya onu bir rastlantı atmıştı ve o istemeden bir aile faciasının tanığı oluyordu. Anneye ve kızlarına ihtiyarın boyunduruğundan kurtulmaları için nasıl yardım etmeliydi? Kendisi de hayatın akışında tökezliyordu, kendisinin de önünde henüz çözümlenmemiş bir sürü sorun dikiliyordu, bu yüzden böyle bir zamanda, kesin karar vermenin sırası değildi.

Bir tek çözüm yolu kalıyordu: Aileyi bölmek. Ana ile kızlar ihtiyardan bir daha dönmemek üzere ayrılabilirdi. Ama bu da kolay bir iş değildi. Bu aile devrimini hazırlamaya fiziki gücü, kudreti yoktu. Kaldı ki, birkaç gün sonra gitmesi gerekiyordu, belki de bu insanlarla bir daha görüşmek nasip olamazdı. Acaba, herşeyi oluruna bırakmak, kendi akışına terketmek ve bu basık tavanlı, daracık evin tozlarını kaldırmamak daha mı iyi olacaktı? Yalnız, ihtiyarın iğrenç davranışları, tutumu ona rahat vermiyordu. Pavel,

birkaç plan kurdu ama görünüşte hiçbirinin uygulanma olanağı yoktu.

Ertesi gün bir pazar günüydü ve Pavel şehirden dönünce Taya'yı evde yalnız buldu. Ötekiler akrabalarını ziyarete gitmişlerdi. Pavel, Taya'nın odasına uğradı, çok yorulduğu için sandalyeye oturdu.

- Sen niçin bir yere gitmiyorsun, dinlenmeye, eğlenmeye ihtiyacın yok mu senin?

Kız ise yavaşça cevap verdi:

- Yooo... Canım bir yere gitmek istemiyor.

Pavel gece kurduğu planları hatırladı ve bir deneme yapmaya karar verdi.

Kimse araya girmeden, acele ederek, işe birden girişti:

- Taya, ne diyeceğim, istersen birbirimize "sen" diyelim, şu Çin merasimine gerek var mı hâlâ, bilmem? Ben, yakında buradan ayrılacağım. Sizlerle, yaşamımın en güç zamanında tanıştım, kendim de tavımda gitmiyorum bu günlerde. Yoksa, bütün bu işleri çok başka yönden ele alacaktık. Daha bir yıl önce olsaydı, yalnız ayrılmazdım buradan, hep birlikte giderdik.

Senin ve Lolya'nın bu kadar çalışkan, becerikli elleri varken, haydi haydi iş bulurduk. İhtiyarla ilişkinizi kesmelisiniz, bu adam iflah olmaz, yani ona ben ne kadar *«propaganda»* yapsam değiştiremem gayrı. Yalnız, bütün bunlara nasıl son vermeli? Ben kendim ne olacağımı bilmiyorum, bunun için elimde güçlü bir silah yok. Ne yapmalı? Ben yine işime dönmek için ısrar edeceğim. Doktorlar benim için türlü raporlar donatmış, bunun için arkadaşlar tedavimde direniyorlar, sonsuza dek tedavi altında kalmamı istiyorlar. Ama bunu düzeltmek kolay... Annemle mektuplaşacağız bakalım, bu sigortası atmış işlerimi düzeltmeye çalışacağım. Yine de sizleri bırakmam

ben. Yalnız bak, Tayuşa, hayatınızı ve özellikle senin hayatını tersyüz etmekten başka bir çare yok. Bakalım bunu istiyor musun, bunu yapmaya gücün yeter mi?

Taya önüne eğik başını kaldırdı ve yavaşça:

- İstemesine istiyorum, ama gücümün yetip yetmeyeceğini bilemem.

Cevabın böyle sallantılı olacağını bekliyordu Pavel ve bunu anlıyordu.

- Canım, zararı yok, Tayuşa! Sen iste yeter, hele dur, seninle daha ne işler yapacağız! Sen bana birşey söyle: Ailene çok mu bağlısın?

Taya hemen cevap veremedi, böyle bir soruyu hiç beklemiyordu. Neden sonra konuştu.

- Ben anneme acıyorum, dedi. Babam onu, ben kendimi bildim bileli, çiğ çiğ yiyip bitirdi, şimdi de Jorka iti pestilini çıkarıyor, ben de acıyorum anama... O beni Jorka kadar sevmese bile...

O gün çok konuştular ve ötekiler eve dönmeden az önce Pavel, Taya'ya takılarak:

- Hayret, şu ihtiyar nasıl oldu da seni evlendirip başından atmadı?

Taya korkarak elini salladı.

- Aman, aman, asla evlenmeye niyetim yok benim. Lolya'ya baka baka evlenme hevesim kaçtı. Asla evlenmeyeceğim!

Pavel gülümsedi.

- Vayy, demek ömrünün sonuna kadar yeminlisin, öyle mi? Büyük söyleme kız, bakarsın çivi gibi, çakı gibi bir oğlan uçarak gelir, önüne konar, o zaman ne buyuracaksın?

- Hayır, asla! Bu çakı gibi olanları gördük, hepsi de penceremizin dibinde sürünürken iyidir, hele içeri al da gör.

Pavel onu yatıştırmak istercesine elini omuzuna koydu.

- Peki öyleyse. Eh, bir kadının kocası olmasa da pekala geçinmesi, rahat yaşaması mümkün. Ama sen delikanlılara karşı pek de haşin davranıyorsun. İyi ki hiç değilse benden bir içgüveyi olmak önerisinde bulunacağım diye kuşkulanmıyorsun, yoksa vay halime! Ve Korçagin soğuk avucuyla, utanan genç kızın kolunu okşadı.

Kız yavaşça cevap verdi:

- Senin gibiler başka türlü kadın ararlar. Beni ne yapacaksın?

Birkaç gün sonra tren Korçagin'i Harkov'a götürüyordu. Taya, Lolya, Albina ve kızkardeşi Roza onu geçirmeye gara kadar geldiler. Albina vedalaşırken, çocukları unutmayacağına, bu bataklıktan kurtulmalarına yardım edeceğine dair ondan söz kopardı. Onunla çok yakın bir akrabasıymış gibi vedalaştılar. Taya'nın gözleri doluydu. Vagonun penceresinden sarkarak, daha epey zaman Lolya'nın elindeki beyaz mendile ve Taya'nın çizgili bluzuna baktı.

Harkov'a gelince arkadaşı Petya Novikov'un yanında kaldı, Dora'yı rahatsız etmek istemedi. Biraz dinlendi, oradan da Merkez Komitesi'ne yollandı. Akim'in gelmesini bekledi ve onunla başbaşa kalınca, hemen kendisine bir iş vermesini istedi.

- Olanaksız, Pavel! Parti Merkez Komitesi'nin kararı var. Kararda, *«Sağlık durumu çok bozulduğundan tedavi için Nöro-Pataloji Kliniğine gönderilmesi, hiçbir şekilde çalıştırılmaması»* deniliyor.

- Boşveeer, daha neler yazıp çizebilirler onlar, Akim. Senden ricam, bana bir çalışma olanağı sağla. Klinik klinik dolaşmanın anlamı da, yararı da yok, nasılsa.

Akim direniyordu:

- Karara karşı gelemeyiz ki. Canım, kabul et Pavluşa, böylesi senin için daha iyi.

Ama Korçagin öylesine ısrar ediyor, öylesine candan rica ediyordu ki, Akim dayanamadı, eninde sonunda peki demek zorunda kaldı.

Ertesi gün, Korçagin, Merkez Komitesi Sekreterliği'nin *«Gizli İşler»* şubesinde işe başladı. Korçagin her nedense emindi; tekrar çalışmaya başlarsa, kaybolan gücünü yeniden toplayacak ve eski formunu bulacaktı. Yalnız hemen ilk günden, ne kadar yanıldığını gördü. Çalıştığı şubede hiç dinlenmeden, ara vermeden sekiz saat oturuyordu aç karnına, çünkü üçüncü kattan aşağı, bitişik binadaki kantine kahvaltı ve yemek için inmeye gücü yetmiyordu. Ya kolu uyuşuyordu, ya bacağı. Bazen bütün vücudu hareket gücünü kaybediyor, ateşi çıkıyordu. İşe gideceği sırada karyolasından kalkmaya gücü yetmiyordu. Bu nöbetin geçmesini beklerken, dehşete kapılarak tam bir saat geç kaldığının farkına varıyordu. En sonunda, durmadan geç gelmesinin hesabını sormak istediler. Korçagin durumunun ne denli kötü olduğunu anladı. Bu, hayatının en korkunç olayının, safdışı kalmasının başlangıcıydı...

Akim ona daha iki kez yardım edebildi, başka bir işe aktardı, ama en sonunda kaçınılmaz felaket geldi çattı, Korçagin yataktan kalkamaz oldu. O zaman Bojanova'nın vedalaşırken söylediklerini hatırladı ve ona bir mektup yazdı. Bojanova hemen aynı gün yanına geldi ve Pavel ondan en önemli şeyi öğrendi, şimdi artık kliniğe yatması da zorunlu değilmiş meğerse.

Korçagin şaka yapacak gibi oldu:

- Desenize, işlerim öylesine iyi gidiyor ki, tedaviye bile gerek kalmadı.

Ama şaka biraz yersizdi.

Tekrar az-buçuk kendini toparlayabildiği zaman Pavel hemen Merkez Komitesi'ne yollandı. Ancak bu kez Akim yumuşamak nedir bilmedi. Kliniğe yatmasını önerdi. Bu önerisi kesindi, buna karşılık Korçagin büyük bir üzüntü içinde cevap verdi:

- Ben artık biçbir yere gitmem. Çünkü faydası olmaz. Yetkili kimselerden bunu kesinlikle öğrendim. Şimdi bana bir tek şey kalıyor; emekliye ayrılmak ve kendime emekli maaşı bağlattırmak. Ama bu numara sökmez. Ben işimi ne diye terkedeyim? Yaşım yirmidört. Ben ömrümü malûl emekli cüzdanımla tüketemem. Hiçbir fayda vermeyeceğini bile bile, hastahaneden hastahaneye göç edemem. Benim bu durumumu gözönünde bulundurarak bana elverişli bir iş vermek zorundasınız. Ben evimde de çalışabilirim yada herhangi bir kurumda bana bir oda ayırın, orada hem oturur hem çalışırım, yalnız gelen-giden belgeleri kaydeden bir katip yapmayın beni de, ne iş verirseniz verin. İş yüreğime bir umut vermeli, ben safdışı bırakıldığımı hissetmemeliyim.

Pavel'in sesi gitgide daha yüksek ve daha heyecanlı çıkmaya başlıyordu.

Akim anlıyordu daha çok az zaman önce pür alev, pür ateş olan bu delikanlının hangi duygulara kapıldığını, Pavel'in faciasını da anlıyordu. Kısacık hayatını parti uğruna tüketen Korçagin için, mücadeleden kopup şimdi cephe gerisine atılmanın ne kadar acı olacağını da anlıyordu. Bunun için elinden geleni yapmaya karar verdi.

- Peki Pavel, peki, sen heyecanlanma, yeter. Yarın bizde sekreterlik toplantısı var. Sana söz veriyorum, elimden geleni yapacağım.

Korçagin ağır ağır yerinden kalktı, ona elini uzattı.

- Yoksa Akim... Sen de mi hayatın beni bir köşeye sıkıştırdıktan sonra pide gibi ezeceğine inanıyordun? Bak,

burada kalbim çarptığı sürece -ve bunu derken Akim'in elini hızla göğsüne doğru çekti ve Akim onun kalbinin hızlı hızlı çarptığını iyice hissetti- beni kimse parti çalışmasından koparamaz. Yalnız ölümüm beni safdışı bırakabilir. Bunu böyle bil, iyice belle, kardeşim!

Akim susuyordu. Biliyordu bunun yalnızca edebiyat olmadığını, bu sözlerin ağır yaralı bir savaşçının ağzından bir çığlık gibi koptuğunu biliyordu. Onun gibi insanların ne başka türlü hissedebileceğini, ne de konuşabileceklerini biliyordu.

İki gün geçtikten sonra Akim, Pavel'e Merkez organlarının birinde sorumlu redaksiyon işini üzerine alabileceğini bildirdi. Ama bunun için onun edebiyat alanında çalışıp çalışamayacağının denenmesi gerektiğini de açıkladı. Redaksiyon heyeti Pavel'i nezaketle karşıladı. Kendisi de eski bir yeraltı komitecisi olan yazıişleri müdür yardımcısı, aynı zamanda Ukrayna Merkez Kontrol Komitesi üyesi hanım, ona birkaç soru sordu:

- Eğitiminiz, yoldaş?

- İlkokulun ilk üç sınıfı.

- Partinin politik-ekonomi yüksekokullarında okudunuz mu?

- Hayır.

- Eh, bunun pek zararı yok. Bazen bu koşullar olmadan da yetenekli gazeteciler, edebiyatçılar yetişebiliyor. Yoldaş Akim sizden bol bol sözetti. Size bir iş verebiliriz, hem de burada çalışmanız şart değil, evinizde de çalışabilirsiniz, size elverişli iş olanakları sağlamaya çalışalım. Ama bu iş için yine ne de olsa oldukça geniş bir bilgi gereklidir, özellikle edebiyat ve dil alanında.

Bütün bunlar, Pavel'in yenilgisini önceden haber veriyordu. Yarım saat süren konuşma sırasında, bilgi noksanlığı anlaşıldı ve deneme için yazdığı makalede, bu

hanım kırmızı kalemle en az otuz üslup hatası ve bir o kadar imla yanlışının altını çizdi.

- Yoldaş Korçagin! Kesinlikle sizde bir cevher var. Bilginizi genişletiniz, derinleştiriniz, elbette ki ileride bir gazete muhabiri, bir edebiyatçı olabilirsiniz, ama şimdilik bir yarı cahil gibi yazıyorsunuz. Yazdığınız makaleden belli, rusçayı bile doğru dürüst bilmiyorsunuz. Yooo, haklısınız elbette, okumak için zamanınız yoktu ki. Yalnız şu var, bugünkü durumunuzda sizden yararlanmamız olanaksız. Yine söylüyorum: Yeteneğiniz büyük. Bu yazdığınız makale işlense, konu değiştirilmeden, kusursuz bir yazı olabilir. Ancak, bize gerekli olan eleman, başkalarının yazılarını düzeltebilen bir uzmandır.

Korçagin ayağa kalktı, bastonuna dayandı. Sağ kaşı ikide bir kasılarak oynuyordu.

- Eh, ne yapalım. Haklısınız. Size hak vermekten başka yolum yok. Ben edebiyatçı olabilir miyim hiç? Vaktiyle, iyi bir ateşçiydim, eh, pek yabana atılmaz bir elektrik tesisatçısıydım, montördüm. Ata iyi binerdim, komsomolu ayaklandırmasını becerirdim... Ama anlaşıldı, sizin cepheniz için uygun bir savaşçı değilim.

Vedalaştı ve dışarı çıktı.

Koridorun bir dönemecinde az kalsın yere yıkılıyordu. Koltuğunda evrak çantası taşıyan bir kadın onu tam zamanında destekleyebildi.

- Neyiniz var, yoldaş? Yüzünüz sapsarı...

Korçagin bir-iki dakika içinde kendine geldi. Sonra yavaş bir hareketle kadının elinden kurtularak, bastonuna dayana dayana yürümeye devam etti.

O günden sonra, Korçagin'in hayatı yokuş aşağı inmeye başladı. Çalışması sözkonusu bile olamazdı. Gittikçe, daha sık bütün günlerini karyolasında geçiriyordu. Merkez

Komitesi onu işinden affederek Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü'nden ona uygun bir emeklilik maaşı bağlanması için ricalarda bulunuyordu. Kendisine eninde sonunda malûl maaşı bağlandı ve emek dolayısıyla sakatlanan kimselere özgü bir emekli maaşı cüzdanı verildi. Merkez Komitesi ona bir miktar para ayırdı, bir de istediği yere gitme hakkı tanıyan yolluk kağıdı düzenledi. Bu arada Marta'dan mektup geldi. Marta onu yanına çağırıyordu, dinlenmesi, bir müddet yanında misafir kalması için. Pavel zaten hareket gerektirmeyen bir iş bulabilmek umuduyla Sovyetler Birliği Merkez Komitesi'nde şansını denemek için Moskova'ya gitmeye hazırlanıyordu. Umudu pek zayıf ve belirsizdi. Ama Moskova'da da kendini tedavi ettirmesi önerisinde bulundular, iyi bir hastahaneye yerleştirmeyi vadettiler. Korçagin bunu reddetti.

Pavel, Marta ve arkadaşı Nadya Peterson'un evinde ondokuz günün nasıl geçtiğini farkedemedi. Pavel bütün gün yapayalnız kalıyordu. Marta ile Nadya sabah erken bir saatte gidiyor, akşam geç vakit dönüyorlardı. Pavel durmadan okuyordu, Marta'nın pek çok kitabı vardı. Her akşam, kızların arkadaşları ve dost olan kimseler ziyarete geliyorlardı. Viman kentinden de durmadan mektuplar geliyordu. Kützam ailesi onu yanına çağırıp duruyordu. Onlar için hayat kördüğümünü bağlamak üzereydi. Orada onun yardımını bekliyorlardı.

Böylece bir sabah, Korçagin Gusyatnikov Çıkmazı'ndaki apartmandan yok oluverdi. Tren onu, rutubetli, yağmurlu sonbahardan güneye, Güney Kırım'ın güneşli deniz kıyılarına doğru uçuruyordu. Vagonun penceresinin önünden hızla geçen telgraf direklerine dalıyordu gözleri. Kaşları çatıktı, kara gözlerineyse inat ve azim sinip yerleşmişti.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Aşağıda, düzensiz bir yığın halinde duran koca kaya parçalarının altında dalgalar oynaşıp duruyor, uzaktaki Türkiye'den esen güney rüzgarı insanın yüzünü yalıyor. Betonarme mendirekle korunan liman, körfez boyunca, eğri bir yay gibi uzanıyor. Dağ yamaçları ta denize kadar iniyor. Liman kentinin uzaktan oyuncak gibi görünen beyaz evleri yükseklere, tepelere doğru tırmanıyordu.

Şehrin kenar mahallesindeki eski park sessizdi. Çoktandır temizlenmeyen yolları, patikaları sık otlarla örtülüydü. Sonbaharın sararttığı, koparttığı akçaağaç yaprakları ağır ağır bu otların üzerine düşüyordu.

Korçagin'i buraya getiren ihtiyar, iranlı bir arabacı bu acayip müşterisini arabasından indirirken dayanamadı, sordu:

- Niye geldi? Guçuk hanım yoh, tiyatro yoh. Garip çakal dolaşır yek başına... Neyleyeceksin bilmem.. Hadi dönelim, geldiğimiz yere bay yoldaş!

Korçagin ücretini ödedi, ihtiyar da döndü.

Parkta in cin top oynuyordu. Pavel denize inen bir çıkıntıda bir bank buldu, oturdu. Yüzünü, artık ısıtmayan güneşin ışınlarına doğru çevirdi. Bu ıssız yerlere bunun için gelmişti, hayatının aldığı biçimi ve ileride bu hayatı ne yapacağını düşünmek istiyordu. Bir sonuca varma, karar verme zamanı gelmişti.

İkinci gelişiyle Kützam ailesindeki anlaşmazlıklar son haddini bulmuştu. İhtiyar geldiğini duyunca kudurmuş, evi allak bullak etmişti.

İhtiyara karşı koyma hareketinin yönetimi tabii ki Korçagin'e düştü. İhtiyar, hiç beklemediği bir savunma ile karşılaştı, Korçagin'in ilk geldiği günden beri ev ikiye bölündü, kızlar ve karısı ona karşıydı ve şimdi bu birbirinden nefret eden iki taraf çatışıyordu. İhtiyarların odalarına açılan koridor kapısı kilitlendi, mıhlandı, yan tarafındaki ufak odalardan biri Korçagin'e kiraya verildi. İhtiyar adama kira parası peşin olarak ödendi, hatta az zaman sonra ihtiyar biraz yatışmış gibi oldu. Kızları ona karşı çıktıktan sonra, geçim parasını artık ondan istemezler, diye umutlandı.

Albina, diplomatik düşüncelerle ihtiyarın oturduğu tarafta kaldı. ihtiyar nefret ettiği adamla yüzyüze gelmemek için gençlerin oturdukları odalara hiç uğramaz, görünmez oldu, ama avluya çıkınca eski bir lokomotif gibi soluyor, böylece buranın sahibi olduğunu göstermeye çalışıyordu güya.

İhtiyar, kooperatife girmeden önce iki meslek sahibiydi, hem marangozluk hem de kundura tamirciliği yapardı. Serbest kaldığı zaman para kazanmaya bakardı. Odunlukta bir atölye açtı. Az zaman sonra kiracısını canından bezdirmek için, tezgahını tam penceresinin altına kurdu. Öfkeyle çivilere çekicini indiriyor, bununla Korçagin'in

okumasına engel olduğunu iyi bildiğinden büyük bir zevk duyuyordu.

"Hele dur, ben seni buradan nasıl kaçıracağımı bilirim" diye söylenirdi ihtiyar kendi kendine.

Çok uzaklarda, ufuğa yakın bir yerden geçen bir geminin bacasından çıkan duman, koyu renkli bir bulut gibi yayılıyordu. Martı sürüsü kulak tırmalayan çığlıklarla denize atılıyordu.

Korçagin başını elleri arasına aldı ve düşünceye daldı. Gözleri önünden çocukluk yaşından şimdiye dek bütün hayatı geçti. Yirmidört yılını iyi mi yaşamıştı, kötü mü? Tarafsız bir yargıç gibi yılları bir bir belleğinde yokluyordu, sonra yargısından hoşnut kalarak, hayatını hiç de fena geçirmediğini düşündü. Ama hatalar da yok değildi, bunlar deneyimsizliğinden, fazla toy olmasından ve daha çok da bilgisizliğinden kaynaklanıyordu. En önemlisi, ateşli günlerde boş durmamıştı, iktidar için gırtlak gırtlağa çarpışmada kendi yerini bulabilmişti ve devrimin alsancağında onun kanının da bir-iki damlası vardı.

Gücü tükeninceye kadar safdışı olmamıştı. Ama şimdi kanadı kırıktı, artık ön saflarda yürüyemeyecekti, kala kala şimdi cephe gerisindeki hastahaneler kalıyordu ona.

Hatırlıyordu o anda, Varşova'ya ordu birlikleri seller gibi akarken, bir kurşun bir savaşçıyı düşürmüştü atından. Savaşçı yere yıkılmıştı, atının ayakları altına. Arkadaşları yaralıyı alelacele kaldırmışlar, yarasını sarmışlar, sıhhiyenin eline teslim edip düşmanın peşinde, yine dörtnala yola devam etmişlerdi. Bölük bir savaşçıyı yitirdiği için ilerleyişini durduramazdı. Büyük bir dava için çarpışıldığı zaman böyle olmalıydı. Ama olağanüstü durumlar yok muydu? Nice makineli tüfek arabasına yerleştirilmiş bacağı kesik savaşçı görmüştü. Bunlar düşman için en korkunç

adamlardı, ölüm saçardı makineli tüfekleri. Demir gibi azimli, mükemmel nişancı olduklarından, kendi taburlarının gururu, ünü, onuruydu bu sakat insanlar. Ama bunlar olağanüstü kimselerdi.

Peki, bu yenilgiden sonra ne yapsın, artık eski saflara dönmek umudu kalmayınca kendi kendini neylesin? Bajanova onun ısrarlı ricası üzerine, ilerideki hayatında daha zor günler yaşayacağını söylememiş miydi? Öyleyse, ne yapmalı? Bu cevaplanamayan soru korkunç, kara bir girdap gibi dikiliyordu önünde.

En değerli şeyini, mücadele gücünü yitirdikten sonra, yaşamanın ne anlamı kalıyordu? Bugün ve yarınki mutsuz günde, yaşamasını neyle haklı çıkarsın, hayatın yaşanmaya değer olduğunu neyle kanıtlasın? Hayatını neyle doldursun? Yalnızca yesin, içsin, bir de soluk mu alsın? Arkadaşlarının mücadelelerinde ilerlemelerini mi seyretsin, bunun güçsüz, sakat bir tanığı mı olsun? Kendi bölüğüne ayakbağı mı olsun yoksa? Öyleyse ona ihanet eden vücudunu yok mu etmeli? Kalbinin tam ortasına bir kurşun sıksın, olsun bitsin herşey birdenbire. Kötü yaşamamışsa, zamanında çekilmesini de bilmeliydi bu hayattan. Koma uykusuna yatmak istemeyen bir savaşçıyı ayıplayan mı olacaktı?

Eli, cebinde duran browning tabancasının yassı gövdesini yokladı, parmakları alışkanlıkla kabzasını tuttu. Ağır ağır çekti silahını cebinden.

"Kim derdi ki, böyle bir günü de yaşayacaksın?"

Namlunun ucu soğuk soğuk baktı gözlerine. Pavel silahını dizinin üstüne koydu ve çok kötü bir küfür savurdu.

"Haydi, haydi arkadaş, ucuz bir kahramanlık bu, beşpara etmez! Herkes kendi defterini dürebilir silahla, istediği her an. Güçlüklerden kurtulmak için bu en korkakça, en namertçe bir çare. Yaşamak sana zor mu geliyor, buyur, zımbala bakalım kendini. Bu güçlükleri yenmeye çalıştın

mı bakalım? Demir çemberden kurtulmak için her çareye başvurdun mu? Hani, Novograd-Volinsk önlerinde bir gün içinde onyedi kez saldırıya geçtiğinizi ve ölüme, herşeye karşın kenti ele geçirdiğinizi unuttun mu? Hadi, hadi, koy bakalım silahını aldığın yere ve ağzını açıp kimseye bu anını anlatma. Hayat çekilmez bir yük olmaya başlayınca da yaşamayı becer. Hayatını yararlı yap."

Kalktı ve yola doğru indi. Oradan geçen bir dağ köylüsü onu atlı arabasına bindirdi, şehre getirdi. Orada, dörtyol ağzında yerel bir gazete satın aldı. Demyan Bedniy Kulübü'nde, Şehir Meclisi Parti Kollektifi toplantısı haberi vardı, bu akşam için. Pavel kaldığı eve geceyarısından çok sonra döndü. Toplantıda konuşmuştu ve bu konuşmasının büyük bir topluluk önünde en son nutku olacağını bilmiyordu.

Taya daha yatmamıştı. Korçagin dönmediği için endişeliydi. Başına bir şey mi gelmişti? Nerede kalmıştı? O gün gözlerinde sert ve buz gibi soğuk bir ifade vardı, bunun farkındaydı Taya, oysa ki Pavel'in gözleri daima çok canlı ve yumuşaktı. Pavel kendi duygularını anlatmayı sevmezdi, ama şimdi gözlerinde çok büyük bir felaketin ezikliği okunuyordu.

Bahçe kapısına vurulduğu zaman annesinin odasındaki duvar saati ikiyi çalıyordu. Taya sırtına ceketini geçirerek kapıyı açmaya koştu, Lolya ise uykusunda birşeyler sayıklayarak kendi odasında uyuyordu.

Korçagin içeri girince, Taya geldiğine sevinerek fısıldadı:

- Seni çok merak etmeye başlamıştım.

- Tayuşa, ölünceye kadar artık başıma birşey gelemez. Nasıl, Lolya uyuyor mu? Biliyor musun, benim hiç mi hiç

uykum yok. Sana bugünümü anlatmak istiyorum. Haydi, senin odana gidelim, yoksa Lolya'yı uyandıracağız.

Taya biraz durakladı. Nasıl olur, gece yarısından sonra onunla nasıl konuşsun? Annesi öğrenirse, ne der? Ama ona bunları söylemek güç, gücenir sonra. Hem acaba Korçagin ne anlatacak? Bunları düşünürken, Taya, odasına doğru yürüyordu bile.

- Bak, ne diyeceğim, Taya.

İkisi ışığı yakmadan karşılıklı olarak oturdukları zaman Pavel yavaş sesle konuşmaya başladı. Birbirlerine o kadar yakındılar ki, Taya onun soluğunu hissediyordu.

- Hayatım altüst oluyor, buna ben de şaşıyorum biraz. Bütün bu günler pek de iyi geçmedi benim için. Bilmiyordum, karar veremiyordum, bu dünyada bundan sonra nasıl yaşayacağımı kestiremiyordum. Bu günler kadar karanlık günler olmamıştı hayatımda. Ama bugün *«Politik Büromda»* bir toplantı düzenledim ve çok önemli bir karara vardım.

Son aylarda olup bitenleri, neler çektiğini, neler düşündüğünü ve şehir parkında nasıl bir karar almak üzere olduğunu anlattı.

- İşte durumum böyle. Şimdi en önemli şeye geçelim. Ailende büyük kavgalar, çatışmalar başlayacak. Buradan temiz havaya çıkmak, bu evden olanaklar elverdiği kadar uzaklara kaçmak gerek. Hayatı yenibaştan kurmalı. Eh, bu kavgaya ben de karıştıktan sonra, bari sonuna kadar dövüşelim. Senin de benim de özel hayatlarımızda pek fazla mutluluk yok. Ben de madem böyle, bari hayatımı tutuşturayım da pırıl pırıl yansın, dedim. Benim hayat arkadaşım, karım olmak ister misin?

Taya onu büyük bir heyecan içinde dinledi. Ama bu son soruda büsbütün şaşarak, ürperdi.

- Dur Taya, senden hemen cevap beklemiyorum. Sen bütün bunları kendi kendine bir düşün iyice, ama iyice düşün. Sen anlamıyorsun, flört filan olmadan, aşk ilanları filan, böyle şeyler nasıl konuşulsun, değil mi? Bütün bu fasaryalar neye gerek, sana elimi uzatıyorum, al işte elim, küçük kızcağızım. Bu kez inanırsan, aldanmayacaksın. Bende, sana verebileceğim ve sana gereken çok şey var; sende de, bana gerekli olanlar. Benim kararım, karar: Bizim birleşmemiz, senin gelişip olgunlaşman ve gerçek bir insan haline gelmene kadar devam edecek. Seni ben yetiştireceğim, yoksa ciğeri beşparalık bir insan sayabilirsin beni. O zamana kadar aile birliğimizi koparmamalıyız. Büyüdün, olgunlaştın mı, bana karşı hiçbir bağın kalmayabilir, serbest kalırsın. Çünkü belki de ben o zamana kadar bir yıkıntıya dönerim, bunun için unutma, hayatını asla ve asla bağlayamam, böyle birşey başıma gelmiş olsa bile.

Birkaç saniye sustuktan sonra, çok sıcak, çok şefkatli bir sesle devam etti:

- Şimdiyse sana dostluk ve sevgi öneriyorum.

Onun parmaklarını kendi elinde tutuyordu, bırakmıyordu ve Taya ona çoktan "peki" demiş gibi, sakindi.

- Ya sen beni bırakmayacak mısın?

- Taya, sözler hiçbir şeyi kanıtlamaz. Bunun için, tek çare bana inanman. Benim gibi insanlar dostlarını yarı yolda bırakmaz, bilesin... Yeter ki, onlar beni yarı yolda bırakmasınlar. Bu son sözlerini büyük bir acıyla söyledi.

Taya ona cevap verdi:

- Bugün sana hiçbir şey söylemeyeceğim, çünkü bütün bunlar birdenbire oldu.

Korçagin ayağa kalktı.

- Yat uyu, Taya. Şafak sökmek üzere.

Ve odasına gitti. Soyunmadan uzandı ve başı yastığa değer değmez uykuya daldı.

Korçagin'in odasında, pencere yanında duran masanın üstünde parti kütüphanesinden getirdiği birçok kitap, gazete dizili. Yazılarla dolu birkaç not defteri de var. Evsahiplerinin karyolası, iki sandalye, Taya'nın odasına açılan kapı üstünde koskocaman Çin haritası, harita kırmızı ve siyah küçük bayrakçıklarla işaretlenmiş. Korçagin, parti komitesiyle anlaşmıştı, ona literatür göndereceklerdi, ayrıca bu liman kentinin en büyük kütüphanesinin müdürü, onun şefliği altında çalışacaktı. Az zaman sonra kütüphaneden deste deste kitaplar gelmeye başladı. Lolya, onun, sabahın erken saatlerinden başlayarak, yalnız öğle yemeği ve kahvaltı için biraz vakit ayırıp bütün gün çalışmasına hayret ediyordu. Akşamlara kadar okuyor, not çıkarıyordu, sonra da işini bitirince akşamı üçü birarada geçiriyorlardı. Korçagin, iki kardeşe okuduklarının bazı kısımlarını anlatırdı.

Geceyarısından çok sonra, ihtiyar adam avluya çıkardı ve o zaman davetsiz kiracısının pencere panjurları arasında bir şerit halinde ışıkları farkederdi. İhtiyar ayaklarının uçlarına basa basa pencereye yaklaşır ve masa başına eğilmiş bir kafa görürdü.

"Herkes uyuyor, bu herifse sabahlara dek ışık yakıyor. Evde, evsahibiymiş gibi dolaşıyor. Şu kancık kızlar bile azar işitince karşılık vermeye başladılar." İhtiyar adam uzaklaşırken, böyle pis pis düşünürdü.

Sekiz yıldan beri ilk kez olarak Korçagin'in hiçbir sorumluluğu, görevi olmadığından bol bol boş vakti vardı. Ve Korçagin oburcasına okuyordu, gözleri yeni yeni bilime açılan bir insanın doymak bilmezliğiyle okuyordu durmadan. Yirmidört saatin onsekizini kitap okuyarak ve işbaşında geçiriyordu. Şayet günün birinde Taya ona bir açıklamada bulunmasaydı bu kadar çalışmadan kimbilir sağlık durumu ne olacaktı.

- Konsolu başka bir yere taşıdım, dedi Taya, şimdi ara kapı açılabiliyor. Benimle konuşacakların olursa, Lolya'ya uğramadan doğrudan doğruya odama gelebilirsin.

Pavel'in yüzü kızardı. Taya ise sevinçle gülümsedi ve birlikleri böylece kurulmuş oldu.

Artık ihtiyar adam geceyarısından sonra köşebaşı penceresinde şerit biçiminde sızan ışığı görmez oldu, Taya'nın annesiyse kızının gözlerinde iyice gizleyemediği mutluluğu görüyordu. İçindeki alevle parlayan gözlerin altında, incecik çizgiler belirdi, uykusuz gecelerin sonucuydu bu. Şimdi ufak evde sık sık gitar sesi, Taya'nın şarkıları duyuluyordu.

Taya'da şimdi kadınlık duyguları uyanmıştı ve aşkının çalınmış, yasak bir şeymiş gibi gizlenmesinden memnun değildi, buna çok üzülüyordu. Ufak bir hışırtıdan ürperiyor, ikide bir annesinin ayak seslerini duyar gibi oluyordu. Geceleri kapısını neden içerden sürgülediğini sorarlarsa, nasıl bir cevap vereceğini düşünüyor ve bu düşünce ona işkence gibi geliyordu. Korçagin bunları görüyordu ve şefkatle, onu avutmaya çalışarak:

- Taya, niye korkuyorsun? diyordu. Durumu iyice düşünürsen, buranın sahipleri biziz seninle. Uyu, rahat uyu. Bizim hayatımıza başkası karışamaz.

O da yanağını onun göğsüne dayıyor, rahat edip, sevgilisinin kucağında uykuya dalıyordu. Pavel uzun uzun onun soluk almasını dinliyor, rahat uykusunu ürkütmemek için kıpırdamaktan korkuyordu. Bütün hayatını onun eline teslim eden bu gençkıza karşı anlatılmaz, derin bir şefkatle doluydu içi.

Taya'nın gözlerinde sönmeyen mutluluk alevciklerinin nedenini ilk sezinleyen ablası oldu ve iki kardeş arasına bir

yabancılık gölgesi düştü. Annesinin de haberi olmuştu. Daha ziyade annesi de bunu seziyordu. Kuşkulandı. Korçagin'den bunu beklemiyordu.

- Tayuşa ona eş olamaz, diyordu annesi Lolya'ya. Bunun sonu nereye varacak?

Annesinde huzursuz birtakım düşünceler uyanmaya başlamıştı. Ama Korçagin'le açıkça konuşmaktan çekiniyordu da.

Korçagin'i gençler ziyaret etmeye başlamıştı. Ufacık odası bazen tıklım tıklım dolardı. İhtiyar adamın kulağına bir arı kovanı uğultusu gibi geliyordu ufak odadaki sesler. Çoğu kez düzenli bir koro halinde şarkılar söyleniyordu:

Issız, vahşi denizimiz
Uğuldar gece gündüz.

ve Pavel'in çok sevdiği şarkısı:

Gözyaşlarına boğulmuş bu sınırsız dünya...

Bu toplantılar Parti Aktif Komitesi'nden işçi eğitim grubu toplantısıydı, komite Korçagin'e, kendisine iş verilmesi için yazdığı ısrarlı mektuplar üzerine grup eğitimi görevini vermişti. Pavel'in günleri böyle geçiyordu.

Korçagin, dümenini yine sımsıkı ellerinde tutuyordu ve bunca çetin zigzaglardan sonra hayatını yeni bir hedefe doğru yöneltiyordu şimdi. Bol bol okumak, öğrenmek, kendi kendini yetiştirmekle, yine saflar arasında bir yer bulmak umudu, hayali ona bu kuvveti veriyordu.

Ama hayat bir engeli yıkıyor, yeni bir engel daha çıkarıyordu Korçagin'in yoluna. Her yeni güçlükle Pavel'in içi allak bullak oluyor, herşeyden önce bu zorluklar hedefe ulaşmasını önleyecek mi diye üzülüyordu.

Durup dururken, başarısız Üniversite öğrencisi Jorj karısıyla birlikte sökün etti. Avukat olan kaynatasının evine yerleşti, oradan da sık sık geliyor, anasının son meteliğini sızdırıyordu.

Jorj'un gelmesi aile ilişkilerini daha büyük bir çıkmaza soktu. Jorj bir an bile duraksamadan babasından yana çıktı ve sovyetlere karşı olan karısının ailesiyle birlikte, Korçagin'i evlerinden uzaklaştırmak ve Taya ile ilişkisini kesmek için çabalamaya başladı.

Jorj'un gelmesinden iki hafta sonra, Lolya yakın bir bölgede iş buldu. Oraya annesi ve ufak oğluyla taşınmak üzereydi. Korçagin ise Taya ile birlikte uzak bir liman kentine taşındı.

Artem, kardeşinden pek ender mektup alırdı, ama Şehir Meclisi'ndeki çalışma odasında, masasında köşeli el yazısıyla adresi yazılı boz renkli zarfları görünce, daima her zamanki dengesini kaybeder, sayfaları tekrar tekrar okurdu. Şimdi de zarfı açarken, içinde sakladığı büyük bir sevgi ve şefkatle düşündü:

"Ah Pavluşa, ah Pavluşa! Birbirimize yakın bir yerde otursaydık danışırdım sana sık sık, önerilerin amma da işime yarardı, a çocuk!"

«Artem, sana olup bitenleri anlatmak isterim. Senden başkasına bu gibi mektuplar yazmıyorum. Sen beni tanırsın, her sözümü anlarsın. Hayat beni zorlu sıkıştırıyor, sağlık cephesinden.

Darbe üstüne darbe iniyor başıma. Bir darbeden kendime geliyor, ayağa kalkıyorum, hemen ikinci darbe, hem de daha amansız, daha şiddetli olarak iniyor başıma. Ve en korkunç şey, karşı koymak elimde değil! Şimdi sol kolum artık

hareket etmez oldu. Bu çok güç benim için, ama bunun arkasından ayaklarım da beni yarı yolda bıraktı. Ben son zamanlarda güç bela sürünürken, şimdi karyolamdan masaya yürümek için büyük zor kullanıyorum bu sakat vücuduma. Bu da herhalde son darbe değil. Yarın daha neler başıma gelecek, bugünden kestirmek olanaksız.

Evimden çıkamaz oldum, sadece pencereden görünen ufak bir deniz parçasını seyrediyorum. Aynı insanda hain, sinsi, hizmet etmek istemeyen bir vücutla, bolşevik yüreği, azim, çalışmak arzusu, yine bütün cephe boyunca demirden bir çığ gibi büyüyen saldırı kıtalarına kavuşmak özlemi varken, daha büyük bir felaket mi olur, söyle?

Ama, bir kez daha saflarınıza döneceğime ve saldırıya geçen birlikler arasında benim de süngümün olacağına inanıyorum. Buna inanmamak olmaz, buna hakkım yok. Tam on yıldır komsomol ve parti bana direnme, dayanma hünerini öğretti durdu, önderimizin ***"Bolşeviklerin saldırıyla alamayacakları kale yoktur"*** *sözleri beni de ilgilendiriyor.*

Şimdiki hayatımda, eğitimden başka birşey yok. Kitap, kitap ve yine kitap. Çok şey yaptım, epey ilerledim, Artem. Klasik edebiyatın başlıca eserlerini okudum, didik didik inceledim. Yazışma yoluyla eğiten Komünist Üniversitesi'nin başlangıç kursunun sınav çalışmalarını bitirdim ve teslim ettim. Akşamları parti gençleriyle çalışıyorum. Bu arkadaşlar aracılığıyla Parti Örgütünün pratik çalışmasıyla ilişkim devam ediyor. Sonra Tayuşa, onun da yetiştirilmesi, ilerlemesi var, bu benim

tatlı, nazik hayat arkadaşımın şefkati de olmasaydı birşey yapamazdım. Onunla çok iyi anlaşıyoruz. Ev idaremiz basit mi basit, benim emeklilik maaşım, otuziki ruble, bir de Taya'nın kazancı. Taya partiye benim yolumdan girecek. Ev hizmetlerinde çalıştı, şimdi de kantinde bulaşıkçılık yapıyor (bu ufacık şehirde sanayi yok).

Taya bugünlerde bana böbürlenerek Kadınlar Şubesi'nin delege kartını gösterdi, bu onun ilk delege kartı. Onun için bu basit bir karton parçası değildir. Taya'da yepyeni bir insanın doğmasını izliyorum ve elimden geldiği kadar bu yeni insanın gelişmesi için çalışıyorum. Zaman gelecek ve büyük bir fabrika, işçi kollektifi onun eğitimini tamamlayacaktır. Biz buradayken, mümkün olan biricik yoldan yürüyor.

İki defa Taya'nın annesi geldi. Kendisi de farkına varmadan Taya'yı eski hayata, bu pespaye, adi, ufak tefek önemsiz şeylerden ibaret, bu özel, herkesten kopuk hayata onu da bulaştırmak istiyor. Albina'yı ikna etmeye çalıştım, onun günleri kapkaraysa, hiç değilse kızının yoluna gölge düşürmesin. Ama bütün bunlar boşuna. Hissediyorum, anası ergeç kızının yeni hayata doğru giden yolunu kesecek ve onunla çatışmak zorunda kalacağım. Elini sıkarım.

Kardeşin Pavel."

Eski Matsesta'da 5 numaralı sanatoryum. Sarp kayalıklarda açılan bir düzlüğe kurulu üç katlı taş bina. Her taraf orman. Araba yolu dönemeçlerle aşağı iniyor. Bütün odaların pencereleri açık duruyor. Hafif bir meltem, aşağılardan kükürtlü maden sularının kokusunu getiriyor.

Korçagin odasında yalnız. Yarın yeni arkadaşlar gelecek, onun da bir oda komşusu olacak. Pencerenin ötesinde ayak sesleri duyuluyor, tanıdığı bir ses. Birkaç kişi birden konuşuyor. Bu tok sesi daha önce nerelerde duymuştu? Belleği hatırlamaya çalışıyor ve gizli bir köşeden saklı, ama asla unutulmamış bir isim çıkarıyor: "Tamam, Ledenev, İnnokentiy Pavloviç. Ondan başkası olamaz." Buna çok emin olduktan sonra Pavel ona sesleniyor. Bir dakika sonra Ledenev odasında, sevinç içinde elini sıkıyor.

- Hele bak, nerelerdeydin karabatak, demek yaşıyorsun, sağsın. Eeee, anlat bakalım, beni nelerle sevindirebilirsin? Vay, vay, vay, ne oluyoruz hele dur, yoksa ciddi ciddi hastalanmaya mı kalkıştın? Sen bana bak, benden örnek al. Benim için tüm doktorlar kehanette bulundular: Iskartaya çıkarılmalıymışım. Ama görüyorsun, çatlasalar, patlasalar, inatla tutunuyorum. Bunu derken Ledenev candan bir kahkaha attı.

Ama Korçagin'in duyarlı kulağı bu kahkahada gizli bir acıma ve üzüntü de seçmişti.

Tam iki saat konuştular, konuşulacak çok şeyleri vardı. Ledenev, Moskova haberlerini anlattı. Korçagin ilk kez Ledenev'den Parti'nin aldığı önemli kararları öğrendi: *«Köy işletmelerinin kollektifleştirilmesi, köylerin yepyeni bir düzene göre kurulması...»* Bunları dinlerken tek bir sözcüğü kaçırmamaya gayret etti Korçagin.

- Vay canına, bense senin çoktaaan kendi memleketinde, Ukrayna'da yani, büyük işler çevirdiğine emindim. Hay, şu işe bak, yazık yahu, hem de ne kadar yazık. Ama üzülme sakın, benim durumum senden kat kat beterdi, artık ayağa kalkma umudumu yitirmeye başlıyordum, bugünse görüyorsun, dipdiri ayaktayım. Olmuyor, anlıyor musun, olmuyor, ağır aksak yaşanılmıyor bu günlerde, olanaksız bu! Ben de, ne yalan söyleyeyim, bazen düşünmüyor

değilim: Arada bir dinlensem mi diye. Nerede kaldı o eski yıllar, şimdi on-oniki saat çalışmak bazen zor geliyor. Ama böyle birşey aklıma gelir gelmez, birikmiş belgelere elimi atıyorum, dur diyorum, şunları bir ayıklayalım, yük sırtımdan kalksın sonra gerekeni yaparız, ama her sefer aynı oluyor. Eh, atıyorsun sözde yükünü, bir bir başlıyorsun gerekeni yapmaya, belgeleri devirmeye. Bakarsın geceyarısı olmuş geçmiş bile. Makine hızını arttırdıkça, dişli tekerlekçikleri de hızını arttırıyor. Bizdeyse her yeni günle yeni hız veriliyor işlere ve eninde sonunda bakıyorsun, bizim gibi ihtiyarlar, gençlik zamanımızdan farksız yaşıyoruz.

Ledenev yüksek alnını eliyle sıvazladı ve sonra babacan bir tavır ve şefkatle:

- Eee, burada olup bitenleri anlat bakalım, dedi.

Ledenev, Korçagin'in başına gelenleri, yaşadığı günlerin hikayesini dinliyor ve Pavel onun kendisine sıcak, takdir dolu bakışlarla baktığının farkına varıyordu.

Koca dallı, sık yapraklı ağaçların altında, taraçanın bir köşesinde sanatoryumda yatanlardan bir grup oturuyordu. Hrisanf Çernokozov, gür kaşlarını çatarak, ufak bahçe masasının etrafında oturanlara *«Pravda»* gazetesi okuyordu. Kara gömleğine, yıpranmış kasketine, çoktandır tıraş görmemiş zayıf, kararmış yüzüne, çukura kaçmış mavi gözlerine bakıldığı anda bu adamın maden işçileri kuşağından geldiği anlaşılıyordu. On iki yıl önce, bölgenin yönetiminde önemli bir görev almaya çağrıldığında, bu adam, elindeki maden çekicini bir kenara koyarak maden ocağından ayrılmıştı. Oysa ona şimdi bakan, çok az önce ocağından çıktığını sanırdı. Onun mesleği her halinden, davranışlarından, tutumundan, konuşma tarzından, hatta kullandığı deyimlerden bile anlaşılıyordu.

Çernokozov, Partinin Bölge Komitesi Bürosu üyelerinden, ayrıca hükümet üyesiydi. Büyük acı veren hastalığı onun da gücünü yok ediyordu. Ayağı kangren olmuştu. Çernokozov bu hasta ayağından nefret ediyordu. Çünkü, ayağı yüzünden altı aya yakın bir süre yatağında yatmak zorunda kalmıştı.

Onun karşısında, düşünceye dalmış, sigarasını tüttüren Jigareva oturuyordu. Aleksandra Alekseyevna Jigareva otuzyedi yaşında bir kadındı, ondokuz yılını parti çalışmalarında tüketmişti. Arkadaşları ona sevgiyle «*Madenci Şuroçka*» derlerdi. Petersburg yeraltı komitesindeyken, Jigareva hemen hemen çocuk yaşta Sibirya'ya sürgüne gönderilmiş, sürgünün ne olduğunu iyice öğrenmişti.

Masa başında oturanlardan üçüncüsü Pankov'du. Antik hatlı, güzel başını önüne eğerek almanca bir dergi okuyor, arada bir burnunun üstündeki kocaman, boynuz çerçeveli gözlüğü düzeltiyordu. Bu otuz yaşındaki atlet vücutlu adam, emir dinlemek istemeyen felçli bacağını güçlükle kaldırabiliyordu. Bunu görmek çok acıydı, insanın inanası gelmiyordu. Mihayil Vasilyeviç Pankov, yazar, yayıncı ve Halk Eğitimi Komiserliği memuruydu. Avrupa'yı gezmiş, görmüştü, birkaç yabancı dili kusursuz bilirdi. Kafası bilgi hazinesiydi. Az konuşan, çekinden Çernokozov bile ona içten bir saygı göstermekten kendini alamıyordu.

Jigareva yavaş sesle, Çernokozov'a, Korçagin'in oturduğu arabayı göstererek sordu:

- Oda komşun bu mu?

Çernokozov okuduğu gazeteden başını kaldırdı, yüzü aydınlanır gibi oldu.

- Evet, evet, Korçagin bu. Şura, sizin onunla tanışmanız gerek. Hastalığı tekerleklerine takoz takmasaydı, bu delikanlı zor işlerde çalıştırılabilirdi. Komsomolun en ilk kuşağındandır. Kısacası, biz bu delikanlıyı desteklersek -ki buna çok kararlıyız- daha ne işler yapar o, ne işler!

Pankov anlatılanlara kulak kabarttı.

Şura Jigareva, yine çok alçak sesle sordu:

- Nesi var, neymiş hastalığı?

- Canım 1920'nin yadigarı. Belkemiğinde, omurgasında bozukluk. Doktorlarla konuştum, bu berelenme çok kötü sonuçlar doğurabilirmiş, tam bir felç gelmesinden korkuyor doktorlar. Al sana, gördün mü ya!

Şura canlandı.

- Durun hele, tekerlekli iskemlesini buraya çekeyim.

Dostlukları böyle başladı. Pavel o zamanlar, orada bulunanlardan ikisinin, Jigareva ile Çernokozov'un, hastalığının en güç aşamasında, daha ileride onu bekleyen çok zor yıllarda ona paha biçilmez birer dost, birer destek olacaklarını henüz bilmiyordu.

Hayat eski düzeniyle sürüp gidiyordu. Taya çalışıyordu. Korçagin kitap okuyor, kendi kendini yetiştiriyordu. Tam eğitim grubuyla çalışmaya başlamışken, yeni bir felaket onu tuzağına düşürdü: Ayaklarına felç geldi. Şimdi vücudundan yalnız sağ elini oynatabiliyordu. Boşuna bir çabayla, zorla kalkmaya uğraşıp başaramayınca, dudaklarını ısıra ısıra kanatmıştı. Taya umutsuzluğunu, ona faydalı olamamanın bütün acısını mertçe saklamaya çalıştı. O ise suçlu suçlu gülümseyerek konuşuyordu:

- Görüyorsun ya, Tayuşa, ayrılmamız gerekiyor. Yooo, böylesi bir engele çatmak yoktu anlaşmamızda. Hele dur, kızım, bugün bunu iyice düşüneyim, karara varayım.

Ama Taya onu konuşturmuyordu. Hıçkırıklarını tutamaz olmuştu... Pavel'in başını göğsüne koyarak, Pavel'i sımsıkı kucaklayarak hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Artem, kardeşinin başına gelen felaketi öğrenir öğrenmez hemen annesine mektup yazdı ve Mariya Yakovlevna herşeyi olduğu gibi bırakarak onların yanına taşındı. Üçü bir arada oturmaya başladılar. İhtiyarcık Taya ile çok iyi geçiniyordu, can ciğer olmuştu iki kadın.

Korçagin, herşeye karşın çalışmalarını sürdürüyordu.

Bir akşam, fırtınalı bir havada Taya ilk zafer haberini getirdi. Şehir Meclisi'ne üye seçilmişti. O günden sonra Korçagin, Taya'yı daha az görmeye başladı. Taya bulaşıkçı olarak çalıştığı sanatoryum mutfağından Kadınlar Şubesi'ne, Şehir Meclisi'ne gidiyor, oradan çok geç dönüyordu, yorgundu ama yeni yeni izlenimlerle doluydu. Artık parti üyesi adaylığına kabul edileceği gün de yaklaşıyordu. Bu günü iple çekiyordu Taya, çok büyük bir heyecan içindeydi. Tam bu sırada başlarına yeni bir felaket geldi. Hastalık yıkıcı işini tamamlamıştı: Korçagin'in sağ gözü dayanılmaz bir ağrı içinde yanıyordu. İltihap sağ gözünden sol gözüne geçmişti. Ve Pavel hayatında ilk kez körlüğün ne demek olduğunu öğrendi. Dünya, kara bir perdeyle örtüldü, artık ona görünmez oldu.

Böylece gürültüsüz, patırtısız ama yenilmezliği bakımından dehşet verici bir engel daha çıkmıştı karşılarına ve bütün yolları, izleri kapamıştı. Annesinin ve Taya'nın umutsuzluklarını kelimelere sığdırmak olanaksız, sınırsızdı kadınların acısı. O ise buz gibi soğuk bir dirençle kendi kendine karar verdi:

"Beklemekten başka çare yok. Artık ilerlemenin hiçbir olanağı kalmamışsa, işe dönebilmek için gösterilen her çabanın üstüne körlük çizgisini çekmiş ve saflara dönmek için en ufak umut kalmamışsa, bütün bunlara son vermenin zamanı gelmiş demektir."

Korçagin eşe dosta birer mektup yazdı. Bütün dostları, arkadaşları ona deste deste mektuplar yazıyor, direnmeye çağırıyor, mücadeleye devam etmesini istiyorlardı.

Kendisi için son derece güç olan bu felaket günlerinde Taya birgün eve dönerek sevinç ve heyecan içinde haber verdi:

- Pavluşa, ben artık parti üyesi adayıyım.

Pavel anlattıklarını dinlerken parti yolunda ilk attığı adımları hatırlıyordu. Ve sonra sevgiyle elini sıktı:

- Demek, yoldaş Korçagina, seninle ben şimdi parti grubuyuz.

Ertesi gün Bölge Komitesi Sekreteri'ne bir mektup yazarak, mümkünse kendisine uğramasını rica etti. Akşamüstü evleri önünde üstü çamur içinde uzaklardan gelen bir otomobil durdu. Litvanya asıllı, saçı sakalına karışmış yaşlı bir adam olan Volmer, Korçagin'in elini sıkıyor da sıkıyordu.

- Eeee, anlat bakalım, ne var ne yok? Utanmıyor musun böyle rezilce marifetlerinden? Kalk lan, seni şimdi köylere, toprak işlerine gönderiyoruz. Ve bunu derken gülmeye başladı.

Bölge Komitesi Sekreteri o akşamki toplantıyı bile unutarak Korçagin'in yanında iki saat kadar kaldı, Pavel'in heyecanlı konuşmalarını dinledi ve en sonunda şunları söyledi:

- Bırak canım, şimdi eğitim grubunun sırası mı? Hele şimdilik dinlen, gözlerinin durumu ne olacak, onu iyice araştıralım. Hele dur, bakarsın daha fazla birşey kaybedilmiş sayılmaz, iyileşmek de var. Acaba Moskova'ya göndersek mi seni? Ha, ne dersin? Hele bunu iyice aklından geçir de öyle karar ver...

Ama Korçagin sözünü kesti:

- Yoldaş Volmer, bana gereken nedir, biliyor musun? İnsan, insan olmalı çevremde, canlı, sağlıklı, hareketli insanlar, yalnız kalırsam yaşayamam. Şimdi, bugünlerde her zamankinden çok insanlara ihtiyacım var. Haydi en toy gençleri gönder. Kolhoz onlara dar geliyor. Biliyorsun komsomolu, bir saniye için gözünü ayır, bakarsın hemen kordonu yarmaya, daha da ileri gitmeye çabalar, çoğu zaman. Ben de böyleydim, bilirim.

Volmer hayret içinde durakladı:

- Dur, dur hele... sen bunları nereden biliyorsun? Bu haberi bölgeden daha bugün getirdiler sıcağı sıcağına.

Korçagin gülümsedi.

- Belki karıcığımı hatırlarsın? Dün kabul edilmişti partiye. Haberi ondan aldım.

- Aaaa, bulaşıkçı Korçagina mı? Karın mı o? Ha, hele bak hiç bilmiyordum bunu! -Biraz düşündükten sonra Volmer eliyle alnına bir şaplak indirdi.- Tamam işte! Sana göndereceğim adamı buldum: Lev Bersenev. Daha iyi arkadaş mı olur sana? Karakterleriniz de birbirine benziyor. Vay, vay, yüksek frekanslı iki transformatör gibi birşey meydana gelecek. Ben vaktiyle elektrikçiydim de, bu teknik sözlerim hep o eski alışkanlığımdan. Tamam. Lev sana bir radyo bile uydurur. Radyo konusunda profesör sayılır. Ben onun yanında, kulaklıkla, gece saat ikiye kadar kalıyorum. Karım bile azarlıyor beni: Uyuz şeytan, gecelerini nerelerde geçirmeye başladın, diye.

Korçagin gülümseyerek sordu:

- Bersenev dediğin kim?

Volmer odada dolaşmaktan yorulmuş olacaktı, bir sandalye çekti, yerleşti ve anlatmaya başladı:

- Bersenev bizde noter geçiniyor, ama örneğin benim balerin olmama benziyor onun noterliği. Lev az zaman önce, geniş ölçüde işçiydi. 1912 yılından beri devrim hareketinin içinde, Ekim Devrimi'nden beri parti üyesi. İçsavaşlarımız sırasında devrim mahkemesine hizmet ediyor, İkinci Süvari Kolordusu'nda yargıçlık yapıyordu. Daha sonraları, Kafkasya'da beyaz bitlerin kırılmasında görev aldı. Tsaritzin mi istersin, Güney Cephesi mi, Uzak Doğu mu! Orada Cumhuriyet Yargıtayı da iyi işler çeviriyordu, doğrusu. Eh, orada güç bela azraile el ense çekti, yazık oğlana. Verem yıktı delikanlıyı, Uzak Doğu'dan doğru buraya düştü. Burada, Kafkasya'da Vilayet Mahkeme Başkanlığı mı yapmadı, Bölge Mahkemesi Başkan Yardımcılığı mı... Eh, berbat olmuş zahir akciğerleri. Şimdi onu zor kullanarak buraya atadılar. İşte, azizim, noterimiz böyle bir adam. Neyse, iş patırtısız, gürültüsüz atlatıldı, şimdi soluk almaya başlıyor yeniden. Ona bir hücre sokuşturdular usulcacık, sonra Bölge Komitesi'ne buyur ettiler, daha sonra politik eğitimi toka ettiler, daha sonra Kontrol Komitesi, şimdi ne kadar çetrefil, çapraşık işleri çözmeye çalışan komisyon varsa, hepsinin daimi, değişmez üyesi. Bütün bunların dışında av meraklısı, radyo amatörü. Herifin bir akciğerini almışlar, inanmak güç. Sen misin demiyor çalışıp didiniyor, hasta mı denir böylesine? Enerji fışkırıyor oğlandan. Ölse ölse, mutlak Bölge Komitesi'nden mahkemeye doğru koşarken yolda, iş-güç arasında bu dünyadan göç edecek.

Pavel onun sözlerini sertçe bir soruyla kesti:

- Peki öyleyse, bu kadar yükü ne diye sırtına yüklediniz? Demek ki, burada eski işyerinden de çok çalışıyor.

Volmer gözlerini kısarak Korçagin'e baktı.

- Hepiniz birbirinize benzersiniz siz. Şimdi sana da bir eğitim grubu verirsek, Lev ergeç karşı çıkar, bize çıkışır:

"Utanmıyor musunuz, der, hasta bir insanın sırtına bu kadar yük yüklenir mi?" Kendisiyse bize ikide bir güvence verir: "Beş yıl hastahane yataklarında çürümektense, bir yıl yaşayayım da, yoğun bir işte çalışayım...Çalışabilirim ben," İnsanlarımızı ne zaman korumaya başlayacağız, bilmem ki, belki de sosyalizmi kurduğumuz zaman.

- Haklı ama. Ben de beş yıl ıskartaya, kızağa çekilmektense, bir yıl böylesine yaşamak için oyumu veriyorum. Ama bu son güçlerimizi de pisipisine harcama bakımından cinayet işliyoruz. Şimdi anlıyorum, kahramanlık değil, daha çok sorumsuzluk bu, başıboş olmamız, başımıza buyruk kalmamız... Kendi sağlığımla böylesine oynamaya hakkım yoktu, bunu şimdi şimdi anlamaya başlıyorum. Bugün bakıyorum, sağlık durumuna aldırış etmemek bir kahramanlık değilmiş meğer. Böyle Spartaküs kesilmem bana pahalıya maloldu, yoksa daha birkaç yıl pekala dayanmak vardı. Yani, *solun çocukluk hastalığı,* işte benim durumum için en büyük tehlikelerden biri.

Volmer ona bakarak düşündü:

"Öt sen, öt, daha ayakta durabilecek gücü bulduğun anda işe koyulmak için yine dünyayı unutursun." Ama susmayı yeğledi.

Ertesi gün, akşam üzeri Lev, Pavel'in ziyaretine geldi. Gece yarısına kadar konuştular. Lev yeni arkadaşından ayrılırken, çok eskiden yitirdiği eski bir can ciğer dostuna, arkadaşına şimdi yeniden kavuşmuş gibiydi.

Ertesi sabah, evin damında adamlar uğraştı, radyo anteni bağladılar, Lev ise Pavel'in odasında montaj işleri başındaydı. Hem çalışıyor, hem de geçmiş günlerini anıyor, çok ilginç şeyler anlatıyordu. Pavel onu görmüyordu ama, Taya'nın anlattıklarından biliyordu: Bersenev levent boylu,

sarışın, mavi gözlü, etkileyici bir adamdı, Pavel onunla tanışalı onu hep böyle görüyordu hayalinde.

Ortalık kararınca, odada üç *«Mikro»* lambası yandı. Lev törensel bir tavırla Pavel'e kulaklığı uzattı. Havada türlü seslerden bir kakofoni duyuldu önce. Limandaki morslar kuş gibi cıvıldadı, açık denizde, herhalde yakın bir yerde, bir gemi dolaşıyor, vericisi yayın yapıyordu. Bu yığınlarca ses ve hışırtılar arasında varyometre bobini sonunda sakin, teker teker konuşan bir ses bulup onlara iletti:

«Dinleyin, dinleyin, burası Moskova Radyosu...»

Ufacık radyo alıcısı, anteniyle dünyanın çeşitli yerlerinden, tam altmış radyo istasyonu bulabiliyordu. Pavel'in ilişkisini kestiği, onu bir kenara atmış olan hayat, şimdi kulaklığın çelik zarından ona saldırıyor, onu sarıyor ve Pavel yeniden hayatın güçlü soluğunu duyuyordu.

Gözlerinin parlamaya başladığını görünce, bir hayli yorulmuş olan Bersenev memnun olarak gülümsedi.

Apartmandakiler uyuyorlar. Taya, huzursuz uykusunda bir şeyler mırıldanıp duruyor. O şimdi akşamları geç dönüyor, yorgun argın, üşümüş... Pavel'le karşılaşmaları gitgide seyrekleşiyor. Taya kendi işine daldıkça, Pavel'e ayırabileceği akşamlar azalıyor ve Pavel ister istemez Bersenev'in sözlerini hatırlıyor:

"Hele bolşeviğin karısı bir de parti yönünden iş arkadaşıysa, birbirlerini pek ender görürler. Ama bunun iki bakımdan faydası var: Hem birbirlerinden bıkkınlık duymazlar. hem de kavga etmeye zamanları olmaz!"

Buna karşı ne diyebilirdi? Bunu beklemeliydi. Öyle günleri olmuştu ki, Taya bütün akşam yanındaydı. O zamanlar ikisinin arasında candan yürekten gelen büyük bir şefkat, içlerini ısıtan bir sevgi vardı. Ama o zaman Taya

sadece hayat arkadaşıydı, karısıydı Pavel'in. Şimdiyse Pavel'in öğrencisi ve iş arkadaşı olmuştu.

Pavel, Taya'nın olgunlaştığı, parti çalışmaları arttığı ölçüde kendisine daha az zaman ayıracağını biliyor, bunu kaçınılmaz bir zorunluluk olarak kabul ediyordu.

Pavel'e eğitim için gruplar gönderilmeye başlandı. Gençlerle geçirdiği saatler Pavel için yeni yeni enerji kaynağı oluyordu.

Eğitimden artakalan zamanlarda annesi ona yemek yedirmek için kulaklığı güçlükle alabiliyordu kulağından.

Körlüğün elinden aldığını radyo kısmen yerine koyuyordu: öğrenme olanağı yine elindeydi ve hiçbir engel tanımak istemeyen bu ateşli heves ona herşeyi, hâlâ yanmakta olan vücudundaki müthiş ağrıları, gözlerindeki yangını ve genellikle ona karşı bu kadar haşin, sert davranan hayatını unutturuyordu.

Antenin yakaladığı bir dalga, Magnitostroy'dan ona, Korçagin'in kuşağının yerine geçip Komünist Gençlik Enternasyonali sancağı altında toplanan genç kardeşlerinin atıldığı kahramanca kalkınma kampanyası haberini getirince, Pavel'in içi büyük bir mutlulukla doldu.

Hayalinde şimdi bir fırtına, kar tipisi canlandırıyordu, şiddetli mi şiddetli, aç kurt sürüsünden beter, bir de Urallar'ın kemiklerindeki iliği donduran ayazını. Rüzgar uluyor, ama komsomolun ikinci kuşağından bir çalışma ekibi geceleyin kar altında kalma pahasına dünya kombinasının ilk atölye binalarının çatılarını döşüyor, kaynak arklarının ışığında demir çerçevelere cam geçiriyor. Ve bunun yanında Kiev komsomolunun ilk kuşağının savaştığı boralar ve ormanda ray döşeme çalışmaları ufacık bir iş gibi görünüyordu yılların ardından. Ülke büyümüş, insanlar da büyümüştü.

Bak, bak hele, Dniyepr'de sular çelik baraj setlerini yıkmış. Makinelerin içine dolup insanları boğan sular baraja saldırmış. Yine, genç komsomol afete göğüs germiş, iki gün iki gece, dinlenmek, uyku nedir unutarak mücadele vermiş sulara karşı ve suyu gerisin geriye, çelik setler arkasına iterek kapatmış. Bu dev mücadelede en ön saflarda komsomolun yeni kuşağı ileri atılmıştı. Radyoyla duyurulan kahramanların adları arasında Pavel sevinçle, gururla İgnat Pankratov'un adını da işitti.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Moskova'ya vardıklarında birkaç gün bir kuruluşun arşivine bitişik boş bir odada kaldılar. Bu kuruluşun yöneticisi Pavel Korçagin'in özel bir kliniğe yerleştirilmesinde yardımcı oluyordu.

Pavel ancak şimdi acı bir gerçeği iyice anlamaya başlamıştı: Genç ve güçlü bir vücudu varken insanın azimli olması işten bile değildi. Ama şimdi, hayat adamı çelik bir çember içine almış, çemberi gitgide daraltırken, bu bir onur sorunuydu...

Korçagin'in bu arşivin boş odasında geçirdiği akşamdan beri birbuçuk yıl geçmişti. Anlatılmaz bir acıyla dolu tam onsekiz ay.

Kliniğe yatırıldığı zaman profesör Averbah Pavel'e apaçık söyledi: Körlüğü gidermenin çaresi yoktu. Çok çok

ileride, henüz belirsiz bir gelecekte, iltihaplanma süreci sona erince, cerrahi kliniği gözbebeklerini ameliyat etmeyi deneyecekti. Şimdilik bu iltihaplanmanın önüne set çekmek için, bazı cerrahi müdahalelere karar verildi.

Pavel'den izin istendi, o da doktorların gerekli bulacakları herşeyi yapmaları için ricada bulundu.

Ameliyat masalarında bisturiler, paratiroyid bezini almak için ensesini parça parça ettiği zaman tam üç defa dokundu ona ölüm kara kanadıyla. Ama Korçagin'de hayat çok köklü yerleşmişti, sımsıkı tutunuyordu, sönmemek için direniyordu. Korkunç bekleme saatleri geçiren Taya, hayat arkadaşını ölü gibi sararmış, ama hayatta buluyordu ve her seferinde Taya'nın karşısında sakin ve sevecendi:

- Korkma, minnacık kızım benim, daha dur, kolay mı beni tabuta yatırmak, daha yaşayacağım ve daha ne işler çevireceğim, bu bilim babalarının aritmetik hesaplarını altüst edeceğim, hele dur. Sağlığım hakkında ne derlerse hakları var, ama yüzdeyüz çalışma gücümü yitirdiğimi öne sürüyorlarsa, hele hele böyle bir belge düzenlemişlerse, halt etmişler. Hele dur, kim kimi yenecek, görürüz.

Pavel kendisini yeni hayatın kurucularının saflarına döndürecek yolu kesinlikle seçmişti.

Kış bitti. Bahar çift pencereleri, camları açtırıyordu artık insanlara. Tamamen kansız kalan Korçagin, son ameliyattan da sağ kurtulduktan sonra bundan böyle klinikte yatamayacağını iyice anlamıştı. Bunca ay insanların iniltisi, acıları, sızlanmaları arasında yaşamak, bizzat acı çekmekten kat kat zordu.

Yeniden ameliyat edilme önerisini buz gibi soğuk bir tavırla karşıladı ve kesinlikle reddetti:

- Tamam. Nokta koyun. Yetişir bu kadarı. Biliminiz için kanımın yarısını verdim, öteki yarısı, izninizle bana başka bir iş için gerekli.

Pavel aynı gün Merkez Komitesi'ne bir mektup yazdı. Hayat arkadaşının çalıştığı Moskova'da kalmak için ricada bulundu, yardım istedi, zira bundan sonraki bütün dolaştırılmalarının hiçbir sonuç vermeyeceğini de bildiğini ekledi. Mektubuna karşılık, Moskova Şehir Meclisi ona bir oda ayırdı. Pavel de yattığı klinikten tek bir istekle ayrıldı: Bir daha asla ve asla oralara düşmemek.

Sessiz bir semtte, Kropotkinskaya sokağındaki oda Korçagin'e aşırı lüks gibi göründü. Pavel gece sık sık uyandığı zamanlarda, artık kliniğin, hastahanenin geride kaldığına inanamıyordu.

Taya partiye kesinlikle kabul edilmiş, parti üyesi olmuştu. Kendi içinde çok inatçı, çok azimkardı ve bunun için özel hayatındaki faciaya rağmen, en ön safta çalışan kadın işçilerden geri kalmıyordu. Bu nedenle, kollektif bu az konuşan, çok iş yapan işçisine büyük bir güven bağladı: Taya fabrika komitesine üye seçildi. Pavel'in, çok ağır durumunda, hayat arkadaşı için gurur duyması, onun bir gerçek savaşçı olarak yetiştiğini görmesi ufak da olsa, bir avuntuydu, hayattan yediği darbeyi hiç değilse biraz yumuşatıyordu.

Moskova'ya iş için gönderilen Bajanova, Pavel'in ziyaretine gelmişti. Uzun uzun konuştular. Pavel, yakın gelecekte savaşçıların saflarına dönmek için seçtiği yolu büyük bir heyecan ve hararetle ona anlattı.

Bajanova, Korçagin'in şakaklarında gümüş gibi parlayan ağarmış bir tutam saça bakarak yavaşça şöyle dedi:

- Görüyorum, çok şey çekmiş olmalısınız. Ama içinizde bu sönmek nedir bilmeyen coşkunca çalışma hevesinizi

yitirmemişsiniz. Daha ne olsun? Ne mutlu size ki, beş yıldan beri hazırlığını yaptığınız işe başlamaya kararlısınız. Yalnız... gerçekten... nasıl çalışmayı düşünüyorsunuz?

Pavel onu yatıştırmak istercesine gülümsedi.

- Yarın bana kartondan kesilmiş çizgili bir transparan getirecekler. O olmadan yazmam olanaksız. Satırlar birbirine karışacak. Ben uzun uzadıya bir çözüm yolu düşündüm, sonunda buldum: Kartondan kesilmiş içi boş şeritler arasına yazarsam, kalemin ucu satır dışına çıkamaz. Yazılmış olanı görmeden yazmak çok zor gerçi, ama olanaksız değil. Buna inanıyorum. Uzun zaman beceremiyordum, ama şimdi ağır ağır yazmaya başladım. Her harfi özenle tamamlayarak çalışıyorum ve de başarmış gibiyim.

Pavel işe koyuldu.

Bir roman yazacaktı ve bu romanın konusunu Kotovski'nin kahraman tümeninin anısına sunacaktı. Romanın adı kendiliğinden geldi:

«Fırtınanın Doğurdukları...»

O günden başlayarak tüm hayatı yön değiştirdi. Hedefi kitabı meydana getirmekti. Ağır, çok ağır, satır satır, doğuyordu sayfalar. Şimdi, hayallerinin etkisi altında herşeyi unutmuş, yaratmanın, bir eser ortaya çıkarmanın acılarını yaşıyordu. Çünkü, unutulmaz, pırıl pırıl tablolar, bizzat yaşanan olaylar, duygular içinde kesinlikle tüm çizgileriyle beliriyordu ama, bazen gerektiği biçimde kağıda aktarılamıyordu. Satırlar silikti, soluktu, ateşten ve için için duyduğu tutkudan yoksundu.

Bütün yazdıklarını aynen hatırlamalıydı, kelimesi kelimesine, başka türlü kitap yazması olanaksızdı. Bazen ipin ucunu kaçırıyor, düşünceleri duraklıyor, tökezliyor ve bütün işini frenliyordu. Annesi korkuya kapılarak sevgili oğlunun bu zahmetli işine bakıyordu.

Çalışma sırasında Pavel her sayfayı ezbere okumak zorundaydı, hatta bazen bölüm bölüm okuyordu. Böyle anlarda annesi, oğlunun aklını kaçırdığını sanıyordu. Yazı yazarken rahatsız etmemek için ona yaklaşamıyordu ve yalnız karyolasından yere düşen yaprakları kaldırırken, çekingen bir tavırla şöyle söylüyordu bazen:

- Oğlum, Pavluşa, başka birşey yapsaydın ya... Bu nerede görülmüş böyle, yaz, yaz, bitmek bilmiyor ayol senin yazdıkların.

O da candan gülüyordu annesinin bu endişelerine ve ihtiyarcığa binbir güvence veriyordu, henüz bobinlerinin çalıştığına ve kontak yapmadığına dair.

Tasarlanan kitabın üç bölümü bitmişti böylece.

Pavel, bu kadarını Odessa'ya, eski kotovskicilere değerlendirmek üzere göndermeye karar verdi. Az zaman sonra arkadaşları ona çok olumlu ve özendirici mektuplar yazdılar, yalnız elyazısı ona geri gönderilirken, yolda kayboldu. Altı aylık emek böylece pisipisine harcanmış oldu. Elyazısının kaybı Pavel'i çok sarstı. Kitabını tek nüsha yazdığına, kopya çıkartmadığına çok pişmandı. Ledenev'e durumu anlattı.

- Canım, bu kadar dikkatsizce davranılır mı hiç? Ama hele kendine hakim ol, şimdi küfür etmek de faydasız. Yeni baştan başla.

- Ama nasıl olur, İnnokentiy Pavloviç? Altı aylık emeğim yandı. Bu ne demektir biliyor musunuz? Günde sekiz saatlik çalışma, hem de biliyorsunuz, ne kadar büyük zahmetle. Görüyorsunuz ya, şu mikrop heriflerin nereye kadar sokulduklarını.

Ledenev onu avutmaya çalışıyordu.

İşe yeni baştan koyuldu. Ledenev ona kağıt getiriyor, elyazılarını daktilo ettiriyordu. Böylece birbuçuk ay sonra birinci bölüm bir daha doğdu.

Aynı apartmanda, komşuları Alekseyev ailesi yaşıyordu. Büyük oğulları Aleksandır şehrin bölge komsomol komitelerinin birinde sekreterdi. Onsekiz yaşında bir kızkardeşi vardı, Galya. Galya fabrikalar için açılan bir fakülteyi bitirmişti. Hayat dolu bir kızdı. Galya'nın ona sekreter olarak yardım etmesi için, Pavel annesinden onunla konuşmasını rica etti. Galya sevinçle kabul etti, gülümseyerek geldi, çok cana yakın bir hali vardı. Pavel'in roman yazdığını öğrenince:

- Size seve seve yardım ederim, Yoldaş Korçagin. Bu iş, babamın cansıkıcı temizlik işleri genelgelerini yazmaya benzemez.

Ve o günden başlamak üzere edebiyat alanındaki işler hızını iki kat arttırarak ilerlemeye başladı. Bir ay içinde o kadar çok şey yapılabildi ki, Pavel bu başarıya şaştı. Galya onun durumunu anlayarak, ona acıyarak, var gücüyle ona yardım etmek, yararlı olmak istiyordu ve yardımı çok büyüktü. Kalemi kağıtta yavaş yavaş hışırdıyordu. Yazarın başarısına candan sevinerek en çok beğendiği yerleri birkaç defa okuyordu. Evde, Pavel'in çalışmasına için için inanan tek insandı, ötekiler "bu işin sonu gelmez" diye düşünüyor, Pavel'in böyle bir denemeyle zoraki işsizliğini gidermeye, can sıkıntısından kurtulmaya çalıştığını sanıyorlardı.

Derken bir iş yolculuğuna çıkmış olan Ledenev de Moskova'ya döndü, ilk bir-iki bölümü okuduktan sonra:

- Devam, devam, dostum, dedi. Zafer bizim olacak. Yoldaş Pavel, hayatında daha nice nice mutlu günlerin olacak. Senin saflara dönme hayalinin yakınlarda gerçekleşeceğine

inanıyorum, hatta bundan fazlasıyla eminim. Hadi oğlum, sakın ha umudunu yitireyim deme!

İhtiyar adam çok memnun ayrılıyordu Pavel'den. Her gelişinde Pavel'i enerjiyle dolu buluyordu.

Galya geliyordu, kalemi kağıt yaprakları üstünde hışır hışır hışırdıyordu ve Korçagin'in unutulmaz geçmişini anlatan sözcükler satır oluyor, satırlar sayfa oluyor, deste deste diziliyordu. Pavel düşünceye dalarak kendini hatıraların kudretine kaptırdığı anlarda Galya yüzüne bakıyordu: Gözkapakları oynuyordu hafifçe ve gözlerindeki ifade değişiyor, türlü düşüncelerin türlü etkilerini yansıtıyordu. Böyle anlarda Pavel'in görmediğine inanmak güçtü. Tamamen saydam, lekesiz gözbebeklerinde hayat vardı.

İşi bitirdikten sonra yazılanları okuyordu Galya ve onun, çok hassas kulağıyla dinlerken kaşlarını çattığını görünce soruyordu:

- Niye kaşlarınızı çatıyorsunuz, yoldaş Korçagin? Çok güzel yazdıklarınız.

- Hayır Galya, olmadı, kötü.

Birkaç başarısız sayfadan sonra kendisi yazmaya başlıyordu. Ama transparanın daracık şeridinin esaretinde kalmasına canı sıkılıyordu, dayanmıyordu bu eziyete ve kalemi atıyordu.

Bazen da gözlerini, görme gücünü ondan çalmış olan hayata hırslanıyordu, böyle anlarda öfkesi büyüktü, kalemleri kırıp atıyordu ve dişleri arasına aldığı dudağını kanatırcasına ısırıyordu.

İş artık bitmek üzereydi, sonuna yaklaşmıştı. O zaman, uyuklamayan iradesinin mengenesine sıkıştırılmış birçok yasak duygu baskı altında kalmaktan kurtuldu. Hüzün yasaktı, birçok insanca, basit duygudan yoksun bırakmıştı

kendini. Sıcak, sevecen, herkesin hakkı olan duygular, yalnız ona yasaktı. Bu zayıf anlarında bu duyguların birine yenilseydi, hayatı büyük bir faciayla bitecekti.

Akşamları çok geç vakit, Taya fabrikadan dönüyor ve Mariya Yakovlevna ile yavaşça bir-iki şey konuştuktan sonra yatıyordu.

Son bölüm de bitti. Birkaç gün süreyle Galya, Korçagin'e romanını okudu.

Ertesi gün elyazısı Leningrad'a Bölge Komitesi'nin Kültür ve Propaganda Şubesi'ne gönderilecekti. Orası kitaba «yolluk kağıdı» verirse, yayınevine iletilecekti ve o zaman...

Kalbi çılgın gibi atıyordu. Evet, o zaman... yepyeni bir hayat başlayacaktı, yıllarca süren inatçı bir çalışmanın, didinmenin ürünü olan hayat.

Kitabın yazgısı Pavel'in de yazgısını belirleyecekti. Elyazısı okunur, beğenilmez, eseri böylece yıkılmaya mahkum edilirse, bu onun hayatının en son alacakaranlığı olacaktı. Ama başarısızlık yalnızca bazı bölümlerdeyse, bu geçici başarısızlık sıkı bir çalışma sonucunda ortadan kaldırılacak nitelikteyse, yeniden hayata mücadele açacak, yeniden saldırıya geçecek, çalışmaya devam edecekti.

Annesi paketi postaya teslim etti, paket bir hayli ağırdı. Ondan sonra sinir bozucu bir bekleme dönemi başladı. Korçagin hayatında hiçbir zaman o günlerdeki kadar büyük bir sabırsızlıkla postacıyı beklememişti. Sabah postasından akşam postasına kadar yaşıyordu. Ama Leningrad susuyordu.

Yayınevinin susması artık korkutucu bir hal alıyordu. Başarısızlığa uğramış olmanın önsezisi her yeni günle onda gitgide daha fazla yerleşiyor ve Korçagin kendi kendisinden de saklamıyordu artık, kitabının kesinlikle reddedilmesi

onun mahvolması demek olacaktı. O zaman artık yaşayamazdı. Hiçbir şeyi kalmazdı hayatta.

Böyle anlarda deniz kenarında, yazlık yerdeki park aklına geliyordu. Bir daha, bir daha aynı soruyu soruyordu o kendi kendine:

"Demir çemberden kurtulmak, saflara dönmek için, hayatını yararlı bir hale sokmak için elinden gelen herşeyi denedin, yaptın mı?"

Ve kendi kendine cevap veriyordu:

"Evet, herşeyi yaptım."

Aradan bir hayli zaman geçmiş ve bekleyiş artık her türlü dayanma sınırını aşmaya başlamıştı ki, birgün annesi en az oğlu kadar heyecanlanarak odaya girdi ve bağırdı:

- Leningrad'dan posta geldi!

Bu Bölge Komitesinin telgrafıydı. Telgraf kağıdına yazılı kopuk bir-iki cümle:

«Eseriniz çok başarılı. Sevinçle kabul edildi. Yayınına geçiyoruz. Zaferinizi candan kutlarız.»

Yüreği çılgın gibi atıyordu. İşte gerçekleşen umut! Demir çember koparılmıştı ve Korçagin yeni baştan -bu kez yepyeni bir silahla- hayatın saflarına geri dönüyordu.

1930 - 1934

SONSÖZ YERİNE

Anna Karavayeva

Açık balkon kapısından esen rüzgar ıslak bir yelken gibi gönülsüzce kabaran, yavaşça inen perdeyi kımıldatıyordu. Birisinin radyonun üzerine bıraktığı buruşuk havlu, alacakaranlıkta leke gibi duruyordu. Havlunun görünümü, sıçramaya hazırlanan, kulaklarını sarkıtmış beyaz bir tavşana benziyordu.

İki yıl önce, Soçi'deki parlak Eylül sabahını, Orekovaya Sokağı'ndaki küçük evi, güneş ışığı altında olgun turuncu hurmaları, tertemiz, bembeyaz, göze hoş görünen odayı, üstüste yığılı yastıkların üzerindeki sevgili yüzü hatırlıyorum.

Nikolay'ın ince parmakları uzun, ipeksi kulaklarını okşarken, beyaz tavşan yorganın kıvrımları arasına rahatça yerleşmişti. Nikolay tatlı tatlı gülüyor, kar gibi beyaz dişleri pırıl pırıl parlıyordu. Başucundaki masa üzerinde duran birkaç iri kırmızı elmanın güzel kokusu tüm evi dolduruyor, yumuşak kulaklarını gülünç biçimde oynatan beyaz tavşan, küçük pembe diliyle kendisini okşayan kibar eli yalıyordu.

Gözlerimi sımsıkı yumup o sıcak Eylül sabahını, güneş ışığı ve elma kokusu dolu evi yeniden zihnimde canlandırmak istedim. Ruhum, üzücü düşüncelere saplanmayı reddediyor, olan biteni aklım almıyor, herşeyin bittiğini bir türlü kabullenemiyordum...

Ama gerçek baskın çıkıyor, gözlerim artık hareketsiz kalan yüzü acımasız bir açıklıkla görüyordu. Yaşamak için verdiği son savaş, onu eritmiş, sıcak rüzgar vurmuş bir yaprak gibi kurutmuştu. Geriye kalan, yalnızca güzel alnı ve koyu kumral, yumuşak saçlarıydı. Küçük, buruşuk yüzünün üzerinde, geniş, çıkık alnı yükseliyordu. Devrimci heyecanından esinlenen yaratıcı hayalgücü, hayata karşı duyduğu önüne geçilmez sevgi ve ilgi ruhunda hâlâ canlıydı sanki... Elimi alnına koydum. Henüz sıcak ve nemliydi, Lenin Nişanı'nın gizemli biçimde parladığı çöküк göğsü, yaşadığı coşkun hayatın yorgunluğunun ardından dinlenmeye çekilmişçesine adeta canlı, sanki şimdi yumuşacık bir iç çekişle kabaracak gibiydi.

Üç gün boyunca, sabahtan akşama kadar, çelenklerin, çiçeklerin altında kaybolan tabutun önünden geçen her yaştan insanın ardı arkası kesilmedi.

Nikolay Ostrovski, yalnızca kitaplarında yaşamakla kalmıyordu, o artık kahramanlığın simgesi ve çağının en güçlü, en çarpıcı kişiliklerinden biriydi.

Kader ona acımasız davranmış, görme ve kolunu bacağını kullanma yeteneğini elinden almıştı. Ama o fiziksel sakatlığı, iyileşmez hastalığı, üzüntüyü, zayıflığı, güçsüzlüğü yenmesini bildi; zafere ulaşıp hayata, yaratıcı çabaya, mücadeleye yöneldi. Bolşevik gençliğin bu coşkun sanatçısı, sosyalizm uğruna savaş ve zafer türkülerini neşeyle sürdürdü; güzel, şiirsel, güçlü sesi, tüm Sovyet ülkesinde ve tüm dünyada çınladı.

Uzaklaşsın gitsin hüzünlü anılar! Bırakalım gitsinler, çünkü ölüm fiziksel varlığımızın zayıflığının bedelidir. Biz hayatın bitmez tükenmez pınarına dönelim...

1932'de soğuk, rüzgarlı birgün, tipik bir Moskova erken ilkbaharı günü onu görmeye gittim. Mertvi Pereulok'da oturuyordu (Şimdi *Nikolay Ostrovski Pereulok* adını almıştır).

Apartman katı kiracılarla tıklım tıklım, gürültülü ve kalabalıktı. Koridorda insanlar itişip kakışıyor, bebekler ağlaşıyor, birisinin acemice, ama bir ağaçkakan inadıyla daktilo tuşlarına vurduğu duyuluyordu.

Bir yazar için ne uygun ortam! Bu gürültü patırtıda çalışmayı düşünün bir!

Nikolay Ostrovski'nin kapısını vurup açtım.

Çenesine kadar yorganlara sarınıp sarmalanmış bir adam, yatakta yatıyordu. Yüksek yastık yığınları, karmakarışık gür, koyu kumral saçlar, çıkık alınlı, ince ve çökük bir yüz gördüm, bir nebze bile renk yoktu yüzünde.

İnce gözkapakları hafif titriyor, sık kirpikleri, çukur yanakları üzerine mavimsi bir gölge yayıyordu. Balmumu saydamlığındaki elleri yorganın üzerinde uzanıyordu.

Nikolay Ostrovski'nin kötürüm olduğunu biliyordum, ama yine de onu böyle bulacağını düşünememiştim.

Öylesine korkunç zayıf ve umutsuz görünüyordu ki onu rahatsız etmemeye, başka zaman gelmeye karar verdim.

O anda ufak tefek, yaşlı bir hanım odaya girdi. Parlak siyah gözleri vardı, tatlı tatlı gülümsüyordu.

"Anne, kim geldi?" *Nikolay* bu soruyu biraz kısık, ama çok genç ve hiç de güçsüz olmayan sesiyle sormuştu.

Annesi benim adımı söyledi.

"Ah, ne iyi, ne iyi!" dedi. "Yaklaşın, yanıma gelin."

Bembeyaz dişleriyle güzel gülüşü yüzünü aydınlattı. Tüm çizgileri, gençlik hevesleriyle, yaşama sevinciyle capcanlıydı. Önce, iri, kara gözlerinin de canlı canlı ışıldadığını sandım. Ama, hemen arkasından, parlaklığın gözlerinin koyu ve derin renginden kaynaklandığını anladım. Yine de, pırıldayan yüzünde öyle bir ilgi, dikkat, gençlik vardı ki, konuşmamız süresince onun körlüğünü unuttum.

O günlerde yayıncı olarak çalıştığım *Maladaya Gvardiya* (Genç Muhafız) dergisinde yayınlanması için onayladığım **Çelik Böyle Sertleşti** adlı romanından sözediyorduk. *Nikolay,* romandaki kişilerin bizi nasıl etkilediğini merak ediyordu.

"Sanırım, *Pavel* pek kötü biri değil," dedi. Şakacı bir tavırla, birden gülümsedi. "Hiç gizlemeye çalışmıyorum elbette, *Nikolay Ostrovski* ile *Pavel Korçagin* çok samimi arkadaşlar. Bu *Pavel* tipini etimden, kanımdan yarattım... Bilmek istediğim şu: Romanım, yalnızca bir otobiyografi, bir hayat hikayesi olarak mı okunuyor?"

Gülüşü birden kayboldu. Dudakları büzülünce yüzü soğuk ve ciddi bir hal aldı.

"Bu soruyu bile bile böyle apaçık sordum, çünkü yaptığım işin gerçekten insanlar için gerekli, doğru ve yararlı olup olmadığını bilmek istiyorum. Başlı başına ilginç pekçok olay var, ama okuyucu, bir vitrine bakar gibi, onlardan birinin karşısında bir an durur, belki de hayranlık duyar ve sonra yoluna gider, gördüklerini bir daha hatırlamaz bile. Tüm yazarların en çok korkması gereken durum bu, hele benim gibi acemilerin."

Bu yönden korkması için hiçbir neden olmadığını söyledim ona.

Kibarca sözümü kesti: "Yalnız, lütfen, bir konuda anlaşalım. Yüreğinizin yumuşaklığıyla beni rahatlatmaya

çalışmayın. Acı hapınızı benim için şekere bulamanıza gerek yok. Ne de olsa, askerim, daha çocukken ata binerdim, şimdi de düşmem."

Dudaklarının seğirmesine, çekingen ve nazik gülümsemesine karşın yıkılmaz iradesinin gücü apaçık belliydi. Aynı zamanda, söyleyeceklerimin gerçekten de onu rahatlatacağını düşünmek beni son derece mutlu ediyordu.

Kitabını okurken, ister istemez, tüm Rus ve Batı klasiklerinin kahramanlarını hatırladığımı söyledim. Dahi yazarlar tarafından yaratılan bu kahramanlar, kuşaklar boyunca insanların düşünce yapısını ve iradesini bilemişti. Bu büyük yazarlar, eserlerini, tüm toplumsal ilişkiler tarihi, çarpıcı olaylar, toplumsal ve kişisel trajediler ve kültürün eriştiği doruklar üzerine temellendiriyordu.

Pavel Korçagin de bu yüce, şanlı kahramanlar arasında onurlu ve güvenli yerini alacaktı. İçsavaşın ateşleri içinden çıkıp gelen bu genç, böylesine ünlülerin alayına ister istemez katılacaktı. Edebiyat bahçesinde, küçücük de olsa bir yer bulmak için şapkası elinde yalvarmasına hiç gerek yoktu. Başkalarında olmayana sahipti o: Genç yüreği tükenmez bir güçle dolu, sönmez bir mücadele ateşiyle tutuşmuş, kafası halkın özgürlüğü ve mutluluğu için en ilerici, en soylu düşüncelerle pırıl pırıldı.

Söylemeye bile gerek yok, *Pavel Korçagin,* **Balzac'ın** *Rastignac'*ı gibi birinin uzlaşmaz düşmanı olacaktı, **Puşkin'**in, **Byron'**un yada **Stendhal'**in eserlerindeki özgürlük aşığı tüm kahramanlar manevi bakımdan ona yakındı. Ama, **Gorki'**nin kahramanları arasında kendine çok sayıda akraba ruh bulacaktı elbette.

Eski dostlardan sözettik, birçok konuya değindik, ama kaçınılmaz biçimde yine romana döndük. *Nikolay,* basım çalışmalarının nasıl gittiğini, *Maladaya Gvardiya* yardımcı editörü *Mark Kolosov*'un ve benim eser üzerinde ne gibi

değişiklikler yaptığımızı bilmek istiyordu. Tüm basmakalıp süslemeleri nasıl kaldırıp attığımızı anlattığımda kahkahayı bastı, bazı başarısız konuşma cümlelerini, kullandığı birtakım yersiz kelimeleri saydığımda neşeyle kıkır kıkır güldü.

"Bu dil sürçmeleri nereden kaynaklanıyor, biliyor musunuz?" diye sordu. Birdenbire ciddi, düşünceli bir tavırla konuşmaya başlamıştı. "Kültür noksanlığından diyeceksiniz, değil mi? O da var, ama birşeyi daha hesaba katmalısınız, yaratıcılıkta tecrit olmuşluğumu, ne demek istediğimi biliyorsunuz. Tekbaşıma ve acemi olarak yazmaya başladım, tüm sorumluluğu kendim taşıyordum. Şimdi edebiyatçı arkadaşlarım olması ne harika!"

Bütün olarak romanın kurgusu, çeşitli olayların ele alınışı, diyaloglar, sahnelerin canlandırılması hakkında ne düşündüğümü, kişilerin belirleyici çizgilerini ortaya koymakta ne derece başarılı olduğunu, dilde, kıyaslamalarda, benzetmelerde, tanımlamalarda nerelerde yanlış yaptığını sordu.

Sorularının herbiri, çok okuduğunu ve düşündüğünü, konuyu çok iyi bildiğini, edebiyat çalışmalarıyla ilgili çoğu sorunlara yaklaşımıysa, ince bir zevk sahibi olduğunu, ulaştığı olgunluğu gösteriyordu.

Zaman uçup gidiyordu. *Nikolay*'ı yormaktan korkuyordum, ama ayrılmak için her kalkışımda yeni bir kelime yada bir görüş konuşmamızı tekrar başlatıyor, "bir dakika daha" kalıyordum. Laf lafı açıyor, yeni karşılaşan, birbirini daha iyi tanımak isteyen herkes gibi birbirimize sorular soruyorduk. Yine de, dönüp dolaşıp yeniden roman konusuna geliyor, *Nikolay*'ın üzerinde çalıştığı ikinci bölümden sözediyorduk. Bir hasta odasında bulunduğumu, iyileşmez bir sakatlığın pençesindeki bir adamı ziyarete geldiğimi tümden unutmuştum.

Yazma konusunda kurduğu planları ve endişelerini anlattı. Daha sonraki bölümler için çok kesin sınırlamalar koymuştu. Sözcükleri öylesine gerçekten coşup taşan bir enerjiyle doluydu ki, yersiz sevecenlik göstermeme, cesaret vermeme hiç gerek kalmadı.

Maladaya Gvardiya'nın bu yeni yazarı kabul etmesine müthiş sevinmiştim. Taze ve güçlü bir yetenek, bir bolşevik, İçsavaşın eski tüfek askeri, belirgin ve kesin ideolojik ve moral değerlere sahip bir adamdı o.

Savaşta çelikleşmiş, sağlam bir kişilikti, ona engel olmaktansa planlarını geliştirmesinde yardımcı olmak istedim.

Derinden gelen, mutlulukla yumuşamış sesini hâlâ duyar gibiyim:

"Demek ki saflara geri dönüyorum. Biliyorsunuz, önemli olan da bu. Saflara geri dönüyorum! Yaşamak harika, değil mi? Ne hayat başlıyor şimdi benim için!"

Eve dönerken, yol boyunca "Ne hayat başlıyor benim için!" sözleri kulağımdan gitmedi, şarkı gibiydi söylenişi.

Soçi'ye götürülmeden önce, birkaç kez daha ziyaretine gittim ve bu şaşılası cesaretli adamın kafa yapısı ve kişiliğine daha derinden hayranlık duydum.

Nikolay Ostrovski için Moskova'da, o aşırı derecede kalabalık apartımanda yaşamak felaketti. Ustaca gizlemeyi henüz tam anlamıyla öğrenemediği acılarının yanında, yabana atılmaz dertleri, sıkıntıları da vardı. Ailesi yoksuldu. *Olga Osipovna,* çektiği sürekli geçim sıkıntısını oğlundan saklamak için akla karayı seçiyor, başını hep dik tutuyor, yüzünde hiç eksik olmayan gülümsemeyle, dudaklarının ucunda hazır şakalarla yatağın etrafında dönüp dolaşıyor, ama *Nikolay*, keskinleşen duyarlılığıyla gerçeği seziyordu.

"Beni kandıramazsın, sevgili anneciğim, bıçak yine kemiğe dayandı, değil mi?" dediğinde, annesi" "Sen kendi

işine bak, bıçağı filan düşünmeyi bana bırak," diye cevap veriyordu. Darlığı her zaman şakaya çevirmeye çabalıyor, *Nikolay* da bu oyuna katılıyordu ama, gülüp geçilemeyecek şeyler de vardı.

Ortaklaşa kullanılan apartıman katındaki odaları soğuk ve nemliydi. Yatağından kalkamayan bir kişi orada daha fazla kalamazdı.

Maladaya Gvardiya yayıncıları, *Nikolay Ostrovski*'nin Soçi'ye gönderilmesi için bir dilekçeyle *Komünist Gençlik Birliği*'ne başvurdular. 1932 yazında, annesiyle güneye gitti. Yola çıkmadan bir gün önce bana şu notu göndermişti:

> *«Sevgili Yoldaş Anna,*
>
> *Yarın sabah, saat 10'da hareket ediyoruz. Gelecekteki saldırımı gerçekleştirmek üzere bir parçacık kuvvet toplayabilmem için herşey hazırlandı. Güz sonlarına kadar Soçi'de kalmak istiyorum. Elimden geldiği kadar çalışmalarımı sürdüreceğim.»*

«Saldırı» derken **Çelik Böyle Sertleşti** adlı romanının ikinci bölümünün yazılmasından sözediyordu. *Nikolay*'ın «çalışmam» dediği zor ve zaman zaman öldürücü süreç gerçekten saldırıydı...

Her zaman yorganın üzerinde uzanan ince, sarımtrak ellerini sık sık hatırlarım. Kör bir adamın sinirli, son derece duyarlı elleriydi bunlar. Şimdi yalnızca ellerini hareket ettirebilecek güce sahipti. Eklemlere dadanan korkunç bir hastalık olan arthritis, artık zavallı vücudunun tümünü sarmıştı.

Soçi'ye gitmeden kısa bir süre önce, *Nikolay*, durumundan sözederken her zaman takındığı alaycı tavırla bana şunları söyledi:

"Omuzlarım ve dirseklerim sanki bana ait değilmiş gibi duygusuzlaştı. Dünyada bundan daha garip birşey olamaz!

Şimdi bana kalan tek şey, sahibolduğum tek şey..." Şaşkın şaşkın, üzgün üzgün gülümseyerek ellerini biraz kaldırdı ve parmaklarını oynattı. "Haydi bunlarla işin içinden çık bakalım!"

Hastalığını tartışmaktan nefret ettiği halde, ilk ziyaretlerimden birinde, bir süre delikli mukavva satır kalıplarıyla yazabileceğini söylemişti.

"Pek rahat değil, ama yararlı," diyordu.

1932 yılının Ağustos başlarında, Soçi'den bir mektup aldım. Kalıp yardımıyla kalemle yazmıştı. Aşırı düz satırlar ve doğal olmayan kıvrık harfler bu kısa mektubun yazılışında harcanan fiziksel gücü ve olağanüstü çabayı insanın gözleri önüne seriyordu.

18 Primorskaya
Soçi, 5 Ağustos

«Sevgili Yoldaş Anna,

Annemle deniz kayısına çok yakın oturuyoruz. Bütün günlerimi bahçede, meşe ağacının altında yatıp yazmakla geçiriyorum. Güzel havalardan olanaklar elverdiğince yararlanmaya çalışıyorum. (Bundan sonraki kelimeler okunmuyordu)... Zihnim açık. Yaşama telaşı içindeyim, Yoldaş Anna, sonradan bu günleri harcadığıma pişman olmak istemiyorum. Saçma sapan hastalığım yüzünden neredeyse durma noktasına gelen saldırı yeniden başlatıldı, öyleyse bana zafer dileyin.»

"Yaşama telaşı içindeyim" sözcüklerinde sözkonusu "saldırı"nın gücü ve gerilimi seziliyordu.

Soçi'ye varır varmaz durumu yeniden kötüleşmiş, hastalığı kendisi için "saçma sapan" bir zaman kaybı,

çekilmez bir engel halini almıştı. Genel sağlığı bu denli bozukken, sarsılmaz irade gücü sayesinde yine de hastalığı yenmeyi başarıyordu.

Kendini biraz iyi hissettiğinde, dayanıklılığını sınamak için bana "kendi eliyle" bu mektubu yazmıştı. Onu gözümün önüne getirebiliyordum: Meşe ağacının altına yatmış, saatlerce, gerginlik içinde, dinlenmeyi redderek, gönüllü sekreterlerine eserini yazdırıyor... Alnı ter damlacıklarıyla ıslanmış, gür kirpiklerini sinirli sinirli kırpıştırıyor, gözkapakları titriyor, ince parmakları yorganın köşesini çekiştiriyor. Sık sık boğazını temizliyor, yorgunluğuna karşın, hayalgücü "hastalık nedeniyle kaybolan günler" yüzünden açlık çekiyor, kaybettiği zamanı yeniden kazanmak istiyor. Alnı tutuşuyor, kalbi düzensiz çarpıyor, çünkü savaş alanları gözünün önünden geçiyor, atlıların gazap dolu nalları altında toprağın sarsıldığını hissediyor, korkusuz süvarilerin kelle götürürcesine gelip emekçi halkın düşmanlarını yere serişini yeniden yaşıyor. Sonra da barışçı yapılanmanın ilk yıllarını, Komünist Gençlik Birliği'nin, Bolşoy Tiyatrosu'ndaki büyük kongresini, silah arkadaşlarıyla karşılaşmasını hatırlıyor.

"Çabuk... Çabuk... Yaşamak için acele etmeliyim..."

Nikolay Ostrovski'nin **Çelik Böyle Sertleşti** adlı romanının ikinci bölümü, Maladaya Gvardiya'nın 1933 Ocak sayısında yayınlanmaya başlandı.

O sıralarda, *Nikolay*'dan aldığım mektuplar, «saldırısını» kanı ve canı pahasına ödediğini gösteriyordu.

Hikayemi sürdürmeden önce, Soçi'de, önceden planlandığı gibi birkaç ay değil, tam üçbuçuk yıl kaldığını belirtmek isterim.

Mektuplarından birinde şöyle yazıyordu:

«Büyük bir hevesle eğitime başladım. Kendi başınıza olduğunuz zaman güç iş. Elimin altında kaynak yok, uzman öğretmenlerim yok, yine de yetersiz kişisel deneyimimin,

daracık ufkumun genişlediğini, kültür bagajımın ağırlaştığını hissediyorum... Şu üç ayda neler yaptığımı soruyorsunuz. Edebiyat çalışmalarına ayırdığım zamanın çoğunu yerel gençlik uğruna feda ettim. Vahşi bir kurtken "güler yüzlü önder" oldum. Komite toplantıları şimdi evimde yapılıyor. Etkin partililer çevresinden sorumlu ve Bölge Kültür Geliştirme Kurulu'nun başkanıyım. Kısacası Parti'nin pratik çalışmalarıyla yakınlık kurdum, işe yarar biri olup çıktım. Çok güç harcadığım doğru, ama hayat daha zevkli hale geldi. Komsomol gençliği arasındayım.

Bir edebiyat çevresi yarattım, elimden geldiğince sürdürüyorum. Parti ve komsomol komiteleri çalışmalarımla yakından ilgileniyor. Hayatın nabız atışını duyuyorum. Bu yerel çalışmayı kendim istedim, üç ayımı bile bile harcadım. Bugün güncel olanları, günün konusu olanları yakından duymak en büyük kazancım oldu.»

Daha aşağıda şunları yazıyordu:

> *«Hâlâ pek çok kitap okuyorum. Balzac'ın* La Peau de Chagrin *romanını, Figner'in* Anılar, Udegheilerin Sonuncusu, Anna Karenina, Edebiyat Mirası *adlı eserleri,* Literaturnaya Kritika'*nın tüm eski sayılarını, Turgenyev'in* Bir Asilzade Yuvası'*nı ve daha pekçok kitabı okuyup bitirdim.»*

Bu mektubu bir iş arkadaşıma gösterdim, çok etkilendi.

"Kahraman kişi diye buna derim ben!" diye bağırdı. "Mektubu kimin yazdığını bilmeseydim, iriyarı, güçlü kuvvetli, yanaklarından kan damlayan biri çalışmalarını anlatıyor sanırdım."

Oysa, *Nikolay*'ın ne denli hasta olduğunu tehlikeyi atlatmasından sonra öğrendik. 1934 başlarında bana şunları yazdı:

«Az kalsın ölüyordum. Bir ay boyunca ölümle pençeleştim. En kötüsünü atlattım, şimdi her geçen gün kendimi biraz daha güçlü hissediyorum...»

Romanının ünü hızla artıyordu, *Ostrovski*'ye kitapçılarda ve kütüphanelerde kitabı bulamamaktan şikayet edenlerden gelen mektuplar çoğalıyordu.

Bana çok çeşitli kişilerden ve onların çalışmalarından sözederdi. Anlattıkları arasında madenciler, metal işçileri, demir eritenler, elektrikçiler, ateşçiler, muhasebeciler, öğretmenler ve sanatçılar vardı. "Ne insanlar!" diye yazıyordu heyecanla. "Deneyimleri ve hayat anlayışları gerçekten harika!"

Ostrovski, yurttaşlarının namusluluğuyla, sağlamlılığıyla gurur duyar, onların iyi yanlarını hiç gözden kaçırmaz, ama bayağılık, budalalık ve kendini beğenmişlik, sanki kendisi hakarete uğramışçasına onu kızdırırdı. Bu bakımdan görüşü, gözleri gören birçok kişininkinden daha keskindi.

1934'te bana şunları yazdı:

«Size gerçeği söylemem gerekirse, bu halimle bile ziyaretçilerimden birçoğundan daha mutlu yaşıyorum. Bunların çoğu beni yalnızca meraklarından ziyaret ediyor. Sağlam vücutları var, fakat sıkıcı, renksiz bir hayat yaşıyorlar. İki gözleri de görüyor, ama körcesine, ilgisizce bakıyorlar. Herhalde bana acıyıp "onun yerinde olmak istemezdim," diye düşünüyorlar, ama bana öylesine zavallı yaratıklar olarak görünüyorlar ki, aslında onlarla yer değiştirmeye hiç niyetli olmadığıma yemin ederim.»

Meramını apaçık anlatan bu satırlara daha ne eklenebilir ki?

Ostrovski her zaman yeni yeni tasarılar yapardı, bastırılmaz bir enerjiyle doluydu, hep neşeliydi. Her yeni güne böyle bir ruh haliyle başlardı, tek şikayeti günlerinin çabucak geçmesiydi.

Hiçbir şey ruh gücünü yıkmak şöyle dursun, sarsamazdı bile. Sıkıntıları olsa bile dostları bunları ancak geçtikten sonra öğrenir, geçmiş zamana ait olaylar olarak dinlerlerdi.

Arkadaşları ne denli karşı çıkarsa çıksın, *Nikolay* onları dinlemez, günde onbeş saat çalışır, birçok ziyaretçi kabul eder, az uyur, geriye kalan azıcık fiziksel gücünü de harcardı.

Soçi'de, onu son kez görmeye gittiğimde bu yüzden sitem ettim. Yüzünde komik bir uysallık ve pişmanlık ifadesiyle dinledi, sonra da içini çekip bazı olağanüstü özürler sıraladı. Elimden geldiği sürece ciddi durdum, fakat sonra kahkahayı bastım. Tüm söylediklerimle boşa nefes tüketmişim meğer!

Benimle birlikte gülen *Nikolay*:

"İflah olmam ben, görüyorsunuz ya," dedi.

Ama korktuğumuz başımıza geldi sonunda. 1935 Ağustosunda, hastalığı birdenbire ağırlaştı.

> *«İnatçılığıma karşılık hayat bana sınırsız, harika, güzel bir mutluluk bağışlamış, doktorlarımın uyarılarını, tehditlerini hep unutuveriyorum. Hızlı akan insan seli -Komsomol gençliği, saygın fabrika ve maden işçileri, mutluluğumuzun bu kahraman kurucuları- romanım dolayısıyla yönünü bana doğru çevirince sönmekte olan ateşim canlandı. Yine tutkulu bir propagandacı ve ajitatör oldum. Dilimi değil de kalemimi kullanayım diye emir aldığım saflardaki yerimi bile unuttum.*
>
> *Şu benim hain sağlığım yine bana oyun oynadı. Çizilen sınır çizgisinden yine aşağı yuvarlandım.*

Ama, tehlike ne kadar büyük olursa olsun, bu kez de ölmeyeceğim, elbette. Fırtınanın Doğurduğu*'nu yazmalıyım. Üstelik, kalbimin tüm ateşliliğini romanıma aktarmalıyım.* ***Çelik Böyle Sertleşti****'nin senaryosunu yazmalıyım, Pavel Korçagin'in çocukluğunu, çocuk kitabı olarak yeniden yazmalıyım ve Pavel'in mutluluğu konusunda bir kitap kaleme almalıyım. Bu da beş yıllık yoğun bir çalışma demektir. En az beş yıl daha yaşamalıyım. Gülüyorsunuz, değil mi? Ama başka türlüsü olamaz. Doktorlarım da sıkıntı ve umutsuzlukla gülümsüyorlar. Benim için çalışma en ön planda gelir, bunun için en azından beş yıllık bir plan yapmak zorundayım. Söyler misiniz, Anna, hangi deli bizimki gibi harika zamanları yaşarken hayatı terkedip gider?»*

Ben "gülümseyemedim." Canlılığı ve direnci öylesine akıl almaz, iyimserliği öylesine bulaşıcıydı ki, en küçük bir kuşku duymadan "en azından beş yıl daha" yaşayacağına inandım. Başka türlüsü olamazdı.

Yeni eseri *Fırtınanın Doğurduğu* üzerinde çalışmaya başlamak için gerekli malzeme ve öğütlerden yararlanmak, yazar arkadaşlarına yakın olmak amacıyla, Moskova'ya dönmek için sabırsızlanıyordu.

1935 yılı sonlarına doğru, *Ostrovski* için Gorki sokağında, 40 nolu apartmanda bir daire kiraladık.

Kasım ayında ondan aldığım bir mektupta şöyle yazıyordu:

«Bir-iki güne kadar, bana madalya takmak için bir hükümet üyesi gelecek. O zamana dek buradan ayrılamam. Sağlığım yine çok bozuldu, bu yüzden doktorlarımın da iznini almam gerekli. Bütün bu işler bitince, yola çıkacağım günü size bildiririm.»

Gorki sokağındaki apartıman dairesini yerleştirmekle uğraşıyor, herşeyin onun zevkine uygun olmasına özen gösteriyorduk... Birgün, yayınevinde iş-güç arasında telefona çağrıldım. Soçi'den şehirlerarası aranıyordum. Dışarıda kar fırtınası vardı. Ahizeyi alınca rüzgar ulumaları, müzik kırıntıları, ıslıklar, çıtırtılar, anlaşılmaz birtakım sesler ve konuşmalar duydum.

Sonra birdenbire, *Nikolay*'ın derinden gelen, boğuk sesini işittim, Soçi'den değil de, Moskova'nın içinden sesleniyor gibiydi.

> *«Ayın onbirinde Moskova'dayım! Yola çıkar çıkmaz kompartımanımda* "genelkurmay" *toplantısı başlayacak! Vardığımda bana yeni haberlerinizi iletirsiniz, ben de size benimkileri. Deli gibi çalışıyorum!»*

11 Aralıkta, soğuk bir kış günü, küçük grubumuzla Serpukov'a, *Nikolay Ostrovski*'yi karşılamaya gittik. Lapa lapa kar yağıyordu. Dev gibi, azametli lokomotif, beklenmedik bir anda tüy gibi yumuşak karların perdesini yarıverdi. Tren durur durmaz, yeşil servis vagonuna koştuk. Genç, yuvarlak yüzlü bir kadın kapıda belirdi.

"*Nikolay Ostrovski* bu vagonda mı?" diye sorduk.

"Evet, evet," dedi kibar bir gülümsemeyle.

Nikolay'ın kompartımanı loş ve sıcaktı. Koridordan gelen mavimsi bir ışık yüzünü aydınlatıyordu. Zayıflamıştı, ama gülüşü yine her zamanki gibi etkileyiciydi. Bembeyaz dişleriyle gülüşü öyle parlak, ince yüzü öyle canlıydı ki, ne denli hasta olduğunu yine unuttuk.

"Eski asker yine saflara döndü," dedi şaka yollu, ama sesi sevinç ve gururla çınlıyordu.

Genç okuyucularının istasyonlarda onun için düzenlediği toplantıları anlattı. Bir an kompartımanda yalnız kaldığımızda bana şöyle dedi:

"Bilseniz, yüzlerini görmeyi nasıl da istiyordum. O mükemmel gençlerin varlığını çok yakından duydum, bazı anlarda onları görür gibiydim... Tabii, dünyanın en mutlu insanıydım, ama yüzlerini görebilseydim, sevgili Komünist Gençlik Birliği üyelerine onları ne denli çok sevdiğimi daha güzel anlatabilirdim."

Konuyu değiştirmek istedim, ama *Nikolay* kirpiklerini inatçı inatçı kırpıştırdı, dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle konuşmasını sürdürdü:

"Bazen doktorları anlamak olanaksız. Birinin gözünü beş-altı gün için açıyorlar, sonra yine kör oluyor. Ben bu tür bir ameliyatı reddettim, tabii. Beş yada altı gün görmemi sağlamak beni ileriye değil geriye götürür. Körlüğüme ilişkin tüm umutsuzluğumu yenmeyi başardım, şimdi de doktorlar insanlık adına daha büyük azaplar hazırlıyorlar bana. Peki, sizleri göreceğim, değerli dostlarım, ya sonra ne olacak? Hayır, karanlığı dize getirdim, bu fiziksel sakatlığıma karşın, onu hor görerek yaşamaya kendimi alıştırdım, şimdi ruhumda yeni bir ağırlık istemiyorum."

Birkaç gün sonra *Nikolay*'ı apartıman dairesinde ziyarete gittim. Yüksek tavanlı, geniş odası çok sıcaktı. İki büyük elektrik sobası sıcaklığı 25-26 santigrad derecede tutuyordu.

Nikolay kendisine çok yakışan, yakası ve kol kapakları işlemeli Ukrayna gömleği giymişti. Çökük yanaklarına biraz renk gelmiş, gülüşü değişmişti. Daha içten, daha neşeli gülüyordu şimdi. Yığın yığın yastıklara dayanıp sırtüstü uzanmış yatıyor, geniş beyaz alnını koyu renk saçları çevreliyordu. Bu adamı çok seven bizler sevinçle aramızda bakıştık, yüzünden yayılan yenilmez canlılığa hayran olmuştuk.

Yüksek sesle neşeli bir konuşma başladı. Konuklardan biri, birdenbire ev sahibini yorduğumuzu farkedip endişeyle sordu:

"Çok gürültü yapmıyor muyuz?"

"Hayır, hayır," diye cevap verdi *Nikolay* mutlu bir gülümsemeyle. "Biraz aile yuvası sıcaklığı duyalım."

Bir akşam, tam çalışması bittiği anda damladım. *Nikolay* asker üniforması kumaşından dikilmiş hergünkü elbisesi içindeydi. Yorgun görünüyordu. O gün kaç saat çalıştığını sordum.

"Yok canım, pek o kadar çok değil," diye söze başladı, ama hemen arkasından gerçeği kabul etti: "On saat. Ama çalışmayı öyle özlemişim ki! İnsanın çalıştıktan sonraki ruh halini bilirsiniz. Sekreterim gittikten sonra, son sahneyi düşünmeye başlıyorum, onu bütün canlılığıyla gözümün önüne getiriyorum. Böyle anlarda tüm dünyada benden daha mutlu insan olamaz. Şanslıyım değil mi? Hem de nasıl şanslıyım!"

Bir amerikalı bayan gazeteciyle Soçi'de yaptığı görüşmeyi hatırlıyordu.

"Tam anlamıyla pençesine düşmüştüm. Şunu bunu bilmek istiyor, durmadan soru soruyordu. Korkunç gürültücü bir kadındı. Kalbim ne durumdaymış, genel sağlığım nasılmış, falan filan. Dinledim, dinledim, sonunda benim gibi bir zavallı hakkında bütün bunları öğrenip de ne yapacağını sordum. Acımaymış, şefkatmiş, insanlıkmış, birçok şey sayıp döktü. Bütün bu lafları tepemden aşağı yağdırdı, sanki beni bir şehit, bir aziz yapmak istiyordu... Öf, git buradan demeyi ne çok istiyordum! Ama, bunun yerine, hayat hikayeme doğru yaklaşmanın yolunu gösterdim ve kendimi niçin toplumun yararlı bir üyesi saydığımı açıkladım."

Nikolay acımalara, avutmalara, taşkın nezaket gösterilerine katlanamazdı. Yanında biri ağlayıp sızlayacak, ağıt yakacak olsa onunla alay ederdi kuşkusuz. Duyarlılığı son derece artmıştı, insanların ruh halindeki en küçük değişmeleri bile seziyordu.

Kendisiyse, tüm insanlara karşı çok iyi ve güler yüzlüydü. Söylediği sözler çok sadeydi, ama tutkulu, sevgi gösterileriyle dolu birtakım nutuklardan daha etkileyiciydi. Sorunun kökenine inmeye çalışır, sonra işgüzar bir tavırla öğüt verir, kibarca ve ustaca ortada bir damla gözyaşına bile değecek birşey olmadığını anlatırdı. Herşeyin derinine inmek ve bunu coşkun bir hevesle yapmak onun en güçlü yanlarından biriydi.

Nikolay Ostrovski'yi tanıyan herkes onun ne çok çalıştığını bilir. Ne yazık ki, hayatının son günlerinde Moskova'da değildim. O günlerde ne büyük bir gayretle çalıştığını sekreteri bana anlattı. Sekreterler iki yada üç vardiya halinde çalışıyor, kendisiyse hiç ara vermiyordu. Gerçek bir savaşçı sabrı ve dayanıklılığıyla *Fırtınanın Doğurduğu*'nun birinci kısmını bitirmeye çalışıyordu. Komünist Gençlik Birliği Merkez Komitesi'ne Aralık ortalarında kitabı bitirmeye söz vermişti ve sözünü tuttu.

* * *

Günleri kesin biçimde programlıydı. Sabahları sekreterine eserini yazdırır, sonra iki-üç kez yüksek sesle okuturdu. Kısa bir öğle yemeği molasından sonra, yine çalışmaya başlardı. Arkasından okuma saatleri gelirdi, gazeteler, yeni çıkan kitaplar, klasikler... Kitapların, anlamların hakkını vererek okunmasını sever, hayranlıkla, çocuksu bir merakla dinlerdi. Akşam saatleri, radyodan müzik ve haber dinleyerek sona ererdi.

Bir kez, odasında, onun en sevdiği şarkılardan derlenmiş bir müzik yayını dinledik; Radyo Komitesi, *Nikolay Ostrovski*'nin onuruna bu programı düzenlemişti. Konser bittiğinde, *Nikolay* alçak sesle ve düşünceli bir tavırla şunları söyledi:

"Mutluluk... budur işte. Bir gün onuruma adanmış bir konser dinleyeceğimi hiç düşünebilir miydim?"

Müzikten sözettik. Çocukken bir piyano sesi duysa pencere önünde durup dinlediğini hatırlıyordu:

"Piyano sesi her zaman bana çok çekici gelmiş ve beni şaşırtmıştır. Piyano gibi pahalı bir çalgı aletine sahibolmayı hayal bile edemezdim elbette... Daha sonraları akordeon çalmayı öğrendim. Parmaklarımın müzik parçalarını seslendirmesinden son derece gururlanıyordum. Akordeonumu seviyordum. Cephede bile akordeonumuz vardı... Şarkı söyleye söyleye savaşa gitmek harika doğrusu!"

Demiryolu istasyonunda lokantacı çırağı olarak çalıştığı o berbat yılları hatırlıyordu.

"Ne de olsa işti tabii, şunu getir, bunu götür, çabuk ol, davran biraz, oğlum. Hayat çukurunun ta dibine baktım, bir bilseniz, sanki bir bodrum penceresinden gelen geçenin kirli ayaklarını seyrediyordum. Pek çok kez insanların aşağılık hallerine, sarhoşların öfke nöbetlerine tanık oldum. Ama en çok acıdığım kadınlardı. Gözlerimin önünde kötü yola düşürülen genç kızlar için korkuyordum."

Çelik Böyle Sertleşti romanındaki kadın karakterlerden sözettik. Daha da büyük bir sıcaklık ve heyecanla konuşan *Nikolay,* gerçek aşkı, arkadaşlığı, kadın arkadaşlara karşı insanca davranışları göstermek istediğini söyledi.

"Aşksız arkadaşlık olabilir, ama arkadaşlık, dostluk, ortak ilgiler olmaksızın aşk yüzeyseldir. Bu aşk değildir, bencil bir zevk, gereksiz bir süstür. Övünmek için anlatmıyorum, hepsi geride kaldı şimdi, ama eskiden genç kızlar bana baygın baygın bakardı, bense gülünç denilecek derecede çekingen ve beceriksizdim... Bir Marusya yada bir Olesiya bana kara yada mavi gözleriyle baktığında... çok güzel duygulara kapılıyordum, inkar etmem doğrusu."

Anılara dalıp tatlı tatlı gülümsedi.

"Biliyor musunuz," dedi, "geçen gün Tonya Tumanova'dan bir mektup aldım. Tonya Tumanova'dan değil de onun gerçek hayattaki modelinden." Ürperdi, sonra bana Tonya Tumanova'yı anlatmaya başladı. Sevdiği ve evlendiği adam, zayıf, kötü karakterli biri çıkmış. Tonya ondan boşanmış, şimdi iki çocuğuyla birlikte yaşıyor, öğretmenlik yapıyormuş.

"İyi yürekli, kibar bir kızdı, ama mücadele için yaratılmış değildi. Çoğu kez böyle olur zaten, ortak dava için savaşamayanlar, kendi kişisel mutlulukları için de mücadele edemezler."

Gülümsedi, sonra işini bilir biri edasıyla: "Bense beş yıl daha yaşayabilmek için neler vermezdim, dedi. Sonra da, olsun... saflardan düşsem bile saldırının zafere ulaştığını gördüm ya."

«Saflar», «saldırı», «zafer» gibi sözleri ne çok severdi. Bunları söylerken sevinçten sesi titrerdi. Bir kez bunu kendisine söyledim. Güldü, kaşları burnunun üstünde köprü gibi birleşti. Çok hoş birşeyi, çok derinden düşündüğünde böyle yapardı.

"Bu kelimeleri nasıl sevmem, bunlar hayatın anlamı bence." Savunma Halk Komiserliği'nden hizmet kartı geldiğinde ne denli mutlu olduğunu hatırlıyorum.

"Görüyor musunuz, yine savaşçıların saflarına katıldım!" demişti.

Bir gün arkadaşlıktan sözederken, birdenbire, Mark Kolosov'la benim niye daha sık ziyaretine gelmediğimizi sordu. Öteki dostları ona hemen hemen hergün uğruyorlardı. Hergün gelmenin gerekli olmadığını söyledim. Birincisi, onu yormak istemiyorduk, fazla ziyaretlerin onu hem fiziksel hem de ruhsal bakımdan yıprattığını biliyorduk. İkincisi, gençlere ayırdığı zamanı almak istemiyorduk,

Nikolay Ostrovski onlara çok yararlı oluyordu. Hem ziyaret sayısı neyi belirlerdi ki? Bir yazarın özel hayatı olmalıydı, huzur içinde düşünmeli, kahramanlarıyla başbaşa kalmalıydı. Ostrovski'nin durumunda, yalnızlık saatleri özellikle önemliydi, çünkü yaratıcılık anlarında sekreterleri zorunlu olarak yanında bulunuyorlardı. Bütün bunları gözönüne alıp rahatsız edici kişiler olmaktansa, ziyaretlerimizi eskisi gibi aralıklı sürdürmek istiyorduk. Birçok belirtiden, onu gerçekten sevdiğimizi, gerçek dostları olduğumuzu zaten biliyordu.

"Evet, evet, biliyorum," dedi, derinden duygulanmıştı.

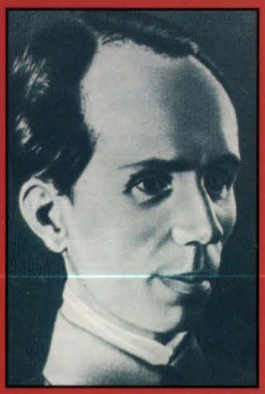
Bir başka konuya geçtik, yazışmalarından sözettik. *Nikolay*, "kalbinin tellerini titreştiren" bazı son derece ilginç mektuplardan sözetti. Sonra birden ciddileşip şunları ekledi:

"Size şunu belirteyim, eğer gerekli olursa, bütün kağıtlarımı kolayca bulabilirsiniz, hepsi de yerli yerinde. Ben askerim, düzeni severim..."

Onu tanıyan herkes, hatırladıkça bu büyük kaybın acılığını, yüreği burkularak duyar. Zaman elbette acıyı azaltacak, ama yasımız yine ruhumuzun derinliklerinde sürüp gidecektir.

Nikolay Ostrovski unutulmaz. Arkadaşları ve okuyucuları onu asla unutamaz. Gücün ve sosyalizm davasına adanmışlığın simgesi olan hayali, belleklerimizden asla silinemez. Çünkü o sade ve kusursuz, insanı duygulandıracak kadar temiz ruhlu, güzel bir insandı.

ANNA KARAVAYEVA'nın
Nikolay Ostrovski'yle ilgili anılarından
Çeviren: **Nadiye R.Çobanoğlu**

ÇELİK BÖYLE SERTLEŞTİ II

nikolay ostrovski

İnsanın en paha biçilmez varlığı hayatıdır. Hayat bir kez verilir insana ve bu hayatı öyle yaşamalı ki, hiçbir amacı, anlamı olmadan yaşanan yıllar için insan utanç duymasın, miskin, pis pis heveslerle geçen günler için insanın yüzü kızarmasın ve hiç değilse ölürken kendi kendine diyebilsin ki; "Ben ömrümü, bütün gücümü dünyada en mükemmel şeye, insanlığın özgürlüğe kavuşması için mücadeleye adayarak yaşadım."

Nikolay Ostrovski

"Benim için, adınız en ender rastlanır, en katıksız manevi cesaretle eş anlamlı. Size hayranım. Acı ve zor günlerle dolu hayatınızın, yüzbinlerce insana umut ışığı olacağından hiç kuşku duymayın. Tüm dünya için, kaderin zalimliğine karşı iradenin kazandığı zaferin sevinç verici, soyluluk verici örneği olarak kalacaksınız. Kurtulan ve yeniden doğan halkınızla bütünleştiniz. Halkınızın içinde yaşıyorsunuz, o da sizin içinizde yaşıyor."

Romain Rolland
N. Ostrovski'ye mektubundan

"Pavel Korçagin dünya turuna çıkmış, dağlar, okyanuslar aşıyor, tüm dünya okurları arasında yeni dostlar kazanıyor, yürekleri fethediyor. Burada şaşacak ne var, Ostrovski kahramanında, Sovyet Devrimi'nin yarattığı kuşağın en üstün çizgilerini nakış nakış işlemiş..."

Boris Polevoy

"Savaşçılarım, yeni Korçagin'ler kuşağıydı."

Stalingrad Savunması Komutanlarından
Mareşal Vasili Çuikov

2016 THG 0154811 DRG

ISBN 978-975-7530-26-8
9 789757 530268
www.yaryayinlari.net